

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
91-ї щорічної студентської наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

15 квітня – 19 травня 2024 р.

УДК 657:336.221]:005.4(043)
I-66

*Відповідальна за випуск:
Левченко К.М.*

*Рекомендовано до друку Науково-експертною радою КНЕУ
Протокол № 6 від 20.06.2024 р.*

Інноваційні проєкти для економічного відродження та конкурентного розвитку України: зб. доп. 91-ї щорічної студентської наукової конференції, 15 квітня – 19 травня 2024 р. — [Електронний ресурс]. Київ, КНЕУ, 2024. — 167 с.
ISBN 978-966-926-491-6

Збірник тез студентів університету укладено за підсумками їх досліджень, представлених на науковій конференції КНЕУ 15 квітня – 19 травня 2024 р. Доповіді студентів присвячено перспективам розвитку інноваційних процесів в Україні, глобалізаційним тенденціям в економіці, сучасним особливостям міжнародної конкурентоспроможності країн світу, новітнім підходам у менеджменті і маркетингу, економіці праці і соціальному забезпеченню, розвитку фінансової сфери, правовому забезпеченню інноваційного розвитку економіки України. Розглянуто питання щодо застосування кількісних методів та інформаційних технологій в економічних дослідженнях.

УДК 657:336.221]:005.4(043)

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ забороняється*

ISBN 978-966-926-491-6

© КНЕУ, 2024

ЗМІСТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ІМЕНІ ВІКТОРА ФЕДОСОВА

ПЛАТФОРМА ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

<i>Кириченко Ангеліна Вадимівна</i> Фінансові наслідки війни для України: виклики та перспективи	7
<i>Бесарабець Артем Сергійович</i> Державна фінансова підтримка бізнесу в Україні під час воєнного стану	9
<i>Воробйов Михайло Олександрович, Олійник Катерина Павлівна</i> Страхування інвестицій в Україні у період війни: необхідність чи розкіш?	12
<i>Гаращук Діана Олександрівна</i> Податкові надходження державного бюджету та напрями їх збільшення у воєнний час	16
<i>Овсієнко Дар'я Андріївна</i> Податок на доходи фізичних осіб в Україні: напрями реформування в умовах воєнного стану	19
<i>Яковлева Ліана Сергіївна</i> Акцизне оподаткування та його розвиток в Україні	21
<i>Неплюєва Ярина Вікторівна, Школяр Дар'я Сергіївна</i> Екологічний податок в умовах цифрової трансформації в Україні	23
<i>Батрак Вікторія Олексіївна</i> Спрощена системи оподаткування як умова відновлення та розвитку фінансових інновацій в Україні	25
<i>Тарлев Владислав Володимирович</i> Особливості великих платників податків Львівської області	27
<i>Орисенко Володимир Олександрович</i> Особливості великих платників податків Полтавської області	29
<i>Панащенко Владислав Ігорович</i> Особливості великих платників податків Донецької області	31
<i>Резнік Анастасія Павлівна</i> Пільговий митний тариф для товарів під час воєнного стану	33
<i>Саулко Вікторія Сергіївна, Бороденко Тетяна Миколаївна</i> Реформування митниці в Україні в умовах глобальних подій	35
<i>Коваль Валентин Романович</i> Цифровізація процесів митного оформлення в Україні	37
<i>Сивашенко Дар'я Русланівна</i> Перспективи декларування митних відправлень за допомогою онлайн-сервісів	39
<i>Вовчко Вероніка Андріївна</i> Кібербезпека у митній справі: захист інформації та протидія контрабанді	41
<i>Школяренко Аліна Юріївна</i> Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил у контексті дотримання митної безпеки держави	43

<i>Гребенюк Данііл Станіславович</i> Перспективи співпраці Митної служби України та бізнесу: продуктивне партнерство	46
<i>Середюк Ірина Олегівна</i> Використання штучного інтелекту у фінансовому секторі України	47
<i>Мороз Кіріл Вадимович</i> Роль фінансових інструментів фондового ринку у формуванні інвестиційного портфеля.	50
<i>Білий Олександр Олегович</i> Сучасні тенденції українського фондового ринку: вплив воєнного часу та перспективи інвестування.	51
<i>Сергієнко Ілля Олегович</i> Стимулювання "зелених" стартапів та інвестицій при реалізації проєктів сталого розвитку	53
<i>Гарькавий Валентин Валентинович</i> Сучасні технології в сфері логістики та їх наслідки.	56
<i>Плотниченко Єгор Олександрович</i> Інноваційні аспекти діяльності промислових підприємств України	58

КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ ФАУКЛЬТЕТУ ФІНАНСІВ

**ПЛАТФОРМА
НОВІ ІДЕЇ, МОЖЛИВОСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ
ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ**

<i>Воробйов Михайло</i> Green» transport: how electric cars make Ukraine stronger	62
<i>Алексєєнко Роман, Татарчук Вікторія</i> E-commerce and online business, importance and development in Ukraine	63
<i>Кобеняк Катерина, Ворона Софія</i> Development of green energy: the path to energy independence and economic prosperity of Ukraine.	65
<i>Атаманчук Юліана</i> Startup as an effective tool for Ukrainian economic development.	67
<i>Накльока Анастасія</i> Cyberwar: Ukraine`s experience and ways to protect against cyberattacks	69
<i>Лабяк Костянтин, Щербина Владислава</i> New opportunities for IT innovation after the pandemic.	70
<i>Бабіченко Анна</i> Artificial intelligence and machines learning: applicationi, ethical aspect, and security issues.	72
<i>Гуменюк Антоніна</i> The recovery and revitalization of Ukraine`s agricultural sector	74
<i>Андрійчук Ірина</i> Ukrainian digitalization and its impact on our future	76
<i>Середа Софія</i> VR-potential, challenges and the future	77
<i>Данилко Софія</i> Professional adaptation of veterans in the post-war period: ways of implementation and projects	79
<i>Легка Єлизавета</i> Post-war economy recovery strategy of Ukraine.	81

<i>Кальчук Михайло</i>	
The impact of internet communication on the formation of identity and self-awareness	84
<i>Воловик Артем, Орлов Артем</i>	
IT innovation the key to development of post-war Ukraine.	86

КАФЕДРА КОРПОРАТИВНИХ ФІНАНСІВ І КОНТРОЛІНГУ

ПЛАТФОРМА КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

<i>Малинівська Альона</i>	
Роль стартапів та інноваційних підприємств у повоєнному відновленні України	88
<i>Калашнікова Юлія</i>	
Вплив венчурного інвестування на розвиток стартапів в Україні	89
<i>Бригадир Ганна</i>	
Фінансові інструменти для стимулювання інноваційних проєктів	92
<i>Синишин Олександр</i>	
Особливості венчурного фінансування в США	93
<i>Руда Вікторія, Кириленко Анастасія</i>	
Український бізнес під час війни: основні виклики та підходи до адаптації	94
<i>Лобода Катерина, Редька Марина</i>	
Застосування штучного інтелекту для прогнозування фінансових ризиків і управління ними . . .	96
<i>Валько Яна</i>	
Застосування фінансових технологій в умовах воєнного стану в Україні.	98
<i>Мартінова Катерина</i>	
Перспективи застосування штучного інтелекту в фінансових технологіях.	101
<i>Дмитренко Олена</i>	
Необанки в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку	103
<i>Щербак Катерина</i>	
Застосування фінтехнологій в банківському секторі: стан та перспективи розвитку.	106
<i>Марченко Олександр</i>	
Інвестиції в сонячну енергетику в умовах війни	109
<i>Юр Олександра</i>	
Залучення інвестицій в Україну в умовах війни.	111
<i>Бережний Олег</i>	
Застосування цифрових платіжних систем та електронних грошей у період війни	114
<i>Сліпка Тимофій</i>	
Оцінка інвестиційних активів: золота та біткоїна	116
<i>Зінченко Анна</i>	
Визначення потреби в капіталі для фінансування необоротних активів підприємств	118
<i>Марчук Діана</i>	
Застосування цифрових платіжних технологій для розвитку бізнесу	120
<i>Бондар Анна</i>	
Запровадження інформаційних технологій для управління та страхування житлової нерухомості	123

<i>Руда Вікторія</i>	
Перспективи розвитку блокчейн-технологій для бізнесу у післявоєнній відбудові економіки України	125
<i>Комісарова Анна-Кьяра</i>	
Вплив факторів ESG на ринкову вартість компаній індустрії туризму	126
<i>Лобода Катерина, Редька Марина</i>	
Бюджетування як складова інвестиційних проєктів.	130
<i>Станкевич Олександра</i>	
Стартапи в розвитку венчурного бізнесу	132

КАФЕДРА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

ПЛАТФОРМА БАНКІВСЬКИЙ ТА СТРАХОВИЙ БІЗНЕС В ЕКОНОМІЧНОМУ ВІДРОДЖЕННІ УКРАЇНИ

<i>Черниш Марія Вікторівна</i>	
Особливості маркетингу в страховій діяльності.	134
<i>Акімова Юлія Сергіївна</i>	
Кредитні спілки на ринку кредитних послуг України	136
<i>Крук Назар Наїмович</i>	
Валютний курс в Україні в умовах воєнного стану	139
<i>Стронов Андрій Сергійович</i>	
Інновації у банківському дистанційному обслуговуванні	142
<i>Закревська Марія Олександрівна (Zakrevska Maria)</i>	
Gold and Currency reserves in Ukraine and other countries: structure and trends	144
<i>Мартиненко Поліна Миколаївна (Martynenko Polina)</i>	
Distance banking in Ukraine and the world: current situation and trends	145
<i>Болдирєв Феодосій Віталійович</i>	
Іпотечне кредитування населення України і житлові умови у 2016-2023 роках.	147
<i>Шило Тарас Володимирович</i>	
Використання методів стрес-тестування в управлінні ризиками банків України.	151
<i>Багнюк Юлія Олександрівна</i>	
Інноваційні інструменти маркетингу в українських банках	152
<i>Крупко Дмитро Русланович</i>	
Особливості формування власного капіталу банків в умовах турбулентності	154
<i>Кириченко Віктор Русланович</i>	
Формування банківського портфеля цінних паперів	157
<i>Лахтадир Нікіта Сергійович</i>	
Аналіз сучасного стану депозитних операцій банків.	159
<i>Ярошенко Артем Олександрович</i>	
Роль оцінки нерухомості в управлінні кредитним ризиком банку	162
<i>Алієв Асіф Джаббарович</i>	
Державні банки України на ринку банківських послуг	164

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ

КАФЕДРА ФІНАНСІВ ІМЕНІ ВІКТОРА ФЕДОСОВА

ПЛАТФОРМА ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ ТА ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Кириченко А. В.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 2 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н.,
доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова Славкова А. А.*

ФІНАНСОВІ НАСЛІДКИ ВІЙНИ ДЛЯ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Війна завжди залишає глибокі сліди у суспільстві, особливо у сфері фінансів. Дослідження фінансових наслідків війни для України стає надзвичайно актуальним в контексті сучасної геополітичної ситуації та подій. На фоні воєнних подій виникають значні виклики для економіки, фінансової системи та соціально-економічного розвитку України. Розгляд цих викликів та перспектив розвитку є ключовим завданням, спрямоване на розуміння та планування оптимальних шляхів виходу з фінансових та економічних складнощів, породжених війною. Російська агресія проти України у 2022 році спричинила безпрецедентну за масштабами гуманітарну катастрофу та завдала руйнівного удару по українській економіці. Війна призвела до значних людських жертв, масового вимушеного переміщення населення, руйнування інфраструктури, порушення економічної діяльності та різке зниження рівня життя.

Фінансова система України швидко адаптувалася до військових умов, але цей процес був викликаний необхідністю швидкої реакції на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Перш за все, Національний банк України вжив ряд заходів для забезпечення стабільності фінансової системи, таких як обмеження капітальних рухів, контроль за ліквідністю банків, зміцнення банківського нагляду. Ці кроки дозволили уникнути серйозних коливань на фінансовому ринку та зберегти довіру до банківської системи серед населення та інвесторів.

Сьогодні перед українським фінансовим ринком стоять ще більші виклики, особливо через повномасштабне вторгнення росії. Державний регулятор це розуміє, а тому докладає зусиль для забезпечення стабільного функціонування ринку під час війни, й готує його суб'єктів до майбутньої інтеграції до європейського ринку. Після підписання Угоди про асоціацію з ЄС Україна отримала унікальну можливість наблизити свою законодавчу базу у сфері фінансового права до вимог і правил ЄС [1, с. 115].

У контексті повномасштабного вторгнення Росії та його впливу на український фінансовий ринок, державний регулятор в Україні зосереджує увагу на забезпеченні стабільного функціонування фінансової системи. Це включає в себе не лише контроль за курсами валют та ліквідністю, а й розробку стратегій підтримки фінансових інститутів та заохочення інвестиційного клімату в умовах кризи. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС стало важливим кроком у підвищенні конкурентоспроможності українського фінансового сектору, відкривши шлях для гармонізації законодавства та практик з європейськими стандартами, що сприяє подальшій інтеграції до світової фінансової системи.

Для України спрямування фінансових ресурсів міжнародних донорів має посилюватися у напрямках підвищення обороноздатності країни, пом'якшення наслідків війни для економіки країни, забезпечення гуманітарної допомоги. Воєнний стан, в якому перебуває країна, ускладнює застосування механізму управління міжнародною фінансовою підтримкою, який включає перспективне планування рівня залучення фінансових ресурсів на основі темпів економічного зростання та оцінювання ефективності їх використання в довгостроковій перспективі. Зазначене актуалізує дослідження проблем та особливостей міжнародної фінансової підтримки економіки України в умовах війни з метою вироблення ефективних механізмів забезпечення фінансової стабільності економіки країни [2].

Під час повномасштабного вторгнення, іноземні інвестиції для України мають особливе значення як засіб підтримки економічної стійкості та розвитку. З одного боку, зовнішні інвестиції можуть зменшити негативний вплив військового конфлікту на фінансову систему та економіку країни. Це відбувається через залучення додаткових фінансових ресурсів, підтримку інфраструктурних проектів та створення нових робочих місць.

З іншого боку, іноземні інвестиції можуть бути обмежені або затримані через нестабільність у політичному та економічному середовищі в умовах воєнного конфлікту. Це може призвести до скорочення потоків іноземних інвестицій та збільшення вартості кредитування для українських компаній. Однак, за наявності правильної стратегії та прозорих умов для інвестування, Україна може залучити іноземні інвестиції як один із способів забезпечення стабільності та подальшого розвитку в умовах військової агресії.

Для того, щоб оптимізувати фіскальні механізми та стратегії, які можуть сприяти ефективнішому та сталішому економічному відновленню в Україні, необхідно зосередити увагу на кількох ключових аспектах. По-перше, важливо підвищити прозорість та ефективність використання фінансових ресурсів. Цього можна досягти шляхом запровадження чітких механізмів моніторингу та звітності для забезпечення прозорого й цільового використання коштів і мінімізації ризиків корупції та неефективного розподілу ресурсів. Важливо також залучити приватний сектор і міжнародних інвесторів до процесу відновлення. Це можна зробити внаслідок створення інвестиційного клімату, забезпечення правової та економічної стабільності, а також створення привабливих умов для інвесторів, таких як податкові пільги та гарантії [3].

З метою забезпечення захисту населення від різкого підвищення цін на найнеобхідніші засоби податкові органи отримали повноваження щодо здійснення контролю та регулювання ціноутворення на період воєнного стану. Бюджетна сфера переорієнтувалася на воєнні цілі, що передбачала здійснення найнеобхідніших соціальних видатків, спрямованих на підтримку життєдіяльності населення [4, с. 4].

Під час повномасштабного вторгнення податкова система відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стійкості країни та підтримці населення. Податкові органи отримують повноваження щодо контролю та регулювання ціноутворення, що дозволяє запобігти спекуляціям та забезпечити доступність основних життєвих потреб для населення.

Бюджетна сфера переорієнтується на воєнні цілі та соціальні програми, спрямовані на підтримку населення. Це означає, що держава здійснює перерозподіл бюджетних коштів для забезпечення фінансування медичної допомоги, соціальних виплат, постачання необхідних товарів та послуг. При цьому, податкова система працює у напрямку підвищення ефективності збору податків, що дозволяє державі зберігати фінансову стійкість та забезпечувати належні умови для життя громадян навіть у складних умовах воєнного стану.

У період дії воєнного стану, незважаючи на значне ускладнення ситуації в бюджетній сфері, Україна продовжує виконувати свої боргові зобов'язання. Для цього створено Фонд обслуговування та погашення державного боргу. У березні 2022 р. Україна здійснила платіж у сумі 292 млн дол. США за єврооблігаціями, деномінованими в доларах, термін погашення яких спливає у вересні поточного року. Надалі Україна домоглася відстрочки від погашення державного боргу на рік, що дозволило убезпечити країну від дефолту [4, с.4].

Важливо підкреслити, що війна є великим викликом для економіки та фінансової системи країни. На фоні воєнних подій виникають серйозні труднощі, такі як зниження економічного

зростання, збільшення витрат на оборону, нестабільність на фінансовому ринку та зміни відносин з іноземними партнерами.

Проте, в контексті цих викликів, також відкриваються нові перспективи для розвитку, Україна має можливість реформувати свою економіку, залучати іноземні інвестиції, модернізувати свої фінансові та банківські системи. Крім того, підписання Угоди про асоціацію з ЄС відкриває шлях для гармонізації законодавства та стандартів з європейськими, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності та стійкості української економіки.

Література

1. Кравчук, Н., & Луцишин, О. (2022) Фінансовий ринок України під час війни: реалії функціонування. *Світ фінансів*. Вип. 4. С. 112-128.
2. Kurnosenko, L. (2022). Problems and features of international financial support of Ukraine in the conditions of war. *Public Administration and Regional Development*. №15. 255-274. URL: <https://doi.org/10.34132/pard2022.15.13>
3. Шевченко, С. О., & Кукурудз, О. М. (2024). Стратегії фінансування повоєнної відбудови: виклики та перспективи для України. *Академічні візії*. №28. 1-11. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/914>
4. Маршук, Л., & Бурлака, М. (2022). Фінансова система України в умовах війни. *Економіка та суспільство*. №44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-26>

Бесарабець А.С.

*«Управління фінансовим бізнесом», 2 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Славкова А.А.*

ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Початок повномасштабного військового вторгнення росії в Україну призвів до суттєвих змін у структурі державної підтримки розвитку української економіки та бізнес-середовища. Руйнування цивільних та інфраструктурних об'єктів по всій Україні, спричинене бойовими діями, призвело до динамічних негативних змін у веденні бізнесу [1].

Одним із напрямів державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 31.01.2012 р. № 9202 є спрощена система оподаткування – спеціальна система, яка запроваджується в Україні для зменшення податкового навантаження та стимулювання малого бізнесу, спрощення порядку ведення обліку в цілях оподаткування. Таку систему оподаткування, обліку та звітності можуть використовувати не всі підприємства, а тільки ті, які відповідають критеріям, встановленим у податковому законодавстві: види діяльності, заборонені єдиним податком; ліміт обсягу доходу; кількість найманих працівників. Незважаючи на свої обмеження, оптимізована система ідеально підходить для малого та середнього бізнесу, що забезпечило її популярність.

Платникам податків варто звернути уваги на зміни/доповнення, які було внесені Законом України від 30.06.2023 р. № 3219-ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану», а саме:

- скасувати можливість фізичних осіб, підприємців та юридичних осіб як третьої групи платників єдиного податку та застосовувати єдину ставку податку у розмірі 2 % від суми доходу;

- скасування можливості несплати єдиного податку для фізичних осіб-підприємців, які є платниками єдиного податку першої та другої категорій (крім тих, податкова адреса яких знаходиться на територіях бойових дій або на тимчасово окупованих територіях України, станом на дату початку бойових дій, або тимчасової окупації);

- сформулювати умови перехідного періоду та визначити порядок переходу платників податків, які втратили право на спеціальні режими оподаткування, на загальну систему оподаткування або спрощену систему оподаткування;

- право на добровільну сплату єдиного податку зберігається за платниками 1–2 категорій з податковою адресою на територіях бойових дій (у тому числі можливих бойових дій) та на окупованих територіях.

Спрощена система оподаткування передбачає лише один вид податку: єдиний податок, що сплачується до місцевого бюджету [2].

На державному рівні фінансова підтримка малого бізнесу гарантується Законом України «Про розвиток малого і середнього підприємництва та державну підтримку в Україні» (№ 2290-ІХ від 31.05.2022) [3]. Закон передбачає, що «держава гарантує фінансову, інформаційну та консультаційну підтримку, включаючи підтримку у сфері технологічних інновацій, науки та промислового виробництва, підтримку суб'єктів, які здійснюють експортну діяльність, підготовку та перепідготовку керівних кадрів і спеціалістів, а також підтримку у сфері підвищення кваліфікації» [4].

З метою стимулювання сільськогосподарського виробництва були внесені зміни до умов кредитування фермерів під час воєнного стану та протягом одного місяця після закінчення або скасування воєнного стану за національною програмою «Доступні кредити 5-7-9 %» [1]. Ця програма найкраще зарекомендувала себе в цьому контексті, надавши кредити на підтримку бізнесу в умовах воєнного стану, а сума допомоги станом на 10.10.2022 р. склала 22693 тис. грн. Кількість підписаних кредитних договорів – 48 393 на суму 143 566,7 млн грн (з них станом на 24.02.2022 року – 53 945,61 млн грн) [5].

Щоб допомогти бізнесу, який постраждав від війни, була запроваджена програма тимчасового переміщення за розпорядженням Кабінету міністрів України від 25.03.2022 р. № 246-р. [7]. Згідно з цією Програмою держава надає матеріально-технічну підтримку підприємству, здійснює переселення його працівників і набір нових працівників. Основними критеріями для участі в цій Програмі є державна реєстрація на територіях, де тривають/тривали активні бойові дії: Чернігівська, Сумська, Харківська, Херсонська, Миколаївська, Запорізька, Донецька, Луганська, Київська, Одеська області. Відправлення можуть бути здійснені тільки з регіонів, де розташовані відділення Нової Пошти. Після прибуття до місця переселення уповноважені працівники обласних адміністрацій, Державна служба зайнятості та Державна служба з питань праці надають допомогу в налагодженні роботи на місці переселення [7].

Крім того, перебої в електропостачанні мають значний вплив на належне функціонування бізнесу. 48 % респондентів заявили, що відключення електроенергії призвело до скорочення продажів на 20 %. Зокрема, 9,5 % підприємств втратили близько половини обороту, а ще 7,5 % – до 80 % обороту, також 7,9 % підприємств практично припинили свою діяльність. Також було проаналізовано види державної допомоги, де 58,4 % підприємств зазначили, що не отримували жодної державної допомоги. Тож перешкоди для надання державної допомоги підприємствам існують, 11,8 % користуються податковими пільгами, 8,2 % мають доступ до державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %»; 7,4 % – допомогу внутрішньо переміщеним особам тощо [6].

Оглядаючи досвід діяльності малого підприємництва в умовах повномасштабної війни в Україні та очікування бізнесу на майбутнє, існує можливість виокремити конкретні заходи для підтримки та сприяння розвитку малого бізнесу та мікропідприємств, зокрема:

– відновлення мораторію на документальні перевірки, що дозволить знизити адміністративне навантаження на підприємства у період воєнних дій, а також доповнення його мораторієм на перевірки позапланові та фактичні;

– відміна вимоги про обов'язкове використання РРО/ПРРО для суб'єктів, які сплачують єдиний податок і не залучають найману працю та/або провадять свою діяльність у сільській місцевості, а також на визволених (деокупованих) територіях, не займаючись при цьому діяльністю з підвищеним ризиком;

– створення умов непорушності податкової політики, підтримка її стійкості під час військових дій та принаймні протягом року після закінчення конфлікту.

Всі істотні зміни в податковому законодавстві слід відтермінувати, окрім заходів, необхідних для євроінтеграції та залучення макрофінансової підтримки, що мають бути введені з обов'язковим періодом адаптації не менше ніж шість місяців [8].

На порядку денному знаходиться питання стосовно спрощення процедури експорту зерна через всі кордони та питання як забезпечити малим агровиробникам фінансову підтримку і через Державний аграрний реєстр, і через підтримку ЄС.

Голова Всеукраїнської Аграрної Ради Андрій Дикун відзначив на потребі переходу від сировинної моделі виробництва в агросекторі на виробництво з доданою вартістю, що у свою чергу створить нові робочі місця і заохотить повернутися українців, які виїхали за кордон [10]. Міністр аграрної політики та продовольства України відзначив прогнози стосовно діяльності агросектору на наступний сезон: очікується зменшення площі посіву кукурудзи, у зв'язку із високою вартістю азотних добрив, пізнім збором поточного урожаю, таким чином і неможливістю якісної підготовки с/г угідь на наступний сезон; очікується зростання площі посіву соняшнику і сої; очікується зменшення площ під посіви пшениці та ячменю, а ріпак має утримати торішні показники [11]. Перед управліннями всіх рівнів на порядку денному стоїть першочергове завдання – забезпечення підтримки аграріїв, щоб асекурувати вітчизняну і світову продовольчу безпеку, надати можливість 100 % задовольнити потреби ЗСУ та населення країни в якісних вітчизняних продуктах харчування.

Можна зробити висновок, що основна увага держави має бути зосереджена на державній фінансовій підтримці для забезпечення стійкості та відновлення бізнесу у воєнний час, для того, щоб також в свою чергу зберегти якомога більше робочих місць.

Заходи фінансової підтримки підприємств повинні базуватися на чітких цілях економічної політики, вони мають враховувати довгострокові пріоритети розвитку бізнесу в умовах воєнного стану.

Література

1. Ковтун Т. Ю. Державна фінансова підтримка для стійкості та відновлення бізнесу у воєнний час. Національний університет біоресурсів і природокористування України. URL: http://pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/6_2022/16.pdf.

2. Основні новації Закону № 3219: спрощена система оподаткування. *sumy.tax.gov.ua*. URL: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/702150.html>

3. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні: Закон України № 2290-IX від 31.05.2022. Відомості ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4618-17#Text>.

4. Годнюк І. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва в умовах воєнного стану. *Фінансово-економічна діяльність суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану* : Міжнар. наук.-практ. форум (м. Кам'янець-Подільський, 20-21 жовтня 2022 р.). Кам'янець-Подільський: НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2022. С. 68–71.

5. Інформація про результати Державної програми «Доступні кредити 5–7–9 %». 2022. URL: <https://bdf.gov.ua/uk/informaciya-pro-rezultati-derzhavnoi-programidostupni-krediti-5-7-9>.

6. Дія.Бізнес. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листопаді 2022 року. 2022. URL: <https://business.diiia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultatiopituvanna-v-listopadi-2022-roku>.

7. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : Розпорядження Кабінету міністрів України від 25.03.2022 р. № 246-р URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022- %D1 %80#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text).

8. Токаренко В. В. Облік і оподаткування діяльності суб'єктів малого підприємництва. *Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ*. 2023. Вип. 4 (30). URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2023/konf2203/4/30.pdf>

9. Лаврова-Манзенко О.О. Уманська В.Г. Манзенко Є.В. Реалії та перспективи оподаткування малого бізнесу в Україні. *Управління змінами та інновації*. 2024. №9. 55-59. URL: <http://cmi.politehnica.zp.ua/index.php/journal/article/view/126/119>.

10. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Нагальні потреби українського агросектору для стійкості та відновлення. 2022. URL: <https://nubip.edu.ua/node/118789>.

11. Урядовий портал. Для підтримки роботи українського агросектору необхідне масштабне спрощене кредитування, – Микола Сольський. 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dlia-pidtrymky-robotyukrainskoho-ahrosektoru-neobkhidne-masshtabne-sproshchene-kredytuvannia-mykola-solskyi>.

12. Закон України від 30.06.2023 № 3219-IX "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування. URL: <https://tax.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/zakoni-ukraini/78340.html>.

13. Костюкєвич А. М. Державне регулювання бізнесу в умовах воєнного стану. *Цифровий репозиторій Національного університету водного господарства та природокористування*. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/28794/1/Ve10311.pdf>.

Воробйов М.О., Олійник К.П.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова Славкова А. А.

СТРАХУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ВІЙНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ЧИ РОЗКІШ?

Війна, що розпочалася 24 лютого 2022 року, глибоко вплинула на всі аспекти життя українців. Відчули її на собі як звичайні люди, так і підприємства, державні установи та інфраструктура країни. Однак і інвестиції потрапили в ризиковану зону, оскільки привертати як внутрішніх, так і зарубіжних інвесторів стало значно складніше. Тому велике значення має створення найсприятливіших умов для приваблення приватних інвесторів і захисту їхніх інвестицій від воєнних та політичних ризиків.

У таких умовах страхування може виступати як один із інструментів для зменшення впливу воєнних ризиків на суспільство та національну економіку. Адже війна залишається основною перепоною для приваблення як вітчизняних, так і іноземних інвестицій.

Інвестиційна діяльність передбачає процеси придбання та реалізації необоротних активів, а також здійснення фінансових інвестицій, які не представляють собою просте перетворення грошових коштів.

Страховання, як потужний фінансовий інструмент, допомагає компенсувати збитки від різних ризиків. Хоча зазвичай страховики не включають політичні або воєнні ризики до стандартних умов, попит на такий захист зростає як в Україні, так і в усьому світі. Деякі страхові компанії почали включати воєнні ризики до своїх продуктів, забезпечуючи страховий захист для майна та життя.

До вересня 2023 року експерти KSE оцінили, що повномасштабне вторгнення призвело до прямих збитків у розмірі 151,2 млрд дол. США для інфраструктури України. Вартість загальних економічних втрат, за оцінками, весною 2023 року становила від 545 до 600 мільярдів дол. США [1].

На тлі цих колосальних збитків дуже скоротилася кількість іноземних інвестицій, що надходила до України (рис. 1).

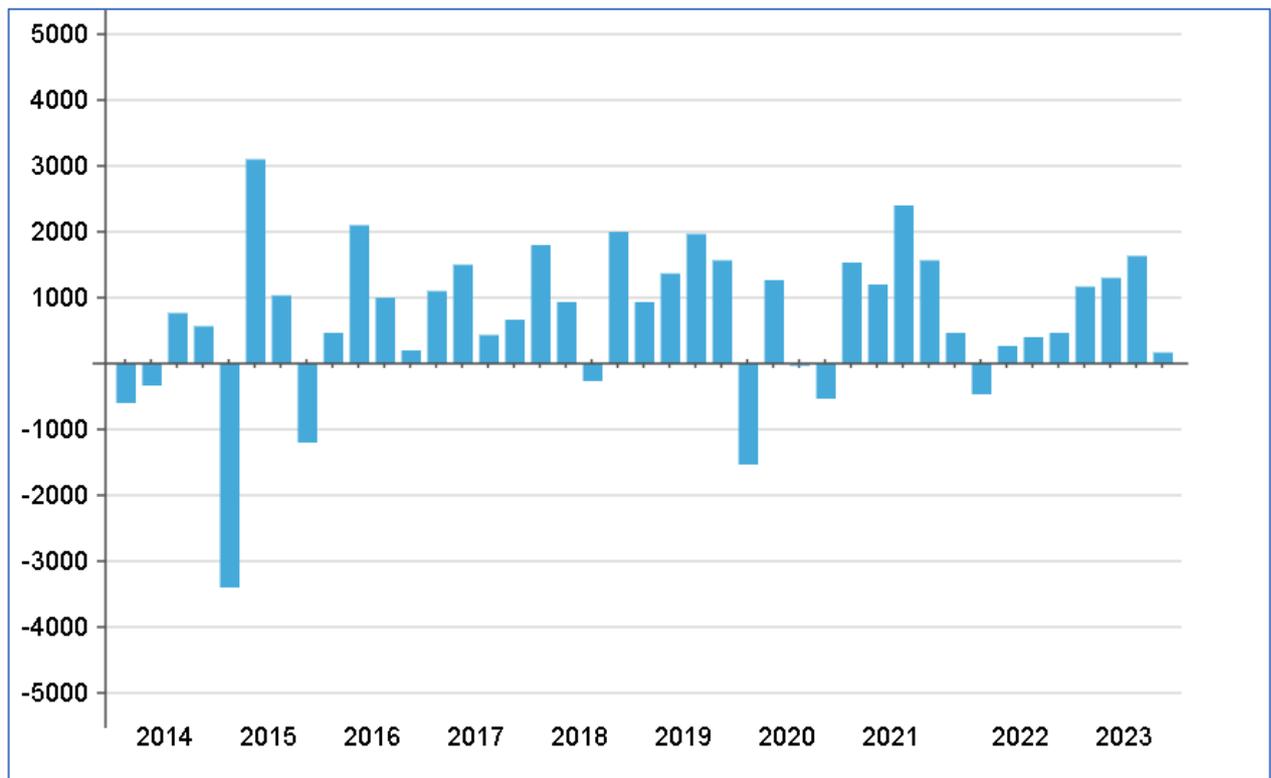

Рис. 1. Щоквартальний графік надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні 10 років

Джерело: Міністерство фінансів України [2].

Для вирішення проблем пов'язаних з захистом інвестицій були внесені зміни щодо страхування від воєнних ризиків у Закон України «Про страхування», що набули чинності 1 січня 2024 року. Ці зміни покликані стимулювати інвестиційну діяльність в країні та мінімізувати втрати інвесторів, пов'язані з війною [3]. Законом передбачено, що страхувати від воєнних ризиків можуть як українські, так і іноземні юридичні та фізичні особи, в тому числі приватні підприємці та громадяни. Єдиним страхувальником, уповноваженим на страхування від воєнних ризиків, визначено Державне експортно-кредитне агентство (ЕКА) України. Для укладення договору страхування інвестору необхідно звернутися до ЕКА з відповідною заявою та пакетом документів, що підтверджують його інвестиції.

До того ж, у Верховній Раді зареєстрований проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків №9015 [4].

Український уряд наразі стоїть перед важливим завданням – створити сприятливе середовище для інвестицій, привертаючи увагу провідних світових держав, таких як країни Європейського Союзу, США та Азійсько-Тихоокеанського регіону. Ці країни відомі своїм економічним та інноваційним потенціалом, тому їхня участь у розвитку України має велике значення [9]. Для досягнення цієї мети необхідно вжити ряд заходів.

По-перше, боротьба з бюрократією та корупцією має стати пріоритетом. Реформування податкової системи, зокрема, впровадження пільгового оподаткування для іноземних інвесторів, що вкладають кошти в інноваційні сектори, також є важливим кроком.

По-друге, необхідно модернізувати інноваційну інфраструктуру країни, яка зараз потребує у поліпшенні. Створення інноваційних зон в Україні сприятиме прискореному залученню іноземних інвестицій та підвищить конкурентоспроможність національної економіки [9].

Проте, важливо пам'ятати, що для досягнення економічного та інноваційного зростання країни необхідна стабільна політична ситуація та припинення війни. Тільки в такому випадку Україна зможе повністю реалізувати свій потенціал та стати привабливою для міжнародних інвесторів [5].

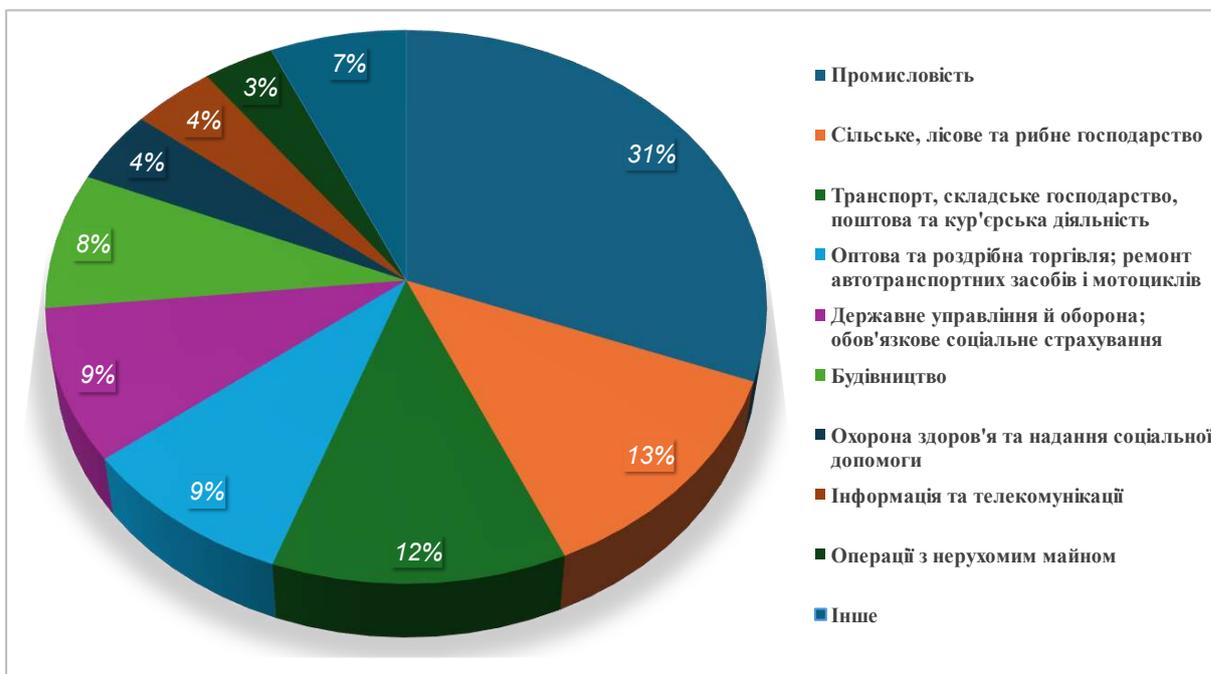

Рис. 2. Розподіл прямих іноземних інвестицій в Україні за видами економічної діяльності у 2022 році

Джерело: Розроблено на основі даних [6].

За даними рис.2, у 2022 році лідерами за обсягом капітальних інвестицій у різних галузях економіки були такі: промисловість – 30,8 %, сільське, лісове та рибне господарство – 12,6 %, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 12,1 %, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів – 9,0 %, державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування – 8,9 %, будівництво – 8,0 %, охорона здоров'я та надання соціальної допомоги – 4,3 %, інформація та телекомунікації – 4,1 %, операції з нерухомим майном – 3,5 % [7].

Війна, розв'язана Росією, завдала Україні жахливих руйнувань, завдавши прямої шкоди на суму не менше \$150 млрд. Більша частина цих збитків (\$90 млрд) припала на житловий сектор та інфраструктуру [8].

Відновлення країни потребує значних інвестицій, і Україна визнає ключову роль інвесторів у цьому процесі. З цією метою вжито низку заходів для стимулювання інвестиційної діяльності.

— *Зниження порогового рівня інвестицій*: Раніше для отримання статусу «інвестора» було необхідно вкласти не менше 20 євро. Зараз цю планку знижено до 12 євро, що робить інвестування в Україну доступнішим для ширшого кола зацікавлених осіб [9].

— *Відкриття нових інвестиційних напрямків*: Україна прагне залучити інвестиції не лише у традиційні сфери, а й у нові, перспективні галузі, такі як ІТ-сектор. Цей сектор має значний потенціал для розвитку в Україні завдяки наявності кваліфікованих кадрів та сприятливого інвестиційного клімату.

— *Розширення державної підтримки*: Уряд України пропонує різні стимули та пільги для інвесторів, включаючи податкові пільги, гарантії та фінансову підтримку [8].

Страховання інвестицій від воєнних ризиків в Україні має велике значення, особливо у контексті нестабільної ситуації в країні. Забезпечення захисту інвестицій від можливих загроз, пов'язаних з воєнними конфліктами, є ключовим чинником для приваблення іноземних та внутрішніх інвесторів. Таке страхування дозволяє зменшити ризики фінансових втрат і небезпеку для бізнесу в умовах військових дій або політичної нестабільності. Крім того, наявність страхового захисту від воєнних ризиків стимулює розвиток економіки, збільшує довіру інвесторів до ринку та сприяє залученню нових інвестиційних можливостей.

Таким чином, страхування інвестицій від воєнних ризиків в Україні є необхідним елементом для стабілізації та забезпечення сталого розвитку економіки країни.

Література

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури та непрямі втрати економіки від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на червень 2023 року. KSE Institute.

URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2022/07/NRC_CLEAN_Final_Jul1_Losses-and-Needs-Report.pdf

2. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. Офіційний сайт Міністерства фінансів України.

URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/>

3. Закон України «Про страхування» №1909-IX від 18.11.2021 (редакція від 19.04.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

4. «Про фінансові механізми стимулювання експортної діяльності» щодо страхування інвестицій в Україні від воєнних ризиків : Проект Закону про внесення змін до Закону України URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41349>

5. Зробок О., Задольський А. Прямі іноземні інвестиції в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24066/1/S.67.pdf>

6. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://minfin.gov.ua>

7. Офіційний сайт Міністерства економіки України. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні URL: <http://surl.li/nnnct>

8. Підтримка інвестицій у промисловість України в умовах війни та повоєнного відновлення. 2023. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidtrymka-investytsiy-u-promyslovist-ukrayiny-v-umovakh-viyny-ta>

9. Славкова, А., Колісник Д. Інвестиційна привабливість України: реалії в умовах війни та перспективи повоєнної відбудови. *Економіка та суспільство*. 2023. №56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3081>

Гаращук Д.О.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Сивульська Н.М.

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ ТА НАПРЯМИ ЇХ ЗБІЛЬШЕННЯ У ВОЄННИЙ ЧАС

В сучасних умовах господарювання важливо приділити значну увагу формуванню фінансової бази країни, збереженню фінансових потоків та надходжень до бюджету. Податки є основним фінансовим методом мобілізації доходів держави. Без існування податків в економіці держави, фінансова система миттєво «завмирає», зникає основне джерело бюджетних надходжень, втрачається можливість утримувати державний управлінський апарат. Незважаючи на повномасштабне вторгнення, податкові надходження продовжують становити найбільш значиму складову дохідної частини бюджету України.

Згідно із Податковим кодексом України податком є «обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що стягується з платників податків відповідно до умов встановлених цим Кодексом» [1].

За офіційними статистичними даними, частка податкових надходжень у доходах Державного бюджету України в період 2014–2021 рр. коливається від 78,46 % до 85,37 % усіх доходів та є основною складовою наповнення бюджету, проте з початком повномасштабного вторгнення їх частка почала становити приблизно 53 % у 2022 р., та станом на кінець 2023 р. лише 45,04 %. Податкові надходження Державного бюджету в свою чергу, більш ніж на 70 %, в середньому за останні 10 років, формуються за рахунок податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств (ПнП), відповідно вони є невід'ємною та важливою складовою його наповнення [2, 3].

Найбільшу частку в податкових надходженнях протягом 2014–2023 рр. займає ПДВ – питома вага податку в податкових надходженнях Державного бюджету становить в середньому 48 % усіх податкових надходжень (рис. 1). Стабільне зростання суми надходжень від цього податку можна пояснити впливом характерного для України фактору – показником високого рівня інфляції. У 2014 р. частка ПДФО в податкових надходженнях становила лише 4,51 %, у період з 2015–2020 рр. коливалась в межах 11 – 13,78 %, однак в 2021 р. відбулось незначне її зменшення на 1,4 % в порівнянні з минулим роком. Частка надходжень від ПДФО у 2022 р. зросла більш ніж на 3 %, а вже у 2023 р. була зафіксована на рівні 17 % – найвищий показник питомої ваги ПДФО в податкових надходженнях протягом 2014–2023 рр. (рис. 1). Зростання обсягу надходжень від ПДФО після початку повномасштабної війни пояснюється його компенсацією з доходів військовослужбовців. Також, до основних макроекономічних показників, які суттєво впливають на обсяг надходжень від ПДФО, належить рівень мінімальної заробітної плати – так, розрахований за аналізований період коефіцієнт кореляції між змінними дорівнює 0,94, що свідчить про прямий зв'язок між встановленою мінімальною заробітною платою та надходженнями від податку.

Частка ПнП у податкових надходженнях зберігає тенденцію до коливань, та є достатньо нестабільною в порівнянні з двома іншими бюджетотворюючими податками – за період 2014–2023 рр. частка від цього податку в податкових надходженнях становить не більше 12,1 %. Після початку повномасштабного вторгнення надходження від ПнП суттєво скоротились у 2022 р. у порівнянні з 2021 р. на 30 701,8 млн грн, причиною стали згорання, припинення бізнесу на територіях, де ведуться бойові дії та загальне скорочення ділової активності платників податків [4].

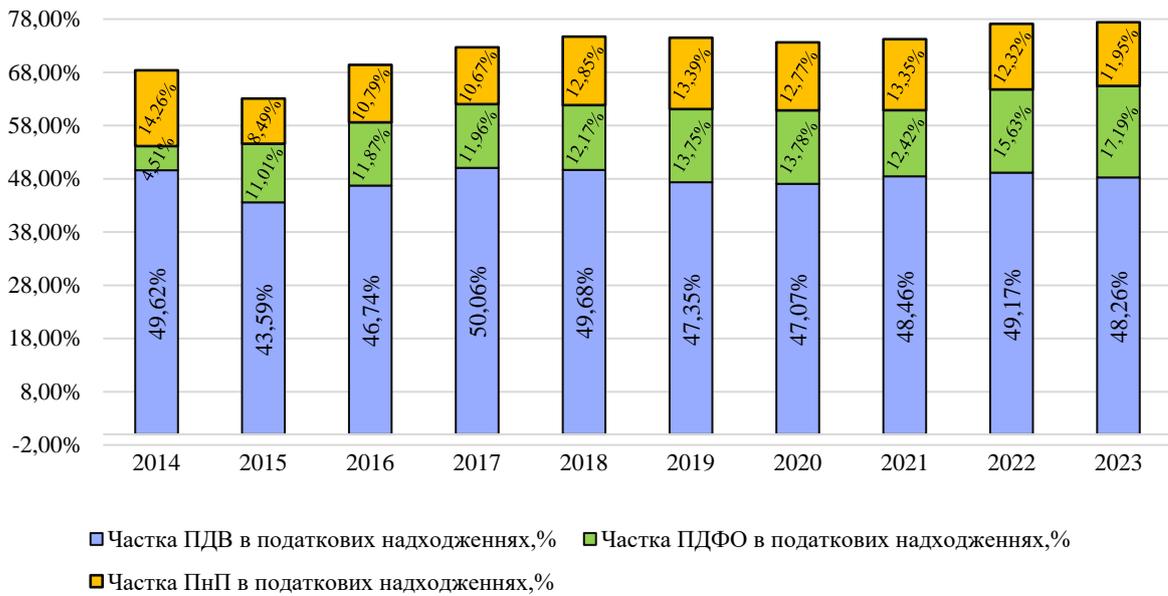

Рис. 1. Динаміка частки бюджетоутворюючих податків у податкових надходженнях Державного бюджету за 2014-2023 рр., %

Джерело: створено автором за даними [2, 3]

З рис. 2 динаміка податкових надходжень до Державного бюджету за аналізований період 2014-2023 рр., свідчить про тенденцію до збільшення обсягів надходжень від податків з 280178,3 млн грн у 2014 р. до 1 203 544,1 млн грн у 2023 р. Проведене дослідження показало, що обсяги надходжень від ПДВ, ПДФО, ПнП, їх частка в доходах бюджету в загальному складі більш ніж 50 % усіх доходів. Однак, після початку повномасштабної війни, показники суттєво змінились, відповідно виникає необхідність дослідження шляхів удосконалення управління податків, які найбільшою мірою наповнюють Державний бюджет.

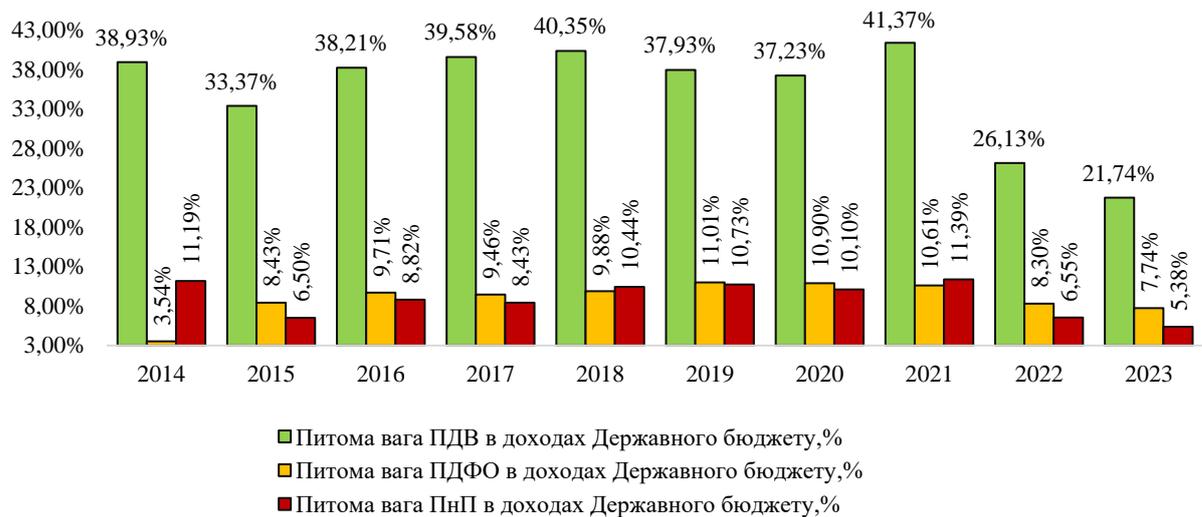

Рис. 2. Динаміка частки бюджетоутворюючих податків у доходах Державного бюджету за 2014-2023 рр., %

Джерело: створено автором за даними [2, 3]

Однією з вагомих причин складності механізму адміністрування бюджетоутворюючих податків, зокрема, податку на додану вартість є відносна нестабільність податкового законо-

давства. За останні 20 років функціонування ПДВ в Україні норми, що регулюють його справляння, змінювалися дуже часто, більш того, урядовими структурами було видано більш ніж 5000 законів та інших нормативно-правових актів, які покликані регулювати облік, звітність, порядок сплати, відшкодування та інші питання механізму справляння ПДВ.

Проаналізувавши справляння ПДВ, податку, який забезпечує найбільшу частину усіх податкових надходжень Державного бюджету, було виявлено низку проблем, однією з найпоширеніших залишається ухилення платників від сплати податку шляхом «скрутки ПДВ». З початку 2023 року було передано до правоохоронних органів аналітичних досліджень щодо ухилення від сплати податків – ПДВ на загальну суму 10,6 млрд грн – як свідчать результати перевірок ДПС [5, 6].

З метою вдосконалення механізму справляння ПДФО в Україні доречним є дослідження зарубіжного досвіду оподаткування доходів фізичних осіб. На прикладі Німеччини, країни з розвинутою економікою, можемо спостерігати, що ставки прибуткового податку є прогресивними й побудованими за системою складної прогресії – ставка оподаткування в межах 14 % – 45 %, що свідчить про високий рівень економіки держави. Особливостями оподаткування доходів у зарубіжних країнах є врахування можливостей громадян і наявність системи оподаткування доходів сім'ї, де сімейна пара розглядається як єдина економічна спільнота зі спільними доходами та витратами. На нашу думку, такий приклад впровадження прогресивної шкали оподаткування в Україні є необхідним і актуальним під час воєнного стану, коли особливо загострюється питання нерівності доходів населення. Зменшення податкового навантаження на малозабезпечених громадян має бути однією з першочергових цілей в удосконаленні оподаткування ПДФО [7].

Однією з головних проблем стягнення податку на прибуток підприємств в Україні є складність адміністрування цього податку, яка безпосередньо пов'язана з невідповідністю форми декларації з ПнП положенням ПКУ, як наслідок – виникнення податкових спорів.

Отже, можливими заходами для підвищення фіскальної значимості бюджетоутворюючих податків в Україні є: здійснення ефективного податкового контролю; удосконалення системи адміністрування податків шляхом зменшення відсотку корупції та зловживань, спрощення процедур для платників податків; застосування сучасних інформаційних технологій для спрощення процедур декларування та сплати податків, а також для поліпшення контролю з боку державних органів. Однак, варто пам'ятати, що у воєнний період масштабне вдосконалення податкової системи держави є недоречним та малоімовірним, оскільки станом на сьогодні існує ряд податкових пільг та винятків, особливо щодо бюджетоутворюючих податків – основного джерела надходжень Державного бюджету України, впроваджених на період воєнного стану в країні.

Література

1. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. Редакція від 01.04.2024. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.04.2024).
2. Open Budget. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення: 15.04.2024).
3. Державний та зведений бюджет України. Міністерство фінансів України: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/> (дата звернення: 15.04.2024).
4. Сідельникова Л. Поведінкові чинники реалізації парадигми прямого оподаткування в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 54. URL: <https://economyand-society.in.ua/index.php/journal/article/view/2806> (дата звернення: 15.04.2024).
5. Державна податкова служба України: веб-сайт. URL: <https://tax.gov.ua> (дата звернення: 15.04.2024).
6. Ухилення від оподаткування ПДВ. Державна податкова служба України: веб-сайт. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist-/rezalt/660569.html> (дата звернення: 15.04.2024).
7. Сидорчук А. М., Наконечна Г. Я. ПДФО: проблематика та перспективи у сьогоdnішніх реаліях. *Актуальні питання реформування правової системи*: зб. матер. ХХ Міжн. наук.-пакт. конф. м. Луцьк, 15-16 вересня 2023 р. Луцьк: Завжди Поруч, 2023. С. 89-90.

Овсієнко Д.А.
«Митна справа», 4 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Коломієць Г.Б.

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Проблема податкових надходжень до державного бюджету України в умовах воєнного стану є однією з найгостріших і найактуальніших. Військовий конфлікт значно вплинув на економічну ситуацію в Україні, створивши серйозні виклики для фінансової системи. Значні витрати на оборону, гуманітарну допомогу та відновлення інфраструктури вимагають стабільних і достатніх джерел фінансування. Водночас економічний спад та зниження ділової активності зменшують обсяги податкових надходжень, що ставить під загрозу фінансову стійкість держави. В таких умовах держава повинна знаходити нові ефективні підходи для збільшення податкових надходжень, зокрема через реформування податкової системи та впровадження фінансових інновацій.

Податкові надходження державного бюджету є основою для фінансування всіх державних програм та проектів, особливо в умовах війни. Одним з ключових аспектів є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), який забезпечує значну частину доходів бюджету (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз динаміки податку на доходи фізичних осіб у бюджеті України (2020-2024)

Показники	2020	2021	2022	2023	2024	Зміна (% 2020-2024)
Загальні доходи бюджету	317,842.7	345,678.3	356,912.5	372,057.4	468,888.9	+47.5
Доходи від ПДФО	85,273.4	92,456.8	94,789.1	99,957.2	126,595.9	+48.4
Відсоток ПДФО від загальних доходів	26.8	26.7	26.6	26.9	27.0	+0.2

Джерело: складено автором на основі [1].

Однак, в умовах війни, доходи громадян та підприємств можуть скоротитись, що негативно може вплинути на податкові надходження. Дослідження показують, що для збереження та збільшення обсягів податкових надходжень необхідно вдосконалювати податкову політику та адаптувати її до нових економічних умов. Важливими напрямками дослідження є аналіз ефективності існуючих податкових ставок, вивчення можливостей для введення нових податкових пільг та інструментів стимулювання економічної активності. Такий підхід дозволив уряду України зберегти ділову активність та відповідне зростання ПДФО. Так, аналіз динаміки податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) у бюджеті України за період 2020-2024 років показує значні зміни в загальних доходах бюджету та доходах від ПДФО. У 2020 році загальні доходи бюджету становили 317,842.7 млн грн, що забезпечило основу для подальших зростань. Наступного року, 2021, доходи збільшились до 345,678.3 млн грн, демонструючи зростання економічної активності та ефективності податкової політики. У 2022 році зростання продовжилось, і загальні доходи досягли 356,912.5 млн грн. Це свідчить про стабільний розвиток фіскальної системи навіть в умовах економічних викликів. У 2023 році доходи зросли до 372,057.4 млн грн., що підтверджує стійку тенденцію до збільшення бюджетних надходжень. Значний стрибок стався у 2024 році, коли загальні доходи бюджету склали 468,888.9 млн грн, що свідчить про успішну реалізацію економічних та податкових реформ.

Впроваджена політика пільг та стимулювання бізнесу у воєнний час дала змогу підприємствам зберегти виробничу спроможність. На прикладі ПриватБанку бачимо, що в умовах воєнного стану банк зіткнувся з низкою фінансових викликів, які вимагали значних зусиль для адаптації та підтримки стабільності з боку держави. Водночас, банк продемонстрував здатність адаптуватися до змінених умов, зосередившись на забезпеченні безпеки, неперервності роботи, підтримці клієнтів та управлінні ризиками (табл. 2).

Таблиця 2

**Фінансова реакція ПриватБанку на воєнний стан:
зміни в оплаті праці та підтримці персоналу**

Показник	До воєнного стану	Під час воєнного стану	Зміна
Середня зарплата співробітників (грн)	15,200	14,000	-7.9 %
Розмір ПДФО (грн)	2,736	2,520	-7.9 %
Кількість співробітників	22,000	21,500	-2.3 %
Одноразові виплати (грн)	-	3,000	Нове введення
Виплати постраждалим (грн)	-	5,000	Нове введення

Джерело: складено автором на основі [2].

У таблиці представлено детальний огляд впливу воєнного стану на доходи та оподаткування співробітників ПриватБанку, включаючи введення додаткових заходів підтримки. Цей аналіз відображає значні зміни в економічних умовах роботи банку та його спроби мінімізувати негативні наслідки для своїх працівників.

Таким чином, набутий досвід пропонує ряд заходів стимулювання податкових надходжень, спрямованих на оптимізацію податкової політики та впровадження фінансових інновацій. По-перше, необхідно переглядати ставки ПДФО з метою зниження податкового навантаження на середній клас, що стимулюватиме споживчий попит та підтримку економічної активності. По-друге, доцільно впроваджувати нові податкові пільги для підприємств, які інвестують у створення робочих місць та розвиток інфраструктури, особливо в критичних галузях, таких як оборонна промисловість. По-третє, важливо удосконалювати механізми податкового адміністрування через впровадження цифрових технологій, що дозволить автоматизувати процеси збору податків, зменшити корупційні ризики та підвищити прозорість податкової системи. Крім того, необхідно впроваджувати програми фінансової підтримки для малих та середніх підприємств, які постраждали від війни, що дозволить їм швидше відновити свою діяльність та забезпечити стабільні надходження до бюджету [3].

Підсумовуючи, можна зазначити, що ефективне реформування податкової системи є ключовим фактором для забезпечення стабільних податкових надходжень в умовах воєнного стану. Запропоновані заходи сприятимуть підвищенню ефективності збору податків, зменшенню соціальної нерівності та стимулюванню економічного зростання. Впровадження цифрових технологій та фінансових інновацій дозволить покращити адміністрування податків та знизити корупційні ризики.

Література

1. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <http://bank.gov.ua>
2. Фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанку». URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>
3. Tkachuk N., Somchenko V., Ihnatiuk O., Kolomiets H., Pochernina N. New tax policy on resumption of the business entities' activities. *Economic Affairs*, Vol. 68, No. 01s, pp. 09-15, February 2023. DOI: <https://doi.org/10.46852/0424-2513.1s.2023.2>

Яковлева Л. С.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Сивульська Н.М.

АКЦИЗНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЙОГО РОЗВИТОК В УКРАЇНІ

Військові дії та введення воєнного стану на території України, починаючи з 24 лютого 2022 року, змусили уряд вжити заходів для підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та адаптації податкової політики до умов господарювання під час конфлікту [1, 2]. На початку повномасштабного вторгнення держава запроваджувала низку фіскальних стимулів, метою яких була підтримка української економіки. Зокрема, зменшення податкової ставки, пільги для ФОП та інше.

Певних змін зазнав і порядок нарахування та сплати акцизного податку. Оскільки паливо забезпечує логістичну складову війни, було прийнято рішення не вважати реалізацією передачу палива у якості гуманітарної допомоги у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, при примусовому відчуженні чи відчуженні для потреб держави без отримання компенсації, при передаванні палива Збройним силам України, підрозділам територіального оборони та іншим військовим підрозділами, визначеним законодавством. На період дії воєнного стану в Україні встановлено нульові ставки акцизного податку на такі види пального: бензини моторні, важкі дистиляти, скраплений та інші гази, бутан та ізобутан [3]. Але вже у вересні 2022 року ставки на зазначені підакцизні товари було, хоч і не в повній мірі, відновлено [4].

Акцизний податок є важливим джерелом доходів державного та місцевого бюджетів України. Розглядаючи надходження такого податку до зведеного бюджету в період з 2019–2023 рр., відслідковувалась тенденція зростання акцизного податку. У 2019 році – 130,75 млрд грн, 2020 році – 146,68 млрд грн, 2021 році – 172,1 млрд грн, а в 2022 році відбувся спад по надходженню до 105,21 млрд грн, який спричинили наслідки збройної агресії та заходи уряду щодо впровадження пільг. Таким чином, у порівнянні з 2021 роком, надходження впали на 38,86 %, сама ж частка у загальних надходженнях бюджету склала близько 4,79 % у 2022 році. У 2023 році відбулось збільшення надходжень акцизного податку – 175,721 млрд грн, перевершивши надходження 2021-го року [5].

З початку 2023 року вступили в силу нові параметри деяких податкових ставок та порядку розрахунку певних податкових зобов'язань: ставки специфічного акцизного податку та мінімального акцизного податкового зобов'язання з оплати акцизу на тютюнові вироби зростають на 20 %. Основна мета цих змін — наближення вітчизняних ставок до тих, що визначені в Директиві ЄС 2011/64/ЄС від 21 червня 2011 року, що регулює структуру та розміри акцизів на тютюнові вироби, а також підвищення цін на підакцизні товари.

В умовах воєнного стану відбувається зростання ставок акцизного податку на рідини, використовувани в електронних сигаретах (згідно із Законом України від 15 березня 2022 року №2139 "Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України з питань введення диференційованої рентної плати за видобування газу природного"). Ця ставка зростає до 10 000 гривень за 1 літр (у порівнянні зі звичайною ставкою 3000 гривень за 1 літр).

Під час проведення податкового контролю у період воєнного конфлікту в більшості випадків виявляються порушення відповідно до вимог щодо форми та змісту розрахункових документів під час реалізації товарів з підакцизної групи. Виникають ситуації продажу підакцизних товарів без використання режиму програмування найменувань товарів, а також з відсутністю або неправильним відображенням реквізитів марок акцизного податку в розрахункових документах, створених РРО під час продажу алкогольних напоїв. Найбільше порушень виявляються у суб'єктів господарювання, які намагаються уникнути відображення або відображають обов'язкові реквізити розрахункових документів неправильно [6]. З огляду на зазначену

проблему, державі варто посилити контроль з перевірки таких господарств, щоб в майбутньому залучити більше коштів до бюджету.

Очікується, що надходження від акцизного податку в найближчій перспективі будуть меншими, ніж у мирний період. Перспективи подальшого розвитку акцизного податку в Україні в умовах воєнного стану можна оцінити як неоднозначні. З одного боку, воєнний стан призвів до зменшення обсягів виробництва та споживання товарів і послуг, які підлягають оподаткуванню акцизним податком. Це пов'язано з руйнуванням виробничих потужностей, логістичними обмеженнями та зниженням попиту на товари і послуги. З іншого боку, воєнний стан відкриває деякі можливості для збільшення надходження акцизного податку. Зокрема, при зростанні інфляції та підвищенні цін на товари і послуги, цей податок може стати дієвим інструментом для збільшення доходів бюджету.

Забезпечення наповнення державного бюджету та збереження платоспроможності населення визначається налагодженням функціонування внутрішнього бізнесу, що є важливим чинником у зміцненні економічної стійкості держави та її здатності ефективно протистояти агресії. В умовах воєнного конфлікту критично важливим стає подальше вдосконалення правового регулювання процесів нарахування та сплати акцизного податку.

Це включає посилення регулюючих функцій акцизного оподаткування, спрощення податкових процедур для платників, встановлення обґрунтованих фінансових пілг з одночасним посиленням контролю за їхнім призначенням. Також необхідно адаптувати вітчизняне податкове законодавство до європейських норм у питаннях гармонізації бази оподаткування, об'єктів оподаткування, термінології, податкових ставок, впровадження електронної системи оподаткування та використання цифрових технологій маркування і інших аспектів.

Щодо акцизного податку, можна розглянути варіанти зниження або тимчасової відміни акцизів на певні групи товарів (така модель і була застосована для українських підприємців/виробників). Введення диференційованих ставок акцизів. Наприклад, доцільно встановити вищі акцизи на шкідливі товари, такі як тютюн та алкоголь, щоб зменшити їх споживання та збільшити надходження до бюджету. Зниження ставок акцизного податку на автомобілі може бути використано для стимулювання виробництва та споживання автомобілів в Україні, що є перспективою розвитку для акцизного податку.

Акцизний податок має значний потенціал для розвитку в Україні в умовах воєнного стану, а впровадження відповідних заходів дозволить підвищити ефективність його адміністрування та збільшити його роль як інструменту фіскальної політики. Він може бути використаний для збільшення доходів до бюджету, а також для стимулювання або стримування виробництва та споживання конкретних товарів і послуг.

Для подальшого розвитку акцизного податку в Україні важливо враховувати виклики економічної нестабільності та забезпечити прозорість та ефективність його адміністрування, спростити процедуру звітності та сплати акцизів, запровадити електронні сервіси для платників податків. Впровадження сучасних електронних систем та використання цифрових технологій можуть сприяти оптимізації механізму оподаткування. Розвиток акцизного податку має бути відповідним світовим тенденціям, а також враховувати особливості української економіки та соціально-економічні виклики. Впровадження реформ і розробка стратегій, спрямованих на підтримку бізнесу та ефективне використання надходжень від акцизного податку, є важливими кроками для сталого розвитку економіки та бюджетної стійкості країни.

Література

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 20.04.2024).

2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 р. № 2120-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 20.04.2024).

3. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Податкове стимулювання діяльності суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану в Україні. *Modern engineering and innovative technologies*. 2022. Issue № 20. Part 2. P. 113-123. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/2a05e33f-a002-4047-8a87-faed49f4e6c0/content> (дата звернення: 20.04.2024).

4. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану: Закон України від 21 вересня 2022 р. № 2618-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2618-20#n2> (дата звернення: 20.04.2024).

5. Доходи зведеного бюджету. *Міністерство фінансів України*: веб-сайт. URL: <https://index.min-fin.com.ua/ua/finance/budget/cons/income> (дата звернення: 20.04.2024).

6. Щодо необхідності відображення в чеках РРО/ПРРО усіх обов'язкових реквізитів. *Тернівська міська рада*: веб-сайт. URL: <https://ternivka-rada.dp.gov.ua/novini-ta-podiyi/novini/shchodo-neobkhidnosti-vidobrazhennia-v-chekakh-rroprro-usikh-oboviazkovykh-rekvizytiv> (дата звернення: 20.04.2024).

7. Чугунов І., Пасічний М., Нікітішин А. Доходи державного бюджету України в умовах воєнного стану. *Scientia Fructuosa*. 2022. № 5. С. 124-137. URL: <https://journals.knute.edu.ua/scientia-fructuosa/article/view/1572/1497> (дата звернення: 20.04.2024).

Неплюєва Я. В., Школяр Д. С.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Рудик Н.В.*

ЕКОЛОГІЧНИЙ ПОДАТОК В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ

Екологічні проблеми стають все гострішими, що суттєво впливає на можливості сталого розвитку суспільства. Виснаження природних ресурсів відбувається значно швидше, ніж вони встигають відновлюватися. Рівень забруднення довкілля в рази перевищує допустимі норми. В контексті екологічних проблем важливо приділити увагу ролі екологічного оподаткування, зокрема його регулюючій функції. Важливим аспектом цієї функції є природоохоронна складова, яка використовується для реалізації екологічної політики держави. Фінансовим інструментом, що імплементує дану складову є екологічний податок. В умовах цифрової трансформації спростерігається тенденція до нівелювання значення екологічної безпеки з огляду на зменшення факторів впливу на природні ресурси. Водночас такі висновки є сумнівними, адже суспільство, знаходячи рішення заміщення споживання одних природних ресурсів іншими, крок за кроком створює нові питання до вирішення. Так, наприклад, використання альтернативної енергії, електричних двигунів, серверного супроводу цифрових баз даних піднімає питання подальшої їх утилізації, коли пройде термін придатності щодо їх використання. За даних умов цифрова економіка стає не лише почесним досягненням людства, але й відкриває нові питання щодо екологічної безпеки як природних ресурсів, так і людини зокрема.

Екологічний податок – це плата за забруднення навколишнього середовища, що стягується з юридичних та фізичних осіб за викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скиди забруднюючих речовин у водні об'єкти, розміщення відходів. Практика застосування екологічного податку в Україні є доволі вузькою з точки зору міжнародного досвіду. Об'єкти оподаткування поділяються на 5 категорій за фізичним характером предмета оподаткування. Ставки для кожної з категорій визначені в розділі VIII Податкового кодексу України та ранжуються в залежності від класу небезпеки та рівня небезпечності відходів [1].

Загалом в Україні питання екологічного оподаткування стає все актуальнішим з огляду на:
 - погіршення екологічної ситуації: Україна посідає одне з останніх місць в Європі за показниками екологічної ефективності. Забруднення повітря, води та ґрунту є значною проблемою, що негативно впливає на здоров'я людей та економіку країни;

- необхідність стимулювання природоохоронної діяльності: екологічний податок може стати стимулом для підприємств до впровадження природооохадних технологій, зменшення забруднення та раціонального використання природних ресурсів;

- синергія з європейським законодавством: Україна прагне до гармонізації свого законодавства з європейським, в тому числі в сфері екологічного оподаткування [2].

Проте, існують й певні проблеми, пов'язані з екологічним податком в Україні:

- низькі ставки податку: ставки екологічного податку в Україні значно нижчі, ніж у країнах ЄС. Це робить їх неефективними як інструмент стимулювання природоохоронної діяльності;

- відсутність належних стимулів для “зеленої” модернізації підприємств;

- недосконалість системи адміністрування: сплата екологічного податку часто супроводжується бюрократичними процедурами та корупцією;

- недостатня екологічна свідомість: багато підприємств та громадян не усвідомлюють важливості екологічних проблем, тому не сприймають екологічні податки як необхідний інструмент їх вирішення.

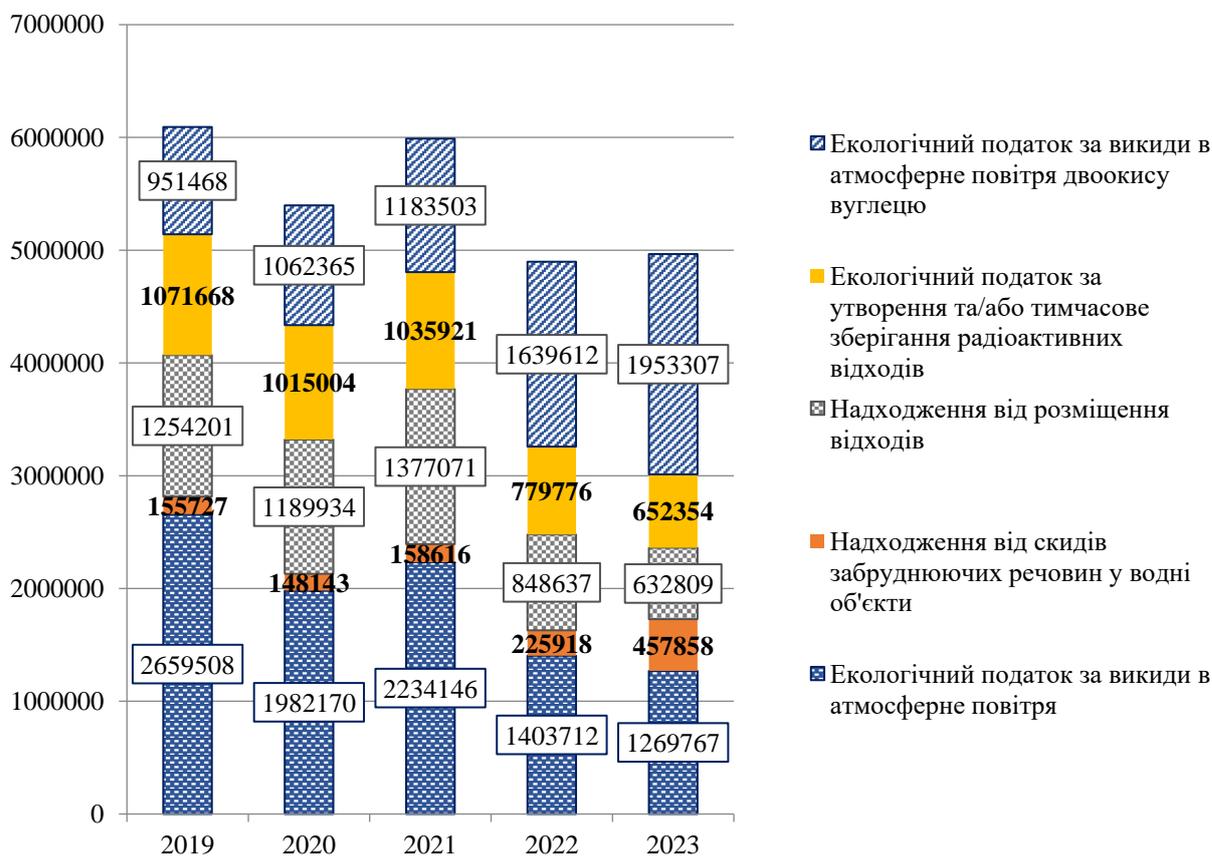

Рис. 1. Динаміка сплати екологічного податку в Україні, тис. грн, 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано авторами за даними [3].

На рис. 1 представлено дані про рівень екологічного податку за різними видами забруднення за період з 2019 по 2023 рік. Загалом спостерігається зниження податку за викиди в атмосферне повітря протягом періоду з 2019 по 2023 рік на 1 389 741 тис. грн (47,74 %). У 2021 році відбулося невелике зростання порівняно з 2020 роком на 251 976 тис. грн (12,71 %), водночас загальна тенденція залишається на рівні нижчому, ніж у 2019 році. Надходження від

скидів забруднюючих речовин у водні об'єкти навпаки зростають в період з 2019 по 2023 рік на 302 131 тис. грн, тобто майже в тричі. Спостерігається загальна тенденція до зменшення надходжень від розміщення відходів протягом розглянутого періоду на 621 392 тис. грн (49,74 %). Екологічний податок за утворення та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів показує зменшення протягом періоду з 2019 по 2023 рік на 419 314 тис. грн (60,87 %). Екологічний податок за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю показує зростання з 2019 по 2023 рік на 1 001 839 тис. грн, тобто майже в 5,5 разу.

За останні роки в Україні актуальність екологічних податків знаходиться в різних протиріччях: з одного боку, погіршення екологічної ситуації та необхідність стимулювання природоохоронних заходів в умовах недостатніх ресурсів; з іншого боку, проблеми такі, як низькі ставки податків, неефективне адміністрування та недостатня екологічна свідомість, ускладнюють їх ефективне впровадження та знижують їхню роль у розв'язанні екологічних проблем. Дані за період з 2019 по 2023 рік показують різну динаміку надходжень екологічного податку залежно від виду забруднення, що вказує на потребу у вдосконаленні системи екологічного оподаткування для досягнення більшого ефекту в зменшенні негативного впливу на довкілля, зокрема через цифрову трансформацію економіки країни. Адже спрощення процесу адміністрування даного податку інструментами цифровізації, а також зменшення його бюрократичних аспектів сприятиме прозорості розуміння його призначення.

Література

1. Офіційний сайт Державної податкової служби України. Податковий Кодекс України. Розділ VIII. Екологічний податок. [Електронний ресурс] URL: <https://tax.gov.ua/nk/rozdil-viii--ekologichniy-podatok/> (дата звернення: 04.04.2024).
2. Центр Економічної Стратегії “Застосування екологічних податків в Україні” 2023. [Електронний ресурс]. URL: <https://ces.org.ua/environmental-taxes-in-ukraine-policy-brief/> (дата звернення: 04.04.2024).
3. Державний веб-портал Open Budget. [Електронний ресурс] URL: <https://openbudget.gov.ua/> (дата звернення: 04.04.2024).

Батрак В.О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Рудик Н.В.*

СПРОЩЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ЯК УМОВА ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Оподаткування в сучасних умовах стає однією з найважливіших складових будь-якої економіки. Його роль полягає не лише у забезпеченні необхідних фінансових ресурсів для держави, але й у забезпеченні розвитку соціальних програм та наданні різноманітних державних послуг. Однак, умови війни, зокрема російсько-українська війна, викликають значні зміни в економічному ландшафті, що безпосередньо впливає на податкову систему країни.

Вітчизняні науковці здійснили значний обсяг досліджень у сфері податкової системи України, звертаючи особливу увагу на зміни, що відбулися в умовах війни. Серед провідних дослідників можна виокремити праці Іванишини О. С., Прокопенко І. А., Панура Ю. [1], Греца Я.В. [2], та Федосюка Ю. [3], які присвятили свої дослідження розбору податкових політик та їхнього впливу на економіку України в умовах війни. Деякі науковці звертали особливу увагу на спрощену систему оподаткування, досліджуючи зміни, які відбулися саме в цій сфері під час конфлікту. Їхні

праці відображають важливі аспекти та потреби підприємницького середовища в умовах військових дій. З початком війни український уряд змінив свою основну мету з економічного зростання на збереження економіки. Це відобразилося у результатах опитування, проведеного Американською торговельною палатою в Україні у серпні 2022 року. За даними опитування, 22 % членів палати повідомили про значні пошкодження своїх офісів, заводів, складів або приміщень, а 48 % – про незначні пошкодження своїх активів. Також було виявлено, що 6 % підприємств були захоплені, а 69 % продовжили працювати без пошкоджень [4]. Найбільші втрати зазнали малий і середній бізнес. Зокрема, 51 % представників цих секторів були змушені скоротити свою діяльність, а 19 % тимчасово зупинили роботу, але готові до швидкого відновлення. У жовтні 2023 року Національний банк України провів додаткове опитування, де виявлено, що 66 % представників сфери послуг повідомили про підвищення закупівельних цін постачальників, 74 % респондентів будівельного сектору були змушені підвищити ціни на матеріали, а 42 % збільшили витрати на послуги підрядників. Крім того, 31 % промисловців очікували скорочення запасів матеріалів та сировини через поточний рівень інфляції у 26,6 % [4].

Спрощена система оподаткування в Україні є спеціальним податковим режимом для фізичних осіб-підприємців, запровадженим у 1999 році з метою підтримки малого та середнього бізнесу. Систематизовані дані щодо особливостей застосування спрощеної системи оподаткування у 2024 році наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Особливості застосування спрощеної системи оподаткування з 01.01.2024 року

Група	Платник	Оборот до	Кількість працівників	Сфера	Звичайна ставка
I	ФОП	(167 МЗП) – 1 185 700 грн	0	Роздрібний продаж на ринках	10 % прожиткового мінімуму 302,80 грн/міс. грн у 2024 році)
II	ФОП	(834 МЗП) – 5 921 400 грн	<10	Сфера виробництва та послуг	20 % розміру мінімальної з/п (1420 грн/міс. у 2024 році)
III	ФОП юр. ос. або фіз. ос.	(1167 МЗП) – 8 285 700 грн	Без обмежень	Без обмежень	3 % доходу + ПДВ або 5 % доходу
IV	ФОП юр. ос. сільське господарство	Частка сг 75 % в обороті	Без обмежень	Сільське господарство	% від грошової оцінки 1 га землі

Джерело: сформовано автором за даними [3].

Умови війни вимагали серйозних змін у спрощеній системі оподаткування, щоб адаптувати її до воєнного стану. Воєнні технології відзначаються високим рівнем інноваційності, що безумовно потребують стабілізації та контролю. Бюрократизація процесу може сповільнювати їх імплементацію. Тому спрощена система оподаткування стає умовою прискорення процесів імплементації фінансових інновацій у фінансову сферу. Нормативно-правові документи, які набули найбільшого впливу на стабілізацію та подальше функціонування даної системи оподаткування в умовах воєнного стану в цьому контексті, включають:

1. Закон "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період дії воєнного та надзвичайного стану" [5].

2. Наказ Міністерства фінансів №124 від 26 квітня 2022 року, яким було затверджено форму податкової декларації для платників єдиного податку 3-ї групи на період дії воєнного та надзвичайного стану [6].

Спрощена система оподаткування відіграє вирішальну роль у підтримці українського малого та середнього бізнесу, особливо в умовах війни. Передовсім, основні зміни в оподаткуванні, що

стали актуальними під час воєнних дій, включають звільнення від податкових штрафів та фінансових санкцій для бізнесу, який не в змозі виконувати свої податкові зобов'язання через складну воєнну ситуацію. До того ж, скасування податкових перевірок та звільнення від сплати ПДВ для добровільних пожертвувань на підтримку українських військових також стали невід'ємними складовими у новій системі оподаткування під час війни. Послаблення включають також звільнення від фінансової відповідальності платників податків, які не можуть дотриматись граничних строків сплати податків у період воєнного стану. Призупинення податкових перевірок та відсутність фінансових санкцій за порушення, пов'язані з реєстраторами розрахункових операцій, також допомагають пом'якшити негативний вплив війни на бізнесове середовище та економіку в цілому.

Література

1. Іванишина О. С., Прокопенко І. А., Панура Ю. В. Удосконалення податкової системи як фактор підвищення фінансової безпеки держави. Ефективна економіка. 2021. № 4. [Електронний ресурс]. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8775> (дата звернення: 04.04.2024).
2. Греца Я.В. Правові аспекти застосування спрощеної системи оподаткування під час здійснення податкового планування. / Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2020. Том 31 (70) № 1. С. 124–128
3. Головбух. 2023. Спрощена система оподаткування. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.golovbukh.ua/rubric/142-sproshchena-sistema-opodatkuvannya> (дата звернення: 04.04.2024).
4. Федосюк Ю. ФОП під час війни: особливості оподаткування та звітності. Ліга Закон. 2022. [Електронний ресурс]. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211513_fop-pd-chas-vunyi-osoblivost-opodatkuvannya-ta-zvtnost (дата звернення: 04.04.2024).
5. Офіційний сайт Верховної ради України. Закон "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо адміністрування окремих податків у період дії воєнного та надзвичайного стану". [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2173-20#Text> (дата звернення: 02.04.2024).
6. Офіційний сайт Державної податкової служби України. Наказ Міністерства фінансів №124 від 26 квітня 2022 року "Про затвердження форми податкової декларації платника єдиного податку третьої групи на період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні" [Електронний ресурс]. URL: <http://surl.li/tpcee> (дата звернення: 02.04.2024).

Тарлев В.В.

*«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 3 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Пислиця А.В.*

ОСОБЛИВОСТІ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Великі платники податків мають значний вплив на розвиток регіону де вони зареєстровані. Діяльність даних підприємств створює робочі місця, приносить інвестиції в регіон, стимулює розвиток індустрії. Спираючись на проведене дослідження, з'явиться можливість розробити ефективну податкову політику для стимулювання розвитку індустрій, які приносять найбільше податків в Львівську область.

Ми поставили за мету проаналізувати найбільших платників податків Львівської області, специфіку та індустрію їхньої діяльності, індивідуальні особливості кожної задля пошуку загальних особливостей великих платників податків, які є зареєстрованими у Львівській області.

До списку найбільших платників податків Львівської області входять такі платники, що належали до Реєстру великих платників податків у 2022 р. [1]:

- АТ «Укргазвидобування». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 1,6 млрд грн;
- ПАТ «Укрнафта». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 1,2 млрд грн;
- ТОВ «Горизонти». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 647 млн грн;
- ПП «Нордік». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 433,9 млн грн;
- ТОВ «Стрийнафтогаз». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 392 млн грн;
- ТОВ «ЗНС». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 328,5 млн грн;
- ПП «Проект-Буд». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 295,2 млн грн;
- ТОВ «СП «БНК». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 219,5 млн грн;
- ТОВ «Окко-Драйв». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 219,1 млн грн;
- ТОВ «Парі». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 174,1 млн грн;
- ТзОВ «Леоні Ваерінг Системс УА ГМБХ». Сума сплачених податків за 2022 рік становить 163,6 млн грн.

Аналізуючи роль великих платників податків у формуванні дохідної частини Державного бюджету, можна виокремити такі чинники [2]:

- ВПП забезпечують значну частку надходжень до бюджету України: у 2020 році частка ВПП у загальних надходженнях від юридичних осіб склала 25 %;
- надходження від ВПП зростають: протягом 2010-2020 років надходження від ВПП до бюджету збільшилися на 35 %;
- ВПП концентруються в певних галузях: найбільші надходження до бюджету надходять від ВПП в таких галузях, як промисловість, оптова та роздрібна торгівля, транспорт та зв'язок;
- стимулювання інвестицій: ВПП, як правило, інвестують значні кошти в розвиток свого бізнесу, що сприяє створенню нових робочих місць та впровадженню нових технологій;
- збільшення експортного потенціалу: ВПП, як правило, є експортерами продукції та послуг, що позитивно впливає на валютні надходження та загальний стан економіки;
- підтримка інновацій: ВПП, як правило, зацікавлені у впровадженні нових технологій та інновацій, що сприяє підвищенню продуктивності праці та покращенню якості продукції.

Особливості великих платників податків саме Львівської області:

- великі платники податків є одними з найважливіших джерел надходжень до бюджетів усіх рівнів;
- у 2023 році вони сплатили 25 % від загальних надходжень від юридичних осіб на території Львівської області;
- їх діяльність масштабно впливає на економіку регіону та країни в цілому.

Основними факторами впливу на промисловість у Львові є економічні, соціокультурні та конкурентні фактори. Через переселення українців з інших міст у Львівську область населення області дуже різко збільшилося, що вплинуло на збільшення попиту в Львівській області. Певна кількість підприємств були релоковані в Львівську область, що спричинило збільшення конкуренції, але не дуже значно. Економічні фактори вплинули на збільшення цін продуктів, через підвищення ціни логістики, зменшення кількості сільськогосподарських підприємств, та інфляції.

Отже, великі платники податків (ВПП) Львівської області відіграють суттєву роль в економіці регіону. Їх діяльність має значний вплив на такі аспекти, як:

- надходження до бюджету: ВПП забезпечують значну частку надходжень до бюджетів усіх рівнів, що сприяє фінансуванню державних програм та розвитку регіону;
- інвестиції: ВПП, як правило, інвестують значні кошти в розвиток свого бізнесу, що створює нові робочі місця та стимулює розвиток економіки;
- експортний потенціал: ВПП, як правило, є експортерами продукції та послуг, що збільшує валютні надходження та зміцнює позиції України на світовому ринку;
- інновації: ВПП, як правило, зацікавлені у впровадженні нових технологій та інновацій, що підвищує продуктивність праці та покращує якість продукції.

Література

1. Бобра М. Топ найбільших платників податків Львівщини: які компанії наповнюють бюджет / М. Бобра. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lviv.media/lvivshchyna/68532-top-najbilshih-platnikov-podatkov-lvivshini-yaki-kompaniyi-napovnyuyut-byudzheth/>
2. Ткачик Л., Фенчин О. Роль великих платників податків у формуванні дохідної частини Державного бюджету України / Л. Ткачик, О. Фенчин. // Вісник Львівського університету. Серія економічна. 2013. Випуск 49. С. 134-142. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/economics/article/viewFile/6555/6556>

Орисенко В.О.

*«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», 3 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Пислиця А.В.*

ОСОБЛИВОСТІ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Дослідження особливостей великих платників податків (ВПП) у Полтавській області стає нагальним, адже саме вони генерують значні обсяги бюджетних надходжень, стимулюючи економічне зростання та забезпечуючи робочі місця.

Ця робота має на меті проаналізувати динаміку кількості ВПП у регіоні та дослідити їхню структуру за галузями та географічним розподілом. Також серед завдань є оцінка питомої ваги ВПП у бюджетних надходженнях та визначення їх впливу на економіку Полтавщини.

Полтавська область є одним із важливих економічних регіонів України. На її території зосереджена значна частина промислових підприємств, аграрних комплексів та інших суб'єктів господарювання, які здійснюють значні обсяги фінансово-господарської діяльності.

Полтавська область – це регіон з розвинутою економікою, де значну роль відіграють підприємства видобувної та аграрної галузей. Ці компанії не лише забезпечують робочі місця та стимулюють економічне зростання, але й є одними з найбільших платників податків до обласного бюджету.

Особливості Полтавської області, що сприяють розвитку великого бізнесу:

- географічне положення. Полтавська область розташована в центрі України, що робить її зручним місцем для ведення бізнесу та доступу до ринків збуту. Має розвинену транспортну мережу, що включає в себе залізничні та автомобільні шляхи;
- трудові ресурси. В області проживає близько 1,4 мільйона людей, з яких 700 000 -працездатного віку. Має високий рівень освіти та кваліфікації робочої сили;
- природні ресурси. Область багата на природні ресурси, такі як нафта, газ, вугілля, руди чорних і кольорових металів, каолін, будівельні матеріали;
- сприятливі економічні умови. В області розвинена промисловість, сільське господарство, сфера послуг.

Перейдемо до розгляду великих платників податків досліджуваної області.

Відповідно до Податкового кодексу України, великий платник податків – юридична особа або постійне представництво нерезидента на території України, у якої обсяг доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовні податкові (звітні) квартали перевищує еквівалент 50 мільйонів євро, визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період, або загальна сума податків, зборів, платежів, сплачених до Державного бюджету України, контроль за справлянням яких покладено на контролюючі органи, крім митних платежів, за такий самий період перевищує еквівалент 1,5 мільйона євро,

визначений за середньозваженим офіційним курсом Національного банку України за той самий період [1].

Станом на 01.01.2024 року в Полтавській області налічувалося 134 великих платників податків. Їх частка у загальних надходженнях до бюджетів усіх рівнів становила 42,3 %.

Найбільшу питому вагу у структурі великих платників податків Полтавської області займають підприємства таких галузей:

- видобувна промисловість – 54,8 %;
- аграрна промисловість – 22,1 %;
- машинобудування – 10,8 %;
- енергетика – 6,9 %;
- торгівля – 5,4 %.

Найбільші платники податків у Полтавській області¹ [2]:

• АТ «Укргазвидобування»: 6 млрд 107 млн 905 тис. гривень. 100 % дочірнє підприємство НАК «Нафтогаз України»;

• ПрАТ «Нафтогазвидобування»: 890 млн 737 тис. гривень. Входить до складу ДТЕК Нафтогаз Ріната Ахметова;

• ПАТ «Укрнафта»: 725 млн 892 тис. гривень. Один з найбільших добувачів нафти та газу в Україні;

• ПрАТ «Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат»: 459 млн 946 тис. гривень;

• СП «Полтавська газонафтова компанія»: 327 млн 477 тис. гривень;

• ПрАТ «Природні ресурси»: 254 млн 311 тис. гривень;

• ТОВ «Єривський гірничо-збагачувальний комбінат»: 177 млн 775 тис. гривень;

• Представництво «Регал Петролеум Корпорейшн Лімітед»: 163 млн 423 тис. гривень;

• ПАТ «Крюківський вагонобудівний завод»: 100 млн 032 тис. гривень;

• ПАТ «Укртатнафта»: 81 млн 108 тис. гривень;

• ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»: 60 млн 427 тис. гривень.

Розглянемо вплив великих платників податків на економіку Полтавської області. Великі платники податків відіграють значну роль у розвитку економіки Полтавської області. Вони генерують значні обсяги доходів до бюджетів усіх рівнів, що сприяє фінансуванню соціальних та інфраструктурних проектів. Крім того, великі платники податків створюють нові робочі місця та стимулюють розвиток малого та середнього бізнесу.

Виклики, що постають перед розвитком великого підприємництва на Полтавщині:

• залежність від однієї галузі: економіка Полтавської області значною мірою залежить від видобувної та аграрної галузей, що робить її вразливою до коливань цін на сировину та зміни погодних умов;

• екологічні проблеми: деякі види діяльності, пов'язані з видобутком та переробкою сировини, можуть негативно впливати на навколишнє середовище;

• необхідність диверсифікації: для стійкого розвитку економіки Полтавської області важливо диверсифікувати її структуру та стимулювати розвиток інших галузей.

Таким чином, можемо зробити висновки, що великі платники податків є важливими платниками з фіскальної точки зору. Крім того, вони відіграють значну роль у розвитку економіки регіону та забезпечують його фінансову стабільність.

Література

1. Податковий кодекс України від 01.04.2024 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Дата звернення: 28.04.2024)

2. Політична карта Полтавської області. Опора: веб-сайт. URL: <https://www.oporaua.org/vybory/politichna-karta-poltavskoyi-oblasti-19561> (Дата звернення: 28.04.2024)

¹ Дані за перше півріччя 2019 р.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕЛИКИХ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Заздалегідь було обрано три компанії з сегменту великого бізнесу Донецької області, які мали або мають значний вплив на стабільний розвиток даного регіону. Ці підприємства вели або ведуть свою діяльність у галузях: підприємства виробничої сфери, підприємства невиробничої сфери та підприємства сфери паливно-енергетичного комплексу. Назви даних підприємств: ПРАТ «МК «Азовсталь», Маріупольський порт, АТ «ДТЕК Донецькі електромережі».

Почнемо із аналізу діяльності компанії **ПРАТ «МК «Азовсталь»**, а саме впливу даного підприємства на розвиток Донецької області [1-5]:

- **створення робочих місць:** МК «Азовсталь» був одним з найбільших роботодавців у Донецькій області, з понад 10 000 працівників;
- **закупівлі:** МК «Азовсталь» закуповував сировину, матеріали та послуги у сотень поставальників, що стимулювало розвиток малого та середнього бізнесу;
- **податки:** МК «Азовсталь» був одним з найбільших платників податків в Донецькій області. Тільки у 2021 році компанія сплатила 2,5 млрд грн податків, а обсяг реалізації продукції компанії склав 3,6 млрд доларів США. Це створювало значні податкові надходження до бюджетів міста Маріуполя та Донецької області;
- **соціальна відповідальність:** МК «Азовсталь» реалізувало ряд соціальних програм, таких як підтримка освіти, охорони здоров'я та спорту. Це покращувало якість життя людей в Донецькій області. Також компанія впроваджувала природоохоронні заходи: зменшення викидів в атмосферу, очистка стічних вод, рекультивация земель. Крім того, підприємство має сертифікат ISO 14001:2015, який свідчить про відповідність її екологічної системи міжнародним стандартам.

МК «Азовсталь» було присутнє у реєстрі великих платників податків України аж до 2023 включно, тобто було великим платником податків як за результатами діяльності, так і визнано державою. Важливо зазначити, що у 2022 році, під час облоги Маріуполя, комбінат «Азовсталь» зазнав значних руйнувань. За оцінками експертів, відновлення підприємства потребуватиме значних інвестицій. Оборона Азовсталі – одна з найгероїчніших сторінок української історії. Протягом 83 днів, з 18 березня до 20 травня 2022 року, українські захисники тримали оборону комбінату «Азовсталь» у Маріуполі, оточені значно більшими силами російських військ. Оборона Азовсталі – це подвиг, який ніколи не буде забутий!

Далі розглянемо особливості впливу діяльності компанії **Маріупольський порт** на розвиток Донецької області. А саме [6–10]:

1. Збільшення експортного потенціалу:

- **морський шлях:** порт давав можливість експортувати продукцію великого бізнесу до різних країн світу, роблячи Донецьку область більш конкурентоспроможною на міжнародному ринку;
- **різноманіття вантажів:** порт міг обробляти різні типи вантажів, що робило його зручним для експорту широкого спектру продукції, що вироблялося в Донецькій області.

2. Створення робочих місць:

- **прямий вплив:** порт генерував тисячі робочих місць для жителів Донецької області, на кінець 2021 року там працювало близько 3000 людей;
- **непрямий вплив:** розвиток порту стимулював створення нових робочих місць в інших секторах економіки, таких як транспортна індустрія, логістика, оптова торгівля та сфера послуг.

3. Економічне зростання: діяльність порту вела до збільшення податкових надходжень до бюджету Донецької області, що могли бути використані для фінансування розвитку інфраструктури та соціальних програм, сама компанія у 2021 році сплатила податків на суму 300 млн грн.;

4. Розвиток суміжних галузей:

- **Транспорт:** розвиток порту стимулював розвиток транспортної інфраструктури в Донецькій області, що робило її більш зручною для перевезення вантажів.
- **Логістика:** розвиток порту вів до зростання попиту на логістичні послуги, що стимулювало розвиток цієї галузі в Донецькій області.
- **Торгівля:** розвиток порту також вів до зростання торгівлі з іншими країнами, що стимулювало розвиток торгівлі в Донецькій області.

Компанія була присутня у реєстрі великих платників податків України до 2023 включно, тобто була великим платником податків як за результатами діяльності, так і визнаною державою. Маріупольський порт був ключовим гравцем в економіці Донецької області. Він був одним з найбільших платників податків, роботодавців і транзитних центрів в регіоні. Важливо зазначити, що російська агресія проти України значно вплинула на роботу Маріупольського порту. У березні-квітні 2022 році на території порту велися жорстокі бої, наші морські піхотинці усіма силами намагалися втримати цей важливий плацдарм для оборони міста, але, на жаль не вдалось. У квітні 2022 року порт був окупований російськими військами.

Останньою компанією, вплив діяльності якої на розвиток Донецької області ми розглянемо у даній роботі, – АТ «ДТЕК Донецькі електромережі» [11–15].

1. **Надійність постачання електроенергії:** ДТЕК Донецькі електромережі є одним з найнадійніших постачальників електроенергії в Україні. Компанія має сучасну інфраструктуру та інвестує в її модернізацію, щоб забезпечити безперебійне постачання електроенергії своїм клієнтам. Це важливо для великого бізнесу, який потребує стабільного та надійного енергопостачання для безперебійної роботи.

2. **Соціальна відповідальність:** ДТЕК Донецькі електромережі активно бере участь у розвитку Донецької області. Компанія реалізує соціальні проекти, спрямовані на підтримку освіти, охорони здоров'я, культури та спорту.

3. **Інновації:** ДТЕК Донецькі електромережі впроваджує інноваційні технології в свою діяльність. Компанія використовує сучасні методи та обладнання для забезпечення надійного та якісного постачання електроенергії своїм клієнтам.

АТ «ДТЕК Донецькі електромережі» є однією з найважливіших компаній в Донецькій області. Компанія відіграє важливу роль у забезпеченні жителів області електроенергією. Війна в Україні зараз є головним викликом для компанії, вона значно вплинула на діяльність підприємства (знищення інфраструктури, вбивство працівників), але компанія продовжує працювати над відновленням енергетичної інфраструктури України, підтримуючи стабільне електропостачання навіть в умовах бойових дій. Компанія присутня у реєстрі великих платників податків України з 2017 по 2024 включно, тобто є великим платником податків як за результатами діяльності, так і визнаною державою.

Отже, за результатами дослідження ми дійшли наступних висновків, що у Донецькій області є багато великих платників податків, зокрема у виробничій сфері, як за фактичними результатами діяльності компаній, так і відповідно до реєстрів Державної податкової служби України. Однак, більшість з наявних великих платників податків у Донецькій області втратили цей статус через війну. Дехто зміг врятувати персонал та продукцію, але виробничі потужності були знищені в ході бойових дій, і поки не підлягають відновленню з різних причин. Певна частина великих платників, як наприклад розглянута в роботі компанія ДТЕК Донецькі електромережі, змогли втримати позиції, і продовжують своє функціонування. Загалом Донецька область до початку війни у 2022 році мала неабиякий потенціал і інвестиційну привабливість за рахунок розвиненої транспортної інфраструктури, наявності металургійних комбінатів, заводів та великих агропромислових компаній, що особливо сильно підтримувало економічну стабільність в державі за рахунок сплати податків та реалізації іноземних ініціатив й проектів. Надіємося, що повоєнне відновлення дозволить повернути і навіть перевершити довоєнні позиції.

Література

1. Інформація про діяльність компанії МК «Азовсталь». *YouControl*. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/00191158/ (дата звернення: 10.05.2024)
2. Інформація про діяльність компанії МК «Азовсталь». *Сьогодні Industry*. URL: <http://surl.li/ttqet> (дата звернення: 10.05.2024)
3. Інформація про діяльність компанії МК «Азовсталь». *GMK Center*. URL: <http://surl.li/ttqfx> (дата звернення: 10.05.2024)
4. Інформація про діяльність компанії МК «Азовсталь». *GMK Center*. URL: <https://gmk.center/ua/manufacture/mk-azovstal-2/> (дата звернення: 10.05.2024)
5. Соціальна діяльність компанії МК «Азовсталь». *Metinvest*. URL: <http://surl.li/ttqic> (дата звернення: 10.05.2024)
6. Інформація про діяльність компанії Маріупольський порт. *Global Energy Monitor*. URL: https://www.gem.wiki/Port_of_Mariupol (дата звернення: 15.05.2024)
7. Інформація про діяльність компанії Маріупольський порт. *Ukrainian Shipping Magazine*. URL: <https://en.usm.media/how-the-port-of-mariupol-overtakes-its-own-plans/> (дата звернення: 15.05.2024)
8. Інформація про діяльність компанії Маріупольський порт. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Port_of_Mariupol (дата звернення: 15.05.2024)
9. Інформація про діяльність компанії Маріупольський порт. *Ports Europe*. URL: <http://surl.li/ttqot> (дата звернення: 15.05.2024)
10. Інформація про діяльність компанії Маріупольський порт. *Marport*. URL: <https://marport.top/uk/> (дата звернення: 15.05.2024)
11. Інформація про діяльність компанії ДТЕК Донецькі електромережі. *Opendatabot*. URL: <https://opendatabot.ua/c/00131268> (дата звернення: 18.05.2024)
12. Інформація про діяльність компанії ДТЕК Донецькі електромережі. *DTEK*. URL: <https://www.dtek-dem.com.ua/ua/pro-kompaniyu> (дата звернення: 18.05.2024)
13. Інформація про діяльність компанії ДТЕК Донецькі електромережі. *Wikipedia*. URL: <http://surl.li/ttqrp> (дата звернення: 18.05.2024)
14. Інформація про діяльність компанії ДТЕК Донецькі електромережі. *DTEK*. URL: <http://surl.li/rrouz> (дата звернення: 18.05.2024)
15. Соціальна діяльність компанії ДТЕК. *DTEK*. URL: https://dtek.com/sustainable_development/social/ (дата звернення: 18.05.2024)

Резнік А.П.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Жибер Т.В.*

ПІЛЬГОВИЙ МИТНИЙ ТАРИФ ДЛЯ ТОВАРІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Ще за часів Гетьманської України одним з основних завдань митниці було забезпечення ведення війни фінансовими ресурсами. Оскільки виборювання незалежності народом України продовжується і дотепер, митні органи мають вживати відповідних митно-тарифних заходів.

Митний тариф – це невід’ємна складова торгово-економічного регулювання, що являє собою перелік ставок ввізного мита на певні товари, що ввозяться на митну територію України. Під час воєнного стану важливо забезпечувати країну та її населення необхідними товарами військового призначення. Зважаючи на це, певні суб’єкти економічної діяльності виявляють

достатньо великий попит на них, оскільки національний виробник досі неконкурентоспроможний. Під час війни, одним з найголовніших векторів роботи митниці є введення винятків у перелік митних ставок на певні товари.

Найнеобхіднішими товарами під час війни стали: гуманітарна допомога, автомобілі, комплектуючі для БПЛА та дронів, паливо та продукти харчування. Саме тому, Кабінет міністрів та відповідні виконавчі органи влади запровадили низку заходів, щодо спрощення митного оформлення, ввезення та оподаткування товарів першої необхідності під час воєнного стану.

Наприклад, для гуманітарної допомоги, що ввозиться іноземними особами, діє спрощена система ввезення. А саме: скасування таких заходів нетарифного регулювання як – ліцензування та квотування. Для палива, що відноситься до товарів групи 27 Митного Тарифу України було встановлено нульову ставку акцизу та зменшено імпортерський ПДВ. Також уряд ухвалив низку постанов, що тимчасово звільняють суб'єкти економічної діяльності від сплати ввізного мита та ПДВ на транспортні засоби. Також, Верховна Рада ухвалила законопроект, в якому зазначалось, що скасована сплата ввізного мита та ПДВ для імпортерів, що постачають в Україну комплектуючі для безпілотників. Таким чином, уряд стимулює пришвидшене транспортування устаткування, матеріалів та запчастин для БПЛА та стимулює національне виробництво [2, 4, 6].

Введення нульової ставки для розмитнення легкових транспортних засобів неабияк користувалось попитом на початку повномасштабного вторгнення. По-перше, була створена спрощена процедура декларування автомобілів з-за кордону для військових і волонтерів, а по-друге, були скасовані всі митні збори та податки. Але, 1 липня 2022 року набув чинності закон, що скасовує всі пільгові умови для розмитнення авто. Проте, на даний момент у Верховній Раді зареєстровано декілька законопроектів, що мають на меті внести зміни до Податкового законодавства, які передбачатимуть повернення пільгового режиму оподаткування транспортних засобів для військовослужбовців та учасників бойових дій. Оскільки автівки є розхідним матеріалом на фронті, скасування ввізного мита сприятиме покращенню ведення військових дій з боку України [3, 7].

З надважливих заходів, що були впроваджені українським урядом під час воєнного стану, можна виокремити спеціально створену програму під назвою «Fast track». Вона створена за участі Міністерства економіки, Міністерства цифрової трансформації та Міністерства оборони. Метою цієї програми є теж саме, що і в скасуванні заходів нетарифного регулювання, ПДВ та ввізного мита – безперешкодне транспортування, прискорене оформлення та спрощене ввезення товарів військового призначення [1, 9].

«Для нас важливе життя кожного захисника та захисниці. Тому єдиний шлях — створити технологічну перевагу над ворогом. Але технології матимуть вирішальне значення, лише якщо забезпечити їх швидкий розвиток та доставку» – зазначив віцепрем'єр-міністр, міністр цифрової трансформації Михайло Федоров.

Підтримка західних партнерів також відіграє значну роль у формуванні економічного потенціалу України під час війни. Важливим кроком з боку Європейського Союзу стало ухвалення регламенту у 2023 році щодо продовження призупинення митних зборів, імпортерських та експортерських квот та інших заходів тарифного регулювання до 2024 року. Ця подія відображає непохитну підтримку української економіки з боку ЄС та зміцнення торговельних відносин [5].

Також слід відзначити, що нещодавно закінчився процес узгодження Європарламентом тимчасових заходів лібералізації торгівлі з Україною, зокрема продовження режиму безмитної торгівлі. Таким чином Європарламент виражає підтримку Україні в ході безперервної військової агресії з боку РФ. Цей захід також був впроваджений з метою захисту європейського фермерства, оскільки на початку повномасштабного вторгнення експорт сільськогосподарської продукції відбувався без обмежень, що значно вплинуло на ринок Євросоюзу та створило несприятливі умови для вітчизняного виробництва товарів аграрного сектору [8].

Таким чином, український уряд всебічно сприяє створенню належних умов для полегшення перетину митного кордону України товарами спеціального призначення під час воєнного стану. Також, слід відзначити сталу економічну підтримку з боку Європейського Союзу та змістовні заходи, що надають взаємовигідні умови для вільної торгівлі.

Література

1. Fast-track для дронів: Уряд прийняв постанову, яка пришвидшить ввезення в Україну військових товарів. *АрміяInform – Інформаційне агентство АрміяInform*. URL: https://army_inform.com.ua/2023/02/14/fast-track-dlya-droniv-uryad-pryjnyav-postanovu-yaka-pryshvydshyt-vvezennya-v-ukrayinu-vijskovyh-tovariv/
2. LIGA ZAKON. Звільнено від сплати ввізного мита та ПДВ на комплектуючі для БПЛА і дронів – Президент підписав Закон | БУХГАЛТЕР.UA. URL: https://buh.ligazakon.net/news/220006_zvlneno-vd-splati-vvznogo-mita-ta-pdv-na-komplektuyuch-dlya-bpla--dronv--prezident-pdpisav-zakon
3. Військовим та волонтерам можуть дозволити ввозити авто без мит – законопроект. *Суспільне | Новини*. URL: <https://susplilne.media/526729-u-vru-zareestruvali-zakonoproekt-akij-dozvolit-vijskovim-ta-volonteram-vvoziti-avto-bez-mit/>
4. Дмитро Накліцький. Митне оформлення товарів на період воєнного стану: ключові новації для бізнесу | Think brave. *Think brave | Останні новини бізнесу України*. URL: https://biz.ligazakon.net/news/210518_mitne-oformlennya-tovarv-na-perod-vonnogo-stanu-klyuchov-novats-dlya-bznesu
5. ЄС продовжив на рік режим безмитної торгівлі з Україною. *NEWP*. URL: https://export.gov.ua/news/4700-ies_prodovzhiv_na_rik_rezhim_bezmitnoi_torgivli_z_ukrainoiu
6. Митна реформа під час війни. *Новини України – останні новини України сьогодні – УНІАН*. URL: <https://www.unian.ua/economics/transport/mitna-reforma-v-ukrajini-mitna-reforma-pid-chas-viyni-v-ukrajini-novini-ukrajina-11775787.html> (дата звернення: 23.04.2024).
7. Нульове розмитнення авто для військовослужбовців та убд в Україні 2023 повертається? | carwow.com.ua. *carwow.com.ua*. URL: <https://www.carwow.com.ua/nulove-rozmytnennia-avto-2023/>
8. Свобода Р. Європарламент погодив безмитну торгівлю з Україною з новими умовами, що мають захистити фермерів ЄС. *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-bezmytna-torhivlya-yevroparlament/32917405.html>
9. Урядовий портал. Верховна Рада ухвалила законопроекти, які звільняють від сплати ввізного мита та ПДВ на комплектуючі для дронів. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/verkhovna-rada-ukhvalyla-zakonoproekty-iaki-zvilniaiut-vid-splaty-vviznoho-myta-ta-pdv-na-komplektuiuchi-dlia-droniv>

Саулко В.С.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 5 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

Бороденко Т. М

*к.е.н, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

РЕФОРМУВАННЯ МИТНИЦІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ПОДІЙ

Реформування митниці в Україні є однією з найважливіших завдань, які стоять перед урядом країни. В першу чергу це пов'язано з посиленням міжнародної торгівлі, так як зростання міжнародної торгівлі збільшує обсяги товарів і послуг, які переміщуються через кордон, що, відповідно, створює нові можливості для контрабанди та інших порушень. Ще одним фактором є зміна геополітичної ситуації, вона створює нові загрози національній безпеці. І саме митниця повинна бути готова до протидії цим загрозам. І не менш важливим є впровадження цифрових технологій. Цифрові технології змінюють всі сфери життя, включаючи митну службу, яка теж повинна адаптуватися до цих змін, щоб ефективно виконувати свої функції.

Згідно статті 546 Митного кодексу України митниця є митним органом, який у зоні своєї діяльності забезпечує виконання завдань, покладених на митні органи [1]. Реформування митниці в Україні є складним і тривалим процесом. Воно вимагає чіткої стратегії та послідовних дій.

Глобалізація поряд з позитивними тенденціями пов'язаними з розширенням можливостей економічного, фінансового, технологічного та культурного розвитку цивілізація має низку таких негативних наслідків, як контрабанда, «експорт революцій», міжнародний тероризм тощо. Вони становлять загрозу безпеці країн світу й вимагають активізації дій державних органів влади на забезпечення захисту національних інтересів. Одним з перших бар'єрів, які зустрічаються на шляху порушників законів честі й моралі, є митниця [2].

В сучасних умовах, які характеризуються глобальною нестабільністю, трансформаційні процеси в секторі фіскального менеджменту, а саме секторі митних органів відбуваються стихійно, невиважено та нерівномірно, а, отже, призводять до непередбачуваних наслідків. Врегулювання процесів трансформації формату діяльності вітчизняних контролюючих органів стає неможливим без налагодження дієвого механізму діяльності митниці, який має передбачати узгоджених посадових обов'язків, дій на національному рівні. Проблема дослідження полягає в тому, що реформування митниці в Україні відбувається в умовах глобальних подій, які створюють нові можливості та загрози для країни.

Наразі є цікаві напрацювання з питань митної безпеки та зростання її ролі в умовах глобалізації серед яких варто відзначити роботи Т. Єдинак, П. Пашка, Л. Пісьмаченко, Т. Тоцької.

Реформування митниці в Україні в умовах глобальних подій спрямоване на вирішення таких завдань:

- посилення ефективності митних процедур;
- сприяння розвитку міжнародної торгівлі;
- забезпечення національної безпеки.

Для вирішення цих завдань проводиться ряд реформ за різними напрямками.

● Цифрова трансформація митниці. Митниця повинна впроваджувати цифрові технології, щоб підвищити ефективність своєї роботи. Вже на сьогоднішній день запроваджено сервіси, які дозволяють українцям розрахувати вартість митного оформлення автомобіля або переглянути статистику імпорту та експорту конкретних товарів. Також існує можливість подати скаргу на роботу митниці та отримати швидко та онлайн відповідь. Крім того, доступна можливість перегляду карти та обладнання митниці за вказаним посиланням [3].

● Вдосконалення кадрової політики. Митниця повинна впроваджувати ефективну кадрову політику, щоб залучати та утримувати висококваліфікованих працівників. Заплановано здійснення оцінки кваліфікації та добросовісності персоналу. Для цього були створені та впроваджені в Державній митній службі програми тестування посадових осіб і працівників, які були реалізовані на спеціалізованих ІТ-платформах. Також невідкладним має бути прийняття проекту Закону №6490-д від 06.04.2023 [4].

Останній етап реформ розпочався у 2022 році. Досі триває реалізація заходів, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Крім того, уряд України планує провести реформу митниці, яка дозволить посилити контроль за переміщенням товарів через кордон та боротьбу з контрабандою. Реформу митниці ускладнюють кризи, зокрема, російсько-українська війна. В умовах війни митна служба має виконувати додаткові завдання, зокрема, забезпечувати безпеку країни та протистояти контрабанді.

Реформування митниці в Україні в умовах глобальних подій є складним і тривалим процесом. Для його успішної реалізації необхідно провести комплекс реформ, які будуть спрямовані на підвищення ефективності митниці, сприяння розвитку міжнародної торгівлі та забезпечення національної безпеки.

Література

1. Митний кодекс України. Документ 4495-VI, (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552 Редакція від 07.11.2023. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#n1341>

2. Івашова Л. М. Роль митної служби України в забезпеченні економічної безпеки країни в умовах глобалізації. Наукові праці. Державне управління. Випуск 174. Том 186, 2012.
3. IT transformation Project review. Режим доступу:: <http://surl.li/ngenu>
4. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо встановлення особливостей проходження служби в митних органах та проведення атестації посадових осіб митних органів. Режим доступу:: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41704>

Коваль В.Р

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 4 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к. е. н, доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Бороденко Т. М.*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Інтеграція України у митний простір Європейського Союзу передбачає як гармонізацію нашого митного законодавства, так і наближення митних практик до стандартів ЄС. Впровадження інформаційних технологій у роботу Державної митної служби надає можливість успішно реалізувати ці взаємопов'язані процеси. Сучасні закони і процедури потребують використання сучасного електронного інструментарію [1].

Спрощення взаємовідносин між митницею та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, про що зазначав Глава української держави, сприяє зниженню людського впливу. Це в свою чергу призводить до зменшення корупції, спрощення та прискорення процесів митного контролю та обліку, а також підвищує рівень довіри Європейського Союзу до митних служб України.

Лише сучасні технологічні рішення дозволяють здійснювати обмін великими обсягами складно структурованої інформації, що складає основу митного адміністрування в Європейському Союзі. Одним з найсвіжіших прикладів є набрання чинності наказу Міністерства фінансів № 355 від 29 червня 2023 року, що є важливим кроком у практичній реалізації європейських митних спрощень.

Основні досягнення в галузі інформаційних технологій української митниці за 2022–2023 роки вражають своєю значущістю та прогресивністю [2].

1. Реалізація нового мобільного резервного центру обробки даних (ЦОД) є вагомим кроком у зміцненні інформаційних потужностей Держмитслужби для оптимальної діяльності в умовах сучасного інформаційного середовища та під час надзвичайних ситуацій, таких як широкомасштабна війна.

2. У минулому році Держмитслужба вступила до митного безвізу з країнами Європи та розпочала використання Нової комп'ютеризованої транзитної системи (NCTS). Це сприяло об'єднанню транзитних процедур та забезпечило ефективніше та швидше переміщення товарів через кордон. Сьогодні українська митниця активно адаптується до нових вимог, адже зміни передбачені 5-тою версією NCTS, яка запланована до запуску з грудня 2023 року.

3. Українські компанії, що продемонстрували високу надійність та якість своєї діяльності, активно отримують статус Авторизованих економічних операторів (АЕО), що відкриває перед ними двері до довіри митниці та низки важливих митних пільг та привілеїв. Це сприяє включенню українських АЕО до безпечних ланцюгів постачання товарів. Програми АЕО успішно функціонують у 78 країнах, а ще 5 країн знаходяться на активному етапі їх впровадження. Тому Держмитслужба розпочала процес створення Системи для роботи з рішеннями митних органів (CDS.UA), спрямованої на уніфікацію та автоматизацію основних процесів, пов'язаних із наданням митними органами суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності необхідних дозволів та авторизацій.

Для цього було обрано за зразок європейську ІТ-систему "Customs Decision System" (CDS), що дозволить представникам бізнесу подавати заявки на ухвалення рішень митними органами у електронному форматі та моніторити процес їхнього розгляду в режимі онлайн.

4. Нещодавно здійснено ще один крок у напрямку відповідності митних стандартів Європейському Союзу – підприємства, які отримали затвердження на використання спрощення "процедури звільнення від митних формальностей за місцезнаходженням", можуть самостійно проводити частину митних формальностей. Це можливо завдяки вдосконаленню Автоматизованої системи митного оформлення (АСМО) Державної митної служби [3].

5. Також, Державна митна служба впровадила нову, повністю цифрову, систему управління гарантіями (GMS), де всі види гарантій можна передавати у електронному форматі, а також вносити зміни та відкликати їх без використання паперових документів.

6. Митниця випустила телеграм-бот, який допомагає отримувати повідомлення про стан поданих митних декларацій (прийняття для оформлення, відмова у прийнятті, оформлення, відмова у митному оформленні, перетин кордону), а також запитувати інформацію про залишок коштів на Єдиному казначейському рахунку. Проте важливо підкреслити, що жодна конфіденційна інформація не може бути передана через цього бота [4].

7. Податкова служба та митниця взаємодіють, надаючи один одному доступ до своїх баз даних. Це дозволяє швидко виявляти та припиняти порушення законодавства платниками податків, які ввозять товар на митну територію України та здійснюють його подальшу реалізацію. Мова йде про незаконне завищення цін під час продажу, часто в декілька разів.

Щодо періоду 2024–2026 років, Держмитслужба розробила стратегічний план митниці на декілька років (multi-annual strategic plan for customs, MASP-C). Цей план включає огляд ключових ініціатив у сфері електронної митниці та служить засобом відслідковування їх впровадження. MASP-C включає в себе інформацію про IT-стратегію, докладну документацію про проекти та графік їх реалізації. Іншими словами, MASP-C функціонує як інструмент для визначення напрямків розвитку електронних митних систем і одночасно виступає як динамічний план впровадження необхідних систем для успішної інтеграції в європейську митну систему [5].

Перехід до цифрових технологій у сфері митного контролю в Україні є важливим напрямком її інтеграції до європейського простору, особливо в умовах активних військових дій. Однак, у вищих керівництвах Держмитслужби, Мінфіну, та Кабміну України, а також у наших зарубіжних партнерів (особливо хочу зазначити програму EU4PFM) чітко усвідомлюється необхідність якнайшвидшої та якісної реалізації інформаційно-технологічної реформи в митній службі.

Тільки таким чином буде створено стійку основу для спрощення та прискорення митних процедур, розвитку торговельних зв'язків з Європейським союзом, наближення та подальшої економічної інтеграції України до ЄС, що з першими кроками передбачалося як митний союз.

Література

1. Івашова Л.М., Кийда Л.І. Діджиталізація митних процедур: сучасний стан та перспективи розвитку митної справи. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3(22). С. 218–230.
2. Ніколайчук О. Цифровізація як ключовий тренд євроінтеграції української митниці. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3786333-cifrovizacia-ak-klucovij-trend-evrointegracii-ukrainskoi-mitnici.html> (дата звернення: 22.04.2024).
3. Разумей М.М. Особливості застосування автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, основною метою якої є забезпечення вибіркової митного контролю. URL: <http://chp.com.ua/all-news/item/60270-osoblivosti-zastosuvannyaavtomatizovanojisistemi-analizu-ta-upravlinnya-rizikamiosnovnoyu-metoyu-yakoji-e-zabezpechennya-vibirkovostimitnogo-kontrolyu> (дата звернення: 22.04.2024).
4. Федотов, О. П., Назарко, А. А. Інструментальна специфіка впровадження процесів цифрового розвитку, цифрової трансформації та цифровізації державної митної служби України. *Київський часопис права*. 2023. № 2. С. 93-105. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.2.12> (дата звернення: 22.04.2024).
5. Бороденко Т.М. Європейський вектор в митному адмініструванні України. *Міжнародний науковий журнал «Грааль науки»*. 2023. № 24. с.132-139. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.007> (дата звернення: 23.04.2024).

Сивашенко Д.Р.
«Митна справа», 3 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н.,
доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова Жибер Т.В.

ПЕРСПЕКТИВИ ДЕКЛАРУВАННЯ МИТНИХ ВІДПРАВЛЕНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ОНЛАЙН-СЕРВІСІВ

У сучасній взаємопов'язаній глобальній економіці міжнародна торгівля відіграє ключову роль у забезпеченні зростання та процвітання. Коли товари перетинають національні кордони, митне оформлення стає вирішальним процесом, який забезпечує дотримання правил імпорту та експорту.

Нещодавно Державна митна служба України запустила онлайн-сервіс, який дозволяє громадянам самостійно декларувати експрес-відправлення та сплачувати митні платежі через смартфон. Цей сервіс значно спрощує процес, оскільки переважна більшість граф декларації заповнюється автоматично, а назви товарів та інша інформація перекладається машиною на українську мову. Однією з переваг цього сервісу є можливість автоматичного підбору коду товару за УКТ ЗЕД, що є важливим для правильного розрахунку податків. Якщо вартість товарів перевищує 150 євро і вони підлягають оподаткуванню, система генерує QR-код, за допомогою якого можна швидко сплатити митні платежі. Цей онлайн-сервіс не лише забезпечує зручність та ефективність, але й підвищує прозорість митного оформлення. Громадяни мають можливість відстежувати статус своїх відправлень та надходження сплачених коштів на митницю в режимі реального часу. Розглянемо потенційні переваги та недоліки такого впровадження [2].

Варто розуміти, що митне оформлення – це складні процедури та формальності, необхідні для законного ввезення та вивезення товарів з країни. Сюди входить подання необхідних документів, сплата відповідних мит і податків, а також дотримання нормативних вимог, встановлених митними органами. Основна мета митного оформлення – сприяти безперешкодному переміщенню товарів, забезпечуючи при цьому дотримання національного законодавства та міжнародних торговельних угод. Однак традиційні методи митного оформлення часто пов'язані зі складним документообігом, тривалими процесами та потенційними перешкодами. Так, наприклад, паперова документація вимагає значних витрат часу і ресурсів, що призводить до затримок і неефективності. Внесення даних вручну збільшує ризик помилок і неточностей, що призводить до додаткових перевірок і потенційних штрафів. Відсутність прозорості та комунікації між зацікавленими сторонами ще більше посилює затримки та ускладнює управління ланцюгами поставок. Крім того, відсутність стандартизованих процедур і різні регуляторні вимоги в різних країнах ускладнюють процес митного оформлення.

Діджиталізація революціонізувала сферу митного оформлення, пропонуючи численні переваги та можливості для оптимізації процесів. Використовуючи технології та оцифровуючи документацію, митні органи та суб'єкти ЗЕД можуть спростити процедури, підвищити ефективність та зменшити витрати. Основні переваги митного онлайн-декларування:

1. впорядкування документації: оцифрування документації усуває потребу в паперовому документообігу, зменшуючи адміністративний тягар та заощаджуючи час; подання документів в електронному вигляді пришвидшує їх обробку, полегшує пошук документів та мінімізує ризик втрати або пошкодження документів;

2. підвищення ефективності та швидкості: автоматизація та цифрові робочі процеси спрощують процеси митного оформлення, усуваючи повторювані ручні операції. Таке підвищення ефективності призводить до прискорення часу оформлення, скорочення часу простою в портах і підвищення ефективності ланцюга поставок;

3. підвищення точності та дотримання вимог: діджиталізація підвищує точність і відповідність вимогам, мінімізуючи людські помилки, пов'язані з ручним введенням даних; автоматизовані системи можуть перевіряти інформацію та робити перехресні посилання, гарантуючи, що подана документація відповідає нормативним вимогам. Це зменшує ризик невідповідності та необхідності додаткової перевірки або штрафних санкцій;

4. автоматизація та інтеграція даних: онлайн-декларування дозволяє автоматизувати рутинні митні процеси, такі як введення даних, перевірка та оцінка ризиків; інтегровані системи уможливають обмін даними в режимі реального часу між митними органами, суб'єктами ЗЕД та іншими зацікавленими сторонами, сприяючи прозорості та зменшенню дублювання зусиль;

5. сприяння торгівлі та управлінню ланцюгами поставок: цифровізація уможливає безперешкодний обмін інформацією та співпрацю між учасниками торгівлі, зокрема імпортерами, експортерами, митними органами та постачальниками логістичних послуг, що сприяє наскрізній видимості ланцюга поставок, покращенню координації та оптимізації логістичних операцій;

6. забезпечення безпеки та управління ризиками: діджиталізація посилює безпеку та управління ризиками під час митного оформлення; передові технології, такі як блокчейн, можуть забезпечити захист від несанкціонованого втручання та прозорий облік транзакцій, гарантуючи цілісність і відстеження товарів протягом усього процесу митного оформлення; алгоритми оцінки ризиків та аналітика даних можуть ефективніше виявляти вантажі з високим ступенем ризику, дозволяючи митним органам зосередити свої ресурси на цільових перевірках;

7. зменшення корупційних ризиків: онлайн-декларування може зменшити людський фактор, що теоретично може знизити можливості для корупційних дій [1, с.5]; втім важливо зрозуміти, що для ефективного подолання корупції, цифровізації недостатньо, важлива також комплексна зміна законодавства, підвищення заробітних плат митників, та зміцнення правоохоронних органів, які борються з корупцією.

Втім попри значну кількість переваг, митне онлайн-декларування також може нести з собою певні ризики, про які користувачі повинні знати. Одним з таких є безпека даних. Під час декларування товарів онлайн через Інтернет передається конфіденційна інформація. Якщо онлайн-сервіс не має надійних заходів безпеки, існує ризик витоку даних, що може призвести до компрометації особистої інформації та зменшення довіри до Державної митної служби.

Інший ризик пов'язаний з точністю поданої інформації. Автоматизовані системи можуть заповнювати певні поля у формах декларацій, але в кінцевому підсумку користувач несе відповідальність за достовірність усієї інформації. Помилки в декларації можуть призвести до затримок, штрафів та юридичних проблем.

Крім того, існує ризик невідповідності митним правилам, які постійно змінюються. Користувачі повинні бути в курсі останніх правил і норм, щоб уникнути ненавмисного порушення, яке може призвести до штрафних санкцій.

Підсумовуючи, відмітимо, що майбутнє митного декларування буде тісно пов'язане з цифровими технологіями, які забезпечують зручність, швидкість та прозорість процесів. Це відкриває нові горизонти для розвитку митних служб та економіки України в цілому. Майбутнє митного оформлення – за діджиталізацією, яка прокладає шлях до більш ефективного, прозорого та безпечного глобального торговельного середовища.

Література

1. Пай І. Запобігання корупційним ризикам при здійсненні митних процедур: типологія та ознаки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/301343>.

2. Нововведення щодо митного онлайн-декларування. *Державна Митна Служба*. URL: <https://customs.gov.ua/news/it-transformatsiia-62/post/vidteper-gromadiani-mozhut-legko-deklaruvati-ekspres-vidpravleniia-ta-splachuvati-mitni-platezhi-priamo-zi-smartfonu-1543>.

КІБЕРБЕЗПЕКА У МИТНІЙ СПРАВІ: ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОТИДІЯ КОНТРАБАНДИ

У сучасному світі інформація стає все більш цінною, що робить її мішенню для кіберзловмисників. Митна справа не є винятком. Митні органи використовують інформаційні системи для оформлення митних декларацій, контролю за переміщенням товарів та боротьби з контрабандою. Недостатня кібербезпека цих систем може призвести до серйозних наслідків, таких як: втрата конфіденційності інформації, незаконне проникнення та відключення митних систем. Тому потрібно ретельно дослідити контрабанду як загрозу митній безпеці держави, а також у виявленні основних причин та наслідків її здійснення.

Кібербезпека – це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі [1].

Державна митна безпека визначається як стан захищеності митних інтересів України, що забезпечується шляхом ефективної реалізації державної податкової та митної політики. Вона характеризується надійним функціонуванням митної системи, безпекою митного простору країни, відкритістю національної економіки та прийнятним рівнем експортно-імпоротної залежності держави. При цьому враховуються фіскально-регуляторні пріоритети країни та інтереси платників податків [3, с. 80–81].

Кримінальний кодекс України [2] визначає контрабанду як переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (за винятком гладкоствольної мисливської зброї або боєприпасів до неї), частин вогнепальної зброї, а також спеціальних технічних засобів прихованого отримання інформації.

Кібератаки можуть порушити роботу митних органів, викрасти конфіденційні дані та сприяти контрабанді. Втрати даних можуть призвести до розкриття конфіденційної інформації, такої як особисті дані імпортерів та експортерів, а також фінансової інформації. Інфікування шкідливим програмним забезпеченням може пошкодити ІТ-системи та зробити їх непридатними для використання. Збої у торгівлі можуть призвести до затримки переміщення товарів та збільшення витрат для підприємств. Фінансові втрати можуть статися через шахрайство, крадіжку та порушення стягнення доходів. Псування репутації може підірвати довіру громадськості до митних органів та ускладнити виконання їхніх завдань.

На поширення контрабанди впливають як внутрішні, так і зовнішні фактори.

Наслідки контрабанди мають загальний характер і проявляються у різних сферах:

1) загроза життю та здоров'ю населення України. Товари, ввезені контрабандою на митну територію України, не підлягають державному контролю, тому можуть містити отруйні речовини, бути неналежної якості, що може призвести як до зростання захворюваності, так і до летальних випадків;

2) сприяння зростанню злочинності. Поширення контрабанди сприяє створенню транснаціональних злочинних угруповань, які мають значні фінансові ресурси. Це негативно впливає на економічну, політичну та соціальну безпеку країни. Наприклад, у 2020 році було зафіксовано 114 кримінальних правопорушень за статтею 201 Кримінального кодексу України "Контрабанда" [2];

3) зменшення дохідної частини бюджету. Контрабанда фактично є ухиленням від сплати будь-яких податків і зборів на території України за імпортовані товари. Оскільки, як зазначалося вище, митні платежі становлять значну частину дохідної частини бюджету, поширення контрабандних схем зменшує обсяг податкових надходжень до бюджету.

Таблиця 1

Внутрішні та зовнішні фактори поширення контрабанди

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
Технологічна відсталість національної економіки і, як наслідок, низький рівень її конкурентоспроможності.	Втрата ринків збуту для вітчизняної продукції на світовому ринку.
Витіснення вітчизняних товаровиробників з внутрішнього ринку зарубіжними виробниками.	Переважає сировини в експорті.
Складна економічна ситуація в країні, низький рівень доходів населення.	Відкритість національної економіки, відсутність жорсткого експортного та валютного контролю.
Недосконале національне законодавство, низький рівень правової, фінансової та організаційної культури суб'єктів господарювання.	Високий рівень залежності внутрішнього ринку від імпортованих товарів.

Джерело: сформовано автором за даними [4, с. 152].

Для вирішення проблем митної кібербезпеки в Україні необхідно вжити комплексних заходів, які охоплюють як технічний, так і організаційний аспекти. Ключові напрямки роботи відображено на рис. 1.

Рис. 1. Шляхи вирішення проблем митної кібербезпеки в Україні

Джерело: сформовано автором

Вдосконалення нормативно-правової бази включає в себе розробку та прийняття національної стратегії кібербезпеки для митних органів, яка чітко визначить пріоритети, цілі та завдання в цій сфері. Також внесення змін до законодавства, які передбачали б відповідальність за кібербезпеку в митній сфері та надали митним органам необхідні повноваження для реалізації заходів з кіберзахисту. Гармонізація національних стандартів кібербезпеки з міжнародними стандартами, такими як ISO 27001, NIST Cybersecurity Framework.

Модернізація ІТ-інфраструктури передбачає заміну застарілих ІТ-систем на сучасні, які відповідають найкращим практикам кібербезпеки. Впровадження систем кіберзахисту, таких як брандмауери, системи виявлення та запобігання вторгненням (IDS/IPS), антивірусне програмне забезпечення та шифрування даних, що зберігаються та передаються митними органами.

Підвищення обізнаності та навчання персоналу включає проведення регулярних тренінгів для митного персоналу з питань кібербезпеки, в тому числі виявлення та реагування на кібе-

ратаки, обробку конфіденційної інформації, використання безпечних паролів тощо. Підвищення рівня обізнаності персоналу про соціальну інженерію та інші методи кібератак, створення культури кібербезпеки в митних органах, де кожен співробітник несе відповідальність за захист інформації.

Підсумовуючи, зазначається, що «ефект» контрабанди на макроекономічному рівні проявляється не лише у недоотриманні коштів до бюджету, зростанні тіньової економіки, економічних втратах та збитках. Справжня шкода від контрабанди полягає у порушенні принципу добросовісної конкуренції, що, в першу чергу, впливає на легальний бізнес. Проблема контрабанди є комплексною, тому для її подолання необхідно розробити низку заходів у різних сферах:

- впровадження системи контролю за переміщенням товарів не лише через митний кордон країни, а й запровадження національної системи контролю за переміщенням товарів усередині держави;

- налагодження співпраці між Державною митною службою України та митними службами країн-партнерів для обміну інформацією щодо переміщення товарів через кордон.

- формування негативного ставлення в суспільстві до контрабанди;

Кібербезпека є ключовим питанням для митних органів у сучасному світі. Вжиття заходів для захисту інформації та протидії контрабанді є життєво важливим для забезпечення ефективної роботи митних служб, захисту національної економіки та безпеки держави.

Література

1. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-1>

2. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?find>

3. Губа М. О. Фактори підвищення ефективності здійснення державної митної справи в Україні. Дослідж. теорет. аспектів та розробка сист. оцінюв. ефективності митних процедур : матеріали наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 25 верес. 2014). С. 80-81.

4. Живко З., Висоцька І. Контрабанда як загроза митній безпеці держави. *Соціально-правові студії*. 2021. № 3(13). С. 149–155.

Школяренко А.Ю.

«Митна справа», 4 курс

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова Коломієць Г.Б.

БОРТЬБА З КОНТРАБАНДОЮ ТА ПОРУШЕННЯМИ МИТНИХ ПРАВИЛ У КОНТЕКСТІ ДОТРИМАННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Контрабанда та порушення митних правил є одними з найсерйозніших викликів, що стоять перед сучасною Україною у сфері забезпечення економічної безпеки держави. В умовах глобалізації та інтеграції національних економік у світову господарську систему, роль митних органів значно зростає. Вони стають не лише фіскальними органами, які забезпечують наповнення державного бюджету, але й виконують функції економічної та національної безпеки, забезпечуючи захист внутрішнього ринку від небезпечних та контрафактних товарів, а також попереджаючи незаконний обіг товарів, який може сприяти фінансуванню тероризму та організованої злочинності.

Митне законодавство є однією з найдинамічніших галузей правової системи України, яке постійно розвивається та вдосконалюється з метою забезпечення ефективного контролю за зовнішньоекономічною діяльністю та захисту національних інтересів. Особливо важливим є те, що в умовах сучасної України митна система стикається з новими викликами, пов'язаними з інтеграцією до Європейського Союзу, що вимагає впровадження міжнародних стандартів та практик у сфері митної справи. Таким чином, дослідження проблем боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил набуває особливої актуальності та значущості.

Контрабанда, як форма економічного злочину, має широкий спектр негативних наслідків, включаючи втрати державного бюджету, підрив економічної безпеки, порушення добросовісної конкуренції та загрозу здоров'ю населення через поширення небезпечних та несертифікованих товарів. Порушення митних правил створюють підставу для злочину (рис.1) не тільки порушенням митних правил а й обсягами втрат доходів бюджету внаслідок зростання обсягу контрабандних поставок (рис. 2). Це не лише підриває економічну стабільність держави, але й сприяє розвитку тіньової економіки, що створює додаткові ризики для національної безпеки.

Рис. 1. Співвідношення фактично скоєного злочину до підозри.

Джерело: складено автором на основі [1]

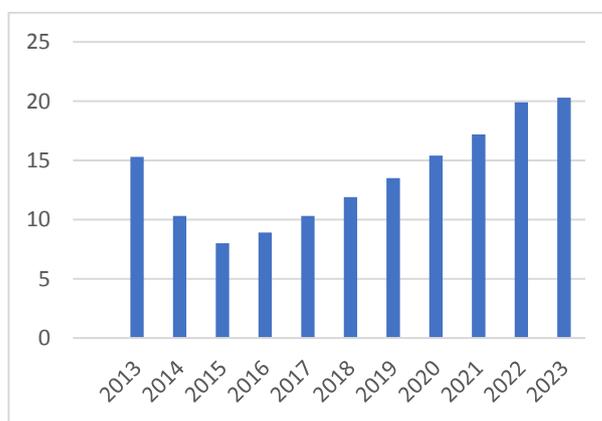

Рис. 2. Обсяги контрабандних поставок в Україну, млрд дол.

Джерело: складено автором за даними [2]

В цьому контексті особливої важливості набуває впровадження ефективних адміністративно-правових заходів, спрямованих на попередження та протидію контрабанді та порушенням митних правил. Ці заходи мають базуватися на всебічному аналізі існуючих проблем, критичному оцінюванні поточного стану митного законодавства та практики його застосування, а також на врахуванні найкращих міжнародних практик і стандартів. Важливим аспектом є також координація дій між митними органами та іншими правоохоронними структурами, що дозволяє підвищити ефективність боротьби з економічними злочинами та забезпечити комплексний підхід до вирішення даної проблеми.

Основною метою наукових досліджень є встановлення змістовних особливостей та шляхів вдосконалення адміністративно-правової протидії порушенням митних правил на основі узагальнення та критичного аналізу наукових підходів, чинного законодавства України та сучасного стану імплементації міжнародних стандартів митної діяльності. Досягнення цієї мети передбачає розв'язання низки завдань, серед яких обґрунтування поняття та класифікація порушень митних правил, аналіз організаційно-правових механізмів забезпечення митної безпеки, дослідження впливу контрабанди на економічну безпеку держави та розробка рекомендацій щодо вдосконалення адміністративних процедур протидії порушенням митних правил.

Проведені дослідження доводять, що контрабанда визначається як незаконне переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від нього, а порушення митних правил включають комплекс адміністративних правопорушень, які посягають на встановлений законом порядок переміщення товарів через митний кордон. Митна безпека є невід'ємною складовою економічної безпеки держави, адже митні органи забезпечують надходження значних коштів до державного бюджету у вигляді митних платежів, захищають внутрішній ринок від недоброякісних та небезпечних товарів, регулюють рух товарів і капіталу та запобігають незаконному переміщенню заборонених товарів.

Ефективна боротьба з контрабандою вимагає чіткого організаційно-правового механізму, який включає координацію дій митних, правоохоронних та контрольних органів, застосування адміністративно-правових заходів, а також впровадження міжнародних стандартів митної діяльності для підвищення ефективності митного контролю. У ході дослідження було встановлено, що контрабанда призводить до значних втрат бюджетних коштів, порушує добросовісну конкуренцію, сприяє поширенню недоброякісної продукції, що в свою чергу негативно впливає на здоров'я населення та імідж країни на міжнародній арені.

Впровадження зарубіжного досвіду в організації протидії порушенням митних правил, зокрема кращих практик виявлення і розслідування контрабанди, є надзвичайно важливим для вдосконалення адміністративних процедур у цій сфері. Досвід зарубіжних країн показує, що успіх у боротьбі з контрабандою досягається завдяки застосуванню сучасних технологій митного контролю, таких як автоматизація процесів, системи ризик-менеджменту, а також тісна міжнародна співпраця [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що для ефективної боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил необхідно забезпечити тісну координацію між різними державними органами, впроваджувати сучасні технології та методи контролю, адаптувати міжнародний досвід, продовжувати вдосконалення законодавчої бази, підвищувати рівень професіоналізму працівників митних органів та забезпечувати прозорість їхньої діяльності. Зокрема, рекомендується впровадити сучасні технології митного контролю, включаючи автоматизацію процесів та використання систем ризик-менеджменту, розширити міжнародну співпрацю у сфері боротьби з контрабандою, підвищити рівень професійної підготовки працівників митних органів, посилити відповідальність за порушення митних правил та забезпечити прозорість діяльності митних органів через публічний доступ до статистичних даних та звітів.

Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності боротьби з контрабандою, забезпеченню митної безпеки та захисту економічних інтересів України, що в кінцевому підсумку буде позитивно впливати на економічну стабільність та розвиток країни в цілому.

Література

1. Звіт про виконання плану роботи Львівської митниці ДФС на 2018- 2023 рік. URL: <http://lv.sfs.gov.ua/data/files/239584.pdf>
2. Сайт митного посту «Коломия» Галицької митниці Державної митної служби України. URL: <http://if.sfs.gov.ua/okremi-storinki/arhiv2/print-123754.html>.
3. Капітанець С. В. Запобігання та протидія митним правопорушенням: аналіз закордонного досвіду. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. 2017. Вип. 26 (1). С. 55–58.

ПЕРСПЕКТИВИ СПІВПРАЦІ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ ТА БІЗНЕСУ: ПРОДУКТИВНЕ ПАРТНЕРСТВО

Співпраця Митної служби України та бізнесу є ключовим фактором для економічного розвитку країни. Ефективна та прозора митна система стимулює зовнішню торгівлю, залучає інвестиції та сприяє створенню нових робочих місць.

В сучасних умовах в Україні здійснити побудову дружніх відносин між митною службою та представниками бізнес-середовища – завдання далеко не легке. Митні працівники часто стикаються із ситуаціями, коли інтереси цих двох суб'єктів – представників бізнесу та представників митної служби – значно відрізняються. Більшість представників бізнесу мають тенденцію дивитися на митницю як на перешкоду для розвитку їхньої справи, що висуває ряд питань щодо справедливості її дій та впливу на формування нових ринкових можливостей.

Проте важливо усвідомити, що існують причини для співпраці. Перш за все, митні платежі грають значну роль у наповненні бюджету. Це важливий елемент фінансування державних програм та проектів. Таким чином, хоча здавалося б, що митниця лише тисне на бізнес, її роль у забезпеченні фінансової стійкості країни не можна недооцінювати.

Отже, хоча конфліктні ситуації можуть виникати, важливо шукати точки збігу і спільні інтереси для побудови співпраці між митними органами та бізнесом.

Продуктивне партнерство Митної служби України (далі – МСУ) та бізнесу є запорукою успішного розвитку української економіки. Завдяки спільним зусиллям можна значно покращити митний клімат в країні, стимулювати зовнішню торгівлю та інвестиції, а також створити сприятливі умови для ведення бізнесу.

У той же час є справді суттєві перешкоди для якісної співпраці. З цим погоджувався і виконуючий обов'язки голови Держмитслужби В'ячеслав Демченко [1]. Основною проблемою є корупція, яка за собою веде хабарництво, зловживання владою та незаконні схеми. Як наслідок, збільшуються витрати для бізнесу, знижуються надходження до бюджету, а також погіршується довіра до влади. В'ячеслав Демченко також наголошує на важливості проблеми недовіри до МСУ[1]. Усе це загалом затримує економічний розвиток країни.

Для того, щоб побороти корупцію, необхідно застосувати чимало заходів, інколи, дуже жорстких. Зокрема, це жорсткі санкції за корупційні злочини. Крім цього, викривачі злочинів повинні бути захищені та не боятися проводити свою діяльність. Також потрібно забезпечити повну незалежність антикорупційних органів.

Можемо виділити інші методи боротьби з перешкодами для ефективної співпраці:

1) впровадження електронних митних процедур шляхом переходу на електронний документообіг та автоматизація митних процесів дозволяють значно скоротити час та витрати на оформлення вантажів. Цей метод зробить систему сплати митних платежів більш прозорою, що суттєво ускладнить корупцію;

2) підвищення кваліфікації митних фахівців шляхом постійного навчання та підвищення кваліфікації митників сприяє покращенню їхніх знань та навичок, що веде до більш якісного та ефективного виконання своїх завдань. Завдяки якісному навчанню та підвищенню кваліфікації, співробітники МСУ будуть розуміти справжні негативні наслідки корупції на митниці. Також буде жорстка система відповідальності за будь-який злочин, що буде вчинений на митниці;

3) створення платформи для діалогу шляхом регулярного діалогу між МСУ та представниками бізнесу дає можливість обговорювати актуальні проблеми та спільно шукати шляхи їх вирішення;

4) спрощення митних правил та процедур шляхом перегляду та оновлення митного законодавства з метою його спрощення та дерегуляції.

Взагалі, необхідно створити механізм, щоб і МСУ, і бізнес, і суспільство були зацікавлені в законному перетині митного кордону. Це принесе лише зиск для усіх. Натомість перевагами такого продуктивного партнерства буде:

1) збільшення надходжень до бюджету шляхом спрощення та пришвидшення митних процедур веде до зростання обсягів експорту та імпорту, що, в свою чергу, збільшує митні надходження;

2) підвищення конкурентоспроможності українського бізнесу шляхом зменшення митних бар'єрів дає можливість українським підприємствам швидше й дешевше виводити свою продукцію на світові ринки;

3) створення сприятливого інвестиційного клімату через прозорі та зрозумілі правила митного оформлення, що роблять Україну більш привабливою для іноземних інвесторів.

Сприяння інвестиційному клімату завдяки забезпеченню ефективного співробітництва між Митною службою та бізнесом допоможе покращити інвестиційний клімат в Україні, збільшуючи довіру до бізнес-середовища та знижуючи ризики для інвесторів.

Зазначимо, що співпраця МСУ та бізнесу має значний потенціал для розвитку української економіки. Завдяки спільним зусиллям можна створити прозору та ефективну митну систему, яка буде сприятливою для ведення бізнесу та стимулюватиме економічне зростання. Ключовим фактором успіху співпраці є взаєморозуміння інтересів один одного та бажання досягти однієї мети. Кожному із суб'єктів слід активно використовувати усі свої можливості, створити продуктивне партнерство та забезпечити економічне процвітання України.

Література

1. Інтерв'ю в.о. Голови Державної митної служби України В'ячеслава Демченка для видання «Голос України». URL: <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/interviu-v-o-golovi-derzhavnoyi-mitnoyi-sluzhbi-ukrayini-viacheslava-demchenka-dlia-vidannia-golos-ukrayini-882>

2. Для покращення бізнес-клімату в Україні Держмитслужба активно взаємодіє з громадськістю. URL: <https://customs.gov.ua/en/news/novini-20/post/dlia-pokrashchennia-biznes-klimatu-v-ukrayini-derzhmitsluzhba-aktivno-vzaiemodiie-z-gromadskistiu-1494>.

Середюк І.О.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 2 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Славкова А. А.*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

За останні роки штучний інтелект (ШІ) став ключовим інноваційним рушієм у фінансовій галузі, перетворюючи традиційні методи управління, аналізу та прийняття рішень. В Україні цей процес також набуває свого розвитку, створюючи нові можливості та виклики для банків, фінансових установ, інвесторів та споживачів фінансових послуг. Швидкі технологічні зміни та потреба у високій точності прийняття рішень роблять ШІ важливим інструментом у фінансовій сфері.

Серед багатьох країн спостерігається тенденція включати використання ШІ до програм стратегічного розвитку, що дозволяє досягти успішних результатів їхньої реалізації. Україна також розпочала розвиток і регулювання ШІ, затвердивши 02.12.2020 року за № 1556 «Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні» [1].

У широкому розумінні ШІ описується як системи, що мають здатність до опрацювання знань та навчання; вони здатні адаптуватися до вирішення завдань, для яких немає однозначного вирішення або вони стикаються з обмеженнями, такими як час чи обмежена пам'ять; вони можуть вивчати методи розв'язання проблем, які вимагають розуміння людиною; вони включають в себе алгоритми та програмні комплекси, які можуть замінити людей у різних сферах діяльності, виконуючи їх функції та приймаючи оптимальні рішення, базуючись на аналізі зовнішніх факторів та враховуючи накопичений життєвий досвід людства; вони також описують програмне забезпечення, яке може навчатися та приймати рішення, наближаючись до людського рівня функціональності. У вузькому сенсі, штучний інтелект спрямований на виконання конкретного завдання або набору визначених завдань. Використання ШІ дозволяє машинам, пристроям, програмам, системам і сервісам працювати з врахуванням конкретного завдання чи ситуації.

У вітчизняній науковій літературі також існує багато визначень ШІ як окремої галузі науки, згідно з якими ШІ є:

— наукою і технологією, здатною відтворювати процеси мислення людського мозку та спрямовувати їх на створення та обробку різних комп'ютерних програм та інтелектуальних машин, здатних повністю замінити та спростити людську працю;

— галуззю комп'ютерної науки, яка займається розробкою інтелектуальних комп'ютерних систем, тобто систем з можливостями, традиційно пов'язаними з людським розумом.

Поточне законодавство України закріплює правове розуміння поняття штучного інтелекту, згідно з яким ШІ є організованим набором інформаційних технологій, з використанням яких можливо виконувати складні інтелектуальні завдання шляхом застосування системи наукових методів дослідження та алгоритмів для обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати шляхи досягнення поставлених цілей [1].

Останнім часом фінансовий сектор, який включає сукупність фінансових установ, компаній, ринків, продуктів та послуг, що сприяють фінансовій стабільності та ефективному руху капіталу в економіці, пройшов значні зміни, а саме:

— у способах надання фінансових послуг. Завдяки технологічному прогресу та цифровим трансформаціям виникають фінтех-компанії, що пропонують нові методи платежів, онлайн-кредитування, автоматизовані портфельні менеджери та технології блокчейну для реалізації криптовалют та смарт-контрактів [2];

— у регулюванні фінансового сектору. З метою забезпечення стабільності та запобігання подібним кризам у майбутньому, з моменту глобальної фінансової кризи 2008 року, регулювання фінансів значно поліпшено;

— більше уваги приділяється соціально відповідальним інвестиціям (SRI) та екологічній, соціальній та корпоративній відповідальності (ESG) у фінансових операціях;

— з'явилися криптовалюти, такі як *Bitcoin*, нові можливості для цифрових платежів, що створили проблеми для їхнього регулювання та захисту від кібератак;

— полегшений доступ до фінансових послуг для всіх сегментів населення, включаючи тих, що раніше були виключені з фінансової системи та інше.

Ці тенденції сприяли появі нових продуктів та послуг, змінили спосіб взаємодії клієнтів з фінансовими установами та збільшили конкуренцію у фінансовому секторі.

Серед штучних інтелектуальних технологій найпоширеніші у фінансовому секторі України є чат-боти, роботи-консультанти, колекторські роботи, системи скорингу, мікрокредитні послуги, аутентифікація споживачів фінансових послуг, відповідність, виявлення шахрайства тощо. Слід зазначити, що штучний інтелект досить ефективно взаємодіє з такими сучасними

технологіями, як блокчейн, електронний гаманець, платформи краудфіндингу, інтернет-аквізиція, онлайн-торгівля фінансовими продуктами та послугами.

Використання штучного інтелекту в фінансовому секторі приносить із собою ризики, що вимагають належного управління. Серед цих ризиків можна виділити такі: неправильний алгоритм вибору фінансових показників, загроза національній та фінансовій безпеці у випадку кібератак, втрата контролю над діяльністю суб'єктів фінансового ринку та зменшення кількості співробітників фінансових та кредитних установ.

Серед основних типів ризиків, пов'язаних з впровадженням штучного інтелекту у фінансовий сектор України є кібер-ризик (зростання кількості та складності кібератак; вразливість до нових видів кібератак), ризик соціальної вразливості (втрата робочих місць), ризик кваліфікованого персоналу (необхідність у нових навичках; відтік кадрів), ризик продажу технологій ІІІ (втрата контролю над технологіями; недостатній захист інтелектуальної власності), ризик правової безпеки.

Серед зазначених ризиків особливу увагу слід приділити кіберризикам. Широке впровадження технологій ІІІ викличе появу значної кількості кіберзагроз, пов'язаних із кібератаками, великомасштабними порушеннями в роботі розумних машин, технічними неполадками в аналітичних системах моніторингу й контролю персональних даних, що може призвести до збільшення рівня недовіри споживачів та колосальних фінансових збитків. З огляду на це поряд з розробкою напрямків розвитку систем захисту від кібератак необхідно також забезпечити розвиток кіберстрахування [3]. Такий напрямок дозволить покращити стан страхових компаній, особливо це стає актуальним для компаній «non-life» типу, важливість розвитку яких з кожним роком зростає [4].

Отже, результати дослідження показують ключову роль штучного інтелекту у фінансовому секторі України. ІІІ автоматизує та оптимізує процеси, аналізуючи великі обсяги даних та надаючи точні прогнози для кращих рішень. Його використання сприяє управлінню ризиками, розвитку персоналізованих продуктів та послуг, інноваціям та підвищує ефективність установ. Також ІІІ створює нові системи, які виконують завдання, що раніше потребували людської інтелектуальної діяльності. Передумовою для цього були наукові дослідження та розвиток інформаційних технологій. Використання ІІІ у фінансовому секторі спричиняє певні ризики, такі як неполадки у системах та загрози безпеки. Проте, здійснення ефективного контролю та надійних перевірок може зменшити ці ризики. Розвиток ІІІ відкриває нові можливості для фінансових послуг, сприяючи підвищенню ефективності та створюючи більш персоналізований підхід до клієнтів.

Література

1. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. Постанова Кабінету Міністрів України від 2 грудня 2020 року № 1556. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
2. Бороденко Т.М., Славкова А.А., Савойський В.В. Фінансові технології: тренди, виклики та інвестиційні горизонти. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 3. С.97-105. URL: DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.3.97>
3. Ільчук В. П., Парубець О. М., Сугоняко Д. О. Інноваційні підходи до розвитку ринку кіберстрахування в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6295>
4. Шкарлет С. М., Дубина М. В., Тунік М. В. Застосування індексного аналізу до дослідження динаміки розвитку страхового ринку України. *Фінансові дослідження*. 2016. № 1 (1). URL: <https://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/19.pdf>.

Мороз К.В.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., професор кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Гапонюк М.А.*

РОЛЬ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ФОНДОВОГО РИНКУ У ФОРМУВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ

Сучасний фінансовий ринок характеризується високою волатильністю, швидкими технологічними змінами та глобальною інтеграцією. Ці фактори створюють нові можливості для інвесторів, але також підвищують ризики. У таких умовах правильно сформований інвестиційний портфель стає необхідним інструментом для збереження та примноження капіталу [1]. Фінансові інструменти фондового ринку, завдяки своїй різноманітності та можливостям для диверсифікації, дозволяють ефективно реагувати на ринкові зміни та забезпечувати стабільність інвестицій. Особливо важливо вивчати роль цих інструментів у контексті поточних економічних викликів, включаючи пандемію COVID-19, інфляційні ризики та геополітичні напруження, які мають значний вплив на глобальні фінансові ринки.

Формування інвестиційного портфеля є одним із ключових аспектів управління фінансами, яке спрямоване на досягнення оптимального балансу між ризиком та доходністю. Фінансові інструменти фондового ринку, такі як акції, облігації, деривативи та інші, відіграють важливу роль у цьому процесі.

Акції є основними інструментами фондового ринку, що представляють частку власності у компанії. Вони надають інвесторам можливість отримувати дивіденди та брати участь у капіталовкладеннях. Інвестиції в акції часто пов'язані з високим рівнем ризику, але також можуть приносити значну доходність [2]. Компанія Tesla Inc. Акції Tesla за останні десять років показали значний ріст, привертаючи увагу інвесторів по всьому світу. Інвестори, які придбали акції компанії на ранніх етапах її розвитку, отримали високий рівень доходу, незважаючи на значні коливання цін.

Облігації представляють собою боргові цінні папери, які забезпечують фіксований дохід у вигляді купонних виплат. Вони є менш ризиковими порівняно з акціями та зазвичай використовуються для диверсифікації портфеля. Державні облігації США вважаються одними з найбезпечніших фінансових інструментів і часто використовуються інвесторами для зниження ризиків у портфелі [3].

Деривативи, такі як ф'ючерси, опціони та свопи, є складними фінансовими інструментами, що базуються на вартості базових активів. Вони можуть використовуватися для хеджування ризиків або для спекулятивних інвестицій. Опціони на акції Apple Inc. Інвестори можуть використовувати опціони для хеджування своїх позицій в акціях Apple, що дозволяє зменшити потенційні втрати у разі падіння цін.

Інвестиційні фонди, такі як взаємні фонди та біржові фонди (ETF), об'єднують кошти багатьох інвесторів для інвестування в диверсифікований портфель активів. Вони забезпечують доступ до професійного управління та широкої диверсифікації з меншою вартістю. Vanguard Total Stock Market ETF (VTI). Цей фонд надає інвесторам доступ до всього фондового ринку США, забезпечуючи високу диверсифікацію та знижуючи інвестиційні ризики.

Оптимізація інвестиційного портфеля передбачає вибір та комбінацію різних фінансових інструментів з метою максимізації доходності при прийнятному рівні ризику. Ключові методи оптимізації включають модель Марковіца, CAPM та багатокритеріальні підходи [4].

Модель Марковіца (модель середньо-дисперсійного аналізу) передбачає вибір активів, які мінімізують ризик при заданій доходності шляхом диверсифікації. Ця модель є основою для сучасної теорії портфеля.

Інвестор може створити портфель з акцій технологічних компаній (Apple, Microsoft) та облігацій уряду США, що дозволяє знизити загальний ризик завдяки низькій кореляції між цими активами.

Модель оцінки капітальних активів (САРМ) допомагає визначити очікувану дохідність активу з урахуванням його систематичного ризику (бета-коефіцієнта).

Використовуючи САРМ, інвестор може оцінити, чи компенсує очікувана дохідність акцій компанії Tesla додатковий ризик порівняно з ринковою дохідністю.

Фінансові інструменти фондового ринку відіграють ключову роль у формуванні та оптимізації інвестиційного портфеля. Використання різних інструментів, таких як акції, облігації, деривативи та інвестиційні фонди, дозволяє інвесторам досягти оптимального балансу між ризиком та дохідністю. Застосування методів оптимізації, таких як модель Марковіца та САРМ, допомагає інвесторам приймати обґрунтовані рішення та ефективно управляти своїми інвестиціями.

Література

1. Бондар Ю.А. Диверсифікація інвестиційного портфелю // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського № 16. 2017. С. 270–273
2. Захарченко В. І., Балахонова О. В., Величко М. Р. Оптимізація інвестиційного ризику з використанням інструменту його диверсифікації // Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління. – 2019. – Т. 18. – №. 1 (41). – С. 57–68.
3. Прокопенко К.І. Управління інвестиційним портфелем: реалії сьогодення / К.І. Прокопенко, Н.С. Прокопенко // Фінансовий простір. – 2016. №3 (23). – С. 48–52.
4. Кафтя М. А. Формування сучасних портфельних теорій: основні проблеми та тенденції розвитку / М. А. Кафтя // Бізнес Інформ. – 2019. – № 2. – С. 414–419.

Білий О.О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., професор кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Гапонюк М.А.*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ФОНДОВОГО РИНКУ: ВПЛИВ ВОЄННОГО ЧАСУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТУВАННЯ

Фондовий ринок відіграє ключову роль у фінансовій системі, виступаючи майданчиком для залучення капіталу в економіку та впровадження новітніх інвестиційних інструментів. Однією з визначальних функцій біржових торгів є обслуговування руху грошових потоків, що забезпечує розподіл і перерозподіл національного доходу, як в масштабах усієї країни, так і між різними соціальними групами, галузями та сферами господарства [3].

Функціонування фондового ринку має вагомий вплив на економічні процеси в державі та їхню результативність. Біржові торги забезпечують концентрацію попиту і пропозиції на цінні папери, регулюючи їх баланс через механізм біржового ціноутворення. Рівень котирувань акцій відображає ефективність роботи акціонерних товариств та використання їхнього капіталу.

В Україні фондовий ринок все ще перебуває на стадії розвитку і не розкрив свій повний потенціал. Левову частку торгів на ньому займають державні боргові цінні папери. Їх інвестиційна привабливість зумовлена відносно високою дохідністю при помірному рівні ризику. Саме низький ступінь ризикованості держоблігацій робить їх привабливим інструментом для вкладення коштів інвесторами.

Інші цінні папери, зокрема цінні папери різноманітних компаній, становлять менше 10 відсотків від загального обсягу торгів. Таким чином, фондовий ринок України, навіть до початку війни, був слабо розвиненим.

На даний момент, що фондовий ринок не виконує свої функції в повній мірі. Є проблеми з ціноутворенням, оскільки він є механізмом перерозподілу прав власності. Ціни інструментів ринку формуються не шляхом зрівняння попиту та пропозиції, а головним чином на основі вартості або ваги певного інструменту (зокрема акцій) у контрольному пакеті [4].

Окрім недостатнього розвитку, український фондовий ринок характеризується неоднорідністю. Спостерігаються перепоони у взаємодії між різними учасниками та посередниками, що порушує цілісність та єдність організації ринку і його функціонування. Внаслідок такої роз'єднаності окремі сегменти ринку починають існувати відокремлено, переслідуючи свої власні цілі, які можуть відхилятися від загальних цілей розбудови повноцінного фондового ринку. Це створює перешкоди для ефективного розподілу і руху фінансових ресурсів [1].

Крім того, український фондовий ринок стикається з низкою проблем, що призводять до відхилення ключових показників його діяльності від стану рівноваги. Зокрема, спостерігається незбалансованість структури ринку щодо розміщення цінних паперів. Причиною цього є низька інвестиційна привабливість багатьох емісій та брак достатнього обсягу інвестиційного капіталу для проведення первинних публічних розміщень (ІРО) і залучення максимальної суми від емісій.

На сьогодні український фондовий ринок в основному обслуговує потреби державного сектору економіки, проте не сприяє належним чином розвитку реального та фінансового секторів. Це створює значні ризики для його учасників, оскільки їхня діяльність надмірно залежить від стану державних фінансів та спроможності уряду розраховуватися за своїми борговими зобов'язаннями перед власниками державних цінних паперів. Внаслідок такої незбалансованості фондовий ринок не виконує повною мірою свої ключові функції, що гальмує його поступальний розвиток та нарощування потенціалу [2].

Незважаючи на складні воєнні реалії, інвестування в український фондовий ринок може мати свої переваги. Війна призводить до значного падіння цін на акції та інші фінансові інструменти. Така ситуація відкриває вікно можливостей для інвесторів придбати цінні папери за низькими цінами з потенціалом їх зростання в майбутньому після стабілізації обстановки. З огляду на перспективи відновлення економіки по завершенню бойових дій, вкладення в фондовий ринок можуть принести учасникам значні прибутки. Тож військовий час, попри всі ризики, створює унікальні інвестиційні можливості на українському фондовому ринку [1].

Станом на 1 квітня 2024 року, державним бюджетом України було залучено 69 024,59 млн грн за допомогою розміщення гривневих облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). Середньозважена дохідність за цими інструментами склала 17,34 %. Розподіл за строками погашення та дохідністю представлений наступним чином: ОВДП терміном до 1 року становили 8 880,73 млн грн з середньозваженою дохідністю 16,67 %, від 1 до 3 років – 47 579,49 млн грн з дохідністю 17,18 %, від 3 до 5 років – 12 564,35 млн грн з дохідністю 18,45 %.

Щодо залучення коштів у іноземній валюті, розміщення доларових ОВДП дозволило акумулювати 763,57 млн доларів США із середньозваженою дохідністю 4,65 % на строки від 1 до 3 років. Євро-номіновані ОВДП залучили 514,23 млн євро з дохідністю 2,97 % також на проміжок від 1 до 3 років [5].

Для порівняння, середня ставка за депозитними вкладками у гривні в банківській системі України на момент дослідження становила 12 %, тоді як середні ставки за валютними депозитами у доларах США та євро сягали мінімального рівня 0,01 %.

Слід зазначити, що окрім суто фінансової вигоди від вищої дохідності порівняно з банківськими депозитами, інвестування у державні цінні папери України під час воєнного періоду може мати важливе символічне значення та розглядатися як прояв солідарності та підтримки суверенітету держави в її боротьбі за незалежність та мир. Здійснюючи вкладення у фондовий ринок України, інвестори демонструють свою готовність сприяти економічному відновленню країни в умовах складних викликів. Такий крок не лише має позитивний вплив на стан державних фінансів, але й може покращувати міжнародний імідж України, засвідчуючи її репутацію

як надійного партнера та підвищуючи її авторитет серед світової спільноти інвесторів, що поділяють цінності глобальної співпраці та єднання.

Підсумовуючи, повномасштабна війна в Україні суттєво вплинула на стан вітчизняного фондового ринку. Бойові дії призвели до скорочення емісії акцій та облігацій, а також стрімкого падіння цін на цінні папери через негативну реакцію інвесторів на нестабільність і ризики воєнного часу. Проте це також відкрило можливості для інвесторів із довгостроковим баченням – придбати акції українських компаній за привабливими цінами або державні облігації з високою дохідністю. Наразі економіка України не може демонструвати високих фінансових показників через воєнні дії на її території та значні витрати на потреби оборони. Однак після завершення війни всі ресурси будуть мобілізовані на відбудову країни. Україна розраховує на допомогу від багатьох держав для пришвидшення відновлювального процесу, тож очікується стрімке зростання показників фінансової системи після перемоги. Для розбудови потужного фондового ринку необхідно сформувати цілісну державну стратегію його розвитку, підвищити якість надання послуг та обслуговування клієнтів, а також збільшити популярність і довіру населення до фондових інструментів.

Література

1. Калінеску Т.В. Український фондовий ринок: реалії сьогодення. *Time Description of Economic Reforms*. 2023. No 2. С. 42–47. DOI: <https://doi.org/10.32620/cher.2023.2.06> (дата звернення: 27.04.2024).
2. Економіка війни. VOX Ukraine: веб-сайт. URL: <https://voxukraine.org/ekonomika-vijnyuk-utrymaty-ekonomichnyj-front/> (дата звернення: 27.04.2024).
3. Татарин Н., Бундз Н., Кравчук А. Фондовий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Молодий вчений*. 2021. № 3 (91). С. 379–383. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-3-91-79> (дата звернення: 27.04.2024).
4. Танклевська Н.С., Ярмоленко В.В., Сучасний стан та проблеми функціонування фондового ринку в Україні. *Ефективна економіка*. 2021. №7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=7&u=2021> (дата звернення: 27.04.2024).
5. Первинний ринок ОВДП: веб сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/primary-ovdp-chart> (дата звернення: 27.04.2024).

Сергієнко І.О.

*«Митна справа», 4 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Захожсай К.В.*

СТИМУЛЮВАННЯ "ЗЕЛЕНИХ" СТАРТАПІВ ТА ІНВЕСТИЦІЙ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах сталого розвитку світова спільнота все більше уваги приділяє питанням екології та збереження природних ресурсів. Одним із ключових напрямів досягнення сталого розвитку є стимулювання "зелених" стартапів та інвестицій у відповідні проєкти. Україна також активно впроваджує політику, спрямовану на підтримку екологічно чистих технологій і бізнесів, що сприяє сталому економічному розвитку та інтеграції у глобальні ринки. Це дослідження охоплює сучасні тенденції, виклики та перспективи розвитку "зелених" стартапів в Україні, а також аналізує джерела фінансування та державну підтримку в цій сфері.

Україна має значний потенціал для розвитку "зелених" стартапів, спрямованих на зменшення екологічного впливу та підвищення енергоефективності. У 2022 році більше половини

промислових підприємств (56,2 %) здійснювали технологічні інновації, а значна частина з них була спрямована на впровадження екологічно чистих технологій. Основними напрямками розвитку "зелених" стартапів в Україні є відновлювана енергетика, енергоефективні технології, утилізація відходів та зелений транспорт.

Одним із перспективних напрямів є встановлення сонячних і вітрових електростанцій, розвиток біоенергетики. Цей сектор активно розвивається завдяки інвестиціям як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів. Важливим є розробка та впровадження енергоефективних матеріалів і систем для будівництва, модернізація існуючих інфраструктур. Це дозволяє значно зменшити енергоспоживання та покращити екологічну ситуацію в країні. Створення стартапів з переробки та утилізації відходів сприяє зменшенню навантаження на довкілля. Важливим аспектом є розвиток інноваційних технологій, що дозволяють переробляти відходи з мінімальним впливом на навколишнє середовище. Виробництво та впровадження електромобілів, розвиток інфраструктури для їх зарядки є одним з ключових напрямків для зменшення викидів CO₂. Це сприяє покращенню якості повітря та зменшенню залежності від викопного палива.

Фінансування "зелених" стартапів в Україні здійснюється з різних джерел, серед яких: власні кошти підприємств (72,1 %), державні кошти (12,5 %), іноземні інвестори (4,9 %) та кредити банків (10,5 %). Основна частина інвестицій надходить від власних ресурсів підприємств, що вказує на високу зацікавленість бізнесу у розвитку екологічно чистих технологій. Розвиток "зелених" стартапів стикається з певними викликами, серед яких: нестача фінансових ресурсів (67,2 %), недосконалість законодавства (32,1 %), високий рівень бюрократизації (29,4 %) та низький рівень кваліфікації персоналу (25,8 %). Для подолання цих викликів необхідно активізувати співпрацю між державою, бізнесом та науковими установами, розвивати інноваційну інфраструктуру та збільшувати частку власних коштів у фінансуванні інновацій [1].

Український уряд впроваджує ряд заходів для стимулювання "зелених" стартапів, серед яких: державні програми підтримки, податкові пільги та співфінансування проєктів. Державні програми та бюджетні кошти складають значну частину загального фінансування інновацій, що дозволяє стартапам реалізовувати масштабні проєкти. Зменшити фінансове навантаження на підприємства сприяють податкові пільги для підприємств, які займаються впровадженням екологічно чистих технологій, та співфінансування «зелених» проєктів з державного бюджету.

Значні можливості для розвитку «зелених» стартапів в Україні відкриваються завдяки залученню міжнародних інвестицій та грантів. Європейський Союз, США та інші міжнародні організації надають фінансову підтримку проєктам, спрямованим на скорочення викидів парникових газів і розвиток відновлюваних джерел енергії. Програми технічної допомоги та обмін досвідом з міжнародними партнерами сприяють впровадженню передових технологій і стандартів у сфері екологічного менеджменту.

Одним із успішних прикладів є проєкт «Енергоефективність у громадах», який реалізується за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ). Цей проєкт спрямований на підвищення енергоефективності в містах і селах України шляхом модернізації систем теплопостачання, впровадження енергоефективних технологій у будівництві та вдосконалення муніципального енергоменеджменту. Ще одним важливим проєктом є «Зелене місто» у Львові, який передбачає створення екологічно чистої інфраструктури та розвиток зелених зон у міському середовищі.

Розвиток «зелених» стартапів та інвестиції в проєкти сталого розвитку в Україні є важливим кроком до екологічно чистої та економічно сталої країни. Незважаючи на існуючі виклики, Україна має значний потенціал для розвитку в цьому напрямку завдяки активній підтримці з боку держави, зацікавленості бізнесу та залученню іноземних інвестицій. Ефективна реалізація цих ініціатив сприятиме покращенню екологічної ситуації та підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств на міжнародному ринку.

Одним із ключових факторів успішного розвитку «зелених» стартапів є підвищення рівня екологічної свідомості населення. Важливо проводити інформаційні кампанії, спрямовані на

популяризацію екологічно чистих технологій і продуктів, підвищення обізнаності про проблеми зміни клімату та шляхи їх вирішення. У цьому контексті важливу роль відіграють освітні програми та тренінги, які сприяють підвищенню кваліфікації персоналу у сфері «зелених» технологій та менеджменту.

Крім того, необхідно створити сприятливі умови для розвитку малого та середнього бізнесу у сфері «зелених» технологій. Цього можна досягти шляхом спрощення процедур отримання дозволів, зменшення адміністративного навантаження та надання фінансових стимулів. Особливу увагу варто приділити підтримці стартапів на початкових етапах їх розвитку, коли вони найбільше потребують інвестиційної та експертної підтримки.

Значну роль у стимулюванні інвестицій у «зелені» проекти відіграють такі міжнародні фінансові організації, як Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC). Вони надають кредити та гранти на реалізацію проектів підвищення енергоефективності, впровадження відновлюваних джерел енергії та скорочення викидів парникових газів. Співпраця з цими організаціями дає змогу залучати значні фінансові ресурси та використовувати передовий досвід у сфері сталого розвитку.

Також важливо розробити національні програми фінансової підтримки «зелених» стартапів. Це можуть бути як прямі інвестиції з державного бюджету, так і створення спеціальних фондів підтримки інноваційних проектів. Важливим напрямком є розвиток механізмів залучення приватних інвесторів до фінансування «зелених» проектів, наприклад, через державні гарантії чи співфінансування.

Успішний розвиток «зелених» стартапів в Україні також залежить від інституційної підтримки. Важливо створювати інноваційні кластери та технопарки, які дають можливість підприємцям обмінюватися досвідом, спільно працювати над проектами та залучати інвестиції. Такі інфраструктурні об'єкти можуть стати каталізатором розвитку екологічно чистих технологій та підвищити конкурентоспроможність українських стартапів [2].

Крім того, важливою є підтримка наукових досліджень і розробок у сфері «зелених» технологій. Інвестиції в дослідницькі програми та співпраця з університетами та науковими інституціями дозволять створювати інноваційні рішення, які можна впроваджувати в бізнес-практику. Розвиток науково-технічного потенціалу країни сприятиме створенню нових технологій і підвищенню ефективності існуючих.

Одним із перспективних напрямів є розвиток громадських ініціатив та проектів, спрямованих на збереження довкілля. Наприклад, у багатьох містах України успішно реалізуються проекти з озеленення, створення парків і скверів, збору та переробки сміття. Підтримка таких ініціатив на державному рівні, а також залучення бізнесу до екологічних проектів може стати важливим фактором розвитку сталого міського середовища.

У сфері екологічної освіти важливим є впровадження навчальних програм для молоді та дорослих, які сприяють підвищенню рівня екологічної культури та свідомого ставлення до природних ресурсів. ЗМІ та соціальні мережі відіграють важливу роль у поширенні інформації про екологічні проблеми та їх вирішення.

Таким чином, стимулювання «зелених» стартапів та інвестицій у проекти сталого розвитку в Україні є комплексним завданням, яке потребує активної співпраці держави, бізнесу, наукової спільноти та громадськості. Впровадження ефективних механізмів фінансування, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу, підтримка наукових досліджень та підвищення рівня екологічної свідомості населення дозволить Україні стати лідером у сфері екологічно чистих технологій та забезпечити сталий економічний розвиток [3].

Розглядаючи подальші перспективи розвитку «зелених» стартапів, варто звернути увагу на потенційні ринки збуту екологічної продукції та послуг. Зростання попиту на екологічно чисту продукцію в Європі та інших розвинених країнах створює значні можливості для українських підприємств. Важливо адаптувати національне законодавство до міжнародних стандартів, що дозволить українським стартапам виходити на зовнішні ринки та залучати іноземних партнерів.

Для успішного розвитку «зелених» стартапів в Україні також необхідний розвиток інфраструктури підтримки підприємництва. Це, зокрема, створення інкубаторів та акселераторів

для стартапів, які забезпечують необхідні ресурси та експертну підтримку на початкових етапах розвитку бізнесу. Важливо забезпечити доступ до якісної консультаційної підтримки, фінансових послуг та ринкової інформації [4].

Ключовим аспектом є розвиток партнерства державного та приватного секторів у сфері «зелених» технологій. Державні установи можуть надавати адміністративну підтримку, сприяти створенню сприятливого законодавчого середовища, а також залучати міжнародних донорів та інвесторів до реалізації екологічних проєктів. Приватний сектор, у свою чергу, може виступати джерелом інновацій, фінансових ресурсів та управлінських компетенцій.

Література

1. Куриляк В.І., Приходько А.М. (2023) Інвестиційна привабливість відновлюваної енергетики України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство, 1(38).
2. Ляшенко В.І. (2022) Зелені інвестиції: світові тенденції та перспективи для України. Фінанси України, 9.
3. Шевчук О.Б., Коваленко Ю.М. (2021) Фінансові механізми підтримки "зелених" стартапів в Україні. Економічний вісник Донбасу, 4(66).
4. Василенко В.О., Мельниченко О.Г. (2020) Державна політика стимулювання інвестицій у відновлювану енергетику України. Економіка та держава, 11.

Гарькавий В.В.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 5 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Бороденко Т. М.*

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СФЕРІ ЛОГІСТИКИ ТА ЇХ НАСЛІДКИ

Сучасна логістика – це різноманітні транспортні маршрути, які змінюються так швидко, як тільки змінюються електронні сигнали. Вона починається з цифрового керування запасами і автоматизованих систем виробництва, які підтримують оптимальний рівень запасів, швидкість виконання замовлень і зменшення витрат. Комп'ютеризація і високотехнологічна автоматизація дозволяють стежити за товарами в реальному часі й швидко реагувати на будь-які зміни у попиту або умовах поставки.

Розвиток сучасної логістики також пов'язаний з використанням аналітики даних та штучного інтелекту для прогнозування попиту, оптимізації маршрутів доставки та планування складського обладнання. Компанії активно впроваджують систему блокчейн щоб забезпечити координацію всіх етапів процесу, від постачання сировини до доставки готової продукції кінцевому споживачеві.

Більше того, сучасна логістика включає в себе розвиток нових технологій, таких як штучний інтелект, для підвищення ефективності операцій, автоматичної побудови транспортних маршрутів, тощо. Також, нещодавно широкого використання набула система створення цифрових близнюків, яка передбачає створення цифрових копій необхідних речей, задля збору інформації протягом всього життєвого циклу об'єкта.

Штучний інтелект відіграє ключову роль у сучасній логістиці, автоматизуючи рутинні завдання та допомагаючи у прийнятті більш обґрунтованих рішень на основі глибшого аналізу даних.

Останнім часом спостерігається особливо активний розвиток технологій ШІ в галузі транспорту та логістики. Глобальні лідери у сфері ІТ, такі як OpenAI, Microsoft, Google, інтегрують штучний інтелект у свої продукти та послуги. Розробники програмного забезпечення для транспорту та логістики також активно працюють над створенням нових рішень на основі штучного інтелекту. Постійне оновлення програмного забезпечення йде паралельно з вдосконаленням алгоритмів, що дозволяє автоматизувати процеси прийняття рішень та операцій [1].

Штучний інтелект використовується для управління автоматичними штабелерами і складними дронами, а також для аналізу ситуацій та оптимізації роботи. Це сприяє підвищенню ефективності та продуктивності логістичних процесів, а також зменшує потребу у робочій силі.

Штучний інтелект також допомагає транспортним компаніям оптимізувати маршрутизацію транспорту, враховуючи реальний стан погоди та доріг. Це дозволяє зменшити витрати на транспортування та підвищити його ефективність. Крім того, штучний інтелект використовується для розпізнавання дорожніх знаків та реагування на погодні умови, що допомагає підтримувати безпеку на дорозі.

Далі розглянемо технологію цифрових двійників. Фактично, це віртуальна модель реальної системи, яка надає можливість віртуально відтворити фізичні активи. Ця модель дозволяє керувати як цифровими, так і реальними активами як єдиним цілим. У різних галузях, таких як авіація, виробництво, машинобудування та енергетика, цифрові двійники внесли революцію, оптимізуючи всі аспекти продукту протягом його життєвого циклу – від дизайну до виробництва і управління.

Основними постачальниками цієї технології є Cisco Systems, General Electric, Siemens, Oracle [2].

У сфері логістики розвиток цифрових двійників для складних інфраструктурних ланцюгів поставок, таких як порти і великі склади, ще лише починається. Проте вже зараз великі порти, як от Сінгапур і Роттердам, використовують цифрові двійники для планування та управління своєю діяльністю.

Використання цифрового двійника, наприклад, складського приміщення, може значно підвищити ефективність операцій. Кожна подія та кожен елемент обладнання буде відображатися у цифровому відображенні, забезпечуючи постійний потік оперативних даних. Це дозволяє швидко виявляти неефективність у роботі або проблеми з обслуговуванням обладнання, ще до того, як вони можуть негативно вплинути на продуктивність.

Проте, технологія має певні недоліки. Наприклад, DHL вказує на три основні проблеми у впровадженні цифрових двійників в логістиці: вартість, точність представлення активів і якість даних. Розвиток бездротового зв'язку наступного покоління і технології 5G можуть вирішити дві останні проблеми. Але точність відтворення цифрових двійників залежить від здатності забезпечити реальний часовий зв'язок між фізичними активами та їх віртуальним відображенням [3].

Також варто звернути увагу на іншу важливу технологію, що активно почала використовуватись у сфері логістики. Блокчейн або децентралізований цифровий реєстр – це спеціальний тип бази даних, який зберігається на багатьох комп'ютерах по всьому світу. Дані в блокчейні організовані у вигляді блоків, які розташовані в хронологічному порядку і захищені шифруванням [4].

У блокчейні децентралізація означає, що контроль та прийняття рішень у мережі розподіляються між користувачами, а не контролюються однією особою чи організацією, наприклад, урядом чи корпорацією. Це корисно в ситуаціях, коли людям потрібно співпрацювати з незнайомцями або забезпечити безпеку та цілісність своїх даних. У цій децентралізованій мережі немає центрального органу або посередника, який контролює потік даних чи транзакцій. Замість цього транзакції перевіряються та записуються розподіленою мережею комп'ютерів, що співпрацюють для забезпечення цілісності мереж.

Головною перевагою використання технології блокчейн є підвищення надійності бізнес-процесів і, як наслідок, забезпечення високого ступеня довіри та ефективності в роботі компанії. Наприклад, якщо перевізник і замовник не узгодили терміни доставки, технології блокчейну можуть вирішити цю проблему, надаючи обом сторонам доступ до однієї версії документів, які містять повну інформацію про деталі перевезення вантажів. Це особливо важливо для тих, хто має стосунок до процесу доставки їжі, де необхідно відстежувати кожний етап: час отримання, місце призначення, обробка та зберігання з урахуванням термінів придатності.

Отже, сфера логістики дуже швидко розвивається. Ринки роботи компаній щодня збільшуються, а сучасні технології в цій сфері в більшості випадків допомагають уникнути перенавантаження. Основні зміни – це автоматизація рутинних процесів, швидкий обмін інформацією, збір та обмін інформацією. На разі новітні технології все ще вимагають вдосконалення, проте, вони вже здатні продемонструвати свої безперечні переваги.

Література

1. Мироненко О. Використання штучного інтелекту в управлінні транспортними потоками та логістичними реакціями. Cargofy. URL: <https://cargofy.ua/uk/blog/vikoristannya-shtuchnogo-intelektu-v-upravlinni-transportnimi-potokami-ta-logistichnimi-reakciyami> (дата звернення: 27.04.2024).

2. Tomych I. 20 Digital Twins Companies. Dashdevs. URL: <https://dashdevs.com/blog/product-owner-talks-20-digital-twins-service-companies/> (date of access: 27.04.2024).

3. «ЦИФРОВІ ДВІЙНИКИ» – НОВИЙ РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАЧАННЯ. Logist.fm. URL: <https://dashdevs.com/blog/product-owner-talks-20-digital-twins-service-companies/> (дата звернення: 27.04.2024).

4. Що таке блокчейн і як він працює?. Binance Academy. URL: <https://academy.binance.com/uk/articles/what-is-blockchain-and-how-does-it-work> (дата звернення: 27.04.2024).

Плотниченко Є.О.

«Митна справа», 4 курс

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

*Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри фінансів
імені Віктора Федосова Захожай К.В.*

ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Інновації в промисловості завжди відігравали ключову роль у економічному розвитку країн. Зокрема для України, держави з потужним промисловим потенціалом, інноваційна діяльність підприємств стає визначальною в умовах глобальної конкуренції та швидких технологічних змін. Впровадження новітніх технологій не тільки сприяє зростанню продуктивності діяльності, але й відкриває нові можливості для розширення на міжнародних ринках, покращення якості продукції та ефективності використання ресурсів.

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», це процес, який орієнтований на застосування та комерціалізацію наукових відкриттів та розробок, що призводить до введення на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг.

Особливе місце в інноваційній діяльності промислових підприємств України займає впровадження цифрових технологій, які охоплюють автоматизацію виробничих процесів, роботизацію, використання систем управління даними та штучного інтелекту. Такі зміни дозволяють підприємствам значно підвищити їхню адаптивність до вимог ринку та оптимізувати виробничі ланцюги.

Залучення інновацій є особливо важливим в контексті екологічних викликів і потреб в забезпеченні сталого розвитку. Інтеграція «зелених» технологій, підвищення енергоефективності та мінімізація впливу на довкілля стають обов'язковими елементами стратегічного планування на сучасному етапі розвитку промислових гігантів.

Таким чином, інноваційний процес є ключовим елементом розвитку будь-якої сучасної організації, оскільки він визначає шлях від первинного виявлення проблеми до впровадження реальних рішень на ринку. Розуміння кожної стадії цього процесу дозволяє ефективніше управляти інноваціями, забезпечуючи не тільки створення нових продуктів або послуг, але й їх успішний вихід на ринок [1].

У табл. 1 представлено опис стадій інноваційного процесу, починаючи з ідентифікації проблем і, закінчуючи впровадженням готового продукту. Від якості виконання кожного з цих етапів залежить кінцевий успіх інноваційної діяльності кожної організації [2].

Інноваційний процес є основою для успішної адаптації та розвитку компаній у мінливому світі. Вивчення та розуміння кожної стадії цього процесу відкриває можливості для ефективного управління інноваціями і забезпечує фундамент для створення стійких конкурентних переваг.

На першому етапі ідентифікації проблем ключове значення мають методи реалізації, які забезпечують збір інформації, що стає надійним фундаментом для подальшої творчої роботи. На стадії генерації ідей методи мозкового штурму, SCAMPER та дизайн-мислення відіграють вирішальну роль у стимулюванні креативності та висуванні новаторських концепцій. Це стадія, на якій колективні зусилля та різноманітність думок можуть призвести до прийняття нестандартних рішень.

Таблиця 1

Інноваційний процес діяльності підприємств

<i>Стадії</i>	<i>Опис процесу</i>	<i>Методи реалізації</i>
Ідентифікація проблем	Визначення проблем, які потребують вирішення	Опитування, фокус-групи, спостереження, аналіз даних,
Генерація ідей	Висування нових ідей щодо вирішення проблем	Мозковий штурм, метод SCAMPER, дизайн-мислення
Відбір ідей	Оцінка та відбір найкращих ідей	Технічний аналіз, економічний аналіз
Прототипування	Створення прототипів нових продуктів або послуг	3D-друк, макетування, тестування користувачів
Тестування	Тестування прототипів з користувачами	Інтерв'ю, опитування, спостереження
Доопрацювання	Внесення змін до прототипів на основі результатів тестування	Повторне тестування, доопрацювання
Впровадження	Випуск нових продуктів або послуг на ринок	Маркетинг, продаж, підтримка клієнтів

Джерело: сформовано автором на основі [2]

При відборі ідей необхідно врахувати їхню реалістичність та потенціал на ринку, що вимагає проведення технічного та економічного аналізу фінансового ринку. Ці методи дозволяють оцінити можливості комерціалізації ідей та їхню технічну втілюваність. Прототипування вимагає інтеграції інженерних навичок та креативності, де такі методи, як 3D-друк і макетування використовуються для створення фізичних або цифрових моделей нових продуктів. Тестування цих прототипів з користувачами через інтерв'ю та спостереження допомагає виявити потенційні недоліки та вдосконалити продукт до його фінального виробництва.

Доопрацювання є визначальною стадією, де на основі зворотного зв'язку здійснюються уточнення дизайну та функціональності продукту, що забезпечує його максимальну відповідність потребам ринку. Це вимагає гнучкості та готовності до змін з боку розробників.

Останній етап, впровадження, є виходом на ринок, де адаптація залежить від ефективності комунікації переваг продукту та підтримки клієнтів після продажу.

Таким чином, інноваційний процес не лише стимулює розвиток нових ідей, але й забезпечує їхнє успішне впровадження у виробництво. Кожна стадія має свої специфічні виклики та методи роботи, а їхня ефективна реалізація є ключем до створення інновацій, що мають реальний вплив на економіку держави і суспільство [2].

У табл. 2 висвітлено ключові інноваційні аспекти діяльності промислових підприємств України, що охоплюють широкий спектр показників від рівня інноваційної активності до джерел фінансування і основних напрямків розвитку інновацій [3].

Україна вже давно визнає важливість інновацій у розвитку промисловості, це підтверджується статистичними показниками за 2022 рік. Так, понад половина промислових підприємств (56,2 %) здійснювали технологічні інновації, що свідчить про високий рівень інноваційної активності в країні. Оновлення продукції (40,3 %) і впровадження організаційних інновацій (33,5 %) також залишаються важливими напрямками, спрямованими на підтримку конкурентоспроможності промислових секторів.

Таблиця 2

Інноваційні аспекти діяльності промислових підприємств України

<i>Аспекти</i>	<i>Характеристика</i>
Рівень інноваційної активності	За даними Державної служби статистики України, у 2022 році 56,2 % промислових підприємств України здійснювали технологічні інновації, 40,3 % – оновлювали продукцію, 33,5 % – впроваджували організаційні інновації
Джерела фінансування інновацій	Власні кошти підприємств (72,1 %), бюджетні кошти (12,5 %), кошти іноземних інвесторів (4,9 %), кредити банків (10,5 %)
Основні напрямки інноваційної діяльності	Розробка нових видів продукції (38,2 %), впровадження нових технологій (31,7 %), модернізація виробництва (23,1 %), автоматизація виробничих процесів (7 %)
Фактори, що стримують інноваційну діяльність	Нестача коштів (67,2 %), недосконалість законодавства (32,1 %), високий рівень бюрократизації (29,4 %), низький рівень кваліфікації персоналу (25,8 %)
Державна підтримка інновацій	Державні програми підтримки інновацій, податкові пільги для інноваційних підприємств, співфінансування інноваційних проєктів
Напрямки розвитку інноваційної діяльності	Збільшення частки власних коштів у фінансуванні інновацій, активізація співпраці з науковими установами, розвиток інноваційної інфраструктури, підвищення кваліфікації персоналу

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Щодо фінансування інновацій, то основна частина коштів (72,1 %) надходить від власних ресурсів підприємств, що вказує на відповідальність бізнесу за власний розвиток. Проте існує потреба в посиленні державної підтримки, оскільки бюджетні кошти та фінансові ресурси іноземних інвесторів та кредити банків є значущими в ході реалізації завдань.

Слід зазначити, що вітчизняні промислові підприємства зосереджуються на розробці нових видів продукції (38,2 %), впровадженні нових технологій (31,7 %) і модернізації виробництва (23,1 %). Ці напрямки відображають стратегічні завдання у досягненні інноваційного росту і підвищенні конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Проте існують фактори, які гальмують інноваційну діяльність, зокрема це нестача фінансових ресурсів (67,2 %), недосконалість законодавства (32,1 %), високий рівень бюрократизації (29,4 %) та низький рівень кваліфікації персоналу (25,8 %). Ці проблеми вимагають комплексного підходу з боку держави, бізнесу та освітніх і наукових установ для їх подолання.

З метою стимулювання інноваційної діяльності в Україні затверджені державні програми підтримки інновацій, впроваджена система податкових пільг для інноваційних підприємств та

співфінансування відповідних проектів. Однак, для досягнення більшого прогресу, слід активізувати співпрацю між бізнесом та науковими установами, збільшувати частку власних коштів у фінансуванні інновацій, а також докладати значних зусиль у підвищенні кваліфікації персоналу і розвитку інноваційної інфраструктури [3].

Отже, інноваційна діяльність промислових підприємств України показує потенціал для подальшого розвитку, але вимагає комплексних заходів та більшої уваги з боку держави, бізнесу та наукових установ для подолання внутрішніх і зовнішніх викликів, що обмежують її успішний шлях до інноваційного перетворення.

Література

1. Квак С.А. Основні чинники стимулювання інноваційної діяльності машинобудівної промисловості в Україні. Проблеми становлення інформаційної економіки в Україні: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. у Львівському національному університеті імені Івана Франка 19-21 жовтня 2017 року. Львів, 2017. С. 35–38.
2. Шимко. С.А. (Квак С.А.) Теоретичні аспекти вивчення інноваційної діяльності. Статистична оцінка соціально-економічного розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у Хмельницькому університеті управління та права 20 травня 2010 р. Хмельницький, 2010. С. 277–280.
3. Руцишин Н.М., Грицак О.С., Ногінова Н.М. Інвестиційно-інноваційний розвиток вітчизняних підприємств в умовах сучасних викликів і загроз. *Академічні візії*, (29). 2024.

ПЛАТФОРМА
НОВІ ІДЕЇ, МОЖЛИВОСТІ
ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Воробйов М.О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – старший викладач
кафедри іноземних мов факультету фінансів Іщенко Т.М.*

«GREEN» TRANSPORT: HOW ELECTRIC CARS MAKE UKRAINE STRONGER

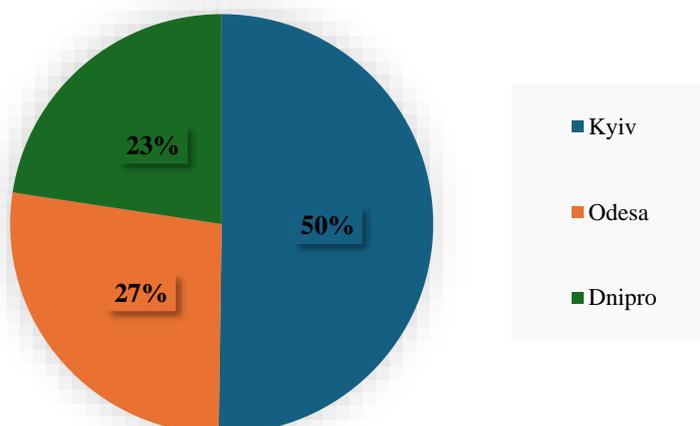
The introduction of electric vehicles in Ukraine is not only a step towards environmentally friendly transportation, but also an opportunity to improve the country's economy and energy security. This work explores the benefits of electric cars for Ukraine by analyzing their impact on the environment, economy, and energy independence.

The electric vehicle market is developing dynamically, despite constant challenges. While in 2012, approximately 130,000 electric cars were sold worldwide, in 2021 this figure reached 6.6 million cars. From 2019 to 2021, the share of electric cars in total car sales increased from 2.5 % to almost 9 %, despite the pandemic, supply chain disruptions and rising prices for key raw materials.

1. The state of the electric vehicle market in Ukraine

War-torn Ukraine needs new and innovative ways to rebuild its economy. Promoting electric vehicles could be one of these ways. In particular, the development of the production of components for electric vehicles, the construction of charging stations, and the development of programs to support the electric vehicle market can become new areas of economic development and ensure sustainable economic growth. Our market has its own specifics: growth is mainly driven by imports of used electric cars. Last year, only one in six imported electric cars was new. Due to the small size of the market, we have a limited number of authorised dealers, which means there may be problems with quality service. If we consider the situation with the number of registered electric vehicles in general, the top three are: Kyiv – 9661 units, Odesa region – 5227 units, and Dnipro – 4346 units.

Quantity of e-cars in Ukraine

2. Impact of electric vehicles on the economy

The introduction of electric cars will have a positive impact on Ukraine's economy in several ways:

- *Reducing dependence on oil and gas imports.* Ukraine has significant renewable energy resources, such as solar and wind power. The use of electric vehicles will contribute to the development of these industries and reduce the need for oil and gas imports. Maintenance costs vary greatly depending on local conditions, but today electric vehicles are cheaper to run than fuel-powered vehicles. Fuel costs are always volatile, while electricity costs are more stable.

- *Creation of new jobs.* The production, maintenance, and development of infrastructure for electric cars requires skilled workers. This could be an additional incentive for the development of small and medium-sized businesses.

- *Reducing emissions of harmful substances.* Electric vehicles do not emit harmful gases into the atmosphere, that will help to reduce environmental pollution and improve air quality, which in turn will have a positive impact on public health and reduce healthcare costs.

3. Economic recovery after the war through the popularization of electric vehicles

According to the Ministry of Energy of Ukraine, as of 2023, more than 30,000 electric vehicles were registered in Ukraine, which indicates a certain interest of consumers in this technology. The Ukrainian government plans to increase the number of electric vehicles to 1 million by 2030.

The introduction of electric cars could have a significant positive impact on the Ukrainian economy. It can help to reduce dependence on energy imports, create new jobs, and reduce emissions. The popularization of electric vehicles could become one of the key areas of Ukraine's economic recovery after the war, ensuring sustainable and stable economic growth.

References

1. Головачук К.В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ РИНК ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ В УКРАЇНІ С. 85-88. URL: http://www.konferenciaonline.org.ua/data/downloads/file_1642002307.pdf#page=85
2. Forbes.ua URL: <https://forbes.ua/news/v-ukrainu-vvezli-rekordnu-kilkist-elektromobiliv-u-2023-rotsi-pokaznik-u-chotiri-razi-perevishchiv-dovoennyi-2021-rik-24012024-18735>
3. Joris Baars, Teresa Domenech, Raimund Bleischwitz, Hans Eric Melin & Oliver Heidrich CIRCULAR ECONOMY STRATEGIES FOR ELECTRIC VEHICLE BATTERIES REDUCE RELIANCE ON RAW MATERIALS URL: <https://www.nature.com/articles/s41893-020-00607-0>
4. Економічність електромобіля – правда чи міф? URL: <https://fra.org.ua/uk/an/publikatsii/novosti/iekonomichnist-ieliektromobilia-pravda-chi-mif>

Алексєєнко Р. М. та Татарчук В. Є.

*Кафедра інформаційних систем в економіці, І курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

*Науковий керівник – старший викладач кафедри іноземних мов
факультету фінансів Іщенко Т. М.*

E-COMMERCE AND ONLINE BUSINESS, IMPORTANCE AND DEVELOPMENT IN UKRAINE

Electronic commerce (e-commerce) refers to companies and individuals that buy and sell goods and services over the internet. E-commerce operates in different types of market segments and can be conducted over computers, tablets, smartphones, and other smart devices. Nearly every imaginable product and service is available through e-commerce transactions, including books, music, plane tickets, and financial services such as stock investing and online banking. As such, it is considered a very disruptive technology.

Analyzing electronic commerce in Ukraine we can say that 65 % of the population used the Internet and 44 % shopped online before the war. The online sales volume was estimated as over one billion dollars. The most popular online shopping categories then were media and electronics, fashion, furniture and interior furnishing, while the average income per one buyer exceeded 190 Dollars annually. Perhaps the Ukrainian economy in the area of e-commerce did not look overly impressive when compared to Poland or the Czech Republic, but it recorded the largest growth rates during today's economic situation in our country.

The outbreak of the war has caused a rapid decrease of e-commerce turnovers. This was the result of the territorial changes and destruction caused by the war, as well as the tremendous wave of refugees. At the end of 2023, almost five million of Ukrainian refugees under formal protection were registered just in Europe.

According to the data of Statista, the sales volume decreased by up to 90 % in the first weeks of the war; the decrease of the cost and income values per one buyer were also noted at its beginning.

However, it is very interesting that, despite of the decrease of average spend per capita, the cart value has paradoxically increased, reaching 42 Dollars at the end of 2023. The specialists estimate that this was due to the limited availability of products, so the delivery time and availability were decisive for the recipients, while the price was less importance.

The current political situation makes the picture of the Ukrainian e-commerce market significantly different from the markets of the Central and Western Europe. The Last Mile Experts report indicates that, after the outbreak of the war, the most desired products included essential goods, such as food, drugs, footwear, clothing or hygiene articles and pet products. However, along with the retrieval of territories and relative normalization of living conditions, as well as the needs related to rebuilding, the demand for building and finishing materials, household appliances and electronics grows. It should be noted that we are talking here about consumers from a country ravaged by war, with a huge decrease of GDP and the citizens' buying power, so the demand is focused mainly on the cheapest offers from any particular product category.

According to the estimates in the report, the e-commerce sales value will reach the level from 2020 by the end of 2024 and exceed the record, pandemic level from 2021 in 2025. Although the analysts from Statista are more cautious with their forecasts, they also indicate that the trends are upward and the return to the previous turnover values is a pretty realistic perspective

When it comes to the sales channels, marketplace platforms are in the lead, just as before the war. In respect to the popularity, bounce rates and time spent on the website, OLX holds the first position, while Prom and Rozetka lead among the platforms dedicated mainly to Business-to-consumer sales.

It is difficult to analyze the e-commerce market today in a Ukraine because of a complicated situation caused by military operations. However, looking just at the numbers, one can dare to forecast an upward online commerce trend in our country. Will it come true for sure? Nobody knows, but even the essential goods have to be delivered somehow.

References

1. Statista Digital Market: E-Commerce. <https://www.statista.com/markets/413/e-commerce/>
2. European E-commerce report 2023. <https://www.eurocommerce.eu/european-e-commerce-report>.
3. What happens to Ukrainian Ecommerce during the war: Promodo research (2022). https://promodo.ua/ukrainian-ecommerce-state-during-the-war-research/?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=Digest.
4. Shaleva, O.I.: Public procurement as the basis of the B2G e-commerce system (2021). <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/visnyk-econom/article/view/1048>.

DEVELOPMENT OF GREEN ENERGY: THE PATH TO ENERGY INDEPENDENCE AND ECONOMIC PROSPERITY OF UKRAINE

To begin with, in the context of growing awareness of the need to combat climate change and the search for energy independence, green energy is becoming a key area of development in many countries around the world. Ukraine, as one of the largest countries in Europe, is also showing considerable interest in the introduction of energy technologies based on renewable energy sources.

Green energy covers a wide range of technologies, such as solar energy, wind energy, hydropower, biomass and others that allow to produce electricity and heat with minimal carbon and other harmful substances. These technologies are environmentally friendly, sustainable and safe for the environment.

In fact, Ukraine, as a country with rich natural resources, has significant potential for the development of green energy. Wind flows, solar insolation, river systems and rich agricultural land provide favorable conditions for the efficient use of renewable energy sources.

Green energy is a priority area of development in Ukraine, and the government is paying significant attention to promoting the use of renewable energy sources. Establishing incentive mechanisms, such as guaranteed buybacks and investment promotion in the green energy sector, leading to the attraction of private capital and the development of appropriate infrastructure. The development of this industry will allow the country not only to reduce its dependence on fossil fuels and improve the environmental situation, but also to stimulate economic growth and create new jobs [1].

It should be noted, that green energy – is a technology of energy production, the use of which minimizes environmental pollution, including greenhouse gas emissions. Green energy uses inexhaustible and renewable sources, such as wind energy, solar energy and hydroelectric power.

The energy transition towards clean and safe renewable sources has a number of advantages:

1. Conservation of fossil fuels. The transition to green energy makes it possible to extend or preserve the life of non-renewable fossil fuels;
2. Slowing down climate change. Compared to traditional fuels, the use of renewable energy sources creates a much smaller carbon footprint. This slows down climate change and reduces the number of related adverse environmental impacts.
3. Increasing the life expectancy of the population. By reducing emissions of pollutants into the atmosphere, up to 7 million lives can be saved annually
4. Opening of new renewable energy enterprises and creation of jobs. The renewable energy sector is creating a new labor market that could employ more than 24.4 million people by 2030 [2].

Before the war broke out, Ukraine's green energy sector was actively developing, increasing capacity and attracting investors. However, with the beginning of the full-scale invasion, the renewable energy sector faced serious problems, that threatened its existence.

These problems are:

1. Damage, destruction and interruption of green energy facilities;
2. Financial crisis in the green energy sector;

3. Suspension of construction of new wind power plants;
4. Proposals to cancel the "green" tariff;
5. Lack of support from the state;
6. Lack of a single strategic document that defines the directions of green energy development in Ukraine.

To solve these problems and ensure the stable operation of the green energy sector in Ukraine, the following measures should be taken:

1. Rebuilding damaged and destroyed renewable energy facilities and taking measures to modernize them. Such facilities should have access to the Energy Infrastructure Restoration Fund established by the European Energy Community;
2. Repayment of debts to producers of electricity from renewable energy sources;
3. Support for domestic production of equipment for wind power plants and components for other green energy facilities;
4. Extending the term of construction and commissioning of renewable energy facilities at the legislative level. To date, the Ministry of Energy of Ukraine has developed a relevant draft law that requires further adoption;
5. Enabling renewable energy producers to sell electricity abroad by creating a transparent mechanism for this purpose;
6. Support from the state (tax holidays, preferential conditions for grid connection, no land tax for 5 years, etc;)
7. Development and approval of a single strategic document that will clearly define the directions of development of the renewable energy sector in Ukraine [3].

In conclusion, the future of green energy in Ukraine is promising and dynamic. Natural conditions, such as a favorable climate and the potential of solar and wind resources, make the country an ideal location for green energy production. Legislative initiatives and approximation to EU standards are driving the active development of renewable energy, while the introduction of new technologies in the sector, such as storage systems and the integration of biotechnology, opens up ample opportunities for innovation.

Ukraine is already actively cooperating with international partners and using European standards to improve the sustainability and efficiency of green energy use. The potential for exporting green electricity is attractive, which could be an important factor in attracting foreign investment. However, this will require further implementation of the mechanism for the circulation of GCs to confirm the origin of energy.

It is important to take into account challenges such as the war, the need for financial resources for new technologies, and the implementation of European standards. With proper governance and effective management of these challenges, Ukraine can become a key player in the green energy sector, ensuring the sustainability and independence of the country's energy supply in the future.

References:

1. Hermanchuk A.A., Melnyk N.V. (2023). «Development of green energy in Ukraine». – Qualification work on manuscript rights. Retrieved from: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/13833/1/Hermanchuk_%D0%90%D0%90_KR_101_2023.pdf
2. Mykhailova L., Semenyshyna I. & Shpatakova O. (2023). «Green energy as a factor of energy independence of Ukraine». DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-1>
3. Drach S. (2023). «The future of "green energy" in Ukraine». Retrieved from: https://biz.ligazakon.net/analitycs/224285_maybutn-zeleno-energetiki-v-ukran

Атаманчук Ю.С.
«Фінанси, банківська справа та страхування», 1 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник, старший викладач
кафедри іноземних мов факультету фінансів, Ільїна О.М.

STARTUP AS AN EFFECTIVE TOOL FOR UKRAINIAN ECONOMIC DEVELOPMENT

The situation in our country possesses great challenges to us, future economists and financiers. The war significantly affects the economy and creates unfavorable conditions for the establishing of new technologies and productions in many areas of our life. However, sitting still and hopelessly hoping for the best is definitely not an option. For us, as a generation that has to rebuild and stabilize the economy of Ukraine, it is important to think of a plan for further actions to restore its competitiveness and prosperity. One of the considered and interesting options for improving the economic condition of Ukraine are startups that will be able to encourage investors to invest in new business ideas. Of course, this would play a significant role and affect the state of our future economy.

What is a startup then?

Startups are young companies founded to develop a unique product or service, bring it to market and make it irresistible and irreplaceable for customers. Rooted in innovation, a startup aims to remedy deficiencies of existing products or create entirely new categories of goods and services, disrupting entrenched ways of thinking and doing business for entire industries. (Baldrige, 2022)

On a high level, a startup works like any other company. A group of employees work together to create a product that customers will buy. What distinguishes a startup from other businesses, though, is the way a startup goes about doing that. (Baldrige, 2022)

There are key factors that distinguishes startups from other companies: speed and growth. Startups aim to build on ideas very quickly. They often do this through a process called iteration in which they continuously improve products through feedback and usage data. (Baldrige, 2022)

So in addition to innovation process itself, from idea to value generating product and business model, startups also need to have a strong and committed founding team and develop into a real growing business and organization that captures the value being created as a great company. (Baldrige, 2022)

A great company is a self sustaining entity that is no longer dependent on any single individual or other organization, where all necessary knowledge, values, strategies, etc. are permanently embedded to its existence in a way that it can continue to operate, improve and build value for customers, shareholders and other key stakeholders, while remaining financially stable by the value of solutions and products it creates. (Baldrige, 2022)

Pros:

More opportunities to learn

Increased responsibility

Flexibility

Workplace benefits

Innovation is encouraged

Flexible hours

Cons:

Risk of failure

Having to raise capital

High stress

Competitive business environment (Grant, 2024)

Governments recognize startups as powerful engines of economic growth and take them seriously. They adopting this viewpoint understand the crucial role startups play in job creation, driving innovation, and fostering a culture of entrepreneurship. Consequently, they design and implement policies and initiatives that actively support startups, providing them with the necessary infrastructure, funding, mentorship, and regulatory environment to flourish. (Enginsoy, 2023)

In such a proactive ecosystem, governments might establish startup incubators and accelerators, offering essential resources and guidance to budding entrepreneurs. They may also create favorable tax incentives and grant programs to attract investment and encourage risk-taking by investors. Moreover, forward-thinking governments might streamline regulatory processes and reduce bureaucratic barriers, making it easier for startups to navigate legal complexities and focus on innovation. (Enginsoy, 2023)

Additionally, GDP (Gross Domestic Product) plays a vital role in improving the economic development of a country. By supporting and encouraging more startups, it is possible to generate more revenue domestically and consumer capital will also flow around the country. (Rafique)

Surely, it may be scary to start such a risky type of business, but Ukrainians are actually very good in establishing new startups. There are several cases, when our compatriots had developed a great startup plan and were helped by investors to implement the new ideas into life. Such examples could be:

Preply(raised 70 million dollars for developing) – the startup was founded by three Ukrainian entrepreneurs in 2012;

DressX(raised 15 million dollars for developing) – the company was founded by two Ukrainian girls in Los Angeles;

FinTech Farm(raised 22 million dollars for developing) – the startup was founded by three Ukrainian entrepreneurs in 2020. (Fomenkova, 2023)

There are much more examples to this topic, and if only Ukraine was fully able to provide economic stability and good conditions for developing to the companies, all the successful startups would positively influence its economic growth.

Overall, startups have real impact on the state of the economy in the country. It is essential to encourage and support new ideas for startups in Ukraine to attract new investment which will help to stabilise our economic position as strong and highly developed country.

References

1. Baldridge, R. (2022, 10 16). *What Is A Startup? The Ultimate Guide*. Retrieved from Forbes Advisor: <https://www.forbes.com/advisor/business/what-is-a-startup/>
2. Enginsoy, S. (2023, 02 06). *The Impact of Startups on National and Local Economies*. Retrieved from Startup Blink: <https://www.startupblink.com/blog/the-impact-of-startups-on-national-and-local-economies/>
3. Fomenkova, P. (2023, 11 30). *14 startups with Ukrainian roots that raised money in 2023*. Retrieved from LinkedIn: <https://www.linkedin.com/pulse/14-startups-ukrainian-roots-raised-money-2023-flyer-one-vc-h91wf>
4. Grant, M. (2024, 01 22). *What a Startup Is and What's Involved in Getting One Off the Ground*. Retrieved from Investopedia: <https://www.investopedia.com/terms/s/startup.asp>
5. Rafique, A. (n.d.). *The Role of Startups in Economic Prosperity of Developing Countries*. Retrieved from Sentientso: <https://sentientso.com/the-role-of-startups-in-economic-prosperity-of-developing-countries/>

CYBERWAR: UKRAINE`S EXPERIENCE AND WAYS TO PROTECT AGAINST CYBERATTACKS

In the modern world, with the development of IT technologies, humanity not only improves, but also faces new types of threats. Cyberwar, or war in cyberspace, is a modern form of conflict in which cyberattacks are used to influence political, economic, and military objectives. It can include various types of attacks, from leaking confidential information and spreading disinformation to paralyzing critical infrastructure systems.

The key characteristics of cyber warfare are its complexity and unpredictability. Cyberattacks can be launched anonymously from anywhere in the world, sometimes using means that are difficult to trace back to specific state actors. In addition, technological capabilities in cyberattacks are constantly growing, which complicates the task of protecting against such attacks.

Ukraine has unfortunately been a significant battleground for cyber warfare, experiencing some of the most sophisticated and disruptive cyberattacks in recent years. In June 2017, Ukraine came under the attack of a large-scale cyberattack, which was called "Petya/NotPetya". (The Petya/NotPetya malware got its name because of its attribution to an earlier malware named "Petya". The initial version of this malware already existed, but was later modified and received new features and characteristics that distinguished it from the previous version).

This attack began with specially prepared malware that quickly spread across the country's computer networks, infecting thousands of computers. As in other countries, users of Ukrainian computers were notified that their files had been encrypted and they needed to pay a ransom to unlock them. However, this was only a bogus claim, as the refund did not guarantee that the files would be unlocked. The Petya/NotPetya cyberattack became the largest Ukrainian cyber case at that time, highlighting the seriousness of the cyber security threat and the need to strengthen measures to protect the country from similar attacks in the future.

Defense against cyberattacks is a complex and multifaceted process that requires a combination of technical, organizational, legal, and educational measures. Here are some key steps a country can take to protect itself from cyberattacks:

1. Protection of critical infrastructures, such as power grids, telecommunications, banking systems, by implementing modern security technologies and procedures.
2. Formation of specialized teams to identify, analyze and respond to cyber threats.
3. Partnership with private companies (IMPACT) to share information about threats and develop joint cyber defense strategies.
4. Organization of educational campaigns for the public, business and government employees on issues of cybersecurity and cyber hygiene.
5. Development and implementation of effective cybersecurity legislation, including laws on cybercrime and personal data protection.

Every day the number of cyberattacks is only increasing, and their structure is becoming more complicated. Thus, the State Special Communications Service states that in December 2022, the institution repelled almost 400 powerful DDoS attacks. DDoS attacks are hacking activities that aim to render a service, software, or network inaccessible to targeted users. Country can protect itself from these types of attacks thanks to the AntiDDoS solution from Kyivstar.

For protection, you can use tools based on Fortigate's Next Generation Firewall (NGFW), including those that are part of the Kyivstar cybersecurity solutions for business.

Next Generation Firewall (NGFW) is a network protection and user security solution that combines a traditional firewall with additional features such as detecting and preventing cyberattacks,

monitoring the use of network resources, analyzing corporate traffic, and more. NGFW detects and blocks advanced new threats, but it doesn't slow down performance or reduce network throughput.

As a conclusion, cyberattacks pose a serious threat to modern societies and countries in the digital age. They can lead to significant material and moral losses, disrupt the stability of the economy and social well-being, as well as undermine trust in state institutions and infrastructure. Defending against cyberattacks requires a comprehensive approach that includes the adoption of advanced technologies, the development of effective cybersecurity strategies, public awareness, and partnerships between the government, private, and public sectors. Only through joint efforts can we ensure reliable protection against cyberattacks and maintain security and stability in the digital world.

References

1. Greenberg, A. (2018, August 22). The untold story of NotPetya, the most devastating cyberattack in history. Wired. <https://www.wired.com/story/notpetya-cyberattack-ukraine-russia-code-crashed-the-world/>
2. Scroxton, A. (2022, June 27). 5 years after NotPetya: Lessons learned. CSO Online. <https://www.csoonline.com/article/573049/5-years-after-notpetya-lessons-learned.html>
3. Boland, R. (2008, August 1). Countries collaborate to counter cybercrime. AFCEA. <https://www.afcea.org/signal-media/countries-collaborate-counter-cybercrime>
4. KPMG. (2022, November). Key lessons from Ukraine's eight-year struggle against Russian cyber warfare. KPMG. <https://www.kpmg.com/ua/en/home/media/press-releases/2022/11/key-lessons-from-ukraines-eight-year-struggle-against-russian-cyber-warfare.html>
5. Delo.ua. (2023, March 10). Україна — одна з головних цілей для кібератак у світі. Як захиститися? Розповідаємо з прикладами. Delo.ua. <https://www.delo.ua/telecom/ukrayina-odna-z-golovnix-cilei-dlya-kiberatak-u-sviti-yak-zaxistititsya-rozpovidajemo-z-prikladami-412454/>

Labiak K.S.

Shcherbuna V.S.

“System analysis”, 1st year

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

Scientific supervisor: Kuznetsova O.O

Ph.D., Associate Professor

NEW OPPORTUNITIES FOR IT INNOVATION AFTER THE PANDEMIC

To initiate the report, let Kathryn Hume's words, a luminary in the realm of artificial intelligence and machine learning, guide us. Her quote is, “Like a phoenix rising from the ashes, the IT industry finds new wings in the wake of the pandemic, soaring towards uncharted realms of innovation and possibility.”.

Scientists point out that the pandemic has shown that the information technology market is able to adapt quickly and effectively to changing conditions. The most popular areas of the last year were artificial intelligence, cloud services, video conference applications, and solutions for ensuring information security in the home network. Currently, their popularity continues to grow.

These areas have not only seen an increase in demand, but also significant progress in innovation and adoption. With remote working becoming the norm for many, the use of cloud services and video conferences has become essential. Artificial intelligence has also found a wide range of applications, from predictive analytics to business process optimization. In addition, as cyber threats increase, strengthening the information security of home networks has become paramount. The dynamism and

resilience demonstrated by the IT market in a challenging environment emphasize its key role in shaping the future of work and communications.

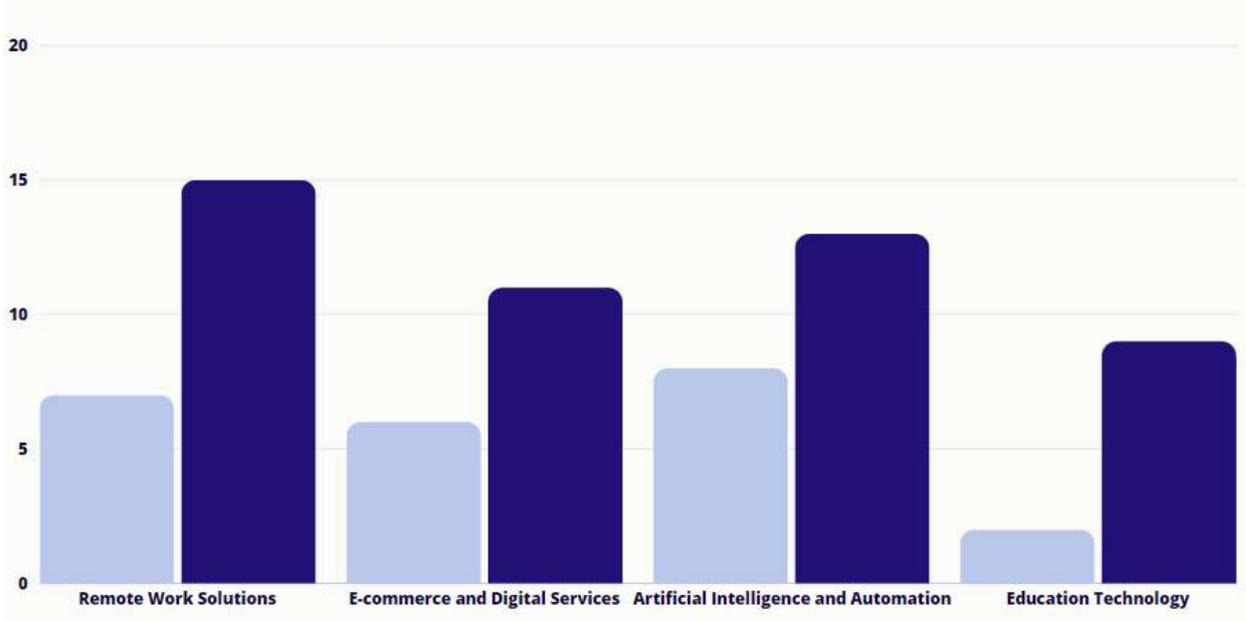
1. Virtual Collaboration Tools: Develop or integrate platforms that facilitate seamless collaboration among remote teams. This could include video conference tools, project management software, and virtual whiteboards.

2) Expansion of Online Marketplaces: Create e-commerce platforms to support businesses in reaching customers online. This could involve improving user interfaces, implementing personalized recommendations, and optimizing checkout processes.

3.AI-Driven Analytics: Develop AI-powered analytics platforms that provide valuable insights for businesses. This could include predictive analytics, sentiment analysis, and customer behavior modeling.

4. Online Learning Platforms: Develop interactive and engaging online learning platforms for remote education. This could involve incorporating features such as video lectures, interactive quizzes, and virtual classrooms.

The most popular all over the world is Coursera, which is situated in California, USA. Almost 142 million people have already joined Coursera. Coursera collaborates with 325 leading universities and companies. However, our university doesn't cooperate with Coursera now, but there is hope that it will be possible in the near future. There are also popular American platforms such as Udemy, Code Academy, and Edx. I want to draw your attention to our Ukrainian platform, which is named Prometheus. This is the biggest Ukrainian platform, which has more than 400 courses, and almost 2.7 million people have already joined Prometheus.

The difference in the use of IT before and after the COVID-19 pandemic represents a significant leap in the development and adoption of digital tools in all aspects of life. There are 2 colors: the blue color represents the period before quarantine, and the dark blue color represents the period during and after.

In the column remote work solutions, before the quarantine, there were only 7 % of people who used it, but nowadays, this percent is higher, and it makes 15 %. This means that more and more people prefer working from home rather than going to work. This is so convenient when a person lives close to work, but if he or she lives far enough and usually spends a lot of time on the road, then working remotely does not have these disadvantages.

In the next bar, before the pandemic, the percentage of e-commerce was 6 %, and nowadays, the percentage reaches 11 %. Online shopping is more time-efficient than going and spending the whole

day looking for items. Shops have their own websites with all the information that might be necessary for customers.

In the next column, hospitals used artificial intelligence and automation at 8 % before the pandemic and at about 13 % nowadays.

In the last bar, the use of education technology was only 2 %, but now it constitutes 9 %. This means that more and more schools and universities are learning with collaboration tools.

To sum it up, the pandemic has not only accelerated the adoption of digital technologies, but also opened up new opportunities for IT innovation.

As society moves towards a more digitized space, there is fertile soil for creativity and progress in areas such as remote collaboration tools, healthcare technologies, and cybersecurity. By using these opportunities, the IT industry can continue to encourage transformational change, contributing to resilience and progress in a post-pandemic world.

References

1. Fortune Business Insights. (2024, April 29). Impact of COVID-19 on the Information, Communication, and Technology (ICT) Industry. Fortune Business Insights. <https://www.fortunebusinessinsights.com/impact-of-covid-19-on-information-communication-and-technology-ict-industry-102769>
2. Google Cloud. (2020, November 9). New research: COVID-19's surprising acceleration of IT digital transformation. Google Cloud Blog. <https://cloud.google.com/blog/topics/research/new-research-covid-19s-surprising-acceleration-of-it-digital-transformation>
3. World Economic Forum. (2020, April 24). 10 technology trends to watch in the COVID-19 pandemic. World Economic Forum. <https://www.weforum.org/agenda/2020/04/10-technology-trends-coronavirus-covid19-pandemic-robotics-telehealth/>
4. McKinsey & Company. (2020, October 5). How COVID-19 has pushed companies over the technology tipping point—and transformed business forever. McKinsey & Company. <https://www.mckinsey.com/capabilities/strategy-and-corporate-finance/our-insights/how-covid-19-has-pushed-companies-over-the-technology-tipping-point-and-transformed-business-forever>
5. Prometheus Energy. (n.d.). Retrieved from <https://prometheus.org.ua/>.
6. Coursera. (n.d.). Partners. Coursera. Retrieved from <https://www.coursera.org/about/partners>.

Бабіченко А.О.
«Комп'ютерні науки», 2 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Давидюк А.Р., ст. викладач
кафедри іноземних мов факультету фінансів

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND MACHINE LEARNING: APPLICATIONS, ETHICAL ASPECTS, AND SECURITY ISSUES

Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML) are among the most influential technological directions today, penetrating various aspects of our lives, from healthcare to entertainment. They play a crucial role in shaping a future where computers can make autonomous decisions based on big data analysis. Given their widespread application, it is important to understand the ethical aspects and security issues they pose to society. A significant number of jobs could be automated, which raises ethical dilemmas about the impact on the labor market. The increasing reliance on AI and ML enhances cybersecurity risks, necessitating new approaches to data protection.

The main objective of this research is to deeply understand the various applications of AI and ML in the modern world and analyze the associated ethical and security issues. The study focuses on assessing the impact of automation on the labor market and the social sphere, as well as identifying ethical dilemmas in the development of autonomous systems. An important part of the work is examining threats to cybersecurity and data privacy in the context of AI and ML usage. The results of the research aim to develop recommendations for improving control mechanisms and safety standards in the use of these technologies. The ultimate goal is to ensure that the benefits of AI and ML outweigh their potential negative consequences for society. Artificial Intelligence (AI) is a field of computer science that involves creating systems that demonstrate intelligence or smartness akin to human intelligence.

Machine Learning (ML), on the other hand, is a subfield of AI concerned with developing algorithms that enable computers to learn from data without explicit programming.

Today, AI and ML play a pivotal role in many aspects of our lives. They are used in healthcare for diagnosing diseases, in finance to predict market trends, in transportation to develop autonomous vehicles, in industry to automate manufacturing processes, and in the entertainment industry to create personalized content, among many other applications.

Healthcare: AI and ML systems are used for analyzing medical images and diagnosing diseases, such as IBM Watson's system for analyzing brain images to detect diseases.

Finance: Financial companies use ML algorithms to predict market trends and optimize investment portfolios.

Transportation: Autonomous vehicles use AI technologies for navigation and road management, like the Tesla Autopilot system.

Industry: Robotic manufacturing systems use ML algorithms to optimize production processes and increase productivity.

Entertainment: Streaming platforms like Netflix use AI algorithms to recommend content based on the user's viewing history.

Impact of Automation on the Labor Market and Social Sphere: Automation facilitated by AI and ML can significantly alter the landscape of the labor market. This may lead to job losses in sectors where jobs become redundant due to automation, such as manufacturing or retail. This creates an ethical question about how to support those who lose their jobs due to automation and how to balance the social consequences of such changes.

Ethical Dilemmas in the Development of Autonomous Systems: The development of autonomous systems, such as drones, raises issues of responsibility and ethics. For example, in the event of an accident, who is responsible: the owner of the system, the software developer, or the system itself? How can we ensure that autonomous systems operate within ethical boundaries?

Threats to Cybersecurity and Data Privacy: Attacks by malicious actors on AI and ML systems can lead to the leakage of confidential data, as seen in the Equifax security breach in 2017.

Risks of Using AI for Cyberattacks and Manipulations: Malicious actors can use AI technologies to develop sophisticated cyberattacks, such as using artificial intelligence to forge voices on social networks.

Artificial Intelligence (AI) and Machine Learning (ML) represent powerful tools for transforming modern society. Their impact on various areas of life is already tangible and is manifested in the enhancement of medicine, financial services, transportation, industry, and entertainment. However, this impact comes with risks such as job losses due to automation, data privacy issues, and the potential misuse of AI for criminal purposes.

In the future, the development of AI and ML will be even more significant, but it is crucial to carefully evaluate their impact from ethical and security perspectives. Effective mechanisms for control, protection, and regulation need to be developed, considering the importance of ethical standards and safety measures in every AI and ML project. Only in this way can we ensure that the benefits of artificial intelligence outweigh its negative consequences, and society can freely use these technologies to achieve its goals.

Therefore, the continued development and implementation of AI and ML require attention to their impact on society, as well as ensuring an adequate level of ethics and safety. Only by considering these aspects can these technologies truly benefit humanity.

References

1. <https://cloud.google.com/learn/artificial-intelligence-vs-machine-learning>
2. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2667241323000113>
3. https://www.sas.com/el_gr/insights/articles/big-data/artificial-intelligence-machine-learning-deep-learning-and-beyond.html
4. <https://www.biomedcentral.com/collections/aiandmlinhealthcare>
5. <https://www.ibm.com/blog/the-benefits-of-ai-in-healthcare/>
6. <https://bernardmarr.com/artificial-intelligence-and-machine-learning-in-healthcare/>

Гуменюк А.І.

«Економічна кібернетика», 1 курс

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – старший викладач кафедри іноземних мов Марищук О. Ю.*

THE RECOVERY AND REVITALIZATION OF UKRAINE'S AGRICULTURAL SECTOR

Ukraine, a country with fertile soil and favorable climatic conditions, has been historically known as the “breadbasket of Europe.” Its agricultural sector has been a cornerstone of the nation’s economy, contributing significantly to its GDP and playing a crucial role in food security both domestically and internationally. However, the sector has not been immune to the challenges that have swept across the country and the world. In recent years, the situation has been complicated by the unfortunate events of war and conflicts, which have disrupted farming activities, led to the displacement of people, and created uncertainties in the market. The war has not only affected the physical infrastructure but also the very fabric of rural communities that are heavily dependent on agriculture. Despite these challenges, there is a growing recognition of the need for recovery and revitalization of Ukraine’s agricultural sector. This paper aims to provide an in-depth exploration of these efforts. The focus will be on understanding the unique challenges that the sector faces, particularly in the context of the war and its aftermath. The journey towards recovery may be arduous, but with concerted efforts and strategic interventions, Ukraine’s agricultural sector has the potential to regain its vibrancy and continue to feed the nation and the world. [1]

Ukraine’s economy is highly dependent on the agricultural sector; it is the main component of the country’s international specialization in the international arena and is one of the main representatives of budget revenues. Before the war, agriculture was one of the fastest growing sectors in Ukraine (with an annual growth of 5-6 %), contributing 10,9 % of GDP

Unfortunately, the agricultural sector in Ukraine faces various challenges, exacerbated by the ongoing conflict. As of February 2023, Russia’s war in Ukraine has caused a total damage of 8.72 billion USD to Ukrainian agriculture, with aggregate losses of 31.50 billion USD, according to the World Bank estimates. The damages include the partial or complete destruction of machinery and equipment, storage facilities, livestock and perennial crops, as well as stolen inputs and outputs, and agricultural land that requires survey, clearance and restoration. The aggregate losses include production losses, such as unharvested crops, lower production volumes, higher production costs and lower selling prices of export-oriented commodities such as wheat, barley, corn, and sunflower seeds. In addition to this, the Kakhovka catastrophe caused 25 million USD in direct damage to agriculture, leaving almost 600,000 hectares of farmland without access to irrigation. Deliberate attacks by the Russian army on Ukrainian agriculture including the shelling of agricultural facilities and infrastructure across Ukraine, the use of landmines and burning of farmland near the zones of active hostilities, the five-month blockade of the Black Sea ports have all severely tested the Ukrainian agrarian sector. The export-oriented agribusiness suffered the greatest losses, especially at the

beginning of the war. Meanwhile, family farms and rural households, despite extreme difficulties, were able to adapt to harsh conditions and provide food to the Ukrainian army and people. [2]

Ukraine is currently the most heavily mined territory in the world. It is necessary to demine approximately 0.5 million hectares of agricultural land. This is important not only for Ukraine but also for the world. The world's population continues to grow, which means that more food needs to be produced. At the same time, the availability of agricultural land is decreasing. Currently, 20 % of Ukraine's territory is under temporary occupation. It is important for the entire world to regain our occupied land and demine it. This territory will provide the opportunity to feed hundreds of millions of people from different countries.

Despite the challenges, various measures have been undertaken by the Ukrainian government and its international allies to support food production and trade during the war. These, among others, include the reduction of certain taxes, tariffs and quotas, and developing new storage facilities and overland routes to export Ukrainian agricultural commodities. A continuous assessment of damage caused by the war to agriculture and the environment is carried out by Ukrainian government agencies, as well as independent national and international expert organizations. This assessment laid the foundation for the plan for the post-war recovery and development of Ukraine, which was presented in Lugano, Switzerland, and a year later was discussed by the world leaders at the Ukraine Recovery Conference in London, UK. However, Ukrainian civil society and academia are concerned that these measures are likely to benefit export-oriented agribusiness, leaving family farmers and rural households on the sidelines. Civil society organizations and non-profit entities also contribute significantly to agricultural development efforts. [3]

Innovation stands at the forefront of agricultural recovery and modernization efforts in Ukraine. Currently, the mining of a large number of farmlands remains one of the most serious problems, as this issue cannot be solved merely by sitting at the negotiating table. At the same time, Ukrainian diplomats are actively looking for ways to attract foreign aid and are succeeding in this matter. The Ukraine Recovery Conference – which was originally planned as the 5th Ukraine Reform Conference – was held on 4-5 July 2022 in Lugano, Switzerland, and brought together a thousand participants from more than 40 countries and numerous international organizations. The National Recovery Council, set-up by the President of Ukraine, has presented the draft of Ukraine's Recovery and Development Plan, which covers the 2022-2032 period and is estimated at 750 billion USD (excluding funding for security and military expenditures). The plan is divided into three phases – wartime economy (2022), post-war recovery (2023-2025) and new economy (2026-2032) – and includes 850 projects within 15 national programs in various spheres of the economy and public life. With this plan, the government of Ukraine intends to rebuild Ukraine as a strong European country directed at modernization, the implementation of European integration reforms, the introduction of green technologies, enforcement of the rule of law, and enhancing transparency and accountability throughout the recovery process. [4]

The agricultural sector in Ukraine has shown remarkable resilience and adaptability in the face of significant challenges. Despite the ongoing conflict and the severe damages, it has inflicted the sector continues to play a pivotal role in the country's economy and in ensuring food security. The war has underscored the critical importance of agriculture not only for Ukraine but also for the world. The recovery and revitalization of Ukraine's agricultural sector is therefore not just a national priority, but a global one. Various initiatives have been undertaken by the Ukrainian government to address the challenges and revitalize the sector. However, the road to recovery is long and fraught with difficulties. Continued efforts, innovation, and international cooperation are needed to restore Ukraine's agricultural sector to its full potential and ensure its sustainable development in the future. [1]

References

1. <https://sciencehorizon.com.ua/en/journals/tom-27-1-2024/agrarno-sirovinna-ekonomika-ukrayini-i-problemi-dlya-ekonomichnogo-zrostannya>
2. <https://fas.usda.gov/sites/default/files/2022-04/Ukraine-Factsheet-April2022.pdf>
3. <https://www.mil.gov.ua/special/news.html?article=69444>
4. <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>

Andriichuk I. V.
«System analysis», 1st year
Kyiv National Economic University named by Vadym Hetman
Scientific adviser: Kuznetsova O.O.
Ph.D., Associate Professor

UKRAINIAN DIGITALIZATION AND ITS IMPACT ON OUR FUTURE

Digitalization is fundamentally changing the economy and our society. It drives entrepreneurial innovation, productivity, and regional economic growth. And it places new demands on education and training, not only in the field of information and communication technologies[1].

The development of digital innovations is one of the most important business trends for the future of the economy. Companies need to develop digital strategies and focus on the key success factors of digital transformation.

However, nowadays we have both a digitalization and a digitization trend. What is the difference? Digitization involves converting data and processes into digital formats. In other words, it is a pure analog-to-digital conversion of existing data and documents, like scanning a photograph or converting a paper report to a PDF, while digitalization is the broader process of integrating digital technology into various aspects of our lives[2].

Ukrainian digitization started in 2019 with the creation of the Ministry of Digital Transformation. It was established that there would be four strategic goals until 2024 for building a digital state:

- 100 % of government services are online.
- 6 million Ukrainians participate in the digital skills development program.
- IT represents 10 % of the country's GDP.
- 95 % of the transport infrastructure and settlements are covered with high-speed internet.

To achieve these goals, they launched the digital state brand Diia (mobile app, portal of public services, Diia education, Diia business, and Diia city). In the mobile app, you can find e-documents, fines, taxes, certificates, unemployment help, etc. It was also launched as a one-stop-shop portal for entrepreneurs Diia.Business, where everyone can get free consultations and training on more than 70 topics (for example, taxation, marketing, and HR) and find financial support programs[3].

The Russo-Ukrainian War changed everything, including our expectations. Despite having economic problems, Ukrainians have the immense grit and motivation to create exceptional tech products that win the hearts of millions. With digital passports and providing more than 70 government services online, Ukraine has established itself as an e-government country. Digitization has been a lifeline to the Ukrainian people and economy, on par with basic services such as banking, electricity, and water[4]. However, due to the war, the Ministry has transformed and added more services related to the war, like assistance services for displaced people and submitting an application for compensation for damaged property.

Ukraine is one of the largest exporters of IT services globally. Segments such as outsourcing, cybersecurity, artificial intelligence (AI), mobile applications, blockchain, and e-government were in rapid development before the war. Rebuilding Ukraine's economy after the war is a significant opportunity to modernize the country, build quality transport and logistics infrastructure connected to the West, and embed Ukraine in the Euro-Atlantic community. Technology will play a crucial role in that process[5].

Here are a couple of reasons why Ukrainians are more than capable of creating outstanding IT solutions better than their competitors:

1. Ukraine has a strong tech focus, and each year more and more students graduate with degrees in information technologies or related fields.
2. Even during wartime, Ukrainian specialists continue delivering top-notch development services to clients all over the world. Even though many businesses left Ukraine right after the full-scale invasion,.
3. Working under pressure. Ukrainian IT specialists were submitting code from shelters during air raid alarms and Zoom-ing with students to read lectures from the trenches.

4. We are quite flexible. After all the world troubles that we had, many Ukrainian businesses and IT companies started planning their operations, taking into account unprecedented risks.

5. Ukraine is a good location for data centers due to its low energy costs and its strategic location.

Ukraine's digital transformation is a global opportunity for businesses to partake in the growth of a nation. By actively engaging in these processes, businesses can help shape a brighter and more technologically advanced future for Ukraine while also contributing to the broader global tech community.

References

1. Digitalization of the Economy. (n.d.). Dossier. Retrieved May 3, 2024, from <https://www.ifo.de/en/topics/digitalization-of-the-economy>

2. Digitization vs Digitalization: Real-life Examples And How to Digitize. (2024). Retrieved May 3, 2024, from <https://digitalleadership.com/blog/digitization-vs-digitalization/>.

3. Digital Transformation in Ukraine: Before, During, and After the War . (n.d.). Retrieved April 30, 2024, from <https://www.sir.advancedleadership.harvard.edu/articles/digital-transformation-in-ukraine-before-during-after-war>.

4. Bandura, R., & Staguhn, J. (2023, January 27). Digital Will Drive Ukraine's Modernization. <https://www.csis.org/analysis/digital-will-drive-ukraines-modernization>

5. Vasylykiv, B. (2023, January 25). Top 5 Reasons to Support Ukrainian Business During War. <https://www.linkedin.com/pulse/top-5-reasons-support-ukrainian-business-during-war-bohdan-vasylykiv>

6. Kurochka, K. G. N. (2023, October 23). Opinion: How Ukraine Is Becoming the World's Number One Digital Government. Kyiv Post. <https://www.kyivpost.com/opinion/23136>

Середя С.В.

«Системний аналіз», 2 курс

*Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана*

*Науковий керівник: Давидюк А.Р., ст. викладач
кафедри іноземних мов факультету фінансів*

VR-POTENTIAL, CHALLENGES AND THE FUTURE

Virtual reality, or VR, is a computer-generated environment that gives people the illusion of existing and interacting in a synthetic world. Using high-resolution graphics, 3D models, and wearable technology such as headsets, VR users receive an immersive, multi-sensory experience. This technology has a variety of applications, including gaming, education, and training.

VR is not just a tool for entertainment, it is a powerful product that assists professionals in several fields:

Education and Training. VR provides immersive learning experiences and training environments, enabling students and trainees to engage with material in a more interactive and effective way.

Engineering. VR allows engineers to better understand the details of a project, such as material transitions, sightlines, and spatial relationships.

Healthcare. VR is used in healthcare for pain management, training medical students, and treating anxiety disorders.

Marketing and Sales. VR is employed in marketing campaigns to create immersive brand experiences and showcase products, allowing customers to interact with products before making purchasing decisions.

Despite its potential, VR faces several challenges:

High Cost. The cost of VR technology is a significant barrier, though it is expected to decrease as popularity and competition grow.

Comfort Issues. VR headsets can cause discomfort and tiredness, and their image quality is not yet comparable to traditional monitors.

Health Effects. Potential health issues such as motion sickness and eyestrain need to be addressed to improve user comfort.

The VR industry is actively working on overcoming these challenges:

Cost Reduction. As the market for VR expands, economies of scale and technological advancements are expected to reduce costs.

Improving Comfort. Manufacturers are developing more comfortable headsets with better ergonomics.

Enhancing Image Quality. Advances in display technology are improving the image quality of VR headsets.

The future of virtual reality technology is promising. Key areas of advancement include:

Wireless Headsets. The development of wireless VR headsets will enhance user mobility and convenience.

High-Definition Images. Improved resolution will provide more realistic and immersive experiences.

Powerful Processors. Enhanced processing power will enable more complex and detailed virtual environments.

Artificial Intelligence (AI). AI will make virtual environments more interactive and adaptable to users' actions and preferences.

5G Technology. The advent of 5G will facilitate real-time interactions and connectivity between devices and users.

VR technology has been utilized by space agencies like NASA to simulate space environments, train astronauts, and plan missions. VR simulations enable scientists to explore planets, moons, and celestial bodies, providing valuable insights into space exploration.

Despite its challenges, virtual reality has the potential to revolutionize various industries. The growing VR market points to a promising future, with the development of more interactive digital experiences that will change the way we live. We are on the brink of a new era of technology, where VR will play a significant role in shaping our digital interactions and experiences.

References

1. American University (n.d.). Benefits of Virtual Reality in Education. School of Education Online. Retrieved from <https://soeonline.american.edu/blog/benefits-of-virtual-reality-in-education/>
2. eStudent (n.d.). Virtual Reality in Education. Retrieved from <https://e-student.org/virtual-reality-in-education/>
3. Harvard Graduate School of Education (2021, May 17). Learning in Digital Worlds. Harvard Graduate School of Education. Retrieved from <https://www.gse.harvard.edu/ideas/news/21/05/learning-digital-worlds>
4. World Economic Forum (2021, May 4). How virtual reality simulators develop students' skills for education and training. World Economic Forum. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2021/05/virtual-reality-simulators-develop-students-skills-education-training/#:~:text=URL%3A%20https%3A%2F%2Fwww.weforum.org%2Fagenda%2F2021%2F05%2Fvirtual>
5. VirtualSpeech (n.d.). 13 Statistics about Virtual Reality Training for Education. VirtualSpeech. Retrieved from <https://virtualspeech.com/blog/vr-stats-training-education>
6. Interaction Design Foundation (n.d.). VR Headsets: A Comprehensive Guide. Interaction Design Foundation. Retrieved from <https://www.interaction-design.org/literature/topics/vr-headsets>
7. NASA (n.d.). Nine Ways We Use AR and VR on the International Space Station. NASA. Retrieved from <https://www.nasa.gov/missions/station/nine-ways-we-use-ar-and-vr-on-the-international-space-station/>

PROFESSIONAL ADAPTATION OF VETERANS IN THE POST-WAR PERIOD: WAYS OF IMPLEMENTATION AND PROJECTS

I would like to share my thoughts and initiatives regarding the important topic of professional adaptation of veterans in the post-war period. This topic is gaining particular relevance as we face the need to ensure appropriate status and support for people who have passed through military conflicts and need reorientation to civilian life.

Professional adaptation is gaining particular relevance because it contributes to faster recovery of veterans in the labor market, which leads to reducing unemployment and increasing economic growth. They often have unique skills and experience acquired while serving in the military or on the front lines. It may include management, leadership, communication skills, stress management skills, technical skills, etc.

Professional adaptation is measures aimed at restoring and improving professional skills and abilities through professional training, providing information, consulting and career guidance services on the specified issues, increasing their competitiveness on the labor market [1].

It is important to stress that professional adaptation is organized and carried out at the expense of the state budget by subjects of educational activity that have the right to carry out adaptation in accordance with the procedure established by law [2].

I want to clarify such an important issue as ways of implementing professional adaptation for veterans:

1. The use of programs and benefits that are provided to veterans, such as educational grants, support when finding a job and other social benefits.
2. Providing veterans with opportunities to acquire new skills or retraining for successful entry into the civilian labor market.
3. Some companies and government organizations run special employment programs for veterans to help them find jobs that match their skills and experience.
4. Providing access to psychological support and counseling to help veterans overcome stress, anxiety and other problems related to adaptation.

Many people have the following question: "Where can veterans get ideas for future career development?" So, I want to offer a list of my ideas and startups:

1. The extensive experience of veterans can be a valuable resource for other companies or individuals looking for advice. Creating a consulting firm or an online platform for providing advice can be a promising direction.
2. Veterans with experience in the military field can create technological solutions for civilian applications in the areas of cyber security, monitoring, data protection, etc.
3. Veterans can develop online platforms or mobile applications to provide psychological support and counseling for other veterans or survivors of stressful situations.

I conducted a research. The results of it are:

PARTICIPANTS

Nowadays there are some projects of professional adaptation of veterans. The "Norway – Ukraine" project is one of the largest in Ukraine since 2003 and is financed by the Government of Norway. The goal of the project is to introduce a model of professional and social adaptation of servicemen, veterans and their family members into the state system of Ukraine. The executors of the project are educational institutions of Ukraine and the Norwegian NORD University. In the period from 2003 to 2021, 13,357 people became participants in the project, including 2,984 participants of the ATO/OOS.

Is professional adaptation necessary?

Age

What are the best ways to implement adaptation?

Tasks of the project:

1. Increasing the degree of social and professional adaptation of servicemen released to the reserve, veterans and their family members to the conditions of civilian life.

2. Development and practical application of a sustainable model of social and professional adaptation of servicemen, combatants and their family members, which includes the main components:

- professional retraining on short-term courses in specialties in demand on the labor market;
- psychological adaptation;
- legal adaptation;
- assistance in employment and creation of own (family) business [3].

«All4One». Comprehensive program of psychological and mentoring support for veterans.

Overall goal of the project is to improve the well-being and integration of veterans of the anti-terrorist operation and their families through the organization of a hotline and a program of psychological support.

9 networking events (3 in each pilot area) with the participation of other veterans, local enterprises and business associations will be organized in the regions to help veterans find employment and meet potential employers.

In addition, the issue of the status of female veterans will be updated within the framework of the project. In particular, research will be conducted in the pilot areas to study the main problems faced by women in civilian life, and the effectiveness of existing services for women veterans will be analyzed, and new service models will be proposed based on the analysis [4].

Why is this issue exactly INNOVATIVE for the recovery of Ukraine's economy? In my opinion, the answer to this question is quite simple. The veterans include people who have seen and experienced much more than, probably, each of those present. Most organizations are ready to provide psychological and social support to veterans, while I strive to help them restore their peaceful professional life in peaceful Ukraine, which will not only help our defenders, but also restore the state's economy.

References

1. Pro provedennia profadaptatsii... *Veb-portal TsNAP Hradyskoi selyshchnoi rady*. URL: <https://gtg.cnapua.gov.ua/news/6> (date of the application: 21.04.2024).
2. Mozhlyvist sotsialnoi ta profesiinoi adaptatsii ukrain skykh zakhysnykiv – TRUSKAVETSKA MISKA RADA. *TRUSKAVETSKA MISKA RADA*. URL: <https://tmr.gov.ua/article/mozhlyvist-so> (date of the application: 23.04.2024).
3. 20 richnytsia proektu «Norvehiiia-Ukraina». *La NAU*. URL: <https://www.glau.kr.ua/index.php/ua/home-ua/3537-20-richnytsia-proiektu-norvehiiia-ukraina> (date of the application: 01.05.2024).
4. All4One: Kompleksna programa psykholohichnoi ta mentors'koi pidtrymky veteraniv. Fond Skhidna Yevropa. URL: <http://oldsite.eef.org.ua/program-project/all4one-kompleksna-programa-psykholohichnoyi-ta-mentorskoyi-pidtrymky-veteraniv/> (date of the application: 01.05.2024).

Легка Є.Л.

«Економічна кібернетика», 1 курс

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – ст. викладач кафедри іноземних мов Марищук О.Ю*

POST-WAR ECONOMY RECOVERY STRATEGY OF UKRAINE

In this article, I would like to describe Ukraine's reconstruction plan, including the restoration and modernization of housing and regional infrastructure, energy independence and a course towards a green economy, expansion and integration of logistics with the EU, and macro financial stability; present the dynamics of key economic indicators in the pre-war period and in the context of the war, including the decline in GDP, exports and imports, as well as the growth of public spending and inflation; and analyze the assistance of partner countries. [1]

Since the commencement of the extensive russian invasion, Ukraine has experienced significant losses in human resources and the destruction of essential industrial and social infrastructure. To rebuild Ukraine properly, many components will need to be taken into account: priority, security, financing, innovation and energy efficiency of buildings.

However, we are not the first to follow this path – the world has been rebuilding after World War II and other wars. [5] In Ukraine, the rebuilding of its economy and infrastructure began to be discussed at the legislative level in April 2022, and as of May 2, 2022, the National Council developed a plan for rebuilding Ukraine after the war, which included the following principles full access to the EU and G7 markets; obtaining candidate status and then full membership in the EU; building an economy based on the principles of deregulation and liberalization; establishing logistics routes to the west; transition from exporting raw materials to processing in those industries that generate the largest export revenues; development of the domestic military-industrial complex; energy self-sufficiency, which will be achieved by increasing domestic gas production and developing nuclear energy; climate modernization. [2][3]

However, Ukraine, weakened and bleeding as a result of the war, will not be able to implement this plan on its own. It will definitely need the help of partners.

In the first year after the full-scale invasion on February 24, 2022, the Ukrainian economy lost 30-35 % of GDP. [6] This is the country's worst decline in economic activity since independence, and it will take the country several years to recover. Even after the war, the Ukrainian labor market is likely to experience severe labor shortages due to the large influx of refugees. The memory of the war will also have a lasting impact on the country's investment attractiveness. These challenges require creativity from national leaders.

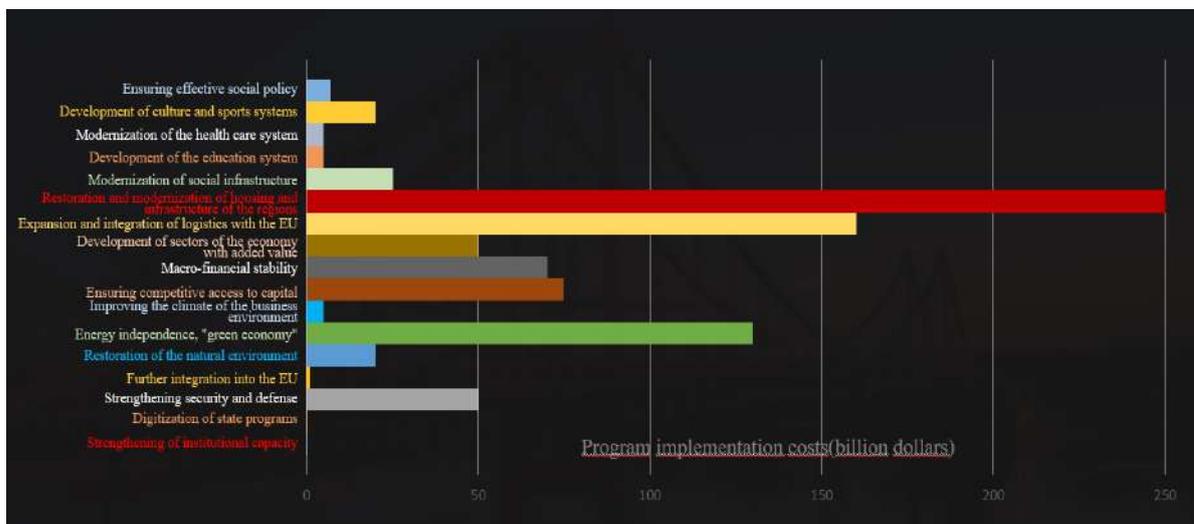
These figures give a glimpse of just some of the economic changes – a large and persistent gap between government revenues and government spending, soaring inflation rates that arise as the central bank prints money to fill the gap, and the effects of a trade deficit that undermines Ukrainian exports.

Economic changes after russian invasion

As for the recovery plan, it consists of two phases and covers 850 large-scale projects that require financing totaling approximately \$750 billion. The plan states that strengthening Ukrainian institutions and "deoligarchization" are its "fundamental preconditions," including transparency of public data, relaunching anti-corruption offices, reforming law enforcement agencies, implementing corporate governance legislation, and synchronizing antitrust practices with the EU. [7]

National programs in the recovery plan

As we have seen, much of the money has gone towards the reconstruction of housing and infrastructure, which is understandable given the impressive scale of damage in residential areas.

The costs of ensuring energy independence and transitioning to a green economy are also high. After all, Ukraine is almost entirely dependent on foreign countries and companies, and imports its main fuels – natural gas, oil, and, more recently, coal. In addition, about 85 % of Ukrainian hydrocarbons are purchased in russia or transported through russian territory. Therefore, energy independence, especially from russia, is no less important to Ukraine than territorial independence.

As for reparations from russia as another source for recovery after the war, several countries are currently considering the possibility of using frozen russian assets to cover losses from the aggression. This includes the EU, which has frozen more than \$300 billion in assets belonging to the Central Bank of russia and another \$30 billion related to oligarchs closely associated with putin. [2][8]

With the right planning, Ukraine can change its focus, turning its shortcomings into opportunities. Ukrainian policymakers should emphasize increased productivity and use the aftermath of the war as a chance to modernize the economy and the state apparatus, including the introduction of low-carbon production, increasing the energy intensity of the economy, and using advances in information technology to improve public services. In other words, the goal is to achieve, in a short period of time, all the structural changes that other European countries have been going through for years. They have to prepare a new institutional framework. Ukraine can capitalize on existing successes, including the rapid and effective digitalization of the country. It has made bureaucracy more efficient and business easier. Digital solutions reduce corruption, which has always been considered a major problem. Ukraine should focus on increasing productivity and modernizing production as key drivers of economic recovery. It will not only solve the problem of labor shortages but will also contribute to Ukraine's greater integration into the global economic community.

References

1. Decree of the President of Ukraine «Issues of the National Council on the Recovery of Ukraine from the Consequences of the War». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2662022-42225>(accessed 08.04.2024).
2. Pylypenko Ya. Reconstruction of Ukraine after the war. URL: <https://ti-ukraine.org/en/blogs/reconstructionof-ukraine-after-the-war/> (accessed 08.04.2024).
3. A "roadmap" for Ukraine's economic recovery. *Odessa Journal | Main*. URL: <https://odessa-journal.com/a-roadmap-for-ukraines-economic-recovery>. (accessed 08.04.2024).
4. Becker, T., B. Eichengreen, Y. Gorodnichenko, S. Guryev, S. Johnson, T. Milovanov, K. Rogoff, and B. Vedder di Mauro. Plan of reconstruction of Ukraine. URL: https://cepr.org/system/files/2022-12/reconstruction%20book_Ukrainian_0.pdf (accessed 07.04.2024).
5. Zheleznyak, Ya. Reconstruction of Ukraine after the war: 5 examples of successful «settings» of donor aid. URL: https://lb.ua/economics/2022/06/24/521109_vidnovlennya_ukraini_pislya_viyni_5.html(accessed 08.04.2024).
6. Reconstruction of Ukraine: how will politicians shape the country after the war? URL: <https://www.economicsobservatory.com/rebuilding-ukraine-how-will-policy-makers-shape-the-country-after-the-war>(accessed 08.04.2024).
7. Ukraine presented the country's recovery plan – details. Word and deed. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/04/novyna/suspilstvo/ukrayina-predstavyla-plan-vidnovlennya-krayiny-podrobyczi> (accessed 08.04.2024).
8. Reconstruction of Ukraine. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_uk (accessed 08.04.2024).

Кальчук М.І.
«Комп'ютерні науки», 3 курс
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник: Давидюк А.Р.,
ст.викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів

THE IMPACT OF INTERNET COMMUNICATION ON THE FORMATION OF IDENTITY AND SELF-AWARENESS

Internet communication has become an integral part of modern life. It influences all aspects of social development, including the processes of identity formation and self-awareness. With the rise of social networks, blogs, forums, and other online platforms, people have the opportunity to present themselves in various ways, experiment with their identities, and interact with others on new levels. This makes the study of the impact of internet communication on identity and self-awareness particularly relevant in our time.

My task was to determine how internet communication influences the processes of identity formation and self-awareness in individuals within modern society by studying scientific literature on the perception of identity and self-awareness in the context of internet communication.

In life, we constantly find ourselves confronted with the past, whether it's the consequences of our decisions, actions, or even ordinary conversations. Satisfying the human drive for evolution, we continually strive for self-improvement. To identify which patterns lead to positive outcomes, people tend to analyze their past experiences. To clearly see the difference in the structure of your thoughts, you can simply revisit your old correspondences: even without changing the meaning of the message, you will likely catch yourself thinking that you could have expressed yourself more accurately, presented your thoughts more clearly, or generally made some cosmetic edits to your old messages, whereas currently, you communicate just as you do in real life.

The question arises – since we notice changes in the course of our thoughts and sentence structure so clearly in correspondence over time, does this mean that online communications influence the formation of our personality?

I would say – yes, but we allow it ourselves. Identity formation and self-identification – what actually can be called personality formation – mainly occurs during adolescence and continues until around age 20, where we solidify all common ideas, interests, and the basics of worldview. It is important to note that this does not mean that we do not leave room for something new; no, just most new ideas are built as an addition to the old ones.

So, the active process of forming our personality during this 20-year period is based on two things, which often depend on each other: society – an external factor over which we cannot always exert influence, and our own values, which are an internal factor. If, for example, social media communication occupies a significant part of our lives, and we value this part, then social media communication will indeed have a huge influence on shaping our personality.

But why do we pay so much attention to this communication in such case? The answer is simple: it's the inability or incapacity to get regular face-to-face communication in real life, which we try to compensate for. Humans are social creatures; we need interaction and communication with others like us. However, since we can only indirectly influence society, people find it difficult to adapt to its norms and conditions, which is why they try to replace the lack of real-life communication with online communication.

And here many might think that I am leading this thought to the conclusion that this is very bad, because online communication cannot replace the real one, and a normal personality cannot be formed.

Well, no. Let me explain. Yes, I agree with the idea that internet communication cannot replace the real one, but not because a normal personality cannot be formed without face-to-face communication – the modern information space is so vast and rich that becoming an interesting and

self-sufficient person by interacting only with it is quite possible. Simply, interaction with society is a separate, very important skill that needs to be developed, because we will meet people everywhere, throughout our lives.

However, let's return to online communications and try to consider in more detail the process of forming values.

Many somehow believe that communication through social networks concerns only interaction with friends and acquaintances. But people often do not attach importance to the content they consume in these same networks, because even parasocial communication with opinion leaders falls under the semantics of the word "communication," and such interactions already have a much greater influence on us than we think. You might wonder why – after all, we take real people, our friends and those we know personally, much more seriously, as they somehow appear in our lives, and we know them much better.

However, this is where the deception lies – the less personal information we know, the easier it is for authors to highlight the traits they want to show, be it material wealth, confidence, charisma, or anything else. People see in these authors exactly the versions of themselves they would like to become, often highlighting not all of the author's content but only some part that they like the most, separating it from those that are not close to them. This is how people create their image – communication style and behavior from one, charisma from another, worldview and values from a third. Thus, their unique style is created, and the more sources of such inspiration, the more diverse the result can be, forming a personality different from others. And now, indeed, you can find a huge number of completely different content creators, from which people can draw something they want to learn.

However, there is a downside to this, because by filling our mass media – one of our most important information environments – with content in which they clearly highlight and show off their personal characteristics, authors raise social standards to very high levels that are difficult to reach for ordinary people. After all, when an author displays their content, they limit and edit it, while in real life, unfortunately, people do not have such an opportunity. This often leads to the problem that people see a huge difference in society's standards (which content creators form) and their current state, which leads to disappointment in themselves, although they are quite ordinary people.

So now it sometimes becomes difficult to explain to people that it is not necessary to be super successful, rich, and charismatic just to be in society. This misconception perpetuates unrealistic standards and places undue pressure on individuals to conform to a narrow definition of success and worth. It's essential to emphasize that every person has inherent value and contributes uniquely to the fabric of society, regardless of traditional markers of success. Encouraging acceptance and celebrating diversity in all its forms can help combat these harmful stereotypes and foster a more inclusive and supportive community.

References

1. Online communication and adolescent relationships. *The Future of Children* [Electronic resource] / Subrahmanyam, K., & Greenfield, P. (2008).
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/21338008/>
2. The influence of shyness on the use of Facebook in an undergraduate sample. *CyberPsychology & Behavior* [Electronic resource] / Orr, E. S., Sisic, M., Ross, C., Simmering, M. G., Arseneault, J. M., & Orr, R. R. (2009).
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/19250019/>
3. The Facebook paths to happiness: Effects of the number of Facebook friends and self-presentation on subjective well-being. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* [Electronic resource] / Kim, J., & Lee, J. E. R. (2011).
https://www.researchgate.net/publication/49645496_The_Facebook_Paths_to_Happiness_Effects_of_the_Number_of_Facebook_Friends_and_Self-Presentation_on_Subjective_Well-Being
4. Social consequences of the Internet for adolescents: A decade of research. *Current Directions in Psychological Science* [Electronic resource] / Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2009).
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1111/j.1467-8721.2009.01595.x>

IT INNOVATION THE KEY TO DEVELOPMENT OF POST-WAR UKRAINE

We would like to begin with the relevance of our topic. What is the reason for us to discuss the post-war period now? Ukrainian victory and the end of the war are inevitable; when this moment comes, we will have to take action rapidly and without any hesitation. If our society wants to do it, a strong strategy is vital, and our plan must be definite.

The destruction caused by the war leaves behind immense challenges for Ukraine. Rebuilding infrastructure, revitalizing the economy, and restoring social harmony are monumental tasks that require innovative solutions. One of the greatest parts of Ukraine nowadays is the IT sphere. We are the first country with a brand of e-governance in Ukraine – Diia. Mobile application Diia allows Ukrainians to access 14 digital documents (ID card, foreign biometric passport, student card, driver's license, vehicle registration certificate, vehicle insurance policy, tax number, birth certificate, IDP certificate) and 21 services in total [1].

Furthermore, currently, we are studying computer science, so it is our major field, and we can tell a lot about it. The IT industry does not require any physical intervention or huge financial resources. Obviously, a large information technology company is much more expensive than any fabric or manufacturing, but IT development is the key to any up-to-date service or product, that might be created.

Ireland – is a country with a very similar history to Ukraine. Ireland used to depend on the UK; it was an agricultural country. As with Ireland, Ukraine has to fight for freedom and liberty. But what does Ireland have to do with IT? Ireland's corporate tax rate is among the lowest in Europe. Many U.S. companies—including Dell, Intel, and Gateway—were persuaded by the Irish Development Authority (IDA) and other government organizations to move some of their operations to Ireland because of its EU membership, low tax rates, government grants, and well educated, English-speaking workforce [2].

The European integration of Ukraine is one of the best ways for the Ukrainian economy to thrive. With all the statements made above and its membership in the European Union, Ukraine can become the IT center in Eastern Europe, as Ireland has done before. The biggest IT enterprises and companies will pay significant taxes and help the Ukrainian economy, even if our corporate tax rate is the lowest in Europe. Moreover, it will encourage Ukrainian startups to appear and expand the employment rate rapidly.

We're looking at how innovation drives Ukraine's economy despite challenges like war and integration with Europe. By studying global ratings, we can see how Ukraine's innovation has fared before and during the conflict. We pinpoint strengths, weaknesses, threats, and opportunities in Ukraine's innovation sector. Unfortunately, Ukraine's global innovation ranking has declined due to the war. From 2010 to 2021, most innovation indicators in Ukraine have decreased. The problems stem from the need for better innovation policies. We suggest ways to improve these policies and highlight promising areas for Ukraine's innovation despite the challenges [3].

By developing the IT sector, our country can overcome the post-war economic decline. Ukraine will be able to swiftly digitize and thrive in this field. Through these simple steps, the economy will improve, and the level of investments in our country will increase, providing an incredibly powerful boost for Ukraine.

Our suggestions to rebuild Ukraine in the post-war period is the sense of IT:

1. Education and workforce development. Investing in IT education and upskilling programs not only equips Ukrainians with the essential skills for the digital economy but also empowers them to adapt and thrive in a rapidly evolving technological landscape. This comprehensive strategy not only

helps people find jobs but also encourages new ideas and creativity, which leads to steady growth and success for Ukraine.

2. Restoration of infrastructure. One of the most essential roles in the restoration of infrastructure in Ukraine is played by the volunteer organization United24. Ukraine will use cutting-edge technologies for restoration, moreover logistics, and communication channels. IT solutions will be employed to monitor the condition of critical infrastructure such as roads, bridges, and utilities. The development of e-government services has streamlined administrative processes related to infrastructure restoration and reconstruction. Online platforms for permitting, licensing, and project management simplified bureaucratic procedures, reducing red tape and improving transparency and accountability in infrastructure projects.

3. Cybersecurity. As more things go digital, keeping them safe from cyber attacks becomes really important. It's crucial to protect sensitive information and prevent hackers from causing harm. So, making sure that our digital systems are strong and secure is vital to keeping everything running smoothly and to building trust in Ukraine's digital world.

In conclusion, by promoting the growth of IT startups and creating a supportive environment for tech entrepreneurship, Ukraine can make its economy more varied, rely less on old ways of doing things, and bring in money from other countries. This smart plan doesn't just help new ideas grow but also makes our economy stronger, leading to steady growth and success.

References:

1. Administered by BRAND UKRAINE NGO in cooperation with MFA Ukraine. Retrieved from: UkraineNOW
2. Katelyn Peters (2021) «Celtic Tiger: Definition, History, and How Irish Economy Thrived». Retrieved from: Investopedia
3. Marta Adamiv (2023). « Innovation as a Key Driving Force of Ukraine's Economic Development in New Conditions». Retrieved from: ResearchGate

**ПЛАТФОРМА
КОРПОРАТИВНІ ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТУВАННЯ
В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ**

Малинівська А.Ю.

*“Фінанси, банківська справа та страхування”, 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу Шуплат О.М.*

**РОЛЬ СТАРТАПІВ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ
У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ**

Повоєнне відновлення України є складним і тривалим процесом, який вимагає залучення значних ресурсів і комплексних зусиль для відбудови зруйнованої інфраструктури, відновлення економіки та покращення життя мільйонів постраждалих громадян. У цьому контексті стартапи та інноваційні підприємства можуть відіграти ключову роль, ставши рушійною силою прогресу та каталізатором позитивних змін. Інновації мають значні економічні та соціальні переваги для держави, такі як стимулювання економічного зростання, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності країни, покращення рівня життя населення, вирішення проблем зміни клімату та забруднення довкілля завдяки впровадженню екологічних технологій [1, с. 2–3].

Робота розглядає потенціал інновацій для подолання наслідків війни. Необхідно розглянути виклики та можливості для стартапів у післявоєнний період, визначити перспективні сфери їхньої діяльності, а також запропонувати рекомендації щодо створення сприятливого середовища для розвитку інноваційного підприємництва в Україні [1, с. 3–4].

Війна завдала колосальної шкоди українській економіці та інфраструктурі. За оцінками, загальна сума прямих збитків для економіки України станом на лютий 2024 року сягнула 155 млрд. дол. США. Понад 40 % української інфраструктури, включаючи дороги, мости, енергооб'єкти та житлові будинки, було пошкоджено або зруйновано. Проте, незважаючи на жахливі руйнування, війна також створила попит на інноваційні рішення у сферах відновлення інфраструктури, забезпечення доступу до води, енергії, медичної та гуманітарної допомоги, кібербезпеки та соціальної підтримки. Стартапи завдяки своїй гнучкості та креативності можуть запропонувати унікальні підходи вирішення нагальних проблем, допомагаючи відбудувати зруйновані регіони, забезпечити доступ до життєво важливих послуг, створюючи нові робочі місця та стимулюючи економічне зростання [2–8, с. 5, с. 7].

Стартапи можуть зіткнутися з низкою серйозних викликів у воєнний і післявоєнний періоди. Війна призвела до нестабільності, браку ресурсів, пошкодження інфраструктури, зміни поведінки споживачів та відтоку кваліфікованих кадрів. Незважаючи на ці виклики, є низка стимулів і можливостей для стартапів. По-перше, держава та міжнародні організації пропонують різноманітні програми підтримки, такі як гранти, кредити, менторські програми та експертну допомогу. По-друге, в Україні вже сформувалася динамічна екосистема стартапів з інкубаторами, акселераторами, коворкінгами та іншими платформами. По-третє, Україна має великий внутрішній ринок з кваліфікованою робочою силою та значним потенціалом для зростання, що робить її привабливою для інвесторів та стартапів [с. 6].

Успішними прикладами стартапів на ринку України є Nestdrop, ProZorro. Продажі, Drones for Good, Genesis, Eleos, Rebuild Ukraine, Medtronic Ukraine, Osvitai, Pyshka, United for Ukraine,

Viddobnova, Razom, Agrosmart, Doc.ua та Cyberbit, вони демонструють широкий спектр інноваційних підходів до вирішення проблем, спричинених війною в Україні [с. 8].

Стартапи та інноваційні підприємства відіграватимуть ключову роль у повоєнному відновленні України. Хоча стартапи стикаються з низкою серйозних викликів, наявні стимули та потужна екосистема підтримки створюють сприятливі умови для їхнього розвитку та реалізації інноваційного потенціалу.

Для ефективного використання цього потенціалу необхідно посилити державну підтримку стартапів через програми фінансування, податкові пільги, навчання та консультування венчурних інвесторів. Також важливо активніше залучати міжнародних інвесторів та партнерів, розвивати співпрацю між стартапами, науковими установами та промисловими підприємствами для комерціалізації інновацій, підготовку кваліфікованих кадрів у сфері інновацій та створення сприятливих умов для захисту інтелектуальної власності [с. 11-12].

Список використаних джерел

1. План відновлення України. *План відновлення України*. URL: <https://recovery.gov.ua/> (дата звернення: 11.05.2024).

2. Kyiv School of Economics. *Kyiv School of Economics*. URL: <https://kse.ua/> (дата звернення: 11.05.2024).

3. Два роки війни в Україні: мільйони людей отримали допомогу, мільйони все ще її потребують, – МОМ. *IOM Ukraine*. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/news/dva-roky-viyny-v-ukrayini-milyony-lyudey-otrymaly-dopomohu-milyony-vse-shche-yiyi-potrebuyut-mom> (дата звернення: 11.05.2024).

4. World Bank Group – International Development, Poverty, & Sustainability. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/en/home> (дата звернення: 11.05.2024).

5. Національний банк України. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 11.05.2024).

6. Південна Корея: економічне диво за одне покоління – Інститут Просвіти. *Інститут Просвіти*. URL: <https://iprosvita.com/pivdenna-koreia-ekonomichne-dyvo-za-odne-pokolinnia/> (дата звернення: 11.05.2024).

7. Home. *McKinsey & Company*. URL: <https://www.mckinsey.com/> (date of access: 11.05.2024).

8. Організація Об'єднаних Націй в Україні. *Організація Об'єднаних Націй в Україні*. URL: <https://ukraine.un.org/uk> (дата звернення: 11.05.2024).

Калашнікова Ю.В.

*“Фінанси, банківська справа та страхування”, 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів
і контролінгу Шуплат О. М.*

ВПЛИВ ВЕНЧУРНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА РОЗВИТОК СТАРТАПІВ В УКРАЇНІ

В сучасному світі, де інновації та технології відіграють все більшу роль, венчурне інвестування стає ключовим фактором розвитку стартап-екосистеми в Україні. Цей вид фінансування надає стартапам доступ до необхідного капіталу, знань та досвіду, що їм вкрай необхідні для реалізації своїх амбітних задумів. Актуальність венчурних інвестицій в Україні підкреслюється рядом факторів. По-перше, українська економіка потребує нових ідей і технологій, щоб залишатися конкурентоспроможною на світовому ринку. Венчурні інвестори шукають такі перспективні проекти, які стимулюють розвиток інновацій і створюють нові продукти та послуги. По-друге, успішні стартапи, які отримують венчурний капітал, зазвичай швидко розви-

ваються та створюють нові робочі місця. Це позитивно впливає на рівень безробіття та загальний добробут населення. По-третє, багато українських стартапів з венчурним капіталом мають амбітні плани щодо освоєння міжнародних ринків. Їхні інноваційні продукти та послуги можуть бути конкурентоспроможними у світовому масштабі, що сприяє зростанню експортного потенціалу України та зміцненню її позицій у світовій економіці. По-четверте, зростання венчурних інвестицій стимулює розвиток екосистеми підтримки стартапів в Україні. Це як створення нових інкубаторів, акселераторів і коворкінгів, так і розробка освітніх програм і тренінгів для підприємців. По-п'яте, венчурне інвестування сприяє зміні менталітету в українському суспільстві, де все більше цінуються ризик, інновації та підприємливість. Це мотивує людей розвивати нові ідеї, відкривати власний бізнес і не боятися невдач.

Одним із найбільш значущих впливів венчурних інвестицій на розвиток стартапів в Україні є розширення доступу до фінансування [1]. Стартапи часто намагаються отримати необхідне фінансування для запуску свого бізнесу, а компанії з венчурним капіталом можуть стати важливим джерелом фінансування на критичних етапах розвитку. Інвестуючи в перспективні стартапи, компанії венчурного капіталу допомагають подолати дефіцит фінансування, дозволяючи їм швидше та ефективніше масштабувати свій бізнес [2]. Такий доступ до фінансування має трансформаційний вплив на розвиток стартапів, дозволяючи їм інвестувати в ключові сфери, дослідження та розробки, маркетингу і залучення фахівців.

Крім надання фінансування, венчурні компанії також можуть запропонувати розширену підтримку бізнесу та наставництво [1]. Багатьом стартапам не вистачає досвіду та знань, необхідних для орієнтування у світі бізнесу, і венчурні інвестори надають підтримку протягом усього процесу розробки та рекомендації. Це включає допомогу в бізнес-стратегії, фінансовому плануванні та дослідженні ринку, а також доступ до мережі галузевих контактів і потенційних партнерів. Надаючи такий рівень підтримки, компанії венчурного капіталу допомагають стартапам подолати певні проблеми та прискорити їх зростання, що призведе до більшого успіху та прибутковості в довгостроковій перспективі.

Іншим важливим впливом венчурних інвестицій на стартапи в Україні є покращення ділової репутації та довіри, які приходять із забезпеченням фінансування від авторитетної фірми [3]. На конкурентному ринку, підтримка венчурної компанії, сигналізує потенційним клієнтам, партнерам та інвесторам про те, що стартап є серйозним гравцем у певній галузі. Це допомагає зміцнити довіру та полегшує стартапам процес залучення нових клієнтів і забезпечення додаткового фінансування в майбутньому.

Крім того, венчурне інвестування здійснює стимулювання інновації. Венчурні інвестори постійно шукають нові перспективні ідеї та технології, які мають потенціал змінити ринки та індустрії. Їхні інвестиції сприяють розвитку інновацій, адже вони дають можливість стартапам втілювати свої сміливі ідеї в життя, ризикувати та кидати виклик усталеним нормам. Це, в свою чергу, веде до створення нових продуктів, послуг та бізнес-моделей, що робить українську економіку більш динамічною та стійкою до змін. Прикладом успішних стартапів, реалізованих завдяки венчурному інвестуванню є український стартап Grammarly, який розробив платформу штучного інтелекту для перевірки граматики та орфографії та отримав понад 400 млн доларів США венчурного капіталу. Завдяки цим інвестиціям Grammarly змогла розширити свою команду дослідників та розробників, а також вийти на нові ринки, ставши одним з найпопулярніших інструментів для письменників у світі. Іншим прикладом успішного стартапу завдяки інвестиціям венчурного капіталу є стартап Petcube, який створив камеру для домашніх тварин, що дозволяє власникам віддалено спостерігати за своїми вихованцями, отримав 40 млн доларів США венчурного капіталу, що допомогло Petcube розробити нові функції для свого продукту, а також розширити дистрибуторську мережу та вийти на нові ринки.

Завдяки венчурним інвесторам створюються робочі місця. Успішні стартапи, які отримують венчурне фінансування, як правило, швидко зростають і створюють нові робочі місця. Це позитивно впливає на рівень безробіття та загальний добробут населення. Венчурні інвестори не лише інвестують в капітал, але й сприяють розвитку людського капіталу, адже вони зацікавлені в тому, щоб стартапи мали доступ до талановитих фахівців та експертів. Наприклад платформа GitLab

для розробки програмного забезпечення, яка була заснована в Україні, отримала понад 1,5 млрд доларів США венчурного капіталу, завдяки чому змогла створити понад 1000 робочих місць в Україні та по всьому світу. Фінтех-компанія Revolut, яка пропонує мобільні банківські послуги та дебетові картки, також була заснована в Україні і отримала понад 1,8 млрд доларів США венчурного капіталу і створила понад 5000 робочих місць в Україні та по всьому світу.

Також венчурні інвестори підвищують експортний потенціал. Багато українських стартапів, які отримують венчурне фінансування, мають амбітні плани виходу на міжнародні ринки. Їх інноваційні продукти та послуги можуть бути конкурентоспроможними на світовому рівні, що сприяє зростанню експортного потенціалу України та зміцненню її позицій у глобальній економіці. Венчурні інвестори, як правило, володіють міжнародними зв'язками та досвідом, що допомагає стартапам налагодити співпрацю з іноземними партнерами та вийти на нові ринки. Так, фінтех-компанія H26, пропонує мобільні банківські послуги та дебетові картки, була заснована в Німеччині, але має великий офіс в Україні, отримала понад 1 млрд доларів США венчурного капіталу і веде свою діяльність у 26 країнах Європи. Український офіс H26 відіграє важливу роль у розробці нових продуктів та послуг компанії, а також у її виході на нові ринки. Для прикладу, виробник розумних дзвінків та систем безпеки Ring був заснований в Україні, але згодом був придбаний компанією Amazon за 1 млрд доларів США, став одним з найпопулярніших розумних дзвінків на ринку США, і його успіх значною мірою обумовлений інноваційними розробками, проведеними в українському офісі компанії.

Венчурні інвестори розвивають екосистему. Зростання венчурного інвестування стимулює розвиток екосистеми підтримки стартапів в Україні. Вдосконалення екосистеми робить Україну середовищем для створення та розвитку нових бізнесів, що, в свою чергу, приваблює ще більше іноземних та вітчизняних інвесторів. Наприклад, український венчурний фонд Horizon Capital інвестував у понад 100 українських стартапів, і його діяльність сприяла розвитку екосистеми підтримки стартапів в Україні; український венчурний фонд TA Ventures інвестував у понад 30 українських стартапів, і його діяльність допомагає молодим компаніям отримати необхідний капітал та підтримку для розвитку.

Активізація процесів венчурних інвесторів змінює ментальність мотивуючи людей генерувати нові ідеї, створювати власні бізнеси та не боятися невдач. Поширення культури підприємництва має довгостроковий позитивний вплив на економічний розвиток країни та загальний рівень життя [1]. Український акселератор програмного забезпечення Startup Garage допоміг сотням стартапів розпочати свою роботу та залучити мільйони доларів інвестицій. Startup Garage відіграє важливу роль у популяризації культури підприємництва в Україні та надихає людей створювати власні бізнеси. Українська некомерційна організація Fostering Startups надає освітні програми та тренінги для підприємців, що допомогло тисячам українців здобути знання та навички, необхідні для створення успішних стартапів.

Важливо зазначити, що венчурне інвестування не є гарантією успіху. Багато стартапів, які отримують такі інвестиції, все ж таки зазнають невдачі. Проте, загалом, вплив венчурного інвестування на розвиток стартапів в Україні є суттєвим та позитивним. Цей вид фінансування відіграє важливу роль у стимулюванні інновацій, створенні нових робочих місць, розвитку експортного потенціалу та покращенні загального інвестиційного клімату в країні [2]. З огляду на це, можна зробити висновок, що венчурне інвестування є одним із ключових факторів, які сприяють розвитку стартап-екосистеми в Україні та її переходу до більш інноваційної та динамічної економіки.

Список використаних джерел

1. Війна в Україні: криза інноваційних стартапів, 2015. : сайт URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1317> (дата звернення: 14.04.2024).
2. Відкрита лекція про стартапи та венчурне, 2023. : сайт URL: / https://fef.kneu.edu.ua/ua/depts7/k_corp_finances_controlling/news_of_department_34/22111/ (дата звернення: 17.04.2024).
3. Сучасні тенденції венчурного фінансування, 2016. : сайт URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5301> (дата звернення: 17.04.2024).

ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

У сучасному світі інновації є основою для досягнення конкурентних переваг та сталого розвитку економіки. В Україні питання стимулювання інноваційних проектів стає все більш актуальним. Модернізація та оновлення вітчизняної економіки неможливі без впровадження нових технологій та рішень.

Інноваційні проекти часто стикаються з численними викликами, включаючи високі ризики, значні початкові інвестиції та невизначеність результатів. Саме тут на допомогу приходять фінансові інструменти, які можуть допомогти проектам подолати ці бар'єри. Фінансові інструменти відіграють вирішальну роль у стимулюванні інноваційних проектів, забезпечуючи необхідними ресурсами для реалізації новаторських ідей. Основними фінансовими інструментами для стимулювання інвестиційних проектів є гранти, довгострокові кредити та податкові пільги.

Гранти відіграють критичну роль в екосистемі проектів, надаючи не тільки фінансування, але й додаткові можливості для розвитку та масштабування. Отримання гранту від відомої організації або урядової програми може значно покращити репутацію проекту та збільшити його визнання на ринку. На відміну від кредитів, гранти зазвичай не потребують повернення, але вони можуть супроводжуватися певними вимогами до виконання проекту [1]. Один з прикладів успішного залучення гранту інноваційним проектом в Україні – це історія платформи культурних ініціатив «Ізоляція». Спочатку вони отримали відмову на свою заявку, але не здалися і подали її наступного року, та отримали грант [2].

Окрім переваг, гранти також мають і недоліки. Головним недоліком грантового фінансування є висока конкурентність процесу подання заявок так, як багато проектів та змагаються за обмежені ресурси. Конкурентність робить процес отримання гранту складним та часто непередбачуваним [1].

Довгострокові кредити відіграють ключову роль у стимулюванні інноваційних проектів, оскільки вони забезпечують необхідне фінансування для реалізації довготривалих ініціатив. Це дозволяє компаніям розвивати нові продукти, технології або розширювати свою діяльність, не вдаючись до залучення власних коштів. Важливою умовою отримання такого кредиту є документальне підтвердження економічної ефективності компанії, наявність грамотно складеного бізнес-плану і забезпечення кредиту активами позичальника [3].

Використання кредитів, як правило, строго обмежується цілями, зазначеними в кредитному договорі [4]. Даний вид кредиту створює тривале фінансове зобов'язання, яке може обмежувати гнучкість проекту.

Ще одним важливим фінансових інструментів є податкові пільги. Вони використовуються як інструмент державної підтримки інноваційних ідей та розвитку нових технологій. Податкові пільги – це знижки податків, які надаються урядом для стимулювання інноваційної діяльності. Їх використання допомагає підприємствам зменшити податкове навантаження та звільнити додаткові кошти для інвестування в інноваційні проекти.

Понад 340 тис. бізнесів в Україні користуються податковими пільгами. Серед них є дві компанії які входять до топ-100 за обігом за результатами 2022 року. Ці компанії використовують пільги для оптимізації податкових зобов'язань та стимулювання розвитку свого бізнесу [5].

Отже, фінансові інструменти відіграють вирішальну роль у стимулюванні та підтримці інноваційних проектів. Вони забезпечують не лише необхідний капітал, але й можливості для зростання, розвитку та масштабування інноваційних проектів. Ефективне використання цих інструментів може стимулювати інновації, забезпечити сталий розвиток і допомогти бізнесу досягти конкурентних переваг у своїх галузях.

Список використаних джерел:

1. Плюси та мінуси залучення грантів на власну справу. URL:<https://coi.ua/blog/Green-sheep/pros-and-cons-of-securing-grants-for-your-business/> (Дата звернення: 05.04.2024)
2. Як написати успішну грантову заявку: поради переможців. URL: <https://creativeeurope.in.ua/posts/how-to-write-successful-grant-application> (Дата звернення: 05.04.2024)
3. Long-term bank loan for 15-20 years: investment and business financing. URL:<https://esfc-company.com/en/articles/economics-and-finance/long-term-bank-loan-for-15-20-years-investment-and-business-financing/> (Дата звернення: 06.04.2024)
4. Sources of financing for innovative projects: commercialization of new technologies. URL:<https://esfccompany.com/en/articles/technology/sources-of-financing-for-innovative-projects-commercialization-of-new-technologies/> (Дата звернення: 06.04.2024)
5. Податковими пільгами в Україні користуються понад 340 тис. бізнесів. URL: <https://thepage.ua/ua/news/podatkovii-pilgi-v-ukrayini-mayut-340-tisyach-biznesiv> (Дата звернення: 07.04.2024)

Синишин О.Ю.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н.,
професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу Діба М.І.*

ОСОБЛИВОСТІ ВЕНЧУРНОГО ФІНАНСУВАННЯ В США

Сьогодення ставить низку вимог до венчурного бізнесу. Зокрема, важливо враховувати можливості та пріоритети залучення фінансових ресурсів із різних джерел. У вказаному контексті важливо також звернути увагу на специфіку венчурного фінансування у різних країнах світу. Відповідно, зростає актуальність деталізації особливостей венчурного фінансування у США, де зародилися наведені процеси та продовжують динамічно розвиватися в умовах сьогодення.

Венчурне фінансування виникло в США ще у 50-х роках 20-го століття, і вже через 20 років обсяг інвестицій досяг мільярда доларів. Цей ринок продовжував зростати, особливо в 90-х роках, сприяючи розвитку інформаційних технологій та біотехнологій. Проте на початку 2000-х років відбувся спад через крах високотехнологічних компаній. Пізніше ринок стабілізувався і знову почав зростати [1].

Фінансування відбувається шляхом акумуляції коштів у фонди та їх перерозподілу серед обраних проектів. Основними джерелами є кошти засновників, прибуток фондів, інвестиції компаній малого бізнесу, страхових компаній, банків, пенсійних та благодійних фондів. Найбільше джерело у США – це закриті партнерства з венчурним капіталом, а також "ангели бізнесу", які інвестують приватні кошти в високоризиковані проекти. Провідними венчурними компаніями є Andreessen Horowitz, Greylock Partners, Kleiner Perkins Caufield & Byers, Accel Partners і Sequoia Capital, які фінансували успішні стартапи, такі як Airbnb, Uber і SpaceX. Провідними галузями фінансування є високотехнологічні інноваційні компанії у сферах послуг, фінансів, біотехнологій; є тенденція на збільшення інтересу до стартапів у сферах штучного інтелекту [2].

Через війну в Україні та конфронтацію США з Китаєм, у Кремнієвій долині останнім часом зростає фінансування стартапів, що працюють у напрямку оборонних технологій, чого раніше уникали [3].

Венчурне фінансування в США є важливим інструментом для розвитку інноваційних компаній і має значний позитивний вплив не лише на економіку країни, а й на світовий ринок.

Його особливості та структура можуть служити прикладом для інших країн, які прагнуть почати підтримку своїх інноваційних секторів [4].

Отже, венчурне інвестування є специфічним різновидом фінансових вкладень у високотехнологічне виробництво, перспектива отримання значних прибутків у якому межує з високим ступенем ризикованості. А венчурний капітал, у свою чергу, виступає одним із найважливіших джерел фінансування інноваційної діяльності. Окрім того, результати дослідження свідчать, що у США венчурний капітал переважно спрямовується у високотехнологічні галузі, які мають значний потенціал для розвитку.

Список використаних джерел

1. Онлайн енциклопедія Wikipedia “Venture Capital”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://en.wikipedia.org/wiki/Venture_capital
2. Досвід Сполучених Штатів Америки щодо венчурного фінансування інноваційних процесів. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://internationalconference2014.word_press.com/2015/12/16/%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4-%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96%D0%B2-%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B8-%D1%89%D0%BE%D0%B4/
3. Журнал “Forbes Ukraine”, стаття “Венчурні інвестиції США в оборонні стартапи рекордно зросли через війну в Україні та конфронтацію з Китаєм”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://forbes.ua/news/venchurni-investitsii-ssha-u-oboronni-startapi-rekordno-rizko-zrosli-cherez-viynu-v-ukraini-ta-konfrontatsiyu-z-kitaem-20062023-14295>
4. Ступак С. М. Досвід та перспективи венчурного фінансування інноваційної діяльності / С. М. Ступак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1628/1/Досвід%20та%20перспективи%20венчурного%20фінансування%20інноваційної%20діяльності.pdf>

Руда В. Г., Кириленко А. О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів
і контролінгу Алексін Г. О.*

УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС ПІД ЧАС ВІЙНИ: ОСНОВНІ ВИКЛИКИ ТА ПІДХОДИ ДО АДАПТАЦІЇ

В наш час становище України характеризується як надзвичайно складне як в політичному, так і економічному контексті, що спричинено тривалим військовим конфліктом. Ця ситуація ставить перед вітчизняними бізнесами надзвичайні виклики, змушуючи їх адаптуватися до непередбачуваних умов та змінювати стратегії для виживання. Умови війни обмежили зовнішньо-економічні можливості країни, що призвело до втрат для підприємств та затримок у їх розвитку. Отже, вивчення та аналіз існуючих стратегій адаптації українських компаній в умовах воєнного конфлікту має велике значення для розвитку стійких та ефективних підприємств. Вивчення досвіду бізнесу в умовах війни може виявитися важливим у розробці стратегій адаптації та подоланні викликів, з якими стикається українська економіка.

Українська економіка функціонує в умовах введення активних бойових дій вже більше двох років, що призвело до складних викликів для вітчизняного бізнесу. Майже половина підприємств припинила або майже припинила свою діяльність, а загальні прямі втрати малого та середнього бізнесу оцінюються на рівні \$83 млрд. Початкова фаза повномасштабної війни в

Україні суттєво вплинула на економіку країни. За даними Міністерства економіки України, за підсумком 2022 року падіння національного ВВП склало 29,2 %, споживча інфляція становила 26,6 % [1, 2, 3].

Українські підприємці стикаються з непередбачуваними труднощами через війну, які серйозно ускладнюють їхню діяльність. Одним із найяскравіших прикладів є атаки на енергетичні об'єкти, що спричинили тривалі відключення електроенергії для всіх українців. За даними Європейської Бізнес Асоціації, 89 % компаній відчували наслідки ракетних атак Росії на свою діяльність. Російські обстріли призводять до перерв у робочих процесах, скорочення продуктивних годин, проблем у плануванні та зростання витрат через використання генераторів [4].

Згідно з опитуванням проведеним Американською торгівельною палатою в Україні та Citi Україна, основними проблемами ведення та розвитку бізнесу в Україні на сьогоднішній день є [3]:

- ракетні атаки на бізнес-активи та об'єкти критичної інфраструктури;
- здоров'я і психічний стан робітників;
- зниження економічної і споживчої активності;
- доступність електроенергії, водопостачання, теплопостачання та мобільного зв'язку;
- залучення і утримання кваліфікованих працівників;
- транспортно-логістичні складнощі.

Представники малого і середнього бізнесу додатково відзначають зростаючий тиск з боку державних органів, регуляторні виклики, низьку платоспроможність клієнтів тощо.

Український ІТ-сектор виявився одним з найстійкіших у воєнний період. Навіть у цих умовах жоден з українських ІТ-проектів не припинив своєї діяльності, а навпаки, багато з них отримали додаткові інвестиції та мали значний попит на українському та міжнародних ринках. До таких проектів відносяться Skyworker, Trinetix, RevMyWork та інші.

Стрімкий розвиток бізнесу ветеранів відіграв значну роль в підвищенні економічного стану країни. Ветерани та члени їх родин започатковують чимало малих і середніх компаній різного профілю [3]:

- сільськогосподарського;
- харчування і кав'ярні;
- малі підприємства з виготовлення різноманітної продукції тощо.

Експерти вважають, що саме ветеранський бізнес матиме ключове значення для повноцінного відновлення українського бізнесу.

За час війни багато компаній вжили різноманітних заходів для забезпечення неперервної роботи [3]:

- релокація – стала необхідною для сотень малих і середніх підприємств, які переселилися до центральних і західних регіонів через активні бойові дії;
- адаптували свою продукцію та послуги до сучасних потреб, переключившись на виробництво товарів з великим попитом, таких як продукти тривалого зберігання, одяг для солдатів, виробництво БПЛА тощо;
- збільшення обсягів імпорту;
- отримання кредитування на сприятливих умовах.

Розвиток малого та середнього бізнесу в умовах війни відбувається завдяки стійкості та винахідливості підприємців, які навіть у найскладніші часи не готові закрити свої підприємства.

Незважаючи на значущість та масштабність викликів, більшість представників малого та середнього бізнесу в Україні планують розширювати свою діяльність у 2024 році. Згідно з дослідженням Європейської Бізнес Асоціації, 79 % підприємців мають намір розширити свій бізнес у 2024 році. З них 30 % планують відкриття нових напрямків бізнесу, а 14 % планують розширювати географію діяльності та виходити на інші ринки. Водночас 21 % планують розширювати команду, а 28 % підвищувати заробітну плату співробітникам. Зокрема, 80 % підприємців планують залучати кошти у розвиток власного бізнесу у 2024 році. Більшість підприємців розраховують на власні фінансові резерви, менше на гранти, кредити та інвестиції.

Проте 42 % опитаних вважають банківське кредитування недоступним або важкодоступним, що наразі є проблемою для багатьох малих і середніх підприємств. Натомість банківська система заявляє, що здатна задовольнити платоспроможний попит на кредити у 2024 році [5].

Оцінка очікування змін серед МСБ дещо зросла у 2023 року, тож прогнози є більш позитивними, ніж торік. Частка тих, хто прогнозує покращення стану справ (37 %) переважає частку тих, хто вважає, що справи у їхнього бізнесу погіршаться (35 %). Ще 26 % не очікують суттєвих змін у найближчі пів року [5].

Поточні виклики та загрози, пов'язані з військовим конфліктом, не лише призвели до збитків для бізнесу, а й викликали необхідність пошуку нових стратегій розвитку та підвищення стійкості. Українські підприємства активно проявляють гнучкість у стратегічному плануванні та реагуванні на зміни, намагаючись знайти можливості в умовах військового конфлікту. Ці спостереження свідчать про важливість пошуку нових рішень, спрямованих на підтримку та розвиток бізнесу під час воєнних умов, і відкривають додаткові перспективи для подальших досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел

1. Міністерство економіки України. Мінекономіки: ВВП за підсумком 2022 року впав на 29,2 %. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-vvp-za-pidsumkom-2022-roku-vprav-na-292>.
2. Міністерство фінансів України. Індекс інфляції в Україні 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>.
3. Український бізнес під час війни: реальна аналітика та перспективи на майбутнє у 2024 році. FinStream. URL: <https://finstream.ua/ukrayinskyj-biznes-pid-chas-vijny-analotyka/>.
4. У 83 % компаній ЕВА відбулося падіння бізнесу у 2022 році. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/u-83-kompanij-eva-vidbulosya-padinnya-biznesu-u-2022-rotsi/>.
5. У 2024 році майже 80 % МСБ планують розширювати бізнес та залучати кошти у розвиток. Європейська Бізнес Асоціація. URL: <https://eba.com.ua/u-2024-rotsi-majzhe-80-msb-planuyut-rozshyryuvaty-biznes-ta-zaluchaty-koshty-u-rozvytok/>.

Лобода К.П., Редька М.І.

*“Фінанси, банківська справа та страхування”, 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів
і контролю Ушеренко С.В.*

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ І УПРАВЛІННЯ НИМИ

Штучний інтелект (ШІ) – це здатність інтелектуальних систем виконувати творчі функції, що є характерними для людської особистості, шляхом адекватного розуміння зовнішніх даних, набуття знань та їх гнучкого застосування для досягнення визначених цілей. ШІ відіграє ключову роль у цифровізації економіки. Зростання цифрових технологій кидає виклик як державі, так і компаніям, спонукаючи їх шукати сфери та способи впровадження інновацій, де алгоритми можуть виявитися більш ефективними за людей у виконанні певних бізнес-завдань.

Застосування штучного інтелекту (ШІ) у фінансовій сфері дозволяє скорочувати витрати та забезпечує доступ до фінансових послуг з будь-якого місця, що сприяє збільшенню доступності фінансових можливостей для всіх. Крім того, цифрові технології розширюють можливості у фінансовому секторі для нових учасників, таких як мобільні оператори, платформи

електронної комерції, месенджери, соціальні мережі та інші технологічні компанії з великою клієнтською базою.

На сьогоднішній день вже безперечно виявляється значний економічний і соціальний потенціал, яким володіють технології штучного інтелекту (ШІ). Це підтверджується динамічним зростанням світових інвестицій в галузь розвитку штучного інтелекту та машинного навчання, протягом останнього десятиліття. Проте у 2022 році глобальні приватні інвестиції в штучний інтелект становили 91,9 мільярда доларів США, що на 26,7 % менше з 2021 року. Загальна кількість фінансових подій, пов'язаних із штучним інтелектом, а також кількість компаній, які нещодавно профінансували штучний інтелект, також зменшилася. Тим не менш, за останнє десятиліття в цілому інвестиції в ШІ значно зросли. У 2022 році обсяг приватних інвестицій в ШІ був у 18 разів більшим, ніж у 2013 році [1].

Стає зрозуміло, що технології штучного інтелекту дуже корисні для прогнозування та управління фінансовими ризиками, проте, як відомо, де є нові можливості, там виникають проблеми. Застосування ШІ у сфері управління фінансовими ризиками висуває нові вимоги до налаштування системи та режиму роботи фінансового нагляду. Зі швидким розвитком комп'ютерних і мережевих технологій, збільшенням частоти ринкових транзакцій, диверсифікацією джерел даних, розробкою та застосуванням великих даних, це приносить нові виклики для управління фінансовими ризиками на основі масивних даних [3].

Їх можливо оминати завдяки розробці та впровадженні комплексних платформ, які об'єднують різноманітні джерела даних, включаючи фінансові звіти, ринкові дані, соціальні медіа та інші джерела, дозволить отримати повний образ фінансового стану підприємства чи ринку. Ці платформи можуть використовувати алгоритми штучного інтелекту для аналізу та прогнозування фінансових ризиків, а також для автоматизації процесів прийняття рішень.

При розгляді ризиків, пов'язаних з даними, важливо відзначити, що ефективність моделей штучного інтелекту залежить від якості базових даних, які їх підтримують. Неправильні або упереджені дані можуть спричинити неточні прогнози або неоптимальні рішення, які приймаються ШІ-моделями. Вирішенням цієї проблеми може стати розробка нових методів збору та обробки даних, які дозволять отримати доступ до більшої кількості інформації, зберігаючи при цьому конфіденційність та дотримуючись регуляторних норм.

Також слід враховувати, що в сфері фінансів, де багато компаній використовують аналогічні ШІ-моделі, існує підвищений ризик "стадного ефекту" на фінансових ринках, що може збільшити волатильність ринку та його чутливість до криз. ШІ може створювати як можливості, так і серйозні ризики для компаній, особливо якщо моделі впроваджуються без контролю та без належного ураховання пов'язаних з ними ризиків [2].

Ефективне управління ризиками визнається як ключовий елемент для компаній, що вимагає від них інформованості про типи штучного інтелекту (ШІ), що використовуються в їхньому бізнесі, а також розробки ефективної системи внутрішнього контролю для виявлення та управління пов'язаними з ним ризиками. Правильне застосування моделей ШІ у різних галузях у сфері фінансових ризиків може покращити швидкість обробки даних, поглибити ступінь аналізу даних та зменшити вартість робочої сили, таким чином ефективно покращуючи ефективність контролю фінансових ризиків [4].

Отже, фірми повинні вдосконалювати свої механізми управління та контролю в сфері штучного інтелекту з огляду на безпеку та ефективність. Крім того, необхідно активно впроваджувати комплексне використання штучного інтелекту в управлінні фінансовими ризиками для максимальної ефективності. Зокрема, це дозволить ефективно використовувати глибоке навчання та обробку великих обсягів даних. Такий підхід забезпечить надійну та наукову основу для прийняття обґрунтованих рішень в управлінні ризиками. У цілому, раціональне застосування штучного інтелекту у цій області сприятиме забезпеченню стійкого та ефективного управління фінансовими ризиками.

Список використаних джерел

1. AI Index Report 2023 – Artificial Intelligence Index. *Artificial Intelligence Index*. URL: <https://aiindex.stanford.edu/report/> (date of access: 09.04.2024).
2. Barnwell R. Artificial Intelligence: Opportunity, risk, and regulation in financial services. *BDO United Kingdom*. 2023. URL: <https://www.bdo.co.uk/en-gb/insights/industries/financial-services/artificial-intelligence-opportunity-risk-and-regulation-in-financial-services> (date of access: 08.04.2024).
3. Zhao M. Research on Financial Risk Assessment Based on Artificial Intelligence. *SHS Web of Conferences*. 2022. Vol. 151. URL: P. 01017. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202215101017> (date of access: 09.04.2024).
4. Cohen G. Algorithmic Trading and Financial Forecasting Using Advanced Artificial Intelligence Methodologies. *Mathematics*. 2022. Vol. 10, no. 18. P. 3302. URL: <https://doi.org/10.3390/math10183302> (date of access: 09.04.2024).

Валько Я. І.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів
і контролінгу Ушеренко С. В.*

ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Застосування фінансових технологій в умовах воєнного стану в Україні є актуальним завданням, яке вимагає уваги та ретельного вивчення. Швидкий та інтенсивний розвиток сучасних технологій значно впливає на ринок фінансових послуг, змінюючи інтереси споживачів та вимагаючи адаптації компаній до нових потреб клієнтів. Діджиталізація та застосування новітніх інформаційних технологій є ключовими для забезпечення якісних фінансових продуктів. Умови воєнного стану піднімають питання необхідності розвитку фінансових технологій в Україні як одного з основних джерел забезпечення економічної стійкості країни. Навіть в умовах війни, ефективне використання фінансових технологій, особливо в сфері банківських послуг, стає критично важливим завданням для Національного банку України. Розвиток цих технологій сприятиме полегшенню проведення фінансових операцій та забезпечить зручність для клієнтів. Зокрема, у 21-му столітті, де активно прогресує діджиталізація, розвиток фінансових технологій відіграє ключову роль у підтримці конкурентоспроможності держави на світовій арені. Це сприятиме залученню більшої кількості клієнтів у банківську сферу та сприятиме загальному економічному розвитку країни.

Недавні дослідження та публікації, проведені в галузі розвитку фінансових технологій, свідчать про значний інтерес до цієї проблематики серед науковців та фахівців. Наприклад, Андрушків І. та Надієвець Л. досліджували процеси діджиталізації у банківському секторі, в той час як Клапків Ю. та Моташко Т. зосередилися на аналізі цих процесів у сфері страхування. Смолянська О. та Борисова І. вивчали ринок фінансових послуг в цілому та всі процеси, які відбуваються на ньому.

Для нації в цілому цифровізація – це можливість прискорити економічний розвиток, підвищити привабливість співпраці між підприємцями та державними структурами та спростити цей процес. Для населення – це нові можливості, економія часу, перспективні професії та роботи. Для бізнесу це означає покращення роботи, оптимізацію ресурсів, скорочення витрат тощо. Новий етап у розвитку інформаційних технологій зумовлений екстремальними умовами. Введення воєнного стану в країні сприяло прискоренню розвитку цифрових технологій у всіх напрямках, включно з фінансовими ринками. Інтенсивний розвиток цифровізації можна

спостерігати в таких сферах, як ринки капіталу, ринки цінних паперів, ринки кредитних ресурсів, інвестиційні ринки та валютні ринки. Ескалація конфліктів з країнами-агресорами стала важелем, який суттєво впливає на розвиток процесів цифровізації на ринку фінансових послуг.

Цифровізація бізнес-процесів приваблива для компаній у всіх секторах. У процесі організації діяльності фінансового ринку потреба оцифрування інформації стала особливо очевидною. Продовжує зростати кількість комерційних банків, страхових компаній, лізингових компаній, інвестиційних фондів тощо. Це посилює конкуренцію серед клієнтів. Тому існує нагальна потреба мати певну конкурентну перевагу над іншими установами, щоб привернути увагу користувачів і заохотити їх користуватися пропонованими фінансовими послугами.

Компанії, які активно впроваджують цифрові технології у свій бізнес, можуть передати більшість цих переваг своїм клієнтам. Інновації, можливі завдяки цьому процесу, роблять доступ до фінансових послуг максимально зручним і комфортним для сучасних клієнтів [1]. Впровадження інноваційних технологій має значний позитивний вплив на всіх суб'єктів ринку фінансових послуг. Деякі з них наведено нижче:

- оптимізація ресурсів компаній, що працюють на фінансових ринках;
- зменшення експлуатаційних витрат;
- зменшення кількості фізичних установ, необхідних для повного задоволення потреб клієнтів;
- зменшення прямих контактів з клієнтами;
- задоволення потреб клієнтів дистанційно та швидко;
- розширення спектру послуг, які можуть запропонувати компанії;
- надання фінансових, інформаційних та консультаційних послуг у режимі реального часу [2, с. 195–200].

Запровадження воєнного стану в нашій державі яскраво продемонструвало необхідність того, щоб люди могли отримувати послуги з віддалених територій. Тому що тепер мова йде вже не про споживчі примхи, зручність і комфорт, а про безпеку і захист життя як клієнтів, так і працівників підприємств і організацій. Найкращим вирішенням цієї проблеми є мінімізація потреби клієнтів у відвідуванні банківських відділень, страхових компаній, інвестиційних установ тощо та забезпечення дистанційного отримання всіх необхідних послуг.

Споживачі можуть отримати доступ до фінансових послуг за допомогою різноманітних інструментів, включаючи мобільні додатки установ, веб-сайти конкретних компаній і соціальні мережі. Застосування інноваційних технологій, таких як блокчейн, краудфандинг, шеринг, штучний інтелект, хмарні технології тощо є запорукою ефективної імплементації та успішного функціонування системи дистанційного обслуговування клієнтів [3]. Вони дають можливість вивести якість надання послуг на новий рівень та спростити взаємодію із споживачами.

Наразі Україна є лідером у сфері оцифрування, процесу переведення інформації в цифровий формат та надання прав її законного використання. Наприклад, це документи, оформлені через телефонні додатки та інтернет-банкінг. Сьогодні важко уявити сучасний банк без зусиль щодо автоматизації процесів, використання ІТ-технологій, максимального захисту даних клієнтів та мінімізації операційних витрат. Насамперед, фінтех-інновації зосереджені на простоті використання та зручності для клієнтів.

Незважаючи на значні переваги фінтех-компаній, існують певні ризики, які можуть викликати недовіру серед громадськості. Це стосується ризику викрадення особистої інформації клієнта внаслідок кібератаки. Власні ризики банків представлені у вигляді стратегічних ризиків (високі конкурентні ризики та нездатність «йти в ногу з часом»), операційних ризиків (шахрайство та ІТ-ризик), а також ризики недотримання правил конфіденційності даних чи правових норм.

Серед усіх українських банків ПриватБанк першим долучився до світової тенденції переведення банківських операцій в онлайн. Ця подія стала важливим кроком для розвитку платіжно-грошової сфери в банківському секторі України. У 1998 році Інтернет-банкінг Приват24

почав використовувати такі платформи, як P2B, P2P і краудфандинг [4]. А сьогодні через мобільний додаток можна зняти готівку в терміналах ПриватБанку без фізичної картки. З 2014 року на території України почалися бойові дії і почався один із найважчих економічних часів для незалежної України. Незважаючи на сильний економічний вплив, Україна продовжує підтримувати ініціативи з розвитку інформаційних технологій.

Крім того, останніми роками в Україні спостерігається стрімкий розвиток фінтех-компаній [4]. Вони починають створювати дуже сильну конкуренцію українським банкам, стимулюючи розвиток та співпрацю банківської системи з останніми інноваціями. Одним із феноменів фінансових технологій в Україні є необанки. В Україні дуже розвинений так званий онлайн-банкінг. У 2017 році в країні було засновано Monobank, який того ж року отримав нагороду «Кращий український фінтех-стартап», а потім і головний приз у номінації «Необанк року» на премії FinAwards 2018.

Monobank не має жодного фізичного відділення, але має приблизно 5 мільйонів клієнтів. За період діяльності банк видав кредити, сума яких вже перевищила 4 мільярди гривень, в обмін на які встановив мінімальні вимоги для отримання кредитного ліміту. Система кешбеку не була скасована протягом повного періоду вторгнення. Наразі Monobank посідає 2-е місце серед 11 банків, що працюють в Україні, за обсягом пропозиції великого кешбеку [5]. Крім того, зручність клієнтів банку полягає в низьких процентах та функціональному мобільному додатку. Однак до недоліків необанків можна віднести відсутність фізичних відділень і неможливість відкрити пенсійні рахунки.

Фінтех — це все ще нова галузь, яка швидко розвивається, представляє значну цінність для фінансових послуг і розповсюдження продуктів, що робить її привабливою інвестиційною можливістю. Серед глобальних тенденцій світового інвестиційного ринку кредитні, платіжні та банківські технології займають найбільшу ринкову нішу. Такі сфери, як грошові перекази, страхування та мобільні платежі, потребують найбільших інвестицій. Значний інтерес для іноземних інвесторів викликають електронні гаманці, системи онлайн-платежів, безконтактні платежі. Проте з 2018 року в Україні активно розвиваються компанії в таких перспективних сферах, як insurtech (розвиток страхування) і regtech (розвиток технологій, які допомагають компаніям відповідати нормативним вимогам).

Хоча Україна має великий потенціал і високоякісну робочу силу, країні просто не вистачає стабільних економічних умов, які могли б забезпечити довіру інвесторів і привабливість нових розробок в країні. Причиною недовіри іноземних партнерів є високий рівень тіньової економіки та часткова девальвація національної валюти. Незважаючи на цей серйозний недолік, українська економіка починає рухатися в правильному напрямку, і на сьогодні єдиною перешкодою є бойові дії на території України.

Війна і воєнний стан на території України вносить свої корективи в розвиток економічної галузі. Проте Національний банк України (НБУ) є ініціатором багатьох фінтех-проектів. Ще в січні 2020 року НБУ схвалив «Стратегію розвитку фінансового сектору України до 2025 року», спрямовану на розвиток фінансових і цифрових технологій [7]. Цей проект містить дослідження понад 30 найрозвиненіших фінтех-екосистем світу та новітні підходи світових регуляторів до регулювання ринку фінансових інновацій. Це відображає п'ять напрямків, а саме: фінансова стабільність, макроекономічний розвиток, фінансова інклюзія, розвиток фінансового ринку та інноваційний розвиток.

З огляду на те, що Україна дуже молода і відкрита для технологічних і фінансових розробок, існує багато перешкод. Перш за все, це військові дії, які безпосередньо впливають на економічну та демографічну ситуацію. Однак це жодним чином не зменшує кількість розробок, які розробляються та представляють громадськості. Відкритість і готовність українців переходити на цифрові технології є важливим і чи не головним фактором успішного використання фінансових технологій в Україні. Це призведе до того, що банки захочуть співпрацювати з фінтех-компаніями замість того, щоб залишатися в одному місці. Саме ця співпраця активно змінює банківську систему та створює нові поняття, такі як «необанки». Monobank, перший мобільний банк в Україні, мав великий успіх. Розроблений в Україні Fintech дозволяє видавати

кредити онлайн, здійснювати онлайн-транзакції, оплачувати комунальні послуги з дому через мобільний додаток тощо. Через постійний розвиток фінансових технологій в Україні громадяни звикли до таких речей, як платіжні картки та безконтактні платежі. Тому можна сказати, що швидкість технологічного розвитку в майбутньому лише зростатиме.

Список використаних джерел

1. Романовська Ю., Бабюк А., Юренко А. Специфікація розвитку банківського кредитування в умовах COVID 19. Економіка та суспільство. 2021. № 26. URL: <https://cutt.ly/pPOVEGt> (дата звернення: 29.04.2024).
2. Андрушків І., Надієвець Л. Діджиталізація в банківському секторі: світовий та вітчизняний досвід. Проблеми економіки. 2018. № 4. С. 195–200.
3. Романовська Ю., Складанюк М. Діджиталізація банківського сектору в умовах пандемії. Економіка та суспільство. 2022. № 36. URL: <https://cutt.ly/eDR0hCU>. DOI:10.32782/2524-0072/2022-36-4 (дата звернення: 29.04.2024).
4. Лащик І., Віблій П., Коць О. Особливості управління дебіторською заборгованістю підприємства. Галицький економічний вісник. 2022. Том 74. № 1. С. 68–75. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.01.068 (дата звернення: 27.04.24)
5. В'язовий С. М, Пасічник І. В. Розвиток Fintech-індустрії та її ризики для банківської діяльності. Науковий вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. 2019. № 4. С. 480–484.(дата звернення: 29.04.24).
6. Monobank кредитна карта 2023: умови, калькулятор, онлайн-заявка (Монобанк), 2023 рік. URL: <https://finsee.com/monobank> (дата звернення: 28.04.24).
7. Фінансова інклюзія, інновації та безготівкові операції в Україні- стратегії 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-inklyuziya-innovatsiyi-ta-bezgotivkovi-operatsiyi-v-ukrayini--prioriteti-strategiyi-rozvitku-fintech-2025> (дата звернення: 29.04.24).

Мартинова К.О.

*“Фінанси, банківська справа і страхування”, 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н. доцент кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу Ушеренко С.В.*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТА В ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЯХ

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком інноваційних технологій, що відкривають перед нами безліч можливостей у різних сферах життя, а особливо у фінансовій галузі. Штучний інтелект (ШІ) перетворює фінансові технології, надаючи їм небачені раніше можливості. Його застосування в цій сфері відкриває широкий спектр перспектив, які варто розглянути з різних кутів: від автоматизації рутинних процесів до аналізу даних та прогнозування ринків. Згідно зі звітом KPMG Pulse of fintech, у 2023 році ШІ є лідером серед фінтех-рішень, адже він залучив близько 12,1 мільярдів доларів США інвестицій у фінтех [1].

Серед головних напрямків, які ШІ вже змінив, можна зазначити персоналізований банкінг, кредитування, управління фінансовими ризиками, кібербезпека та виявлення шахрайств, алгоритмічний трейдинг та блокчейн [2]. Ці напрямки і на далі продовжують розвиватися, за допомогою ШІ, пристосовуючись до змін у технологічному середовищі та вимог клієнтів.

Штучний інтелект значно змінив фінансовий сектор, дозволяючи фінансовим установам створювати персоналізовані рекомендації та послуги для клієнтів на основі їхньої кредитної

історії та фінансової поведінки. Це означає, що алгоритми ШІ аналізують великі обсяги даних, такі як фінансові потреби, попередні транзакції та витрати клієнтів, для створення індивідуалізованих рекомендацій. Наприклад, вони можуть розробляти персоналізовані інвестиційні портфелі або надавати поради з бюджетування.

Також, алгоритми штучного інтелекту використовуються для автоматизації процесів прийняття рішень щодо надання кредитів у фінансових установах. Це означає, що система ШІ може аналізувати великі обсяги даних про клієнтів, такі як їхній кредитний історії, фінансовий стан та поведінку, для автоматичного визначення ймовірності повернення кредиту. Завдяки цьому, процес видачі кредитів стає швидшим та ефективнішим, оскільки відповідність клієнтів кредитним критеріям оцінюється автоматично, без значного втручання людського фактора

Штучний інтелект (ШІ) відіграє ключову роль у виявленні та аналізі фінансових ризиків в реальному часі. Використання ШІ дозволяє автоматизувати процес моніторингу фінансових ризиків на основі великих обсягів даних, включаючи історичні дані, ринкові тренди та актуальні події. Це дозволяє фінансовим установам оперативно реагувати на зміни в фінансовому середовищі та уникнути потенційних проблем. Наприклад, системи ШІ можуть автоматично виявляти зміни в ринкових умовах, що можуть вплинути на ціни активів або на рівень ризику, і надавати рекомендації щодо необхідних заходів. Крім того, ШІ може використовувати передові сучасні аналітичні методи, такі як машинне навчання та штучні нейронні мережі, для прогнозування майбутніх ризиків та розробки стратегій управління ними. Це допомагає фінансовим установам приймати обґрунтовані рішення, здійснювати управління капіталом, уникаючи небажаних фінансових втрат.

ШІ використовується для аналізу великих обсягів даних, щоб виявляти аномальні патерни та незвичайні активності, які можуть свідчити про шахрайство або кібератаки. Наприклад, системи ШІ можуть виявляти незвичайні покупки, незвичайні географічні місця, зміни у фінансовій поведінці користувачів та інші ознаки, які можуть вказувати на можливість шахрайства. Крім того, ШІ використовується для надання узагальненої безпеки фінансових транзакцій та захисту даних клієнтів. Це може включати в себе використання алгоритмів машинного навчання для виявлення потенційних загроз, розробку систем виявлення вторгнень та впровадження криптографічних методів шифрування даних. Такий підхід допомагає фінансовим установам захищати конфіденційні дані своїх клієнтів та забезпечувати безпеку фінансових транзакцій, що збільшує довіру клієнтів та підвищує репутацію установи.

Штучний інтелект використовується для розробки складних торгових стратегій на фондовому ринку з метою автоматизації та оптимізації процесу торгівлі. Це означає використання алгоритмів машинного навчання та аналізу великих обсягів даних для розробки стратегій, які можуть адаптуватися до змінних ринкових умов та реагувати на нові інформаційні впливи в реальному часі. Наприклад, ШІ може використовувати історичні дані про ціни акцій, обсяги торгів та інші показники для розробки моделей прогнозування, що допомагають визначити оптимальний час для купівлі та продажу акцій. Крім того, ШІ може використовувати алгоритми для розробки стратегій управління ризиками, які дозволяють знижувати втрати та збільшувати потенційні прибутки.

У сфері криптовалютних транзакцій, ШІ використовується для розробки алгоритмів, які дозволяють автоматизувати обробку транзакцій та підтримувати безпеку мережі. Крім того, в галузі управління ланцюгами постачання, ШІ може використовуватися для створення оптимальних контрактів, що дозволяють автоматизувати та оптимізувати процеси постачання, від виробництва до доставки, забезпечуючи прозорість та відстеження кожного етапу. Щодо забезпечення безпеки та унікальності даних, ШІ використовується для розробки систем, які забезпечують захист від кібератак та впроваджують механізми контролю доступу до інформації. Використання ШІ в цих сферах допомагає підвищити ефективність, безпеку та надійність систем на базі блокчейну, що робить їх більш привабливими для різноманітних застосувань у фінансовому секторі та інших галузях.

Штучний інтелект (ШІ) має потенціал змінити багато напрямків у фінансовому секторі у майбутньому. Деякі з можливих напрямків включають покращені фінансові поради, розвиток

фінтех-рішень, ризик-орієнтоване управління портфелем, розширення ринків криптовалют та їх волатильність, підвищення кібербезпеки, зокрема:

- ШІ може надавати більш точні та персоналізовані фінансові поради, враховуючи більшу кількість даних про клієнтів та ринкову інформацію;
- ШІ може допомогти у створенні нових фінтех-рішень, які спростять процеси банкінгу, інвестування та страхування, забезпечуючи швидкість та ефективність;
- ШІ може розробляти більш складні моделі для оцінки ризиків у фінансових портфелях та надавати рекомендації щодо їх управління;
- ШІ може допомогти вдосконалити процеси кредитування шляхом більш точного визначення кредитного ризику та розробки інноваційних підходів до оцінки кредитоспроможності;
- ШІ може сприяти розвитку ринку криптовалют шляхом розробки нових алгоритмів для прогнозування цін та ризиків у цьому секторі;
- ШІ може допомогти фінансовим установам удосконалити свої системи кібербезпеки шляхом виявлення та запобігання кібератак та шахрайству.

У висновку можна відзначити, що перспективи застосування штучного інтелекту в фінансових технологіях є відкритими та повним можливостей. Він може змінити спосіб, яким ми сприймаємо та працюємо з фінансами, роблячи їх більш доступними, ефективними та безпечними. Проте для досягнення повного потенціалу цих переваг необхідно уважно вирішувати етичні та безпекові питання, а також інвестувати у розвиток професіоналізму серед працівників цієї сфери.

Список використаних джерел

1. Звіт KPMG Pulse of fintech URL: <https://kpmg.com/xx/en/home/industries/financial-services/pulse-of-fintech.html> (дата звернення 27.04.2024)
2. Як штучний інтелект змінив фінансовий сектор: 6 головних напрямків. URL: <https://processer.media/ua/yak-shtuchnij-intelekt-zminiv-finansovij-sektor-6-golovnih-napryamkiv/> (дата звернення 28.04.2024)
3. Тренди ШІ: як штучний інтелект вплине на фінансову сферу URL: <https://speka.media/trendi-si-yak-stuchnij-intelekt-vpline-na-finansovu-sferu-vmjkzv> (дата звернення 28.04.2024)

Дмитренко О.С.

*“Фінанси, банківська справа та страхування”, 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів
і контролінгу Ушеренко С.В.*

НЕОБАНКИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах економічного розвитку України, спричинених коронакризою та військовим станом, більшість вітчизняних банків активно переходять на дистанційне обслуговування своїх клієнтів. Це проявляється у розвитку сервісів та каналів, таких як веб-сайти, мобільні додатки та чат-боти. Нові умови не лише вимагають від банків адаптації до складних обставин, але й спонукають їх активно розвиватися, впроваджуючи цифрові технології. Серед них – розвиток штучного інтелекту, відкритий банкінг, хмарні технології, блокчейн, шерінг, краудфандинг, розвиток необанків.

Введення воєнного стану підкреслило важливість можливості отримання послуг дистанційно, як справу безпеки та захисту життя. У зв'язку з цим, найбільш оптимальним рішенням є забезпечення клієнтам можливості отримання усіх необхідних послуг дистанційно, мінімізуючи відвідування відділень банку. Це можна здійснити через необанки (фінтех-компанії), які працюють виключно в цифровому форматі, не мають відділень та відповідно позбавлені відповідних витрат, що дозволяє їм пропонувати конкурентні комісії та вигідні умови обслуговування для клієнтів.

У сфері банківських послуг в Україні широко впроваджуються технологічні інновації. Однією з ключових мет цілей, визначених Національним банком України в рамках стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року, є посилення використання фінансових технологій та відкрита банківська політика для сприяння переходу до цифрового банкінгу [1]. Згідно з прогнозами порталу Statista, до 2025 року понад 22 % населення України користуватимуться онлайн-банкінгом, що є значним зростанням порівняно з рівнем у 15 % у 2021 році [2].

У загальному розумінні, необанк (відомий також як "віртуальний банк", "цифровий банк" або "мобільний банк") є банком, який здійснює свою діяльність на основі ліцензії іншого банку, який виступає материнським. Суть необанку полягає у тому, що він є модернізованим і оновлюваним банкінгом з розширеною функціональністю, різними формами зв'язку та передачі даних, включаючи Інтернет та мобільний банк. Віртуальні банки зазвичай працюють у онлайн режимі та функціонують виключно на нових технологічних платформах. Щоб залишатися конкурентоспроможними на фінансовому ринку, такі мобільні банки змушені пропонувати оновлені фінансові послуги, такі як підвищені відсоткові ставки або плата за обслуговування карткового рахунку. Ці віртуальні банки можуть діяти, отримуючи власну банківську ліцензію або отримуючи ліцензію вже існуючого банку. Іншими словами, необанки фактично закупають оптові послуги у фінансової установи (банку), яка надає їм ліцензію, а потім роздрібно продають ці послуги своїм клієнтам.

Необанки відрізняються наявністю таких функцій, як традиційні віртуальні платіжні картки, мобільні депозити, індивідуальні платежі з використанням персоналізації через телефонні номери, електронні листи або ідентифікації в соціальних мережах, а також інструменти мобільного бюджетування та цифрові квитанції в онлайн режимі.

За останні кілька років в Україні з'явилося близько 280 необанків, і ще декілька десятків готуються до входу на фінансовий ринок. Найактивніший приріст їхньої кількості спостерігався у 2019 та 2020 роках, коли розпочали діяльність 72 та 60 нових необанків відповідно [3, 4, 5].

Хоча необанки стрімко розвиваються у світі (рис. 1) через світову фінансову кризу 2008 року, для України цей формат є абсолютно новим, і лише з 2017 року він почав поступово зароджуватись.

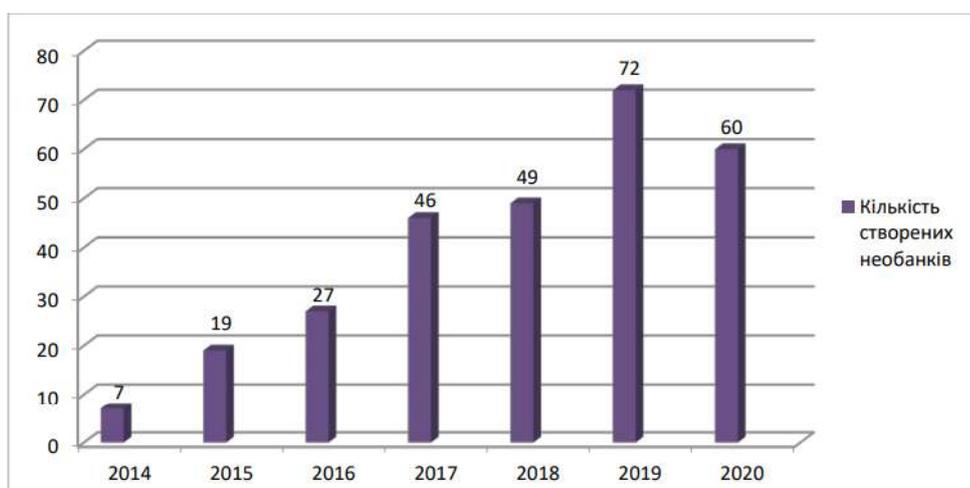

Рис. 1. Кількість створених необанків у 2014–2021 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [21; 22; 23]

Першим українським необанком, який і наразі демонструє чудові показники діяльності, став Монобанк. Цей банк, який отримав ліцензію від АТ "Універсал Банк", не маючи філій та банківських відділень, надає всі свої послуги за допомогою мобільних додатків і спілкується з клієнтами через програми обміну миттєвих повідомлень, такі як Viber, Facebook, Telegram.

У 2019 році в Україні з'явилися два нових необанки: Спортбанк та Тодобанк, а в 2020 році – О.банк. У 2021 році стартували ще три: Необанк, Ізібанк та Банк Власний Рахунок. Лише Необанк та Монобанк пропонують послуги для фізичних осіб-підприємців. Наприклад, за I півріччя 2020 року Монобанк залучив 614 тис. клієнтів, що перевищило на 1,5 разу показник Приватбанку. Монобанк продовжував залучати клієнтів та видавати по 5000 карток щодня навіть під час карантину, що дало йому високі результати. Успіх Монобанку пояснюється компанією Fintech Vand, колишніми акціонерами та топ-менеджерами в українських банках, які мають досвід у фінансових послугах та вирішили розробити цей банк внаслідок обмежень у займанні керівних посад у традиційних банках.

Необанки мають ряд конкурентних переваг, які визначають їх успіх на фінансовому ринку. Серед них: зменшення часу, необхідного для отримання банківських послуг; використання передових фінансових сервісів, недоступних у традиційних банках, для зручності клієнтів; онлайн режим та цілодобовий доступ до контакт-центру, що став важливим під час пандемії covid-19; вигідніші процентні ставки на депозити для клієнтів; простий процес отримання кредитних послуг; відсутність або низькі комісії за банківські послуги.

Порівнюючи їх із традиційними банками, можна виділити такі особливості: відсутність структурних підрозділів і відділень, що дозволяє економити час та витрати на утримання таких закладів; цілодобовий доступ до банківських послуг без обмежень за географічним принципом; використання інтернету для здійснення операцій, що вимагає постійного доступу до мережі; ідентифікація клієнтів через інформаційно-комунікативні технології та біометричні методи; швидка адаптація банківських послуг під потреби клієнтів. простий процес створення та регулювання необанків.

Незважаючи на переваги, необанки мають свої недоліки, які уповільнюють їхнє розширення. Основні з них – низький рівень довіри населення та недостатня цифрова та фінансова грамотність. Для подолання цих перешкод потрібні дієві правові механізми та засоби стимулювання розвитку необанків, а також надійні механізми регулювання їх діяльності. Успіх віртуальних банків ґрунтується на трьох ключових факторах: використанні наявних активів, швидкій реалізації цифрових банківських операцій та інноваційному прогресі, що стає важливим у сучасному конкурентному середовищі.

Щодо майбутніх перспектив необанкінгу в Україні, можливе перетворення інноваційних стартапів та невеликих організацій у великі компанії, а також розширення сфери діяльності необанків на базі вже існуючих банківських установ або шляхом злиття різних кредитних установ з подальшим реформуванням їх організаційної структури [6]. Впровадження досвіду розвинутих країн в Україні та внесення змін до законодавчої бази можуть покращити інвестиційний клімат, особливо в галузі ІТ та фінтех, що стане стимулом для невеликих компаній вийти з тіні [6].

Отже, для отримання значної переваги над традиційними банками, небанкам потрібно пропонувати клієнтам більш складні та вигідні продукти. Вони можуть бути більш гнучкими та креативними у встановленні партнерських зв'язків з небанківськими організаціями, що може підвищити прибутковість та зменшити залежність від традиційних джерел банківського доходу. Перехід до небанків передбачає не лише заміну відділень традиційних банків на онлайн-платформи, а й забезпечення високого рівня довіри клієнтів до них, підвищення фінансової грамотності, надійну роботу технологічного обладнання, якісний індивідуальний підхід, оновлення нормативно-правової бази, особливо щодо умов ліцензування діяльності небанків. Крім того, успіх небанківського сектору буде сприяти розвитку новітніх цифрових технологічних процесів у банківській справі, впровадженню нових банківських стандартів та інструментів для учасників фінансового ринку.

Список використаних джерел

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4
2. Маркевич К. Необанки vs традиційні банки: як необанки змінюють фінансову систему. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/neobanky-vs-tradytsiini-banky-iaak-neobanky-zminiuiut-finan-sovu-systemy#a4>
3. Дробота Я.А., Бражник Л.В., Дорошенко О.О. Диджиталізовані інновації банківського бізнесу. Економіка та суспільство. 2021. № 23. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/10385>
4. Скільки необанків потрібно Україні. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/skolko-neobankovnuzhno-ukraine/>
5. Ткаченко Ю.В., Зверук Л.А. Сучасні технології як основа інноваційної моделі розвитку банківського бізнесу. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/2-26-41.pdf>
6. Українські необанки: ключові гравці й потенційні ніші для розвитку URL: <https://elnews.com.ua/uk/ukrayinski-neobanky-klyuchovi-gravczi-j-potencijni-nishi-dlya-rozvytku/>

Щербак К.С.

*“Фінанси, банківська справа та страхування”, 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних
фінансів і контролінгу Ушеренко С.В.*

ЗАСТОСУВАННЯ ФІНТЕХНОЛОГІЙ В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Фінансові технології, або фінтех, радикально змінюють банківську галузь, пропонуючи новаторські рішення для підвищення продуктивності, зручності та індивідуалізації фінансових послуг. Для банків впровадження цифрових інструментів та технологій стає критично важливим, щоб зберегти конкурентні переваги та задовольнити зростаючі вимоги клієнтів. Мета цих тез – проаналізувати поточний стан застосування фінтехнологій у банківництві та окреслити перспективи їхнього подальшого розвитку. Фінансові технології, або фінтех, радикально змінюють банківську галузь, пропонуючи новаторські рішення для підвищення продуктивності, зручності та індивідуалізації фінансових послуг. Для банків впровадження цифрових інструментів та технологій стає критично важливим, щоб зберегти конкурентні переваги та задовольнити зростаючі вимоги клієнтів. Мета цих тез – проаналізувати поточний стан застосування фінтехнологій у банківництві та окреслити перспективи їхнього подальшого розвитку.

Використання банківських онлайн-продуктів, платіжних карток з розширеними можливостями, сучасних методів розповсюдження банківських продуктів, віртуальних валют, систем нагляду, швидких переказів та щоденного банкінгу стало необхідністю в сучасному банківському бізнесі з упровадженням фінансових технологій. Основою ефективного функціонування інноваційного банківництва є віртуалізація, оптимізація бізнес-процесів, організаційно-економічні інновації, забезпечення безпеки шляхом використання інтегрованих систем управління ризиками, скорингових моделей, прогнозування, моделювання, стрес-тестування, управління системними ризиками, а також вдосконалення банківського законодавства та державного регулювання інноваційного розвитку ринку банківських послуг України.

Національний банк України активно сприяє розвитку фінансових технологій в країні шляхом різноманітних ініціатив та заходів. Зокрема, було розроблено Стратегію розвитку фінтеху

в Україні до 2025 року, метою якої є перехід до цифрової економіки, впровадження актуальних інновацій та підвищення рівня фінансової грамотності серед користувачів. Ключовими кроками реалізації цієї стратегії є створення та поширення революційних, простих у використанні, зручних і безпечних сервісів, додатків та послуг у сфері фінансових технологій. Регулятор прагне сприяти цифровізації фінансового сектору та розвитку інноваційних рішень для зручності та захисту споживачів [1].

Національний банк України затвердив Стратегію розвитку фінтеху в Україні до 2025 року в липні 2020 року (далі – Стратегія) – покроковий план створення в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами. Ключовими дієвими елементами Стратегії були:

- розроблення та впровадження концепту повноцінної регуляторної "пісочниці" для швидкого тестування інноваційних проєктів;
- підвищення рівня фінансової обізнаності та залученості (інклюзії) населення та бізнесу;
- запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг [4].

Фінтехнології революціонізують банківський сектор, привносячи нові можливості та зручності як для клієнтів, так і для банків. Вони забезпечують швидкі та зручні цифрові платежі, розширюють асортимент фінансових послуг, покращують аналітику та ризик-менеджмент, використовують блокчейн для забезпечення безпеки та надійності трансакцій, інноваційно підходять до кібербезпеки. Все це робить банківський сектор більш конкурентоспроможним, забезпечує кращий сервіс та оптимізує операційні процеси, відкриваючи шлях до нових можливостей і зростання [2].

Таблиця 1

**Тенденції зростання об'ємів безготівкових операцій (А)
та кількості «е-гаманців» (Б) в Україні за 2020–2024 рр.**

Рік	Обсяг безготівкових операцій (А), млрд грн	Кількість «е-гаманців» (Б), млн шт
2020	1200	15
2021	1700	22
2022	2400	30
2023	3200	38
2024 (прогноз)	4000	46

Джерело: складено за даними [5]

Поряд з інноваційними зрушеннями банківських установ на фінансовому ринку з'явилися нові фінтехкомпанії, що пропонують цілу низку зручних рішень на базі провідних інноваційних технологій, оптимізації банківських послуг, продають фінансові продукти на привабливіших умовах, менш затратних для споживачів, або розробляють нові платіжні інструменти та технічні рішення в ніші банківського бізнесу [5].

У 2023–2024 рр. розвиток Fintech відбувається з урахуванням воєнних дій в Україні, що чинить вплив на весь світ, зокрема, на країни Європи:

1. банки все більше акцентують увагу на цифровізації своїх послуг, надаючи клієнтам можливість здійснювати операції онлайн, отримувати кредити через мобільні додатки та використовувати інші цифрові сервіси;
2. зростає популярність мобільних платежів та електронних гаманців серед клієнтів банків;
3. банки впроваджують нові фінансові продукти та послуги, такі як розумні портфельні менеджери, мікрокредитування, платіжні рішення для бізнесу тощо, що сприяло розширенню їхнього клієнтського бази та конкурентоспроможності;

4. у зв'язку з ростом онлайн-операцій, банки активно вдосконалювали свої системи кібербезпеки та ризик-менеджменту для запобігання шахрайству та кібератакам;

5. впровадження блокчейн технологій для забезпечення безпеки та ефективності фінансових трансакцій, а також для розробки нових моделей бізнесу, таких як децентралізовані фінанси (DeFi).

Таблиця 2

Залученість банків України до співпраці з фінтех-компаніями у 2023 році

Тип співпраці	Кількість банків	Приклади
Відкритий банкінг (Open Banking)	15	Приват24, Ощадбанк, Альфа-Банк, ПУМБ, Райффайзен Банк
Використання фінтех-рішень	20	Монобанк, Аваль, Укргазбанк, ОТП Банк, Кредит Агрі-коль
Інвестиції у фінтех-стартапи	10	ПУМБ, Ощадбанк, венчурний фонд AV Ventures, венчурний фонд Concorde Capital
Створення спільних фінтех-продуктів	5	Приват24 та Monobank (спільний продукт "єСеднь"), Ощадбанк та Fintech Factory (спільний продукт "Ощад Факторинг")
Партнерство з фінтех-компаніями	30	Усі великі та середні банки України мають партнерські відносини з фінтех-компаніями

Джерело: складено за даними [3]

В Україні простежується розбудова інноваційного фінансового ринку з масштабною фінансовою інклюдією. Зважаючи на існуючий попит на ринку та значною пропозицією від українських стартапів, банківська система на чолі з національним регулятором має усі можливості впроваджувати найбільш важливі FinTech досягнення: бажаний перехід до віртуальних трансакцій, створення необанків, розширення застосування біометрії та штучного інтелекту [1]. Хоча фінансові технології (фінтех) з'явилися відносно нещодавно, інтерес до цієї галузі стрімко зростає та набирає обертів. Аналізуючи широкий спектр фінтех-послуг, можна побачити їхній потенційно великий вплив на функціонування фінансової системи. Це вимагає ретельного вивчення переваг та ризиків, пов'язаних із впровадженням фінтех-інновацій у банківському секторі України та для економіки в цілому. Необхідно зважено оцінити наслідки застосування новітніх фінансових технологій для забезпечення їх ефективності та мінімізації можливих загроз.

Фінтех перетворює весь сектор банківських послуг: змінює способи, час і місце надання фінансових послуг і продуктів, формує нові умови взаємодії банків і Фінтех-компаній і їх клієнтами [3]. В результаті розвитку Фінтех з'являється велика кількість бізнес-моделей, що створює проблеми як для учасників ринку, так і для наглядових і регулюючих органів, призначених для забезпечення стабільності і безпеки мереж, знаходження правильного балансу між збереженням фінансової стабільності і захистом споживачів, залишаючи місце для інновацій. Усунення ризиків Фінтех в банківській сфері призведе до появи нової фінансової галузі, де Фінтех займе центральне місце.

Список використаних джерел

1. Борисова Л.Є, Злобін Г.О., «FINTECH ДОСЯГНЕННЯ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ», URL: <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c34505b3-24a9-4fd5-b9cf-3a25495887e7/content>

2. Григораш О.В., Волошин І.А., Економіка та суспільство 2023, «ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ВПЛИВОМ ПАНДЕМІЇ ТА ВІЙНИ», URL: <file:///C:/Users/ketri/Downloads/2176-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-2097-1-10-20230314.pdf>
3. Мусіян Є.А., РЕФЕРАТ кваліфікаційної роботи магістра, «Розвиток фінансових технологій в Україні», URL: <https://core.ac.uk/download/491367265.pdf>
4. Національний банк України, 2024 р., «Розвиток фінтеху в Україні», URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>
5. Худолій Ю. С., Халевіна М. О., Фінанси та банківська справа 2021, «Фінтехнології в банківському бізнесі: реалії та перспективи», URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2021-1_0-pages-134_142.pdf
6. Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку та каталог. URL: http://www.fstua.info/wp-content/uploads/2019/02/FinTech_Catalogue_feb2018_en_ua.pdf

Марченко О.В

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу Мякишевська О.М.*

ІНВЕСТИЦІЇ В СОНЯЧНУ ЕНЕРГЕТИКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Інвестиції в сонячну енергетику в умовах війни сприяють економічній стійкості та енергетичній незалежності країни. Війна завдає значних руйнувань інфраструктури, включаючи енергетичні об'єкти, що сприяють розвитку відновлюваних джерел енергії в критичному місці для забезпечення безперебійного постачання енергії. Сонячна енергетика забезпечує досить швидке розгортання та меншу вразливість до фізичних атак із традиційними енергетичними системами. Крім того, інвестиції в сферу підтримують економічне відновлення, створюючи робочі місця та зменшуючи залежність від імпорту енергоресурсів, що є особливою формою в умовах воєнного часу.

Внаслідок пошкоджень і обстрілів об'єктів "зеленої" енергетики на окупованих територіях їх робота припинилася. До жовтня 2022 року було виведено з експлуатації майже 75 % вітрових станцій та 45–50 % сонячних станцій, зокрема на півдні України. Учасники ринку підкреслюють, що точні збитки сектору буде можливо оцінити лише після повної деокупації захоплених територій. Відновлено роботу Трифонівської СЕС та Тилігульської ВЕС. Деокупація сприяла відновленню електроенергетичних об'єктів, проте значну частку "зеленої" генерації було втрачено [3; 6].

Галузь втратила близько половини виробництва електроенергії з відновлюваних джерел. Збитки галузі оцінюються на мільярди гривень, загальна заборгованість перевищує 18,2 млрд грн. Низький рівень розрахунків пов'язаний із різними чинниками, включаючи недостатність тарифів та відсутність сталого експорту [4].

Для підтримки розвитку "зеленої" генерації в Україні було ухвалено законопроекти та внесено зміни, запроваджено сертифікати походження для "зеленої" електроенергії та механізми стимулювання виробників зеленого струму. Впроваджено контракти на різницю, механізм самовиробництва та інші заходи для підтримки енергоефективності та розвитку "зелених" технологій.

Відновлювальні або альтернативні джерела енергії є надзвичайно важливими для нашої країни. Останнім часом розвиток відновлювальної енергетики в Україні був значним, і альтернативні джерела електроенергії склали 8 % від загального обсягу виробництва електроенергії у 2021 році [1]. Сонячна енергетика в Україні має великий потенціал для

розвитку, що робить інвестиції у цей сектор дуже популярними. Інвестування в сонячну енергетику має кілька переваг: автоматизація бізнесу, енергетична незалежність, що ґрунтується виключно на сонячній енергії, екологічна чистота бізнесу, мінімальні витрати на етапі виробництва електроенергії. Окупність сонячних електростанцій різниться залежно від факторів, таких як потужність, власне споживання електроенергії, місце монтажу та якість електромережі [5].

На сьогодні інвестування в сонячну енергетику можливе двома напрямками: інвестування коштів у приватні сонячні енергетичні системи та інвестування у промислові сонячні електростанції [2]. Інвестиції в сонячну енергетику відкривають перспективи для розвитку відновлювальної енергетики в Україні. З більш ніж 80 % території України, яка має високий сонячний потенціал, інвестування в сонячну енергетику може бути фінансово вигідним. Розуміння механізмів реалізації електроенергії, що забезпечується Українською енергетичною біржею (УЕБ), є важливим для інвесторів в енергетичний сектор [2].

Україна першою у світі впроваджує багаторівневий захист цивільної енергетичної інфраструктури для максимального убереження її від наслідків ворожих атак. Міністр енергетики Герман Галущенко заявив про це під час зустрічі радників з питань національної безпеки та зовнішньої політики у Мальті. Восени 2022 року Росія розпочала масштабні обстріли енергоінфраструктури України, що призвело до надзвичайного стану у енергетиці. Міжнародні організації та уряди надсилали допомогу для відновлення електрики, а в Парижі був затверджений пакет допомоги на проходження зими. Прем'єр-міністр Денис Шмигаль підкреслював необхідність швидкої відбудови енергетичної інфраструктури та відновлення економіки України. Роботи з відновлення електромереж тривають, а до початку опалювального сезону ставиться завдання додати в енергосистему нові потужності [4].

У сучасних умовах, зріст попиту на сонячну енергію сприяє швидкому розвитку цієї галузі. Процеси декарбонізації та стрімкого розвитку технологій дозволяють зменшити час окупності інвестицій у сонячну фотоелектричну енергію, що робить її привабливою для багатьох інвесторів.

Пільгові тарифи гарантують фіксовану ціну за вироблену енергію протягом тривалого періоду, що сприяє стабільності та прозорості у виробництві електроенергії [1].

Feed-in Premium дозволяє виробникам енергії отримувати фіксовану ціну за вироблену енергію та продавати невикористану електроенергію за ринковими цінами.

Механізми стимулювання дозволяють збільшити ефективність виробництва сонячної енергії, знизити час окупності інвестицій, та сприяти енергетичній декарбонізації. Це відкриває нові можливості для енергетичного ринку та допомагає покращити економічний та екологічний стан суспільства.

Зелений тариф сприяє розвитку альтернативної енергетики та робить інвестиції більш привабливими. Ця програма має на меті стимулювати розвиток сонячної енергетики через фіксовані ціни за вироблену енергію.

Програма часткового відшкодування вартості надає компенсацію частини витрат на встановлення сонячних панелей, що допомагає зменшити витрати на відновлювальну енергію.

Гранти та інвестиційні програми, такі як програма "Додай енергії своєму бізнесу", надають фінансову підтримку для встановлення сонячних панелей та створення сонячних електростанцій. Ці ініціативи сприяють енергоефективності та сталому розвитку підприємств в Україні [2; 6].

На фоні пошкоджень та обстрілів "зеленої" енергетики на окупованих територіях України відбулося значне припинення роботи об'єктів відновлювальної енергетики, що призвело до втрати значної частини виробництва електроенергії з цих джерел. Оцінка збитків у секторі "зеленої" генерації буде можлива лише після повної деокупації захоплених територій. втратили, деокупація дозволила відновити роботу деяких об'єктів відновлювальної енергетики, але загальний збиток сектора залишається значним.

Уряд України слідує заходам для підтримки розвитку "зеленої" генерації, включаючи законодавчі зміни, впровадження сертифікатів походження "зеленої" електроенергії та механізму стимулювання виробників зеленого струму. Інвестиції в сонячну енергетику мають значний потенціал для розвитку в Україні, особливо з урахуванням її екологічної та економічної вигоди. Заходи, такі як пільгові тарифи, Feed-in Premium, програма часткового відшкодування вартості та гранти, сприяють збільшенню ефективності та привабливості інвестицій у сонячну енергетику. Програми підтримки, які забезпечують фінансову підтримку встановлення сонячних панелей та створення сонячних електростанцій, сприяють розвитку енергоефективності та сталого розвитку підприємств в Україні.

Список використаних джерел

1. Конеченков А. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Разумков Центр. 11.11.22. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sector-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>
2. Механізми стимулювання для розвитку сонячної енергетики. АСЕУ. 01.03.2023. URL: <https://aseu.org.ua/14316/>
3. Наскільки постраждала через війну "зелена" енергетика в Україні. texty.org.ua. 2023-05-24 URL: <https://texty.org.ua/fragments/109722/naskilky-postrazhdala-cherez-vijnu-zelena-enerhetuka-v-ukrayini/>
4. Рентабельність інвестування в сонячну енергетику у 2022 році. Українська Енергетична Біржа. 30.06.2022. URL: <https://www.ueex.com.ua/presscenter/news/rentabelnist-investuvannya-v-sonyachnu-energetiku-u-2022-rotsi>
5. Собенко Н. Спецоперація ГУР: дрони атакували три об'єкти на території РФ — джерела. Суспільне Новини. 12.05.24. URL: <https://suspilne.media/743955-specoperacia-gur-droni-atakuvali-tri-obekti-na-teritorii-rf-dzerela>
6. Топалов М. Що залишилося від "зеленої" енергетики в Україні Економічна правда. 24.05.23. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/05/24/700431>

Юр О.Р.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадіма Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н, доцент кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу Мякишевська О.М.*

ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Від інтенсивності інвестиційної діяльності та діапазону залучення коштів в країну, залежить як економічний розвиток держави, так і функціонування всіх галузей. Тому важливість та актуальність даної теми завжди варта нашої уваги. Завданням даної роботи є розглянути інтенсивність залучення інвестицій в Україну в період війни та порівняти дані результати з попередніми роками.

Інвестиції відіграють ключову роль у просуванні економіки будь-якої країни, але привернення іноземного капіталу – це складний процес. Іноземні інвестори уважно розглядають напрямки інвестування та дотримуються конкретних критеріїв при обиранні об'єктів для вкладень. Критерії привабливості для інвестування включають не лише аналітичні показники, але й різноманітні умови, такі як відсутність корупційних ризиків, готовність інвестиційних проєктів, наявність стратегічних документів розвитку обраного регіону, а також готовність

місцевих чиновників сприяти реалізації нових проєктів та наявність сприятливої нормативно-правової бази. Ці умови мають вирішальне значення для потенційних інвесторів, особливо якщо політична та соціально-економічна ситуація в країні та її регіонах є стабільною і передбачуваною.

Об'єднана конференція ООН з торгівлі та розвитку визначає дві групи факторів, що впливають на інвестиційну привабливість будь-якої країни. З них ми можемо виділити макроекономічні та політичні фактори: стан економіки країни, ціни на сировинні товари, зміни у глобальних фінансових правилах, волатильність обмінного курсу, геополітична невизначеність, боргові проблеми країн.

Наступною групою є корпоративні та суспільно-природничі фактори: технологічні зміни, включаючи цифрову економіку, глобальна урбанізація, енергетична та продовольча безпека, міграція, стихійні лиха, зокрема пандемії, тероризм.

Наразі економіка України розвивається у край складних умовах, що пов'язані з повномасштабним вторгненням росії на територію нашої держави. Саме тому гостро стоїть питання залучення іноземних інвестицій в країну, адже це надасть поштовх до збільшення валютного фонду, наповнення бюджету, створення робочих місць та до активізації національної економіки. Залучення коштів у воєнний стан можуть відлякувати потенційних інвесторів, так як відіграє низка факторів, а саме:

- проблеми з вивезенням та ввезенням продукції через руйнування, закриття та перешкоджання портів чи аеропортів;
- захоплення східних регіонів країни, що спричинили релокацію бізнесів та їх закриття;
- ускладнення логістичної діяльності міжнародних компаній та території України.

За даними Світового банку, після двох років повномасштабного вторгнення, через завдані збитки, Україні доведеться залучити близько 486 мільярдів доларів США для відновлення всієї інфраструктури.

Держава створила так зване «інвестиційне меню» [1], де поділила необхідні інвестиції на певні сектори. Так, наприклад, в енергетичному секторі існує більше 50 проєктів з інвестиційним потенціалом близько на 177 млрд грн. Також до вибору пропонується металургійна, аграрна інноваційна промисловості. Загалом наявно близько 10 секторів. Так за даними Національного банку, з боку іноземних інвесторів було вкладено в економіку близько 4,25 млрд доларів, що значно переважає інвестиції у 2015-2017 роки.

Найбільші вкладення надходять від зовнішніх інвесторів, що практикуються на виготовленні зброї. Так, німецька компанія Rheinmetall повідомляє про наміри побудувати в Україні щонайменше чотири заводи по виготовленню боєприпасів [3]. Rheinmetall є не лише найбільшим у світі виробником артилерійських боєприпасів і лідером у сфері оборонних технологій. Він також має досвід, необхідний для планування, будівництва та експлуатації потужностей для виробництва боєприпасів. Ще одна німецька компанія Quantum-Systems, яка спеціалізується на виробництві безпілотників, оголосила про відкриття виробництва дронів в Україні [4]. Новий завод стане другим підприємством компанії в Україні, і очікується, що до кінця року на ньому працюватиме близько 100 осіб. Quantum Systems інвестує до шести мільйонів євро протягом наступних двох років. Наразі Quantum Systems виробляє як компанія подвійного призначення з приблизно 250 співробітниками в трьох місцях для цивільного та державного секторів. Виробництво в Україні є четвертим заводом із семи локацій у всьому світі.

Також у секторі видобутку нафти та природного газу масштабну програму ініціювала Укрнафта, даною пропозицією зацікавилось близько 7 іноземних інвесторів з країн Європи та Північної Америки.

Досить нещодавно було оприлюднено статистичні дані ЄБА (Європейської бізнес-асоціації) щодо інвестиційної привабливості України. За даними опитування індекс привабливості для залучення коштів в державу у 2023 році отримав близько 2,44 пункти з 5 можливих. Дана оцінка покращилась у порівнянні з 2022 роком та повернулася на рівень довоєнного періоду.

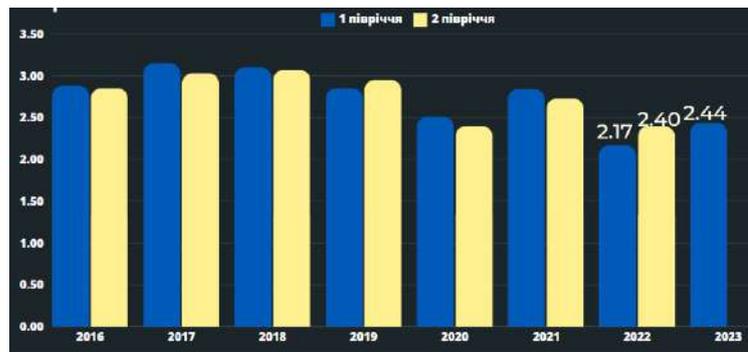

Рис. 1. Індекс інвестиційної привабливості України за 2016-2023 роки

Джерело – створено автором на основі [2]

Також дослідження показало, що у 2023 році, у порівнянні з 2022, відсоток опитуваних людей, які бачать інвестиційний клімат в Україні вкрай несприятливим значно знизився з 53 % до 24 %. За прогнозними даними 48 % вважають ситуація не зміниться у 2024 році і 14 % очікують покращення [2].

Головним фактором, який очолює перелік негативних проблем для залучення коштів, названо російську агресію. Трохи менше приділили увагу корупції та слабкій судовій системі. У списку позитивних переліків, інвестори одразу відзначити статус України як кандидата до ЄС та діджиталізацію державних послуг. Протягом останніх кількох років в Україні швидко розвиваються цифрові технології. Активно просувається концепція побудови цифрової держави, послуги надаються як громадянам, так і бізнесу. Наступними позитивними факторами стали скасування мит та квот на український експорт, «транспортний безвіз» та включення українських логістичних шляхів до індикативних мап Трансєвропейської транспортної мережі. Саме тому 57 % опитуваних продовжуватимуть інвестування в Україну. Більше того 79 % виявили готовність до інвестицій для відбудови держави [2].

Отже, Україна на сьогодні цікава інвесторам, які працюють з так званими distressed assets, Мова про інвесторів, що готові скуповувати дуже дешево навіть надзвичайно ризикові активи в очікуванні, що якщо щось з того виросте, то вони матимуть прибуток, навіть якщо більшість таких вкладень "згорять".

Також є гравці, які готують собі "плацдарм" на довгострокову перспективу з розумінням того, що, наприклад, агросектор в Україні буде більш конкурентним, ніж деінде в ЄС. Під час війни складно привабити в Україну як західні, так і внутрішні інвестиції. Проте в довгостроковій перспективі Україна буде дуже інвестиційно привабливою країною через необхідність активного відновлення пошкодженої інфраструктури. Це створює перспективи не лише для будівельного сектора, але й для всіх постачальників будівельних матеріалів, послуг архітекторів Через війну Україна набуває значної експертизи у сфері оборонної промисловості, медичної реабілітації та розминування. На теперішній же час в Україні досить незначний внутрішній ринок, ще не досягнуто повної лібералізації та гармонізації з ЄС, дорога логістика та багато ризиків, пов'язаних з війною. Водночас зовнішні інвестиції критично необхідні економіці для підтримки оборони саме зараз.

Список використаних джерел

1. <https://advantageukraine.com/ua/>
2. Європейська бізнес асоціація «індекс інвестиційної привабливості України 2023, ст 3-5 https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/EBA-InvestIndex_-2023_UA.pdf
3. Укрінформ: Німецький виробник зброї Rheinmetall планує створити в Україні щонайменше чотири заводи. <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3839908-rheinmetall-planue-vidkriti-v-ukraini-sonajmense-cotiri-zavodi.html>
4. Німецька Quantum-Systems відкрила новий завод з виробництва дронів в Україні <https://forbes.ua/news/nimetska-quantum-systems-vidkrila-noviy-zavod-z-virobnitstva-droniv-v-ukraini-19042024-20661>

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ СИСТЕМ ТА ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Під час довготривалих активних бойових дій, коли стабільність та безпека є найбільш важливими пріоритетами для суспільства, використання цифрових платіжних систем та електронних грошей набуває особливого значення. Ці технології стають надійним засобом забезпечення фінансової безпеки та зручності для населення, підприємств, а отже і держави.

Дана тема нині є актуальною через російсько-українську війну, що завдала значних збитків державі, і достеменно неможливо визначити імовірні наслідки, якби сучасні технології для розрахунків між суб'єктами економіки були відсутніми.

Важливо з'ясувати роль цифрових платіжних систем та електронних грошей в період воєнних конфліктів та їх значущість задля забезпечення фінансової стабільності, безпеки та ефективного функціонування економіки. Буде розглянута перевага застосування таких технологій для різних сфер діяльності суспільства та проаналізований їхній вплив на соціально-економічний розвиток країни у часи воєнних загроз. Тому насамперед стане зрозуміло, як саме вони можуть допомогти суспільству, і які виклики та перешкоди можуть стати на заваді при їх використанні.

Для будь-якої держави в новітній історії велике значення для розбудови цифрової економіки має цифровізація платіжних послуг. Це надає змогу збільшити кількість фінансових операцій, параметри платіжного обороту, розширити перелік електронних платіжних послуг та удосконалити структуру таких операцій завдяки використанню інформаційних технологій [1, с. 174]. Так і в Україні, з поступовим розвитком платіжної інфраструктури зростала частка безготівкових розрахунків. Готівка для більшості країн світу стає минулим, про що свідчать показники використання в розрахунках платіжних карток або власних гаджетів. Безконтактні платежі набули неабиякої популярності серед громадськості [2, с. 42-43].

У мирні часи варто було відзначити комфорт від використання платіжних карток, зокрема NFC-технології для безконтактної оплати продукції та послуг. Вони не тільки надають змогу швидко та зручно проводити оплату, а також полегшують ведення обліку в бізнесі, оскільки всі транзакції автоматично відстежуються в додатках. Також платіжні системи мають вбудовані заходи захисту, що зменшує ризик крадіжки або втрати грошей.

Однак з початком повномасштабного вторгнення було помітно, що цифрові платіжні системи стали невід'ємною частиною економіки України. Фінансова система держави перебувала під загрозою краху: було зачинено багато банківських відділень та пунктів надання фінансових послуг, клієнти прагнули зняти готівку з банківських рахунків, бізнеси припинили роботу [3, с. 57]. Ці чинники унеможливили нормальний обіг готівки в економіці, оскільки це була передумова інфляції – збільшення попиту на гроші паралельно із зменшенням пропозиції на ринку.

Водночас українці стали дедалі частіше використовувати саме платіжні картки при розрахунках, про це свідчать дані Національного банку України. За травень-грудень 2022 року було здійснено 5,6 млрд операцій на загальну суму у 5,1 трлн грн з використанням електронних грошей на платіжних картках, що були емітовані українськими банками. Відзначається, що суттєво зросла сума операцій у порівнянні з аналогічним періодом 2021 року – на 40,5 % [4]. За воєнний 2023 рік загальна сума операцій склала 6,1 трлн грн при кількості у 7,9 млрд операцій. Зазначається, що переважна частина всіх операцій здійснена саме картками – 91,9 % [5].

Що зумовило таке зростання популярності платежів із застосуванням електронних грошей? Насамперед, відповідно до даних Національного банку цьому сприяло забезпечення безперебійного та сталого обслуговування безготівкових операцій з платіжними картками, а отже громадяни могли довіряти банківській системі [5]. Частково саме через встановлення лімітів на зняття готівки клієнти банків перейшли на безготівкову форму оплати.

Втім, варто зауважити, наскільки складним є забезпечення довіри. На початку війни банки почали обмежувати доступ до банківських рахунків і фінансових активів громадян, валюта падала у вартості, банківські відділення, банкомати, термінали припиняли роботу. Разом з цим зросла кількість кібератак, через що може відбуватись витік інформації стороннім особам, хоча платіжні системи містять зашифровані дані за допомогою сучасних технологій.

В умовах воєнного стану окрім безпеки та зручності таких платежів можна відзначити їх швидкість та можливість віддаленого доступу. Для оплати продукції, робіт, послуг інколи клієнтам достатньо ввести дані у відповідних додатках за умови наявності мережі. Саме за допомогою використання цифрових платіжних систем громадяни можуть долучитись до збору коштів на потреби війська. Держава також помітно швидше має змогу реагувати на його потреби та направляти кошти та необхідні речі в зону бойових дій, оскільки транзакції подекуди відбуваються миттєво.

Як відомо, електронними грошима також вважається криптовалюта. Значна частина українців почала проявляти до неї інтерес саме після початку війни, якоюсь мірою саме через те, що на криптовалюту не поширювались обмеження Національного банку. Тим не менш, широко вона застосовується саме благодійними фондами – через характерний електронним грошам швидкий обіг обробка транзакції триває 5–10 хвилин, що дає змогу миттєво реагувати на потреби Збройних сил [6, с. 206].

Її важливість зокрема підкреслюється цифрами, за місяць з початку війни уряд України зібрав більше 100 мільйонів доларів у вигляді пожертв у криптовалюті з різних куточків світу. Ці кошти були спрямовані на закупівлю речей, яких потребує військо. Окрім того, було розроблено офіційний веб-сайт Aid for Ukraine для прийому допомоги у кількох криптовалютах [8, с. 56].

Застосування електронних грошей та криптовалюти у діяльності суспільства у правовому полі регулюється Законом України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року [7]. Він передусім визначає правовий статус таких активів, права та обов'язки учасників ринку, а також залученість держави у процеси обороту віртуальних активів. Він був розроблений через тінізацію ринку криптовалюти. Відтоді ринок регулюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Національним банком України [6, с. 207].

Підписання даного Закону надало змогу криптобіржам легально працювати в Україні, а банкам – відкривати рахунки для компаній, що здійснюють операції з криптоактивами. Таким чином уряд має на меті захистити заощадження громадян у віртуальних активах, у разі необхідності – в судовому порядку завдяки правам учасників, що прописані в Законі [8, с.56].

В цілому, варто звернути увагу на той факт, що електронні гроші є новинкою в економіці світу. З плином часу суспільство лише починає досліджувати всі їхні можливості та шукати нові методи їх застосування для вирішення проблем. Зручність, швидкість та безпека таких платежів є рушійною силою розширення кола користувачів, особливо це актуально під час воєнних конфліктів та інших криз. На жаль, в Україні переважно старше покоління подекуди навіть не знає про існування таких технологій та всі переваги їх застосування.

Причин декілька, зокрема через необізнаність користувачів у даній тематиці, а також нерозвиненій інфраструктурі у сільській місцевості. Остання пов'язана насамперед з відсутністю доступу до інтернету та мобільного зв'язку в деяких регіонах країни. Зрештою, нині суспільство все ж вагається у використанні новітніх технологій та надає перевагу готівці через побоювання у перебоях з інтернетом та кібератаках, що здійснюються ворогом.

Попри це, застосування електронних грошей у розрахунках принесло неабияку користь впродовж війни. Розраховуючись без готівки, держава має змогу зменшити витрати на друк готівки і логістику та легше здійснювати моніторинг і контроль за фінансовими операціями.

На початку вторгнення була сумнівна ефективність та надійність таких розрахунків в складних умовах, створених війною, проте фінансова система України продемонструвала здатність протидіяти викликам сьогодення. І є переконання, що з часом електронні гроші та криптовалюта стануть ключовими складовими фінансової системи держави.

Список використаних джерел

1. Ханін І.Г., Сопін Є.О. Електронні платіжні системи: особливості функціонування та оцінка економічної ефективності. *Проблеми економіки*. 2021. №4 (50). С. 173-180.
2. Ситник І.П., Новак А.М. Вплив цифрової економіки на розвиток платіжних систем в Україні. *Агросвіт*. 2019. №8. С. 41-48.
3. Вольвач О. Електронні платіжні системи в умовах воєнного стану. Матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції 20-21 жовтня 2022 року. К.: КНУ ім. Т.Шевченка, 2022. С. 57-59.
4. Офіційний веб-сайт Національного банку України. Воєнний рік: безготівкові операції – у пріоритеті в українців. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/voyenniy-rik-bezgotivkovi-operatsiyi--u-prioriteti-v-ukrayintsiv> (Дата публікації: 03.03.2023).
5. Офіційний веб-сайт Національного банку України. Другий рік повномасштабної війни: обсяги безготівкових розрахунків зростають. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/drugiy-rik-povnomasshtabnoyi-viyni-obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-zrostayut> (Дата публікації: 06.03.2024).
6. Акімова А.О., Мельник О.І. Криптовалюта під час повномасштабної війни в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 22 травня 2023 року. Миколаїв: МНАУ, 2023. С. 206-209.
7. Про віртуальні активи: Закон України: від 17.02.2022 р. № 2074-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
8. Григораш Т.Ф., Чуб. А.С. Криптовалюта як інструмент допомоги Україні у війні. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 02 червня 2022 року. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2022. С. 54-56.

Сліпка Т. О.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 5 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу Нагорна О. В.*

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНИХ АКТИВІВ: ЗОЛОТА ТА БІТКОІНА

Традиційно золото вважається одним із найнадійніших активів для збереження та примноження капіталу. Воно характеризується стабільністю, низькою волатильністю та захищеністю від інфляційних коливань. Проте в останні роки все більшої популярності набувають альтернативні інвестиційні інструменти, зокрема криптовалюти, найвідомішою з яких є біткоїн. Стрімкий розвиток ринку криптовалют зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження біткоїна як інвестиційного активу порівняно із традиційним золотом.

У ході комплексного дослідження було виявлено, що золото та біткоїн мають як спільні, так і відмінні характеристики. Одним із ключових спільних атрибутів є обмежена пропозиція цих активів, що забезпечує їх захист від інфляції. Незважаючи на те, що золото є обмеженим природними запасами, а кількість біткоїнів регулюється алгоритмом криптовалюти, обидва активи характеризуються дефіцитністю, що сприяє їх стабільності в довгостроковій перспективі [2].

Крім того, включення золота та біткоїна до інвестиційного портфеля сприяє його ефективній диверсифікації за рахунок низької кореляції з іншими класами активів. Тобто, навіть в умовах значних коливань на фінансових ринках, ці інструменти демонструють відносну стабільність, пом'якшуючи загальні ризики інвестиційного портфеля.

Разом з тим, золото та біткоїн суттєво відрізняються один від одного. Найперша відмінність полягає в їхній природі – золото є фізичним активом, тоді як біткоїн існує виключно в цифровому форматі. Ця різниця зумовлює низку інших ключових відмінностей, зокрема у волатильності курсу. Варто зосередити увагу на динаміці коливань активів по періодах (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння динаміки цін на золото та біткоїн у 2019 – 2023 рр.

Рік	Актив	Мінімальна ціна, \$	Максимальна ціна, \$	Відсоток коливань, %
2019	Золото	1 270	1 550	22
	Біткоїн	3 400	13 800	306
2020	Золото	1 450	2 070	43
	Біткоїн	4 900	29 300	498
2021	Золото	1 700	1 900	12
	Біткоїн	29 000	68 000	134
2022	Золото	1 600	2 050	28
	Біткоїн	16 000	69 000	331
2023	Золото	1 800	2 100	17
	Біткоїн	15 000	45 000	200

Джерело: складено автором на основі [1]

Як видно з таблиці, курс біткоїна характеризувався значно вищою волатильністю порівняно з золотом протягом усього досліджуваного періоду. Наприклад, у 2020 році діапазон коливань біткоїна сягав 498 %, тоді як для золота він становив лише 43 %.

Високий рівень волатильності курсу біткоїна, з одного боку, підвищує ризики інвестування в нього, але з іншого – створює можливості для отримання значних спекулятивних прибутків. Водночас, поєднання золота та біткоїна в інвестиційному портфелі дозволяє знизити загальний рівень ризику завдяки диверсифікаційному ефекту, зумовленому низькою кореляцією між цими активами.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на оптимізацію частки кожного з активів з урахуванням специфіки інвестиційних цілей, рівня ризику, який готовий прийняти інвестор, та інших важливих факторів. Отже, золото та біткоїн мають як спільні, так і відмінні характеристики, які слід враховувати при формуванні інвестиційної стратегії. Зокрема, золото забезпечує більш стабільне зростання вартості з помірним рівнем ризику, тоді як біткоїн характеризується вищою дохідністю, але і значно більшою волатильністю. Подальші дослідження доцільно спрямувати на оптимізацію частки кожного з активів з урахуванням специфіки інвестиційних цілей, рівня ризику, який готовий прийняти інвестор, та інших важливих факторів [3].

Так, наприклад, для консервативних інвесторів, орієнтованих на збереження капіталу, оптимальне співвідношення золота та біткоїна в портфелі може становити 80 % і 20 % відповідно. Для агресивних інвесторів, які прагнуть максимізувати дохідність, доцільно збільшити частку біткоїна до 40–50 % при одночасному зменшенні частки золота. При цьому важливо регулярно переглядати структуру портфеля, щоб підтримувати оптимальне співвідношення активів з урахуванням поточної ринкової ситуації.

Загалом, результати дослідження свідчать, що поєднання золота та біткоїна в інвестиційному портфелі дозволяє ефективно диверсифікувати ризики та отримати збалансований профіль дохідності-ризик. Це робить такий підхід привабливим для широкого кола інвесторів, зацікавлених у довгостроковому зростанні власного капіталу.

Список використаних джерел

1. Investing.com. URL: <https://www.investing.com/>. (дата звернення: 09.04.2024)
2. Meiryani, Meiryani, et al. "Investment decisions: Comparative analysis of the performance of cryptocurrencies Bitcoin, Gold and Stocks." E3S Web of Conferences, vol. 426, EDP Sciences, 2023.
3. Diatmika, I Putu Gede, et al. "Comparative Analysis of Portfolio Performance, Risk and Return of Cryptocurrencies (Bitcoin), Stocks and Gold as Alternative Investments in the Digital Age." KnE Social Sciences, 2023, pp. 91-109.

Зінченко А. О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри корпоративних фінансів
і контролінгу Терещенко О. О.*

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ В КАПІТАЛІ ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ

Наявність необоротних активів є необхідною передумовою діяльності будь-якого підприємства. Ефективна їх структура та якість забезпечують перевагу над конкурентами. Ключовим елементом необоротних активів є основні засоби. Придбання основних засобів здійснюється у рамках реалізації проектів із капітального інвестування. Визначення потреби у капіталі для фінансування придбання основних засобів та інших необоротних активів є важливим елементом відповідних проектів та бізнес-планів. На показник капітальних витрат (Capex) впливає значна кількість чинників, які залежать від актуального стану основних засобів, ринків готової продукції та факторів виробництва. Ці чинники досить складно урахувати. Особливо актуальною ця проблема є в умовах загострення ризиків та невизначеності, в яких в даний час знаходиться вітчизняний бізнес.

Суттєвим аспектом проблематики є дефіцит чітко визначених схем та порядку дій у рамках визначення потреби в капіталі. Відтак, метою нашого дослідження є обґрунтування послідовності дій суб'єктів господарювання у контексті визначення потреби в капіталі для фінансування необоротних активів.

Перш за все, для прийняття рішення щодо інвестування коштів у виробничі лінії, устаткування, програмні рішення та інші активи зі строком корисного використання понад 12 місяців підприємство має розраховувати низку показників та визначити доцільність інвестування капіталу. Серед найпоширеніших способів формалізації розрахунків, висновків та рекомендацій щодо капітального інвестування є складання бізнес-плану або інвестиційного плану. Більшість методик включають окрім загальної інформації, описів підприємства і галузі, відомостей про продукцію чи послуги, що виробляє або надає об'єкт аналізу, ще розробку планових проектів. Вони включають маркетингову, виробничу, організаційну стратегії та фінансову частини планового капітального інвестування з розумінням можливих ризиків і гарантій для підприємства-об'єкту вкладання коштів [1].

У рамках визначення потреби в нових необоротних активах слід провести аналіз наявних засобів для визначення складу, стану та ефективності їх використання. Це покращить розуміння поточної ситуації й визначення потреби у їх перерозподілі чи оновленні. До основних груп показників, що застосовуються для аналізу вищезгаданих активів можна віднести: забезпеченість підприємства необоротними активами (фондоозброєність, фондомісткість, коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства); стан цих активів (коефіцієнт зносу та коефіцієнт придатності), ефективність їх використання (коефіцієнт рентабельності необоротних активів, коефіцієнт фондоддачі основних засобів) та показники, що характеризують зміни майнового стану підприємства (коефіцієнт зростання валюти балансу, коефіцієнти зростання виручки та прибутку від реалізації продукції) [2].

Послідовність дій щодо визначення потреби у капіталі залежить від джерела фінансування. Серед джерел залучення коштів для фінансування необоротних активів варто виділити дві основні групи: власний капітал (нерозподілений прибуток, вкладення акціонерів чи власників) або борговий капітал (інвестиційне кредитування й інші позики, лізинг, емісія корпоративних облігацій). Доступність того чи іншого джерела залежить від фінансових параметрів підприємства, рівня його ризиковості тощо. Надання переваги банківському кредиту передбачає аналіз ризиків за потенційною кредитною операцією. Задля отримання економічно вигідних умов кредитування потрібно враховувати вимоги НБУ щодо оцінки ризиків, а тому мінімізувати ризик дефолту. Банківська установа розраховує показники PD, LGD та EAD, що є невід'ємними компонентами визначення ризику за кредитною операцією. Банк визначає значення коефіцієнта PD виходячи з класу боржника/контрагента, ґрунтуючись на оцінці своєчасності сплати боргу та з урахуванням інших характеристик, чи на основі оцінки його фінансового стану. Потім визначає клас боржника, щоб далі встановити значення коефіцієнтів LGD, виходячи з виду застави та рівня покриття боргу заставою, й на підставі суджень банку, визначити розмір експозиції під ризиком (EAD), виходячи з суми боргу за активом, та індивідуально розраховувати розмір кредитного ризику за активами [3].

У рамках оцінки ефективності реальних інвестицій підприємства мають впевнитись у прийнятності таких показників, як NPV, IRR або ж PP. NPV сигналізує про те, чи прогнозована теперішня вартість майбутніх грошових потоків, які генеруватимуться об'єктом інвестицій перевищуватиме обсяг початкових вкладень. Останній власне і є потребою в капіталі. IRR, у свою чергу, це очікуваний річний темп зростання, який, за прогнозами, принесе інвестиція. Вкладання коштів, що матиме IRR вище мінімально прийнятної норми прибутку або вартості капіталу є сприятливим для прийняття капітальних інвестиційних рішень. Це значення є ставкою дисконтування, за якої NPV усіх грошових потоків є рівним нулю. Період окупності (PP) – це показник капітального бюджету, який вимірює час, необхідний інвестиціям, щоб окупити свою початкову вартість за рахунок грошових потоків, які вона генерує. Коротший період окупності є сигналом про ефективне інвестування та швидше повернення інвестиційних витрат, зменшуючи ризик інвестицій [4].

Для оцінки ефективності інвестицій, необхідно володіти прогнозами грошових потоків, які генеруватимуть інвестицій, показниками ставки дисконтування, які залежать від ризиків, а також сумою початкових інвестицій, які визначаються потребою у капіталі для фінансування необоротних активів. Виходячи із викладеного, ми пропонуємо такі етапи визначення потреби у капіталі:

1. розробка прогнозних бюджетів збуту та виробництва продукції чи надання послуг;
2. аналіз наявних основних засобів та нематеріальних активів та визначення можливостей їх оптимізації та перерозподілу;
3. визначення потреби у виробничих потужностях для забезпечення виробництва планових обсягів продукції чи надання послуг;
4. визначення форми використання активів (купівля, виготовлення власними силами, лізинг, тощо);
5. розрахунок первісної вартості придбання основних засобів та нематеріальних активів чи їх складових для самостійного виробництва;
6. розрахунок потреби у фінансових ресурсах для їх фінансування та визначення джерела залучення капіталу;
7. розрахунок ефективності та доцільності проекту капітального інвестування за визначеної потреби в капіталі [5].

Аналіз капіталовкладень у необоротні активи не обмежується вищевказаним аналізом він може включати й низку інших методик, зокрема аналіз чутливості. Аналіз чутливості фінансові аналітики, менеджери та капіталодавці можуть застосовувати для розуміння впливу змінних на результат інвестицій. Це передбачає поетапну заміну однієї змінної, щоб побачити, наскільки чутливим є повернення інвестицій до їх змін. Цей аналіз допомагає визначити ключові чинники прибутковості інвестиції та оцінити ризик, пов'язаний із невизначеними факторами. Виділяючи найбільш чутливі змінні, аналіз чутливості дозволяє інвесторам зосередитися на управлінні цими ключовими факторами ризику [4].

Отже, інвестиції у необоротні активи є ваговою операцією для багатьох бізнес організацій й потребують визначення капіталу, який буде оптимальним для досягнення найбільш ефективного результату проєкту. Для цього варто проаналізувати стан наявних основних засобів, нематеріальних активів або іншої категорії, що залежить від бажаного інвестиційного рішення. Після розуміння необхідності введення в дію даного процесу потрібно підприємству зосередитись на виборі форми залучення активів та визначення їх вартості. Надалі суб'єкт господарювання розраховуватиме суму капіталу для фінансування необоротних активів й обиратиме джерело. За вибору боргового капіталу, зокрема банківського кредитування варто звернути увагу на визначення рейтингу кредитного ризику і ймовірності дефолту. Самофінансування та інше фінансування потребує ефективного використання залучених коштів, тому варто прораховувати значення NPV, IRR, PP та інших. Ці дані та інший аналіз можна консолідувати у бізнес-плані. Після визначення можливого економічного ефекту від вкладеного капіталу інвестори можуть скоригувати рішення та досягнути бажаних результатів за оптимального фінансового вкладення й отримати переваги над конкурентами чи досягнути інших цілей.

Список використаних джерел

1. Спіридонова К. О., Черкас В. О. Складання бізнес-плану в сучасних умовах господарювання. Економічний простір № 149, 2019 р. URL: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/348/338>
2. Савченко А. М., Олянецька М. С. Особливості аналізу необоротних активів на прикладі підприємства пат «Харківська бісквітна фабрика». Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка» 20.11.2019 р. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2019/90.pdf
3. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова Правління Національного Банку України № 351 від 30.06.2016, поточна редакція від 01.01.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
4. True Tamplin Capital Investment: Definition, Types, Decisions and Budgeting. Nasdaq DEC 14, 2023 URL: <https://www.nasdaq.com/articles/capital-investment-definition-types-decisions-and-budgeting>
5. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. КНЕУ імені Вадима Гетьмана 2003 р.

Марчук Д.О.

*“Фінанси, банківська справа та страхування”, 3 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник - к.е.н, доцент кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу Ушеренко С.В*

ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ ПЛАТІЖНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ БІЗНЕСУ

Сучасні економічні процеси розвиваються за напрямками глобалізації, інтеграції, враховуючи цифровізацію. В таких умовах суспільство стикається з необхідністю трансформувати економічні процеси із врахуванням сучасних інноваційних тенденцій. Саме тому особливого значення набуває цифрова економіка, яка є окремою формою економіки, що ґрунтується на глобальній інформатизації суспільних процесів.

Цифрова економіка відкриває нові горизонти для розвитку бізнесу, проте водночас створює виклики, пов'язані з питаннями конфіденційності, кібербезпеки, регуляторними вимогами, підготовкою кадрів та соціально-економічними наслідками. Успішна адаптація до цифрової економіки вимагає відповідних компетентностей та рівню кваліфікації.

Датою появи терміну «цифрова економіка» вважається 1994 рік – публікація відомої книги канадського економіста і консультанта з бізнесу Д. Тапскотта «Digital Economy» [1].

Одним із найважливіших напрямків розвитку бізнесу є цифрові платіжні технології, які дозволяють спростити процес оплати, підвищити ефективність та швидкість операцій, їх масштаб та покращити досвід клієнтів. Зручність та простота транзакцій, підвищення безпеки платежів, програми лояльності, персоналізовані пропозиції та постійний доступ – усе ці переваги отримують клієнти, обираючи цифрові платіжні технології.

За думкою О. Щербатенка – партнера із розвитку бізнесу SmartTender.biz – офіційний майданчик державних тендерів та аукціонів, переконаний, що цифрова економіка – це економіка віртуальних світів, тобто її головний простір – це мережа Інтернет. варто розуміти, що не лише Інтернет визначає її напрямки розвитку – йдеться про технологізацію в цілому: квартири, роботи, догляду за здоров'ям і навіть виховання дітей. Якраз це і вирізняє цифрову економіку від традиційної – вона орієнтується на споживача. Тому часто можна почути замість “цифрова економіка” – економіка на вимогу (on-demand economy). Онлайн-магазини (Amazon, Aliexpress), інтернет-банкінг (Приват 24), месенджери (Facebook, Telegram) – результати цифровізації економіки [2].

Зростання попиту на платіжні послуги зумовлене стрімким збільшенням кількості операцій та обсягів електронної комерції, яка вимагає оперативного переказу коштів від клієнтів. При цьому електронний бізнес охоплює не лише роздрібну торгівлю, але й низку інших операцій, що здійснюються через Інтернет – таких як транзакції між постачальниками та споживачами товарів і послуг, краудфандинг, придбання цифрових продуктів чи контенту, отримання послуг та інше. Для задоволення такого попиту фінансові посередники та нефінансові структури, присутні на ринку, все частіше застосовують інформаційні технології. Результатом стає надання клієнтам більш якісних, оперативних та адаптованих до їхніх вимог послуг. Крім того, однією зі складових цифровізації фінансового ринку став розвиток спеціалізованих платіжних систем, веб-сервісів для клієнтів, які пропонують набагато ширший спектр можливостей порівняно з тим, що традиційно надавали своїм клієнтам банки та інші фінансові установи.

Сучасна платіжна система охоплює мережу фінансових інститутів, певні правила, процедури, стандарти, інструменти, технології, які роблять можливим здійснення внутрішньодержавних та міжнародних фінансових транзакцій [2]. В основі цифрової платіжної системи покладено технологію електронного обміну даних на основі відповідних стандартів і апаратних засобів. Звідси розвиток цифрових платіжних систем залежить у першу чергу від прогресу технологій електронного обміну даних та удосконалення апаратних засобів. Водночас, суттєвим фактором розповсюдження і розвитку платіжних систем має бути підвищення компетентностей сервісного персоналу.

Розвиток цифрових платіжних технологій має значний вплив на український бізнес.

По-перше, це зручність та швидкість оплати. Цифрові платіжні технології забезпечують зручний та швидкий спосіб оплати для клієнтів. Від безконтактних платежів за допомогою смартфона до електронних гаманців та цифрових гаманців, клієнти можуть здійснювати покупки без необхідності мати готівку або кредитні картки при собі. Це підвищує задоволеність клієнтів та скорочує час очікування в касових зонах.

По-друге, підвищена безпека. Сучасні цифрові платіжні технології забезпечують високий рівень безпеки завдяки використанню шифрування, токенизації та двофакторної автентифікації. Це допомагає захистити конфіденційні дані клієнтів від шахрайства та кібератак, зміцнюючи довіру до бізнесу.

По-третє, аналітика та персоналізація. Цифрові платіжні системи генерують цінні дані про поведінку клієнтів, їхні переваги та звички покупок. Ця інформація дозволяє бізнесу аналізувати тенденції, персоналізувати маркетингові кампанії та пропонувати релевантний контент, що сприяє більшому залученню клієнтів та підвищенню прибутковості.

Не менш важливим є зниження операційних витрат. Впровадження цифрових платіжних технологій може значно знизити операційні витрати бізнесу. Відсутність необхідності обробляти готівку, скорочення витрат на транзакції та автоматизація процесів можуть значно підвищити ефективність та рентабельність бізнесу.

Також, глобальний доступ. Цифрові платіжні технології усувають географічні бар'єри, дозволяючи бізнесу залучати клієнтів з усього світу. Клієнти можуть здійснювати покупки з будь-якої точки світу, використовуючи свої улюблені платіжні способи, що розширює ринок збуту та відкриває нові можливості для зростання.

Крім уже окреслених переваг цифровізації та діджиталізації, слід зважати на ризики, які пов'язані з впровадженням цифрових платіжних технологій у бізнес. Ними можуть стати: залежність від технологій та постійна потреба значних інвестицій у нові основні засоби; розширення можливостей для інтернет-шахрайства; кіберзагрози з боку хакерів, що можуть призвести до втрати персональних даних користувачів у мережі.

Серед найбільш відомих та розвинених цифрових платіжних систем в Україні можна виокремити ПриватБанк, Монобанк, Liqpay, Portmone.com та Payway.

Майже усі українські бізнеси успішно інтегрують цифрові платіжні технології у свої бізнес-моделі, що дозволяє їм розширити клієнтську базу, підвищити лояльність клієнтів та збільшити обсяги продажів.

У сучасних реаліях реалізація успішних клієнтоорієнтованих бізнес-стратегій у багатьох сферах неможлива без використання цифрових платіжних технологій. Цьому сприяє стрімкий розвиток фінтеху та зростаючий попит споживачів на доступні, оперативні та безпечні платіжні інструменти зі зрозумілим інтерфейсом. Застосування таких інструментів розширює можливості доступу до платіжної інфраструктури незалежно від місцезнаходження користувача. Саме платіжні системи стали предметно-об'єктною сферою для впровадження інноваційних фінансових технологій, створивши необхідність трансформації традиційних фінансових взаємовідносин між бізнес-структурами та їхніми клієнтами. Ступінь адаптації бізнесу до нового етапу розвитку фінтеху значною мірою визначає його конкурентні позиції на ринку.

Ключовими факторами в цифровій трансформації економіки, що формують найближче майбутнє, є інформаційні технології, які умовно розділені на 4 блоки: інтернет-речі, в тому числі індустріальні, хмарні обчислення, розвиток робототехніки, штучний інтелект; великі масиви даних і адитивні технології 3D; технології зв'язку, квантові і суперкомп'ютерні технології; технології блокчейн, кіберфізичні системи, цифрове проектування і моделювання. Цифрова економіка – це дійсно новий шабель розвитку економічної системи України. Важливо доцільно розпорядитися цим феноменом, який дозволить створити новий світ, цифрове майбутнє [4].

В українських реаліях війна та спричинене нею погіршення економічного стану мають неоднозначний вплив на платіжну інфраструктуру. З одного боку, спостерігається зниження довіри до окремих платіжних інструментів та відплив грошей у сферу готівкових розрахунків. Проте з іншого боку, криза стимулює пошук нових інноваційних рішень, які можуть бути більш ефективними як для надавачів послуг, так і для клієнтів. З огляду на це, можна констатувати, що вплив цифрових платіжних технологій на діяльність підприємницьких структур буде посилюватися незалежно від потенційних сценаріїв розвитку економіки. Перспективи подальших досліджень полягають у виявленні наслідків такого впливу та напрямів трансформації грошових потоків.

Список використаних джерел

1. Tapscott Don. Digital Economy. New York : McGraw-Hill. 1994. 368 p.
2. Україна переходить на "цифрову економіку". Що це означає? URL: <https://www.ukr-inform.ua/rubric-society/2385945-ukraina-perehodit-na-cifrovu-ekonomiku-so-ceoznacae.html>
3. Resendiz R. M. The role of payment systems and services in financial inclusion – the Latin American and Caribbean perspective. IFC Satellite Seminar at the ISI World Statistics Congress on "Financial Inclusion" Bank of Morocco, CEMLA. URL: <https://www.bis.org/ifc/publ/ifcb471.pdf>.
4. Краус Н. М., Голобородько О. П., Краус К. М. Цифрова економіка: тренди та перспективи авангардного характеру розвитку. Ефективна економіка. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/1_2018/8.pdf

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ ТА СТРАХУВАННЯ ЖИТЛОВОЇ НЕРУХОМОСТІ

В епоху цифровізації та технологічного прогресу сфера управління та страхування житлової нерухомості відчутно трансформуються завдяки впровадженню інформаційних технологій. Ці інновації не лише прискорюють процеси прийняття рішень та оптимізують управлінські функції, але й підвищують рівень довіри між учасниками ринку. Ця інноваційна динаміка відкриває нові перспективи для ефективного ризик-менеджменту, забезпечуючи надійність та стабільність житлового сектору для всіх його учасників.

Інформаційні технології в управлінні житловою нерухомістю є ключовим інструментом сучасного ринку нерухомості, який дозволяє оптимізувати та автоматизувати процеси управління, знижуючи витрати та підвищуючи ефективність діяльності. Впровадження цих технологій сприяє покращенню якості обслуговування клієнтів, надаючи їм доступ до швидких інформаційних рішень та інтерактивних платформ для взаємодії. Також вони забезпечують надійний механізм моніторингу та аналізу ринкових тенденцій, що дозволяє прогнозувати зміни та адаптуватися до них заздалегідь.

Трансформація світового ринку житлової нерухомості в останні роки була обумовлена як загальноекономічними факторами (наприклад, високі темпи зростання в ряді країн, що розвиваються), так і спеціальними факторами (зростання потреб оновлення інфраструктури розвинутих країн, проведення масштабної приватизації в ряді європейських країн) [1].

Використання ІТ-технологій у сфері житлової нерухомості частково було спричинено Четвертою промисловою революцією, в наслідок якої відбулось стрімке поширення технологій на ринку – від “розумних” будинків, наповнених датчиками, до відстеження використання орендарями простору, програмного забезпечення, що контролює ефективність лізингу, нових типів візуалізації тривимірного простору, блокчейну, штучного інтелекту тощо [2].

Одним з прикладів ІТ-технологій є концепція “PropTech 3.0: майбутнє нерухомості”, яку було розроблено 2017 р. школою бізнесу Оксфордського університету. PropTech є частиною цифрової трансформації індустрії ринку нерухомості, яка розвиває кілька напрямків: ринок нерухомості як такої (PropTech), “розумні міста” і будівлі, економіка спільного використання, будівельна індустрія (ConTech) і фінанси (FinTech), які тісно пов’язані з індустрією нерухомості. [3]

Ринок страхування нерухомості існує, щоб забезпечити фінансовий захист різних сторін, пов’язаних з нерухомістю, від ризиків, пов’язаних із власністю. Фінансові операції на цьому ринку передбачають передачу грошей в обмін на страхові поліси, які покривають ці ризики.

Ринкове призначення:

- захищає інвестиції в нерухомість від фізичного пошкодження (пожежі, крадіжки, стихійних лих тощо);
- забезпечує покриття відповідальності за травми чи збитки, заподіяні майну;
- гарантує чіткі права власності через страхування власності.

У міру коливань попиту та пропозиції у 2023 році змінювалася і вартість товарів, однією з яких була страхова здатність. Від інфляції до відсоткових ставок і галузевих змін, перспективи страхувальників нерухомості наповнені інноваціями та проблемами. Ми можемо бачити зменшення пропозицій страхування майна та відповідне підвищення ставок, тоді як інші сфери ринку, такі як кіберстрахування та відповідальність керівництва, починають пом’якшуватися.

Щодо тенденції формування страхування комерційної нерухомості, то ринок комерційної нерухомості стикається з серйозним викликом, пов’язаним зі зростаючою частотою та серйозністю екстремальних погодних явищ. Сильні конвективні шторми (наприклад, грози, смерчі,

град) склали 68 % усіх втрат, пов'язаних з погодою, у першій половині 2023 року, що призвело до фінансового впливу в розмірі 35 мільярдів доларів. Експерти з клімату прогнозують, що поточні моделі стихійних лих ще більше посилять негативний вплив на майбутні втрати комерційної нерухомості.

Також в умовах високої волатильності цін на будівельні матеріали точна оцінка нерухомості відіграє вирішальну роль. Фахівці зі страхування наголошують на важливості ретельних розрахунків страховки до вартості (ITV) для забезпечення адекватного покриття. Задля пом'якшення невідповідностей, які виникають у ході розрахунків та для забезпечення достатнього покриття, організаціям рекомендується використовувати відновну вартість майна. Це передбачає оцінку поточних витрат на заміну або реконструкцію нерухомості з урахуванням таких факторів, як витрати на матеріали та робочу силу, архітектурні послуги, вивезення сміття та дозволи на будівництво. Використання таких методів, як оцінка майна, скориговані записи про основні засоби або базові інструменти порівняльного аналізу, може допомогти досягти більш точних розрахунків [4].

За останні два роки ринок страхування нерухомості зіткнувся з проблемами, такими як збитки від стихійних лих, які перевищили 100 мільярдів доларів у 2023 році і є найбільшими за останні шість років. Враховуючи зміни в утриманнях, лімітах та виплатах протягом цього періоду часу, страховики мають кращу позицію для переживання цих подій, пропонуючи кращі результати для покупців страхування в майбутньому.

Крім того, швидке зростання альтернативних варіантів ризику, таких як параметри та структуровані рішення, також приносить більше варіантів і конкуренції на ринок. Ці зміни, а також пом'якшення інфляції мають принести більшу стабільність ринку, оскільки покупці та страховики знайдуть правильний шлях вперед [5].

Отже, в епоху цифрової трансформації, інформаційні технології стають ключовим інструментом для оптимізації управління та страхування житлової нерухомості, підвищуючи ефективність діяльності та довіру між учасниками ринку. Впровадження цих технологій не тільки автоматизує процеси, але й забезпечує надійний механізм моніторингу ринкових тенденцій, дозволяючи адаптуватися до змін заздалегідь. Четверта промислова революція активізує розвиток "розумних" (smart) технологій у нерухомості, зробивши їх більш доступними та інтегрованими. Також ринок страхування нерухомості відіграє ключову роль у захисті власників від різних ризиків, включаючи фізичні пошкодження та втрати. У 2023 році ринок стикається з викликами, такими як зростання втрат від екстремальних погодних явищ та висока волатильність цін на будівельні матеріали. Проте з розвитком альтернативних рішень та адаптацією до ринкових змін, ринок страхування нерухомості шукає шляхи для забезпечення стабільності та ефективності.

Список використаних джерел

1. Кривов'язюк І.В., Євчук А.В. Тенденції розвитку інвестиційно привабливих ринків нерухомості країн Європи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2019. № (35), С. 22-31.
2. Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків: монограф. / за наук. ред. д.е.н., проф. А.І. Крисоватого та д.е.н., проф. О.М. Сохацької. – Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. – 478 с.
3. PropTech 3.0: the future of real estate. University of Oxford Research [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.sbs.ox.ac.uk/sites/default/files/2018-07/PropTech3.0.pdf>
4. Навігація на ринку страхування комерційної нерухомості 2024 | Майно та нещасні випадки [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.cbiz.com/insights/articles/article-details/insights-into-the-current-commercial-property-insurance-market-property-casualty>
5. Перспективи ринку нерухомості на 2024 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу: <Real-Estate-Market-Outlook.pdf> (lockton.com)

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ БІЗНЕСУ У ПІСЛЯВОЄННІЙ ВІДБУДОВІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

З початку повномасштабного вторгнення російських загарбників Україна зазнала великих втрат людських ресурсів, руйнації критичної, виробничої та соціальної інфраструктури. А отже, для успішної реконструкції бізнесу необхідно враховувати різноманітні аспекти, включаючи питання безпеки, фінансову підтримку та стимулювання інновацій. Попри те, що бойові дії в Україні тривають, процес розробки плану відновлення країни вже почався. На цьому етапі уникнення помилок та корупційних ризиків є критично важливим, оскільки цей етап визначає потреби та необхідні ресурси у контексті сучасних викликів для українського бізнесу, зокрема у післявоєнній відбудові. Крім того, його результати впливають на координацію місцевої та міжнародної допомоги. Тому важливо, щоб оцінка відповідала стандартам Світового банку та надавала донорам і партнерам впевненість у її об'єктивності.

В Україні технологія блокчейн набуває стрімкого поширення, а українці все частіше використовують рішення на основі блокчейн для інвестування та споживання. Згідно з опитуванням, що було проведене дослідницькою компанією *Gradus Research*, більш ніж половина (55,9 %) респондентів сказали, що знають про поняття криптовалют, а 5,1 % вже особисто проводили операції з криптомонетами та/або блокчейном [1]. Кожен п'ятий українець 18-24 років (20,7 %) хоч раз у своєму житті купував-продав криптовалюту або брав участь в ІСО, первинному розміщенні монет.

Також варто зазначити, що Україна посіла 5-у сходинку зі 154-х держав у рейтингу глобального індексу використання криптоактивів у 2023 році, як повідомляє аналітичне видання *Chainalysis* [2].

Отже, Україна займає провідні позиції в розрізі роздрібних рішень на основі блокчейн для управління криптоактивами.

Технологія блокчейн може відіграти значну роль у трансформації бізнесу та загальної економіки у контексті відновлення після війни. Транспарентність, верифікованість, захищеність, відслідковуваність транзакцій та функціональність блокчейну роблять технологію ключовим інструментом в бізнес-інноваціях.

У різних галузях економіки блокчейн має практичне застосування. Наприклад, у будівництві, лісозаготівельній промисловості, переробній та гірничодобувній галузі. Дані галузі вимагають великого обсягу документації та уважного контролю. Завдяки технології компанії можуть укладати контракти без посередництва банківських установ, забезпечуючи шифрування та повну прозорість, що зменшує ризик витоку даних та підробки документів. Це сприяє підвищенню продуктивності та спрощенню процесів для великих промислових підприємств.

Технологія блокчейн може автоматизувати різні аспекти процесу торгового фінансування, що сприяє значному скороченню часу та витрат. Наприклад, смарт-контракти можуть автоматично виконувати певні дії на підставі заздалегідь визначених умов, таких як оплата після підтвердження доставки товарів. У контексті управління ланцюгами поставок, технологія блокчейн може значно покращити ефективність та прозорість процесу. Застосування блокчейну дозволяє відстежувати шлях продукту від виробника до кінцевого споживача. Наприклад, у сфері харчової промисловості блокчейн може забезпечити документування походження продуктів, фіксує кожний крок у ланцюжку поставок.

Технологія блокчейн також може суттєво покращити якість фінансової звітності та допомогти виконанню нормативних вимог, завдяки створенню безпечного та необоротного запису транзакцій. Це спростить процес аудиту, зробить його швидшим та більш надійним, що своєю чергою підвищить прозорість та довіру до фінансової звітності компаній.

Досить вагоме значення технологія блокчейн може мати у сфері охорони здоров'я для зберігання медичних даних у безпечному та захищеному від несанкціонованого доступу форматі. Це може покращити ефективність надання медичної допомоги та забезпечити зручний доступ пацієнтів до своїх медичних записів.

Варто зазначити, що процес впровадження технології блокчейн у бізнес є досить тривалим та має ряд труднощів у вигляді проблем із законодавчою регламентацією та складністю взаємодії між різними учасниками, невисокий рівень реалізації, технічні обмеження, відсутність стандартизації, а також питання безпеки та конфіденційності. Однак технологія має значний потенціал розвитку, сприяючи ефективнішому управлінню, підвищенню довіри та стимулюванню інноваційного розвитку бізнесу, у тому числі під час періоду післявоєнного відновлення економіки України. Блокчейн може бути використаний для:

- **відстеження гуманітарної допомоги**, щоб забезпечити її справедливе та ефективне використання;

- **підтримка малого та середнього бізнесу**: для надання малим та середнім підприємствам доступу до фінансування та інших ресурсів;

- **стимулювання інвестицій**: для створення більш прозорого та ефективного інвестиційного клімату, що може залучити більше інвестицій в Україну;

- **розвитку цифрової інфраструктури**, що може допомогти покращити доступ до освіти, охорони здоров'я та інших важливих послуг;

Отже, розвиток блокчейн-технологій може стати ключовим фактором у відновленні економіки України після війни, сприяючи прозорості, ефективності та інноваціям у всіх сферах бізнесу та громадського життя. Важливою буде співпраця між урядовими органами, бізнесом та громадськістю для ефективного впровадження цих технологій та досягнення спільних цілей відновлення.

Список використаних джерел

1. Дослідження аналітичної компанії Gradus «Ставлення українців до криптовалюти»: <https://gradus.app/uk/open-reports/stavlennia-ukrayintsiv-do-kriptovaliuti/>.
2. Дослідження аналітичної компанії Chainalysis The 2023 Global Crypto Adoption Index: <https://www.chainalysis.com/blog/2023-global-crypto-adoption-index/>.

Комісарова А.-К.С.

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник – к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролю Ковбаса В.А.

ВПЛИВ ФАКТОРІВ ESG НА РИНКОВУ ВАРТІСТЬ КОМПАНІЙ ІНДУСТРІЇ ТУРИЗМУ

Принцип ESG є системою, що включає екологічні (E), соціальні (S) і управлінські (G) фактори [1]. До цих факторів відносять питання навколишнього середовища, які можуть позитивно чи негативно вплинути на фінансові показники чи платоспроможність суб'єкта господарювання, держави чи фізичної особи. ESG є результатом відповідального інвестування.

Принципи, що лежать в основі ESG, насправді існують десятиліттями, а може, й століттями. Теоретично можна розглядати поліпшення основних умов праці під час промислової революції як зусилля в категоріях «S» (соціальний критерій) і «G» (критерій управління). Приклади також включають спроби припинити експлуатацію робітників, фінансування воєн або

репресивних режимів, таких як апартеїд, і запровадження кодексів корпоративного управління, які вказують компаніям, як керувати робітниками.

Офіційна історія екологічних, соціальних та управлінських критеріїв розпочалась у 2004 році на конференції лідерів з усього світу, де дійсний на той час генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй (ООН) Кофі Аннан закликав переосмислити корпоративні цілі, щоб включити ширші інтереси суспільства та його різноманітних зацікавлених сторін, тобто вийти за межі корпоративної спрямованості на підвищення цінності для акціонерів. Корпорації не існують у вакуумі, а можуть існувати лише як частина суспільства та середовища, в якому вони ведуть бізнес. Дивлячись через цю призму, впливає, що корпоративні обов'язки та цілі мають охоплювати більше, ніж просто максимізацію прибутку. У цьому ж році ООН випустила звіт, що носить назву «Хто дбає, виграє», де описана перша основна згадка ESG у сучасному контексті [2].

В індустрії туризму основою для створення продукту є соціальний, культурний і природний капітал місця призначення. Незважаючи на те, що галузь туризму приносить економічні та соціальні переваги в місцях свого знаходження, її критикують за негативний вплив на суспільство та природне середовище, а саме за зміну клімату, втрату біорізноманіття, шумове та повітряне забруднення, і також утворення відходів. Критика також виникає через певні сектори в галузі туризму, наприклад, ресторани швидкого харчування, які викликають ожиріння, і казино, що забезпечують можливості для азартних ігор. Це стимулює компанії в цих секторах зосередитися на дотриманні ESG показників для зниження репутаційних витрат.

У 2017 році Всесвітня туристична організація (WTTC) представила вказівки щодо того, як індустрія подорожей може реагувати на показники ESG та дослідила напрямок розкриття інформації ESG для туристичного бізнесу. Організація спочатку виділила головні ризики туристичного сектору, що відносяться до ESG показників, та на основі цих ризиків розробила показники сталого розвитку (Табл. 1).

Таблиця 1

Ризики, пов'язані з ESG критеріями в індустрії туризму та подорожей

Групи зовнішніх ризиків	Ризики індустрії	Можливості індустрії
Економічна	Нерівність доходів Геополітичний ризик Зростання вартості матеріалів	Інновації Ефективність процесу Соціальне підприємство Інфраструктура
Екологічна	Екстремальні погодні явища Дефіцит води та ресурсів Забруднення повітря	Адаптація та пом'якшення до зміни клімату Сталий туризм Залучення гостей і співробітників
Соціальна	Дитяча та примусова праця Відстеження людей і секс-туризм Охорона культурної спадщини	Громадські інвестиції Розвиток людського капіталу Партнерство в ланцюзі поставок Галузеве партнерство

Джерело: розроблено автором на основі [3]

Наступним кроком було зроблено сегментацію груп зацікавлених сторін у сфері подорожей і туризму на наступні: авіакомпанії, круїзні компанії, готелі, туристичні оператори і компанії, що відносяться до глобальної системи розподілу або технологічного сектору (ТС). WTTC для кожного сегмента розробила показники загальної продуктивності, що розподілені на вісім тем, а саме: зміна клімату; суспільство; енергетика; управління, ризики, та відповідність; мережа постачання; утворення та перенаправлення відходів; вода; робоча сила. Компанії, що розраховують ESG індикатори та створюють звітність сталого розвитку, користуються

глобальними ініціативами зі звітності (англ. Global Reporting Initiative, GRI), проте ці рекомендації є загальними та не виокремлюють конкретну галузь. Саме тому Всесвітня туристична організація об'єднала найважливіші стандарти та ініціативи, що існують в світі та створила ряд показників сталого розвитку для вищезазначених груп компаній у галузі туризму та подорожей.

Для аналізу оцінки показників ESG у фінансовій діяльності було обрано публічну компанію у готельній групі, а саме Готелі та Курорти «Гілтон». Готелі та Курорти «Гілтон» (Hilton Worldwide Holdings Inc, HWHI) є міжнародною готельною компанією, яка керує мережею розкішних готелів і курортів із повним набором послуг, люксів для тривалого перебування та готелів із спеціальним обслуговуванням. Компанія пропонує житло, харчування, пансіон, ресторани, та програми лояльності. HWHI управляє готелями під 22 різними брендами. Компанія працює в Північній Америці, Південній Америці та Центральній Америці, включаючи різні країни Карибського басейну, Європи, Близького Сходу і Африки; і Азіатсько-Тихоокеанського регіону.

Вплив показників ESG на фінансовий стан був досліджений за допомогою регресивної моделі. Для розроблення моделі за вхідним інтервалом Y були обрані показники ROA у розрізі 2016-2022 рр. Відповідно вхідний інтервал X був продемонстрований показниками ESG, а саме викиди залежні від місця розташування, загальне споживання енергії, загальне споживання води, загальна кількість утворених відходів та години волонтерства. У табл. 2 представлена регресійна статистика моделі. У табл. 3 відповідні результати регресійної моделі.

Таблиця 2

Регресійна статистика моделі	
Регресійна статистика	
Множинний R	0,998931354
R-квадрат	0,997863851
Нормований R-квадрат	0,987183106
Стандартна помилка	0,005135698
Спостереження	7

Джерело: розроблено автором на основі [4, 5, 6].

Таблиця 3

Основні результати регресійної моделі.

	Коефіцієнти	Стандартна помилка	P-Значення
Y-перетин	0,02353798	0,046572092	0,702083672
Викиди за місцем розташування	-7,99799E-08	6,90276E-08	0,453291042
Загальне споживання енергії	-2,34795E-08	8,10146E-09	0,211518288
Загальне споживання води	2,41181E-05	4,76412E-06	0,12415523
Загальна к-сть утворених відходів	-2,30174E-07	1,44412E-07	0,356714167
Волонтерські години	-3,89613E-07	3,62272E-08	0,059024836

Джерело: розроблено автором на основі [4, 5, 6].

Регресійна статистика розрахованої моделі показала, що показники моделі мають сильний зв'язок між собою, оскільки показник нормований R-квадрат має значення 0,99. Розглядається саме цей показник для оцінки значущості моделі, тому що звичайний R-квадрат збільшується з більшою кількістю регресорів, тому був обраний нормований R-квадрат, щоб не мати надто високих значень, лише тому, що збільшена кількість регресорів.

Основні результати регресійної моделі показали, що викиди за місцем розташування, загальне споживання енергії, загальна кількість утворених відходів та волонтерські години негативно корелюють зі значенням ROA. Натомість, загальне споживання води позитивно корелює з ROA. З наведеного аналізу необхідно зауважити, що при зменшенні викидів, споживанні енергії та відходів показник ROA буде збільшуватися і це слугує підтвердженням, що скорочення даних екологічних показників позитивно впливає на фінансові показники компаній. На жаль, такі показники, як загальне споживання води та волонтерські години показали протилежні результати. Однак при рівні значущості 0,1 існує лише один коефіцієнт (загальне споживання води), який є значущим. Це означає, що інші коефіцієнти не є статистично значущими, тому їх не слід враховувати в аналізі. Проте, помилки моделі можуть бути зумовлені коваріацією або через відсутність достатньої інформації.

Отже, ESG критерії наразі активно впроваджуються компаніями в світі. Компанії індустрії туризму змушені впроваджувати екологічні, соціальні та управлінські фактори у свою діяльність, через створення негативного впливу на суспільство та природне середовище, а саме за зміну клімату, втрату біорізноманіття, шумове та повітряне забруднення, і також утворення відходів. Для аналізу оцінки показників ESG у фінансовій діяльності було обрано публічну компанію у готельній групі, а саме Готелі та Курорти «Гілтон». Готелі та Курорти «Гілтон» (Hilton Worldwide Holdings Inc, HWHI). Була побудована регресійна модель, де за вхідним інтервалом Y були обрані показники ROA у розрізі 2016-2022 рр., а відповідно вхідний інтервал X був продемонстрований показниками ESG. Коефіцієнти моделі всі мають негативне значення за винятком коефіцієнта загального споживання води. Значення R дорівнює 0,1 тільки в одному показнику, а саме загальне споживання води. У моделі присутні помилки, що зумовлені коваріацією або відсутністю достатньої інформації.

Список використаних джерел

1. EBA. EBA Report on Management and Supervision of ESG Risks for Credit Institutions and Investment Firms. Available online: [https://extranet.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA %20Report %20on %20ESG %20risks %20management %20and %20supervision.pdf?retry=1](https://extranet.eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2021/1015656/EBA%20Report%20on%20ESG%20risks%20management%20and%20supervision.pdf?retry=1) (Accessed 16.04.2024)

2. The Global Compact. Who Cares Wins. Connecting Financial Markets to a Changing World. URL: https://www.unepfi.org/fileadmin/events/2004/stocks/who_cares_wins_global_compact_2004.pdf (Accessed: 19.04.2024)

3. World Travel & Tourism Council. Environmental, Social, & Governance Reporting in Travel & Tourism: 4. Reporting Guidance for Travel & Tourism Business. URL: [https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2017/ESGs %20- %20Reporting %20Guidance %20for %20Travel %20and %20Tourism %20Businesses %20- %202017.pdf?ver=2021--2-26-192648-917](https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2017/ESGs%20-%20Reporting%20Guidance%20for%20Travel%20and%20Tourism%20Businesses%20-%202017.pdf?ver=2021--2-26-192648-917) (Accessed 23.04.2024)

4. ESG Performance Tables. URL: <https://esg.hilton.com/wp-content/uploads/sites/4/2024/05/2023-Performance-Tables.pdf>

5. Hilton ESG Reports web site. URL: <https://esg.hilton.com/our-reporting/#archive>
Hilton Annual Reports. URL: <https://ir.hilton.com/financial-reporting/annual-reports>

БЮДЖЕТУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

Бюджетування є невід'ємною складовою процесу управління інвестиційними проєктами, забезпечуючи структуроване планування, контроль та оцінку фінансових аспектів проєкту. Воно присутнє на всіх етапах інвестиційного циклу, від початкового планування до завершення та оцінки результатів. У сучасному бізнес-середовищі, де конкуренція та економічні виклики вимагають високої точності і передбачуваності, бюджетування відіграє ключову роль у досягненні фінансових цілей та успіху проєктів.

Ефективність реалізації будь-якого інвестиційного проєкту визначається обґрунтованим планом фінансування. У сфері інвестиційної діяльності цей план називають "бюджетом реалізації проєкту" або "капітальним бюджетом", який включає всі витрати та надходження коштів, пов'язані з реалізацією проєкту. Процес складання та управління цим фінансовим планом називається бюджетуванням інвестиційного проєкту.

Тобто бюджетування як складова інвестиційних проєктів – це процес планування та контролю фінансових ресурсів, необхідних для здійснення конкретного проєкту з метою забезпечення його успішного виконання. Це включає прогнозування витрат і доходів, моніторинг фінансових показників, оптимізацію ресурсів, управління ризиками та підтримку фінансової стабільності проєкту на всіх етапах його реалізації. Ефективне бюджетування сприяє досягненню стратегічних цілей, забезпечує прозорість фінансових операцій і підвищує довіру інвесторів, що є критично важливим для успішного завершення інвестиційних ініціатив.

Найважливішими етапами бюджетування інвестиційного проєкту є його визначення та оцінка грошових потоків. При оцінці проєктів капітальних інвестицій особливу увагу слід приділяти рентабельності інвестицій та внутрішній нормі прибутку, які є ключовими показниками для визначення доцільності проєкту. На ці показники впливає розмір річного капітального бюджету компанії, оскільки існує кореляція між річним бюджетом, перевагою цих методів та масштабами самого проєкту. Підготовка бюджету проєкту та бюджетних кроків відображає структуру організації роботи і забезпечує засіб розподілу ресурсів між усіма частинами організації **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Бюджетування інвестиційних проєктів спрямоване на вирішення низки завдань у поточному та перспективному періодах, а саме: прогнозування наявності та руху грошових коштів по кожному проєкту, що реалізується; перевірка фінансової здійсненності проєкту на етапі передінвестиційних досліджень; визначення реальних термінів виконання проєкту з урахуванням необхідного обсягу коштів; аналіз доцільності залучення інвестиційних ресурсів із зовнішніх джерел фінансування; визначення терміну окупності витрат за проєктом; оцінка ефективності реалізації проєкту; фінансовий моніторинг проєкту на всіх етапах його реалізації; та формування консолідованого фінансового балансу.

Основні функції бюджетування у контексті інвестиційних проєктів включають:

- планування та прогнозування попереднього бюджету та ресурсів;
- фінансовий контроль витрат та потоків;
- управління ризиками та їх оцінка;
- аналіз ефективності та рентабельності;
- прийняття управлінських рішень та оцінка альтернатив **[Ошибка! Источник ссылки не найден.]**.

Щодо проблем в бюджетуванні інвестиційних проєктів – прогнозування витрат та доходів проєкту постає складним завданням через невизначеність, ризики та мінливість економічних умов. Це може призвести до перевищення бюджету, затримок проєкту та зниження його рентабельності.

Неефективне управління ресурсами матиме наслідки того, що деякі аспекти проєкту отримають недостатньо фінансування, тоді як інші матимуть надлишок коштів. Це може призвести до неефективності та зниження загальної віддачі від інвестицій. Неefективний контроль за витратами призведе до перевитрат бюджету та зниження прибутку проєкту. Існують також непередбачені ризики, такі як зміни цін, політичні події або стихійні лиха, які спричиняють значні зміни у вартості проєкту та негативно впливають на його фінансову стійкість. У свою чергу, недостатня комунікація та координація між різними зацікавленими сторонами проєкту можуть нести за собою непорозуміння, затримки та неефективне використання ресурсів.

Для вирішення цих проблем пропонуємо наступні рішення:

- застосування більш досконалих методів прогнозування, таких як аналіз чутливості та сценаріювання, що сприятиме кращому розумінню та оцінці ризиків проєкту, а також у розробці більш точних прогнозів витрат та доходів;
- розробка та впровадження чіткої системи управління ресурсами допоможе у кращому розподілі та використанні ресурсів проєкту;
- впровадження жорстких заходів контролю за витратами, що надасть змогу відстежувати витрати, виявляти перевитрати та вживати заходів для їх корекції;
- важлива наявність чіткого плану управління ризиками для виявлення, оцінки та пом'якшення ризиків, які можуть негативно вплинути на проєкт;
- забезпечення чіткої та регулярної комунікації між усіма зацікавленими сторонами проєкту сприятиме кращому розумінню цілей проєкту, координації дій та запобіганню виникнення проблем.

Бюджетування є критично важливим елементом управління інвестиційними проєктами, оскільки воно забезпечує системний підхід до планування, контролю та оцінки фінансових аспектів проєкту. Це допомагає мінімізувати фінансові ризики, оптимізувати використання ресурсів та підвищити загальну ефективність проєкту. Завдяки цьому, інвестори можуть бути впевненими у прозорості та обґрунтованості фінансових рішень, що сприяє підвищенню довіри та залученню додаткових інвестицій.

Бюджетування інвестиційних проєктів є складним завданням через невизначеність, ризики та мінливість економічних умов. Це може призвести до низки проблем, таких як: перевищення бюджету, затримки проєкту, низької рентабельності інвестицій. Для вирішення цих проблем потрібно вжити низку заходів, таких як: використання кращих методів прогнозування, ефективне управління ресурсами, жорсткий контроль за витратами, управління ризиками та ефективна комунікація. Вжиття цих заходів допоможе покращити процес бюджетування інвестиційних проєктів та зменшити ймовірність виникнення проблем, які можуть призвести до перевищення бюджету, затримок проєкту та зниження рентабельності інвестицій.

Список використаних джерел

1. Бутенко О. П., Чупир О. М. Організація бюджетування інвестиційних проєктів на підприємствах. *Підприємництво та інновації*. 2022. № 24. С. 55–60. URL: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/24.9> (дата звернення: 15.05.2024).
2. Т. В. Майорова. Особливості бюджетування інвестиційних проєктів. *Економічна правда*. 2011. № 8. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1∓z=661> (дата звернення: 14.05.2024).

Станкевич О.В.

*“Фінанси, банківська справа та страхування”, 2 курс
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – аспірант кафедри корпоративних фінансів і
контролінгу Діба М.В.*

СТАРТАПИ В РОЗВИТКУ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ

Венчурне інвестування є основним двигуном для розвитку інноваційних стартапів та бізнес-проектів. Стартапи створюють новітні продукти або послуги з високим потенціалом для швидкого зростання та потребують значних інвестицій для реалізації своїх ідей і виходу на ринок. Венчурні фонди та інвестори забезпечують фінансову та експертну підтримку стартапам, отримуючи частку в їх капіталі та майбутніх прибутках [1].

Венчурні інвестори готові вкладати кошти у стартапи на початкових етапах розвитку, що супроводжується високими ризиками, але й потенційно високими прибутками. Венчурні фонди зазвичай отримують невелику частку в капіталі стартапу, що дозволяє засновникам зберігати контроль над компанією. Інвестори також беруть участь в управлінні та надають експертну підтримку. Однією з ключових переваг венчурного інвестування є диверсифікація ризиків. Венчурні фонди інвестують у портфель різних стартапів, що дозволяє розподілити ризики та компенсувати можливі втрати від невдалих проектів успішними інвестиціями в перспективні компанії [2].

Венчурне інвестування значно відрізняється від класичних інвестицій в акції чи облігації. Воно характеризується вищим рівнем ризику, але й значно більшим потенціалом прибутку. Венчурні інвестиції орієнтовані на фінансування стартапів з інноваційними ідеями, продуктами чи послугами та перспективними бізнес-моделями, які мають потенціал для швидкого зростання та масштабування. Класичні інвестиції, зазвичай, передбачають стабільний дохід протягом тривалого періоду. Венчурні інвестори очікують виходу зі стартапу через 5–10 років шляхом первинного публічного розміщення акцій (ІРО) або продажу компанії стратегічному інвестору, що дозволяє отримати багаторазовий приріст вкладених коштів у разі успіху проекту [3].

Стартапи грають важливу роль у венчурному інвестуванні, будучи рушійною силою інновацій, економічного зростання та основними реципієнтами венчурного капіталу. Їх новаторські ідеї, продукти та бізнес-моделі створюють нові ринки та можливості для розвитку. Працюючи в недосліджених сферах, успішні стартапи мають величезний потенціал для стрімкого зростання ринкової капіталізації за короткий період. Це робить їх надзвичайно привабливими для венчурних інвесторів, які шукають компанії з високими шансами на окупність вкладень та багаторазове зростання вартості. Більшість венчурних інвестицій спрямовується в стартапи на ранніх стадіях розвитку через їх гостру потребу у значному зовнішньому фінансуванні для запуску проектів, створення продуктів та масштабування діяльності. При відсутності достатніх внутрішніх ресурсів венчурний капітал відіграє ключову роль у розвитку стартапів. Успішні інноваційні стартапи також є потужними драйверами економічного прогресу, створюючи нові галузі, робочі місця та інноваційні продукти чи послуги. Тому держави активно підтримують розвиток стартап-екосистеми та залучення венчурних інвестицій. Кінцевою метою венчурних інвесторів є успішний "вихід" зі стартапу через ІРО або продаж стратегічному покупцю, що дозволяє отримати багаторазовий приріст вкладеного капіталу у разі успіху проекту [4].

Венчурне фінансування відбувається через кілька етапів, залежно від потреб стартапу на різних стадіях його розвитку: початкове фінансування (pre-seed) для валідації ідеї та створення мінімального життєздатного продукту (MVP), перші значні інвестиції (seed) для розробки продукту та початку комерціалізації, та наступні раунди фінансування (серії А, В, С тощо) для масштабування бізнесу, виходу на нові ринки та збільшення ринкової частки. Багато відомих

технологічних компаній, таких як Airbnb, Uber, Spotify, Facebook та Google, починали свій шлях як невеликі стартапи, які досягли успіху завдяки венчурному фінансуванню [5].

В Україні венчурне інвестування стикається з рядом проблем, таких як слабкий захист інтелектуальної власності, недовіра інвесторів до інноваційних проєктів, небажання інвесторів вкладати кошти у високоризиковані проєкти, невеликий капітал венчурних фондів та відсутність належної законодавчої бази. Рішеннями можуть бути вдосконалення законодавства, створення ефективної системи державної реєстрації та обліку об'єктів інтелектуальної власності, забезпечення прозорості діяльності стартапів, залучення авторитетних експертів, впровадження системи податкових та інших пільг, створення державних програм співфінансування або гарантування венчурних інвестицій, залучення іноземних інвесторів та гармонізація українського законодавства з міжнародними нормами [6].

Підсумовуючи, венчурне інвестування є критично важливим для розвитку інноваційних стартапів та економічного зростання. Стартапи потребують значних інвестицій на ранніх стадіях свого розвитку, які можуть бути забезпечені венчурними фондами та інвесторами. Для ефективного функціонування венчурної екосистеми в Україні необхідно вирішити ряд проблем, зокрема через державну підтримку, вдосконалення законодавчої бази та захист інтелектуальної власності. Створення сприятливого середовища для венчурного інвестування забезпечить стійкий розвиток інноваційних стартапів та підвищить конкурентоспроможність української економіки.

Список використаних джерел

1. Що таке венчурний капітал? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iqdecision.com/ua/faq/venchurniy-kapital/>

2. Що таке венчурні інвестиції? – ТОВ – Фрідом Фінанс Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ffin.ua/blog/faq/investytsii/post/shcho-take-venchurni-investytsii#:~:text=%D0%92%D0%B5%D0%BD%D1%87%D1%83%D1%80%D0%BD%D1%96%20%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%86%D1%96%D1%97%20%E2%80%94%D1%86%D0%B5%20%D0%BA%D0%BE%D1%88%D1%82%D0%B8%2C%20%D1%8F%D0%BA%D1%96,%D0%B0%D0%BB%D0%B5%20%D0%B9%20%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA%D0%BE%D0%BF%D1%80%D0%B8%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4%20%D1%96%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F>.

3. Що таке венчурний капітал? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://iqdecision.com/ua/faq/venchurniy-kapital/>

4. Економічний розвиток через венчурний капітал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.economicgrowthvc.com>

5. Фінансове забезпечення стартапів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9781/%D0%A6%D1%83%D1%80%D0%BA%D0%B0%D0%BD%20%D0%9C.%D0%92..pdf?sequence=1&isAllowed=y>

6. Проблеми формування та використання венчурного капіталу в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2018/157.pdf

КАФЕДРА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА СТРАХУВАННЯ

ПЛАТФОРМА

БАНКІВСЬКИЙ ТА СТРАХОВИЙ БІЗНЕС В ЕКОНОМІЧНОМУ ВІДРОДЖЕННІ УКРАЇНИ

Черниш М.В.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 1 курс магістратури,
ОПП «Страхування та фінансова безпека»
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
доцент кафедри банківської справи та страхування Стецюк Т.І.*

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ У СТРАХОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Будь-які стратегічні рішення, що ухвалює страхова компанія у своїй діяльності лежать у сфері маркетингу, який впливає на розвиток бізнесу, освоєння нового ринкового сегменту, розробку нових страхових продуктів, формування ефективної системи продажів, утримання та залучення нових клієнтів, тощо. З цього випливає, що маркетинг у страхуванні є засобом пристосування компанії до умов ринку і потреб споживачів.

У науковій літературі маркетинг у страхуванні визначається як комплекс інтегрованих дій, що здійснюються страховиком і спрямовані на формування страхової послуги в умовах ринку та національної економіки [1, с. 157–160]. Маркетинг у страхуванні як і маркетинг в цілому, має свої завдання, які націлені перш за все на:

- розробку і просування нових та уже існуючих страхових послуг з урахуванням вимог ринку;
- впровадження раціональних форм реалізації цих продуктів за належного сервісу та реклами;
- збір і аналіз інформації щодо ефективної діяльності страховика;
- створення ефективної системи збуту, а також реклами [2, с. 173–179].

Як бачимо розробка, продаж страхових послуг та реклама є одними найпоширенішими складовими маркетингу у страхуванні, тому, важливо мати точне розуміння попиту і пропозиції на ці послуги. Пропозиція страхових послуг – це обсяг послуг, який страхова компанія готова та здатна надати протягом певного часу на конкретному ринку. На ринкову пропозицію страхових послуг впливає цінова політика та ряд інших факторів. В загальному, важливо зауважити, що на ринкову пропозицію також можуть впливати: доступність ресурсів, умови виробництва, природні ресурси, якість праці, кількість постачальників, податкова політика, державні субсидії та очікування виробників [5, с. 911–916].

Щоб мати більш точне розуміння попиту і пропозиції на ринку страхування, страхова компанія проводить маркетингові дослідження. Маркетингові дослідження дозволяють збирати інформацію про споживачів, конкурентів, ринок і тенденції в галузі страхування. Ця інформація може бути використана для визначення попиту на різні види страхових послуг, виявлення тенденцій в галузі і визначення конкурентних переваг. Дослідження можуть проводитися за допомогою різних методів, таких як опитування споживачів, фокус-групи, аналіз даних про продажі, інтернет-аналітика, тощо. Опитування дозволяють отримати інформацію про переваги і потреби споживачів, тоді як аналіз дозволяє визначити найпопулярніші види страхових

послуг. Фокус-групи можуть бути використані для вивчення поведінки і їх відчуттів щодо певних продуктів або послуг. Інтернет-аналітика дозволяє відстежувати поведінку користувачів на сайтах страхових компаній і визначати тенденції в пошуку певних видів страхових послуг. Крім того, можна використовувати аналітику соціальних мереж для відстежування настроїв споживачів в реальному часі. Це дозволяє страховим компаніям швидко реагувати на зміни ринку і адаптувати під них свою маркетингову стратегію. Також завдяки різним методам, страхові компанії мають точне розуміння попиту і пропозиції на ринку страхування, що в свою чергу допомагає їм не тільки розробляти ефективніші маркетингові стратегії, а і збільшувати продажі. Будь-яка маркетингова стратегія покликана перш за все, забезпечити досягнення конкретних запланованих довгострокових цілей компанії і розрахована на перспективу. Для досягнення цих цілей менеджмент страхової компанії повинен чітко обрати вектор свого розвитку на найближчу перспективу [3, с. 208].

Маркетингова стратегія страховика, як і будь-якої іншої компанії сфери послуг передбачає гнучке пристосування до зміни ринкових умов з урахуванням позиції даної компанії на ринку, а також позиції її конкурентів, плануючи при цьому витрати на маркетингові дослідження ринку, та формування відповідно до цих досліджень комплексу маркетингових заходів та ефективної системи збуту.

На вибір маркетингової стратегії страховика впливають як внутрішні фактори діяльності компанії, такі як ресурсні можливості, особливості менеджменту компанії (її внутрішнє середовище), так і стан зовнішнього середовища та його зміни (особливості попиту на страховому ринку, конкурентне середовище, державне регулювання страхової діяльності, зміни законодавства, підвищення чи зниження платоспроможності населення тощо).

До внутрішніх факторів, що впливають на формування маркетингової стратегії належать управлінські та організаційні особливості страхової компанії (загальна схема організації розробки нових та удосконалення існуючих страхових послуг, організації системи каналів продажу послуг, організації роботи маркетингової служби страховика); інформаційно-технологічні можливості компанії, які на сучасному етапі всеохоплюючої інформатизації суспільства є надзвичайно актуальними (новітні технології, інновації, автоматизація процесу продажів страхових послуг); ресурси компанії (фінансові ресурси, кадрові ресурси, управлінські, маркетингові тощо); можливість компанії до швидкої адаптації до змін на ринку та до потреб страхувальників. Якщо страховик не здатний швидко адаптуватися до ринку, ця компанія може продавати лише прості стандартні страхові послуги. Конкурентоспроможність цієї компанії залежить виключно від масштабу продажу товарів та цінової стратегії. Якщо ж страхова компанія може швидко пристосуватись до певних особливостей попиту на страхові послуги та потреби страхувальників, рівень адаптивних можливостей такої страхової компанії високий, як і можливість зайняти цільовий ринковий сегмент та утримати його.

Зауважимо, що при формуванні ефективної маркетингової стратегії страхової компанії маркетингологи враховують такі групи основних чинників: тенденції попиту на страхові послуги на ринку (потреби потенційних страхувальників, система просування страхових послуг); сучасний стан та особливості конкуренції на страховому ринку (основні компанії – конкуренти і стратегічні напрями їх діяльності); потенційні зміни зовнішнього маркетингового середовища (правове регулювання страхової діяльності, економічний розвиток); стратегію розвитку компанії на короткострокову та довгострокову перспективу, її цілі і завдання для досягнення успіху в обраних сегментах страхового ринку; ресурси менеджменту і можливості страхової компанії (фінансові, маркетингові, кадрові, інформаційні тощо), визначення сильних та слабких сторін страховина в конкурентній боротьбі за цільові сегменти ринку [4, с. 238-243].

Кожна страхова компанія має свої пріоритетні напрями маркетингової стратегії виходячи зі структури та особливостей страхового портфеля та стратегії розвитку страховика в цілому. Кожний вид страхування вимагає різного набору маркетингових інструментів, які є ефективними саме для певного виду виходячи з об'єкта страхування, його вартості, суб'єктів страхування (робота з фізичними чи юридичними особами). Тому формування ефективного комплексу маркетингу можливе лише за умов попереднього детального аналізу страхового портфеля.

На сучасному етапі розвитку страхового ринку маркетингова стратегія страхової компанії формується під впливом безлічі факторів внутрішнього середовища (ресурсні можливості, особливості менеджменту компанії) та зовнішнього середовища (особливості попиту на страховому ринку, конкурентне середовище, державне регулювання страхової діяльності, зміни законодавства, підвищення чи зниження платоспроможності населення, страхові посередники тощо), тенденцій розвитку конкурентів і на основі значної кількості маркетингової інформації [5].

Отже, можемо зробити висновок, що маркетингова діяльність в страховій галузі вкрай важлива, оскільки страхові компанії діють в середовищі постійно зростаючої конкуренції та вимогливих споживачів. Маркетинг є ключовим фактором у забезпеченні успішності страхових компаній через конкурентне середовище, зростаючу свідомість споживачів, цифрову трансформацію та розвиток аналітики даних. Він допомагає привертати клієнтів, зберігати їх лояльність та розвивати бізнес. Для покращення маркетингової діяльності страхової компанії важливо використовувати різноманітні стратегії, такі як аналіз конкуренції, персоналізація послуг, цифровий маркетинг, створення цікавого контенту та розвиток бренду.

Список використаних джерел

1. Михайловська І. М. Основні підходи до визначення сутності, структури та принципів інтернет-страхування. Вісник Хмельницького національного університету. Т. 3. № 3. 2015. С. 157–160.
2. Онопрієнко І. М. Маркетинг як інструмент активізації страхових послуг / І. М. Онопрієнко, Є. І. Волкова // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. № 23. С. 173-179.
3. Астахова І.Є. Маркетинг: навч. посіб. Харків: ХНЕУ, 2006. 208 с.
4. Sabirova A.E. Factors affecting the development of the insurer's marketing strategy // Materials of the IV International research and practice conference [Science and Education], (Munich, Germany, Oktober).-2013. – № 1. – P. 238-243.
5. Нечипорук Л. В. Попит, пропозиція та рівень цього ринку страхових послуг. Електронне наукове видання «Глобальні та національні проблеми економіки» 2015. Випуск № 5. С. 911–916.

Акімова Ю. С.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс,
ОПП «Банківський бізнес»*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор, професор кафедри банківської справи
та страхування Циганова Н.В.*

КРЕДИТНІ СПІЛКИ НА РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Кредитна спілка – це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні, наданні фінансових послуг шляхом об'єднання грошових внесків [1]. Вона надає послуги як для населення (кредити, депозити, дебетові картки, інвестиції, онлайн-банкінг), так і для бізнесу (кредитування, рахунки для бізнесу, платіжні сервіси, консультації та підтримка, експортно-імпорتنі фінансові послуги).

Кредитні спілки відіграють важливу роль у забезпеченні доступу до фінансових послуг для різних верств населення, особливо для тих, хто не може скористатися послугами банківських установ. Однак, на сучасному етапі кредитні спілки в Україні стикаються з низкою проблем, які потребують ретельного вивчення та вирішення. Повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України, додала нових викликів та ускладнила вже існуючі проблеми функціонування кредитних спілок [2].

Незважаючи на наявність законодавчої бази для діяльності кредитних спілок, чинний Закон «Про кредитні спілки» містить ряд недоліків та прогалин [1]. Зокрема, відсутні чіткі вимоги до капіталу, ліквідності та платоспроможності, а також ефективні механізми нагляду та контролю. В умовах воєнного стану ці недоліки можуть призводити до підвищених ризиків для кредитних спілок та їхніх членів, що вимагає термінового вдосконалення законодавчого регулювання [3].

Недостатня капіталізація та труднощі з підтримкою ліквідності залишаються гострими проблемами для кредитних спілок в Україні. Військова агресія Росії спричинила значні економічні збитки, знецінення національної валюти та зростання невизначеності, що ще більше ускладнило забезпечення належної капіталізації та ліквідності. Багато кредитних спілок змушені обмежувати свою діяльність через відтік депозитів та неможливість своєчасно повернути кредити від позичальників, постраждалих від війни.

Попри зусилля з підвищення прозорості та відновлення довіри, негативний імідж кредитних спілок досі залишається проблемою. Воєнні дії, зростання економічної нестабільності та невизначеності ще більше підірвали довіру громадян до фінансових установ, у тому числі кредитних спілок [3]. Це значно обмежує можливості залучення нових членів та ресурсів, необхідних для ефективного функціонування.

Брак досвідчених фахівців у галузі кредитної кооперації та низький рівень професійної підготовки працівників кредитних спілок є однією з ключових проблем, що гальмує розвиток цього сектору. В умовах війни, коли вимоги до ризик-менеджменту, фінансового планування та адаптивності значно зростають, недостатня кваліфікація персоналу може мати ще більш негативні наслідки [4].

Через обмеженість фінансових ресурсів більшість кредитних спілок в Україні надають лише споживчі кредити на невеликі суми, тоді як можливості кредитування бізнесу або іпотечного кредитування залишаються мінімальними. Воєнні дії та економічна криза ще більше звужують можливості кредитних спілок у сфері кредитування, оскільки зростають ризики неповернення позик та втрати капіталу [5]. На рис. 1 показано операційну ефективність діяльності кредитних спілок, розраховану наростаючим підсумком. Спостерігається чітка тенденція до зниження цього показника, що наприкінці 2023 р. сягнув від'ємного значення. Це було забезпечено зростанням процентів за резервами покриття ризиків та перевищенням витрат над доходами кредитних спілок, що змусило їх розформувувати резерви. У цілому, графік демонструє погіршення фінансових показників діяльності кредитних спілок наприкінці 2023 р., що спричинило зниження їх операційної ефективності та ослаблення позицій з достатності капіталу для окремих учасників ринку (рис. 1).

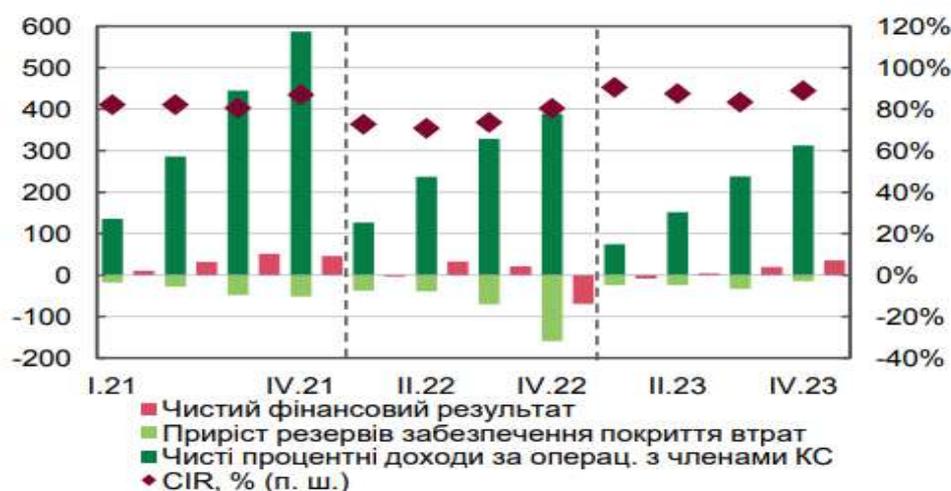

Рис. 1. Операційна ефективність діяльності кредитних спілок (наростаючим підсумком), млн грн

Джерело: Складено за даними [5].

Окрім загальних проблем, спричинених воєнним станом, багато кредитних спілок на тимчасово окупованих територіях були змушені повністю припинити свою діяльність. Інші кредитні спілки з регіонів, охоплених активними бойовими діями, змушені були евакуюватися та переміщатися у більш безпечні області України. Це створило додаткові труднощі у сфері логістики, комунікацій та доступу до фінансових ресурсів для забезпечення безперервної роботи.

Кредитні спілки в Україні на сучасному етапі стикаються з низкою серйозних проблем, багато з яких були загострені та посилені в умовах повномасштабної війни. Необхідно терміново вдосконалити правове регулювання, забезпечити підвищення капіталізації та ліквідності, відновити довіру населення, покращити кваліфікацію персоналу та розширити можливості кредитування. Крім того, слід вжити невідкладних заходів для підтримки кредитних спілок, які постраждали від воєнних дій, допомогти їм відновити роботу або організувати переміщення до безпечніших регіонів [8].

Для вирішення цих проблем потрібен комплексний підхід із залученням зусиль держави, самих кредитних спілок, їхніх об'єднань та міжнародних партнерів. Лише об'єднавши зусилля та впровадивши системні реформи, кредитні спілки зможуть подолати кризові явища та відновити повноцінну діяльність в інтересах своїх членів та розвитку фінансового сектору України. Важливу роль у цьому відіграють інновації у сфері кредитування [7].

Інновації в діяльності кредитних спілок можуть включати різноманітні аспекти, що спрямовані на поліпшення обслуговування клієнтів, ефективність операцій і забезпечення конкурентоспроможності на ринку. Деякі з можливих інновацій: цифрові технології (впровадження мобільних додатків та онлайн-платформ для зручності клієнтів), аналітика даних (використання аналітики даних для розуміння потреб клієнтів, управління ризиками та вдосконалення процесів кредитування), фінансові послуги для малого бізнесу (розширення послуг для малих підприємств, таких як швидке затвердження кредитів, консультації з фінансів тощо), соціальна відповідальність (впровадження програм та ініціатив, спрямованих на соціальну відповідальність, таких як фінансування соціальних проектів, підтримка спільноти тощо), фінтех інтеграція (співпраця з фінтех-компаніями для покращення послуг, впровадження нових технологій та залучення нових клієнтів), екологічна сталість (розвиток продуктів та послуг з екологічною спрямованістю, таких як зелені кредити для енергоефективних будівель тощо), роботизація та автоматизація (використання роботизованих процесів та штучного інтелекту для автоматизації рутинних операцій, що дозволить зменшити витрати та підвищити ефективність).

Стратегії залучення та утримання клієнтів є важливим елементом діяльності будь-якої кредитної спілки на ринку кредитних послуг України. Можуть бути використані такі стратегії як: персоналізований сервіс (кредитні спілки можуть надавати персоналізовані фінансові рішення, які відповідають індивідуальним потребам та можливостям кожного клієнта – це включає в себе індивідуальне консультування та розробку фінансових планів), привабливі умови кредитування (кредитні спілки можуть надавати конкурентні умови кредитування, такі як низькі відсоткові ставки, мінімальні комісії та швидкий процес затвердження кредитів), програми лояльності (утримання клієнтів шляхом запровадження програм лояльності, які надають переваги та знижки для постійних клієнтів; наприклад, можливість отримання знижок на наступні кредити або безкоштовний доступ до додаткових фінансових послуг), онлайн-присутність (розвиток онлайн-платформи для зручності клієнтів – це може включати мобільні додатки для зручного керування фінансами, онлайн-кредитування та швидке звернення за підтримкою), освітня діяльність (надання освітніх ресурсів та консультації з фінансового планування та управління боргами для клієнтів – це може допомогти підвищити фінансову грамотність та зробити їх більш відповідальними за свої фінанси) та забезпечення безпеки та довіри (розвиток системи безпеки та захисту даних, щоб забезпечити конфіденційність та захист особистої інформації клієнтів – це може зберегти довіру клієнтів до вашої кредитної спілки) [4].

Отже, кредитні спілки на ринку кредитних послуг України відіграють важливу роль у фінансовій системі країни. Висновки з досліджень показують, що кредитні спілки забезпечують доступ до фінансових послуг для широкого кола населення, особливо тих, хто має обмежений

доступ до банківських послуг. Вони також сприяють розвитку місцевих громад, надаючи позики малим підприємствам та індивідуальним підприємцям. Кредитні спілки часто пропонують більш вигідні умови для своїх членів порівняно з комерційними банками, такі як нижчі процентні ставки на кредити та вищі відсотки на заощадження. Крім того, вони сприяють фінансовій грамотності та розвитку місцевих спільнот шляхом надання освітніх програм та консультацій з планування бюджету та керування фінансами.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 р. № 2908-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text> (дата звернення: 25.05.24 р.).
2. Вплив війни на діяльність кредитних спілок в Україні. Аналітичний центр «Перспектива». URL: <https://texty.org.ua/d/socio/firm/informatsiyno-analitychnyi-centr-perspektyva/> (дата звернення: 25.05.24 р.).
3. Творення простору суспільної довіри в Україні XXI століття : матер. Міжн. наук.-практ. конф., м. Львів, 17-19.02.2016 р. Київ : УБС, 2017. 523 с.
4. Кредитні спілки в Україні: стан та перспективи розвитку. Українське кредитно-банківське об'єднання. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2022/2_78_2022/18.pdf (дата звернення: 25.05.24 р.).
5. Огляд небанківського фінансового сектору. Національний банк України. Березень 2024 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2024-03.pdf?v=7 (дата звернення: 25.05.24 р.).
6. Підвищення професійного рівня працівників кредитних спілок. *Фінанси України*. URL: <https://finukr.org.ua/> (дата звернення: 25.05.24 р.).
7. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження: Монографія / за ред. С.М. Аржевітіна. Київ: КНЕУ, 2017. 408 с.

Крук Н.Н.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 2 курс,
ОПП «Банківський бізнес»*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор, професор кафедри банківської справи
та страхування Циганова Н.В.*

ВАЛЮТНИЙ КУРС В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність дослідження валютного курсу та особливостей його формування в Україні обумовлена низкою важливих факторів. Крім того, воєнні дії в Україні значно впливають на обмінний курс, що робить аналіз валютного курсу вкрай важливим завданням для розробки ефективних фінансових стратегій.

Постановка завдання роботи є детальне вивчення валютного курсу та виявлення його основних детермінантів на прикладі України. Основні завдання дослідження включають аналіз теоретичних концепцій валютного ринку, дослідження факторів впливу на валютний курс, огляд історії валютного курсу в Україні та аналіз ролі Національного банку України у його формуванні.

Валютний курс визначається як співвідношення, за яким одна валюта обмінюється на іншу. Це ціна грошової одиниці однієї країни, виражена в грошових одиницях іншої країни [1]. На практиці валютний курс може бути представлений у вигляді прямого або оберненого котирування. Пряме котирування показує, скільки одиниць національної валюти потрібно для придбання одиниці іноземної валюти, а обернене котирування — скільки одиниць іноземної валюти потрібно для придбання одиниці національної валюти.

У формуванні валютного курсу важливе значення має теорія паритету купівельної спроможності (ПКС): абсолютний ПКС та відносний ПКС. Абсолютний ПКС стверджує, що валютний курс визначається порівнянням рівня цін на однакові товари в різних країнах. Цей підхід базується на законі єдиної ціни, згідно з яким ідентичні товари мають однакову ціну на різних ринках після врахування обмінного курсу. Відносний ПКС стверджує, що враховує зміни у рівні інфляції між двома країнами. Відповідно до цієї теорії, обмінний курс змінюється пропорційно до різниці в темпах інфляції між країнами.

Монетаристичні моделі обмінного курсу акцентують увагу на ролі грошової маси і грошової політики у визначенні валютного курсу. Збільшення грошової маси порівняно з рівнем виробництва призводить до інфляції та девальвації валюти. Обмеження грошової маси або підвищення процентних ставок може призвести до укріплення валюти. Моделі загальної рівноваги включають аналіз ринків товарів, праці, валюти та облігацій у двох країнах, базуючись на ідеї максимізації очікуваної корисності економічними агентами. Моделі ліквідності розглядають обмеження на утримання грошових коштів економічними агентами і їхній вплив на рівень відсоткових ставок та грошову масу.

Концепція платіжного балансу визначає взаємозв'язок між сальдо платіжного балансу та обмінним курсом валюти країни. Негативне сальдо платіжного балансу збільшує попит на іноземну валюту і може призвести до знецінення національної валюти. Позитивне сальдо, навпаки, сприяє зміцненню національної валюти.

Фактори, що впливають на валютний курс:

1. країни з високим рівнем інфляції зазвичай спостерігають знецінення своєї валюти. Вища інфляція робить товари менш конкурентоспроможними на міжнародному ринку, що призводить до зменшення попиту на національну валюту;

2. вищі процентні ставки приваблюють іноземних інвесторів, збільшуючи попит на національну валюту і сприяючи її зміцненню. Зниження процентних ставок має зворотний ефект;

3. позитивне сальдо платіжного балансу (перевага експорту над імпортом) підвищує попит на національну валюту, зміцнюючи її курс. Негативне сальдо спричиняє зниження курсу;

4. очікування майбутніх змін валютного курсу можуть впливати на поточний попит і пропозицію валюти, створюючи короткострокові коливання курсу;

5. політична стабільність та передбачуваність економічної політики приваблюють інвестиції, підвищуючи попит на національну валюту і сприяючи її зміцненню.

Розуміння теоретичних основ валютного курсу та факторів, що на нього впливають, є ключовим для аналізу фінансових ринків і розробки ефективної економічної політики [2]. Глибокий аналіз цих аспектів дозволяє формувати обґрунтовані рекомендації щодо покращення валютного регулювання в Україні.

Після розпаду Радянського Союзу у 1991 році Україна зіткнулася з необхідністю створення власної національної валюти. Спочатку була введена тимчасова валюта – купоно-карбованець, який функціонував у складних економічних умовах гіперінфляції. Цей період характеризувався високими темпами інфляції, які спричинили стрімке знецінення купоно-карбованця. У 1996 році було введено нову національну валюту – гривню, яка замінила купоно-карбованець у співвідношенні 1 гривня до 100 000 купоно-карбованців. Введення гривні стало важливим кроком у стабілізації фінансової системи України.

На початку 2000-х років українська економіка почала відновлюватися після важкого періоду 1990-х років. Проведення економічних реформ сприяло стабілізації валютного курсу. У цей час гривня демонструвала певну стабільність, хоча залишалася вразливою до зовнішніх економічних впливів.

Фінансова криза 2008 року сильно вдарила по економіці України. Це призвело до значного падіння вартості гривні. Для стабілізації ситуації Національний банк України (НБУ) був змушений втручатися на валютний ринок, використовуючи валютні резерви для підтримки курсу гривні.

У 2014 році анексія Криму Росією та військовий конфлікт на сході України спричинили значні економічні потрясіння. Це призвело до різкого падіння курсу гривні. У відповідь на

кризу, НБУ змушений був впровадити жорсткі монетарні заходи, включаючи підвищення процентних ставок та інтервенції на валютному ринку. НБУ впровадив низку стабілізаційних заходів, зокрема перехід до гнучкого обмінного курсу та посилення валютного контролю [3]. Ці заходи допомогли стабілізувати ситуацію, хоча курс гривні залишався вразливим до політичних і економічних потрясінь.

Після стабілізації економічної ситуації в Україні та відновлення зростання, курс гривні демонстрував відносну стабільність, хоча залишався під впливом зовнішніх факторів, таких як коливання цін на сировинні товари та політична нестабільність.

З початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, валютний ринок зазнав значних потрясінь. НБУ зафіксував офіційний курс долара США на рівні 29,25 UAH/USD та ввів жорсткі валютні обмеження. Протягом цього періоду курс долара в обмінниках різко зріс до 40 UAH/USD через паніку та високий попит.

НБУ провів інтервенції на ринку, продаючи валюту з резервів для стримування курсу [4]. Завдяки поступовим пом'якшенням обмежень, курс долара стабілізувався біля позначки 30 UAH/USD у травні-червні 2022 року [5]. З липня 2022 року НБУ дозволив банкам продавати безготівкову валюту громадянам із подальшим розміщенням на депозит на строк від трьох календарних місяців. Офіційний курс піднявся до 36,6 UAH/USD, а курс гривні увійшов в режим керованої гнучкості, наразі становить 39,72 UAH/USD.

НБУ відіграє ключову роль у регулюванні валютного курсу. Його основні функції включають [6]:

1. проведення валютних інтервенцій для підтримки стабільності курсу;
2. встановлення офіційного обмінного курсу;
3. регулювання валютного ринку через введення обмежень та контроль за валютними операціями;
4. впровадження монетарної політики для стримування інфляції та підтримки стабільності національної валюти;
5. ефективні дії НБУ дозволили знизити рівень паніки на валютному ринку та стабілізувати курс гривні навіть в умовах воєнних дій та економічних потрясінь.

Для покращення валютного регулювання рекомендується:

1. посилення контролю над інфляцією через ефективну монетарну політику;
2. зміцнення платіжного балансу шляхом стимулювання експорту та залучення іноземних інвестицій;
3. забезпечення політичної стабільності та прогнозованості економічної політики;
4. покращення інституційної спроможності Національного банку України у сфері валютного регулювання.

Реалізація цих рекомендацій сприятиме стабільності валютного курсу та економічному розвитку України. Виважена валютна політика набуває особливого значення в умовах євроінтеграційного спрямування розвитку економіки України [7].

Аналізуючи валютний курс в Україні, можна зробити висновок, що основними детермінантами є інфляційні процеси, платіжний баланс, а також політична стабільність.

Список використаних джерел

1. Гроші та кредит : підручник / [М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін.]; за наук. ред. М.І. Савлука. 6-те вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2011. 589, [3] с.
2. Сучасні тенденції міжнародного руху капіталу. Монографія / За ред. О.І. Рогача. Київ : ЦУЛ, 2019. 269 с.
3. НБУ впроваджує керовану гнучкість обмінного курсу, що посилить стійкість валютного ринку та економіки. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-vprovadjuye-kerovanu-gnuchkist-obminnogo-kursu-scho-posilit-stiykist-valyutnogo-rinku-ta-ekonomiki> (дата звернення: 25.05.24 р.).

4. Результати валютних інтервенцій НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/currency-interventions> (дата звернення: 25.05.24 р.).

5. Валютна лібералізація триває: НБУ впроваджує найбільший пакет пом'якшення валютних обмежень з початку повномасштабної війни. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/valyutna-liberalizatsiya-trivaye-nbu-vprovadjuje-naubilshiy-paket-pomyakshennya-valyutnih-obmejen-z-pochatku-rovnomasshtabnoyi-viyni> (дата звернення: 25.05.24 р.).

6. Стратегія валютних інтервенцій Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/DkTLQeGIKLSHNmQ> (дата звернення: 25.05.24 р.).

7. Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів : колективна монографія / кол. авт. ; за ред. О. А. Довгаль. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 528 с.

Стронов А. С.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 1 курс магістратури,
ОПП «Банківський менеджмент»*

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

*Науковий керівник – к.е.н., доцент, професор кафедри банківської справи
та страхування Нікітін А.В.*

ІННОВАЦІЇ У БАНКІВСЬКОМУ ДИСТАНЦІЙНОМУ ОБСЛУГОВУВАННІ

Протягом останніх десятиліть технології, зокрема фінансові технології (fintech), революціонізували наш спосіб життя, роботи та комунікації. Це вплинуло на банківський сектор, зробивши банківські операції швидшими, зручнішими та доступнішими. Однак з цими перевагами приходять і виклики. Традиційні банки стикаються зі зростаючою конкуренцією від нових гравців на ринку, а також з питаннями конфіденційності та безпеки даних. Незважаючи на це, фінансові технології безперечно формують майбутнє банківської справи, впливаючи на поведінку споживачів, нові бізнес-моделі та технологічний прогрес. Очікується, що ринок цифрових банківських платформ значно зросте, спираючись на штучний інтелект та машинне навчання, а також на збільшення використання хмарних платформ.

Проте, проблеми з безпекою та виконанням вимог на цифрових кредитних платформах в певній мірі гальмують повноцінний розвиток світового ринку. З іншого боку, пандемія COVID-19 прискорила зростання електронної комерції, що призвело до посилення цифрового банкінгу. Наприклад, за даними Ecommerce Europe, відсоток покупців, що користуються електронною комерцією в Європі, зросла з 60 % у 2017 році до 71 % у 2020 році. І відсоток ВВП, який генерується електронною комерцією в Європі, збільшився з 3,11 % у 2017 році до 4,29 % у 2020 році. Таким чином, зростаючий попит на цифрові банківські платформи відбувається внаслідок росту обсягів онлайн-покупок і цифрових транзакцій [1].

У 2021 році Азіатсько-Тихоокеанський регіон займав найбільшу частку ринку, і очікується, що він буде свідком найшвидшого росту CAGR на рівні 21,1 % протягом прогнозованого періоду. Це зумовлено зростанням чисельності населення та збільшенням цифровізації у цьому регіоні. Нові компанії, такі як Tonik Digital Bank, Inc., Anywhere 2 go Co., Ltd. і Cashfree Payments India Private Limited, перетворюють банківський сектор, революціонізуючи його як для фізичних осіб, так і для компаній. Наприклад, у червні 2022 року Cashfree Payments India Private Limited представила своє рішення для токенизації "Token Vault", яке дозволяє обмінюватися та використовувати інформацію під час токенизації карток.

По всьому світу Північна Америка займає друге місце за обсягом ринку за доходами, і очікується, що скоригований річний темп зростання (CAGR) зросте на 19,9 % між 2022 і 2030 роками. Впровадження хмарних рішень широко розповсюджується в Північній Америці, особливо в бізнес-секторах, пов'язаних з фінансами та банківською діяльністю.

Банки швидко впроваджують хмарні цифрові банківські платформи через їх низькі початкові витрати та швидке оновлення. Очікується, що ця тенденція буде тривати і в подальшому. Згідно зі звітом про ринок цифрових банківських платформ у 2021 році онлайн-банкінг становив 80,7 % частки ринку, прогнозується щорічне зростання на 20,1 %. Це пов'язано зі збільшенням попиту на розумні мобільні пристрої та переміщенням споживчих вподобань від традиційних до цифрових каналів. Щодо хмарного цифрового банкінгу, він займав 28,7 % ринку у 2021 році та очікується щорічне зростання на піку у 20,7 % протягом прогнозованого періоду. Впровадження хмарних обчислень та SAAS визначатиме майбутнє банківської галузі. Серед компонентів, найбільш швидко зростатиме сегмент послуг із CAGR 21,1 % з 2022 по 2030 рік, а професійні послуги будуть найбільшим підсегментом за доходом [3].

Fintech революціонує банківську сферу, надаючи нові фінансові послуги через мобільні додатки та онлайн-платформи, що підвищує доступність фінансових послуг для всіх, зменшуючи бідність і сприяючи економічному зростанню. Технології, такі як блокчейн та штучний інтелект, покращують ефективність банківського сектору, але існують проблеми, такі як кібербезпека та регулювання, які потребують уваги. Автоматизація може призвести до змін у робочих місцях, але також створює нові можливості в інших галузях.

Уряди активно вживають заходів для регулювання розвитку фінансових технологій у банківському секторі. Ці заходи включають:

1) розробка нормативної бази: Уряди встановлюють стандарти для діяльності фінтех-компаній, забезпечуючи їх відповідність правилам, які стосуються інших фінансових установ;

2) співпраця з фінтех-компаніями: Уряди співпрацюють з цими компаніями для створення інноваційних рішень, спрямованих на поліпшення фінансової доступності та розширення фінансування для менш забезпечених верств населення;

3) освітні та інформаційні кампанії: Уряди проводять кампанії, що стосуються переваг та ризиків використання фінтех-послуг, щоб підвищити обізнаність громадськості та зменшити можливі ризики;

4) підтримка інновацій: Уряди надають фінансову та фіскальну підтримку для стимулювання інновацій у сфері фінансових технологій, сприяючи розвитку сектору в межах встановлених норм [4].

Фінансові технології різко змінили банківський сектор. Інновації, такі як мобільний банкінг, блокчейн, штучний інтелект і машинне навчання, зробили банки доступнішими та ефективнішими для клієнтів. Фінтех дозволив банкам поліпшити послуги, створити нові можливості для залучення клієнтів та оптимізувати операції.

Проте, з цими перевагами ідуть і проблеми. Кібербезпека стала серйозною загрозою, і необхідно адаптувати нормативну базу до швидкозмінюючихся технологій. Тим не менш, банки, які швидко впроваджують фінтех, зберуть конкурентну перевагу, максимізуючи безпеку та задоволеність клієнтів. У майбутньому поєднання інновацій та стратегій управління ризиками стане ключем до успіху банків.

Отже, поєднання інновацій та стратегій управління ризиками в українських банках є перспективою подальших досліджень

Список використаних джерел

1. Баранова В. Г. Банківські інноваційні технології: проблеми та перспективи впровадження. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 40. С. 66-69.
2. Зайонц А. В. Банківські інновації в системі забезпечення конкурентоспроможності банків. *Облік і фінанси*. 2020. № 1. С. 81-83.
3. Іванов С. В. Особливості банківських інновацій. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 2. С. 33-37.
4. Ключко Л. А. Інновації у сфері банківського бізнесу. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2019. № 2. С. 14-19.

GOLD AND CURRENCY RESERVES IN UKRAINE AND OTHER COUNTRIES. STRUCTURE AND TRENDS

Gold and currency reserves (GCR) are one of the important elements of the financial system of the state, their main function is to ensure financial stability in the broadest sense. They can be considered in the context of national, economic and financial security – as something that contributes to sustainable economic development, as a tool for implementing monetary policy and regulating the financial and banking sphere, ensuring financial stability, etc.

The study of the issue of gold and currency reserves becomes especially relevant in the modern conditions of globalization and instability of the world financial system. GCR play an important role in ensuring the macroeconomic stability of the country.

Due to high liquidity and the possibility of using as many international settlements, payments and interventions as possible, gold and foreign exchange reserves can be considered as a tool for ensuring the internal and external stability of the national currency and one of the separate instruments of monetary regulation – as a separate insurance fund. Nationwide management of gold and foreign exchange reserves is carried out by the country’s central bank, which accumulates them, places them, and chooses the optimal structure.

One of the most important issues of managing gold and foreign reserves is determining their optimal structure. The structure of GCR is a collection of various assets from which they consist, such as gold, foreign currency, securities prices and other liquid assets.

The question of the optimal level of reserves is debatable, since the undervalued amount of reserves impairs the solvency of the country on the world market, limits regulatory possibilities in the monetary sphere, and reduces the volume of free money supply. Overvalued, in turn, means the freezing of part of the country’s national wealth and the impossibility of its use in monetary circulation.

As of Q1 2024, the countries with the largest gold and currency reserves in the world look like this (Figure 1):

1 place – China: China holds the largest GCR in the world, totaling more than \$3.4 billion. A significant part of these reserves (about 63.5 %) is invested in gold, which makes China one of the leaders in the amount of gold in the world.

2 place – Japan: Japan’s GCR reaches \$1.29 billion. Unlike China, Japan holds a larger share of its reserves (about 65 %) in foreign currency, with gold accounting for 35 %.

3 place – Switzerland: The total volume of Swiss foreign exchange is approximately 860 million US dollars. At the same time, unlike most other developed countries, Switzerland holds the vast majority of its reserves in gold – about 87 %. Foreign currency accounts for only 12.9 % of Swiss GCR.

4 place – United States: The U.S. GCR is \$811 million. The structure of their reserves is similar to Japan’s with a larger share of foreign currency (61 %) and a smaller share of gold (39 %).

Speaking of Ukraine – we have a small volume of reserves in comparison with the volumes of reserves of other countries. But it is very important to note that the amount of gold and currency reserves that have been accumulated with the help of Western partners since the beginning of the war is the largest in the history of independent Ukraine [2].

Paying attention to the official diagram of the structure of international reserves of Ukraine on the website of the NBU, we see that out of the total amount of 42 billion dollars as of May 1, 2024, the largest share of reserves is accounted for by securities – 29.5 billion dollars in equivalent, the second place is occupied by banknotes, current accounts and time deposits – their total value is almost 11 billion dollars, on the last place is monetary gold – 2 billion dollars in equivalent. The currency in which most reserves are held is the dollar. The US dollar remains the most common reserve currency, accounting for about 60 % of global reserves. This dominance is due to the stability of the US

economy, the depth and liquidity of US financial markets, and the role of the dollar as the world's main trading currency.

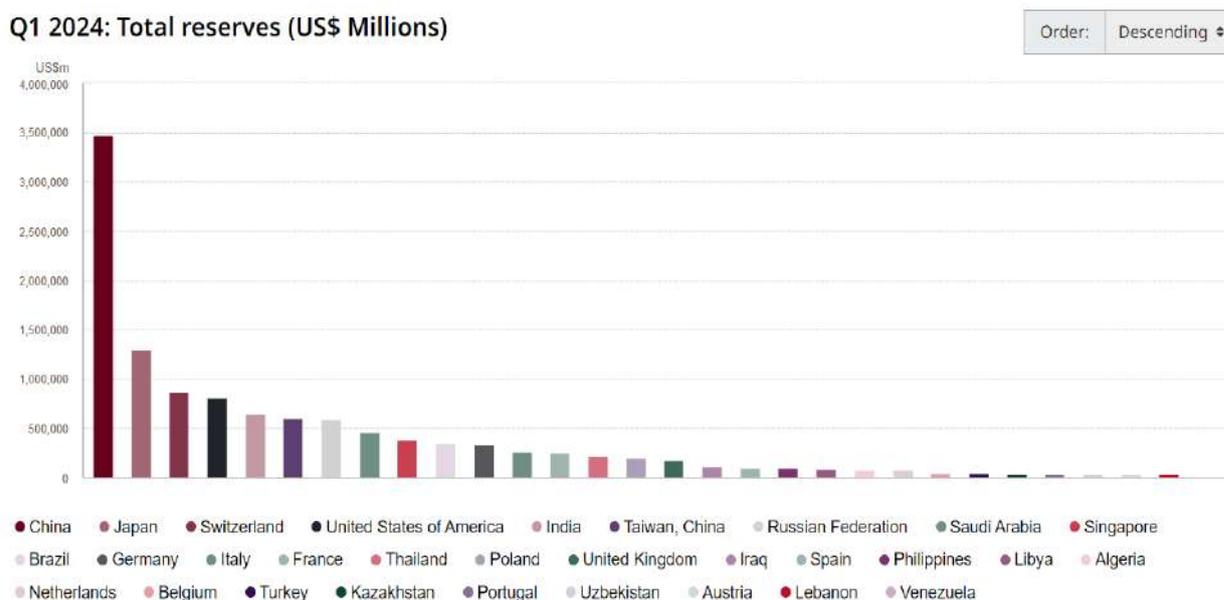

Figure 1. Gold reserves by country [1].

Improvement of public debt management, promotion of exports, inflow of foreign direct investments and lending by international financial institutions to production industries, innovative development of the economy, slowing of inflation can become favorable events for the inflow of foreign currency to Ukraine and the growth of gold and foreign reserves.

References

1. Gold reserves by country. Official website of the World Gold Council. URL: <https://www.gold.org/goldhub/data/gold-reserves-by-country> (date of application: 28.03.2024)
2. International reserves. Official website of the National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/en/markets/international-reserves-allinfo> (date of application: 28.03.2024)

Martynenko P.

*EPP "Banking Business", 2nd year of Bachelor's degree
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
Supervisor — PhD, Assoc. Prof. Department of Banking and Insurance Breheda O.*

DISTANCE BANKING IN UKRAINE AND THE WORLD. CURRENT SITUATION AND TRENDS

Facing tough competition to win over customers and keep them happy, banks are offering new features to become more well-liked, trusted, and recognizable. One important opportunity they shouldn't miss is creating remote banking services. In fact, around the world, traditional bank branches are becoming less and less important.

Distance banking is a term that defines the entire range of banking services provided to the client remotely, that is, over a bank branch. Most often, credit organizations use telecommunications and computer technologies to provide remote services.

There are such types of distance banking services: client-bank systems (access to which is carried out through a personal computer), "telephone bank" system, service using ATMs [1].

The most common distance banking systems are internet banking where you can set instructions for payments with a future date and for regular automatic payments, open term deposits, pay for mobile communication, internet, utilities and other services without a fee or at a lower fee than at a bank cash desk and it allows you to receive complete information on accounts, credit and credit cards, as well as repay debts also electronic withdrawal of invoices is possible, mobile banking is a mobile version of the internet bank that provides access to the same banking services as Internet banking, interactive voice response allows you to conduct banking transactions without contacting the operator, which increases the level of confidentiality of telephone service, 24/7 customer service enables the client to carry out almost all traditional banking operations with the help of an operator around the clock, notification service allows you to keep track of any operation performed by credit card or on accounts within seconds of its execution – withdrawing cash from an ATM, paying for a purchase in a store, bank transfer or payroll, services using ATMs (ATM Banking) and bank self-service devices are the most popular in the world. There are several types of remote banking services, such as the devices used: using ATMs (ATM-banking), payment terminals and information kiosks. [1]

In Ukraine applications for mobile platforms have 54 banks. Monobank is the most popular distance bank in Ukraine. The mobile application, created especially for Monobank, has a wide selection of banking services, including free money transfers, convenient payment of utility bills, the opportunity to participate in the bank's promotional offers and receive cashback, control your financial transactions, and a fast and professional support service, in your usual messengers (Viber, Facebook Messenger, Telegram) or by phone, can answer any of your questions. In order to become a client of Monobank, it is enough to download the mobile application from the Monobank website, go through identification and order one of the offered products. Any of the cards can be made virtual or plastic. The virtual payment medium becomes active immediately, the plastic card can be picked up at one of the issuing points.

This application also has advantages and disadvantages. Firstly, it is a modern bank that actively implements the latest technologies. Also the virtual card of Monobank is opened easily and quickly, it is enough to download the mobile application and undergo verification. All operations: from opening an account to managing it, can be done online. However, it does not have a wide network of stationary branches and does not have its own network of ATMs, so you will have to pay a commission of 0.9 % for withdrawing cash, even from your own funds.

The leader in the development of remote banking service systems is certainly the United States of America, although in recent years there has been a jump in the development of Internet banking in other countries of the world. In Europe, more than 60 % banks have already introduced Internet banking systems. The most active use internet banking in Finland (90 % of banks) (Figure 1).

Global penetration of mobile phones has reached 84 %, making them the primary access channel for remote banking. 57 % of adults worldwide have bank or mobile money accounts, up 1.7 % from 2023. Online payments have grown by 49 % in the past two years, with 71 % of adults worldwide now using them [3].

In Asia, the Banking market is characterized by a high level of competition and innovation. Fintech companies are disrupting the traditional banking sector by offering innovative solutions such as peer-to-peer lending and digital wallets. To address this, banks are expanding their branch networks and investing in mobile banking solutions to reach unbanked populations. As a result, banks in Asia are increasingly partnering with fintech firms to stay competitive and meet the evolving needs of customers. In Africa, the Banking market faces unique challenges such as limited access to banking services in rural areas [3].

Internet banking, as a method of promoting banking services, is becoming widespread, both globally and in Ukraine in particular, as it provides a number of advantages to both commercial banks and their clients.

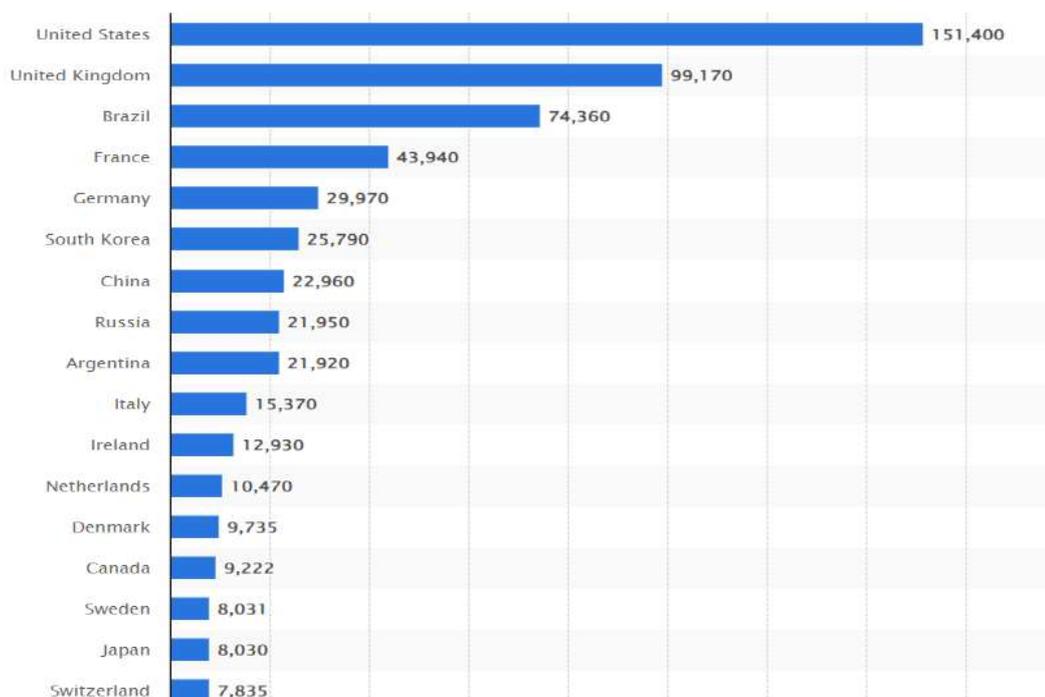

Figure 1. Net interest income of the digital banking industry worldwide in 2023, by country [4]

References

1. Adam Barone. How banking works, types of banks, and how to choose the best bank for you. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/bank.asp> (date of application: 28.03.2023)
2. Monobank: the first mobile-only bank in Ukraine. Tech Ukraine website. URL: <https://techukraine.org/portfolio/monobank/> (date of application: 28.03.2024)
3. Top Mobile Banking App Development Companies in Eastern Europe. Binariks website. URL: <https://binariks.com/blog/mobile-banking-app-development/> (date of application: 20.12.2023)
4. Net interest income of the digital banking industry worldwide in 2023, by country. Statista website. URL: <https://www.statista.com/forecasts/1440903/net-interest-income-of-digital-banks-by-country> (date of application: 11.01.2024)

Болдирєв Ф. В.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 1 курс магістратури,
ОПП «Банківський менеджмент»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор кафедри банківської справи
та страхування Корнилюк Р.В.*

ІПОТЕЧНЕ КРЕДИТУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ І ЖИТЛОВІ УМОВИ В 2016-2023 РОКАХ

В останній довоєнній 2021-й рік українці лишалися одним з найменш забезпечених житловою площею народів Європи. Так, у країнах Західної Європи на одну особу припадає в середньому більше 50 м² житла, у Центральній і Східній Європі площа скорочується до 32 метрів, у пострадянських країнах – 29-30 метрів. В Україні напередодні війни на одну особу припадало 27,3 м² житла. В наслідок військової агресії РФ значна частина житлового фонду була зруйнована. Сукупні втрати сягнули 56 млрд доларів США на початок осені 2023 року [1].

Якщо оцінювати середню вартість будинку/квартири в Україні 40 тисяч доларів, мова йде про майже 1,4 млн осель [2]. Це більш ніж 7 % усіх осель країни. Тому гостро постає питання про залучення всіх ресурсів на відбудову, враховуючи іпотечне кредитування.

У довоєнний період окремі аспекти цієї проблеми поліпшення житлових умов населення досліджували В. Воронін [3], С. Кобзан [4], Н. Петрищенко [5], О. Поморцева та ін. У воєнний період науковий огляд робила Л. Єлісеєва [6]. Проте, на думку автора, для комплексного розуміння проблеми необхідно врахувати динаміку рівноваги ринку нерухомості і ринку іпотечного кредитування, а також макро-фактори, що впливають на них. Наша робота має на меті розпочати заповнення цієї прогалини.

Останні точні дані ДССУ стосовно площі житлових будівель, що знаходяться в експлуатації, були зібрані у 2020 році. Дані за 2021 рік, на жаль, вже не є актуальними. Так, загальна площа житлових будівель у 2021 році скоротилася відносно 2020 року на 12 %, що абсолютно нелогічно, з огляду на відсутність будь-яких змін у методології між 2020 і 2021 роками (на відміну від 2020 і 2019 років). Також важливо звернути увагу на Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження "Наявність та рух житлового фонду", в особливості розділ 4 "Джерела". Ключовою ресурсною базою є інформація, надана респондентами – юридичними особами, які мають звітувати наприкінці лютого наступного за звітним року. У 2022 році в цей момент розпочалася повномасштабна війна, було запроваджено воєнний стан, під час якого підприємства звільняються від обов'язкового звітування Укрстату. Тому статистика за 2021 рік виглядає недостатньо повною для ефективного аналізу.

З іншого боку, для визначення обсягу житлового фонду України на кінець 2021 року можна скористатися непрямими даними. Так нам відомий обсяг житла, введенного в експлуатацію в 2021 році, який тісно корелює з загальною зміною житлового фонду після змін методології в 2017 році. При цьому фактична зміна завжди була більшою за введення в експлуатацію на 15–20 %. Скористаємося більш консервативними оцінками і будемо враховувати лише введені квадратні метри. У 2021 році вони становили 11,4 млн м² житла (у містах). Нове будівництво у сільській місцевості не перевищувало 1 млн м². Отже, можна говорити про збільшення житлового фонду на 12,4 млн м².

Автори хочуть відзначити, що в своїх даних Укрстат допускає суттєву методологічну неточність. При розрахунках кількості квадратних метрів на одну особу Агенція використовує дані про населення України з урахуванням ОРДЛО, у той час як житловий фонд ОРДЛО було виключено з загальної статистики. Таким чином, дані, що розкриває Укрстат, є заниженими, і фактично на одного українця припадає значно більша площа. Тому в оцінці населення України пропонуємо відштовхуватися від офіційної статистики кількості смертей, народжень і міграційного сальдо. Станом на 1 січня 2022 року воно становило близько 37,5 млн осіб.

Таким чином, на початок 2022 року житловий фонд України становив 1 027,2 млн м², а на одну особу припадало 27,4 м². Пропонуємо розглянути, яка частина з них була придбана населенням в іпотеку.

Історія кредитного портфелю під будівництво нерухомості в Україні ділиться на «до» та «після» банківською кризою 2015-16 років. На графіку 1 відображено, що в докризовий період домінуючими були валютні кредити, а розмір портфелю загалом більш ніж в 2,5 рази перевищував після кризові показники. Причини такої диспропорції детально в цій роботі не розглядатимуться. Важливо коротко зазначити, що до кризи валютні кредити для позичальників були більш привабливими через стабільність курсу і нижчі процентні ставки, а для фінустанов – через гіршу ситуацію з гривневою ліквідністю, значно слабший нагляд і менший рівень фінансової інклюзії населення країни. Після кризи і проведених реформ більшість факторів, що грали на користь валютного кредитування, нівелювалися.

У цілому ж помітна значна стабільність іпотечного портфелю з початку 2018 року. Її також можна сприймати як стагнацію. А отже, має сенс обговорити можливі заходи до підвищення кількості та обсягу іпотечних кредитів.

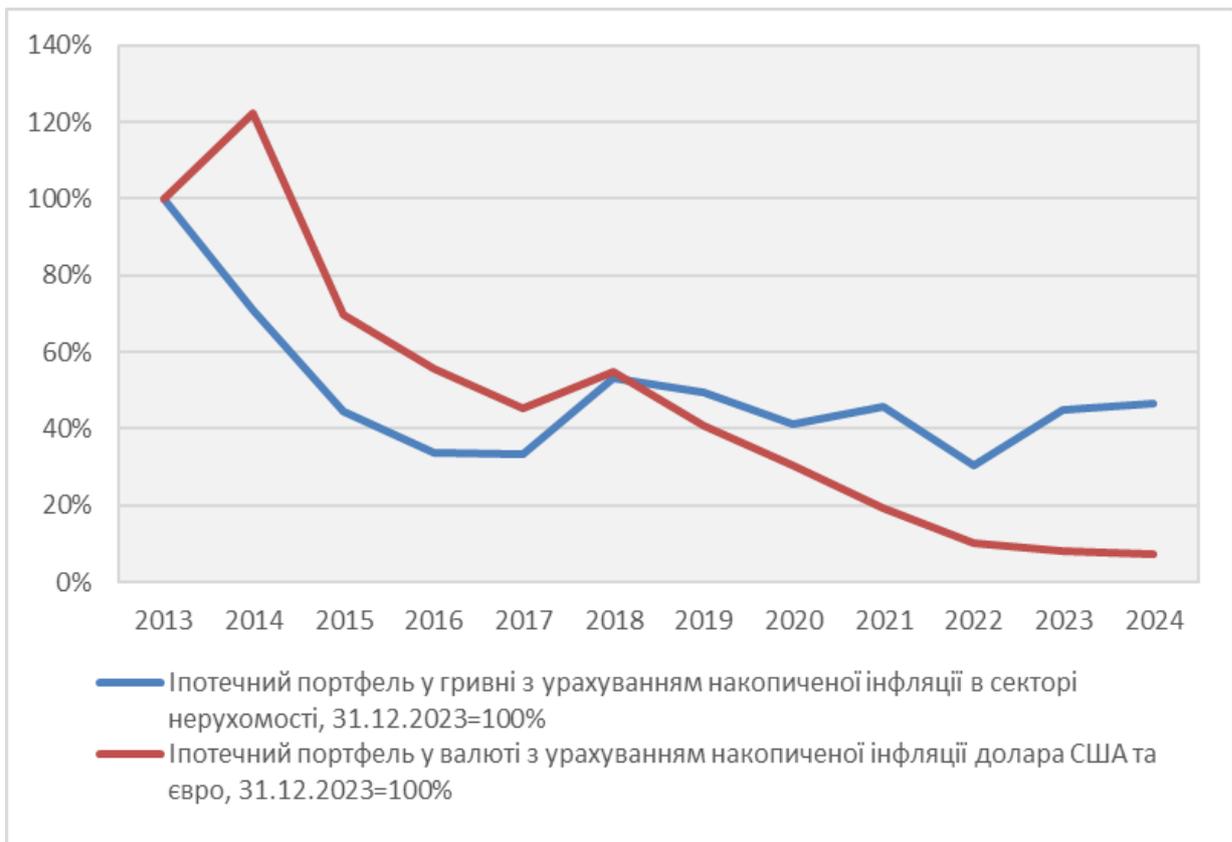

Рис. 1. Іпотечний портфель банків у 2013-2024 роках з урахуванням рівня інфляції і в розбитті по валютах

Джерело: побудовано автором на основі статистичних даних НБУ [8]

Для оцінки потенціалу розширення кредитування давайте поглянемо на доходи населення України. У 2021 році, за даними Укрстату, вони становили 4 863 519 млн грн [7]. Пропонуємо оцінити, виходячи з наведених даних, іпотечне навантаження на населення і порівняти його з іншими країнами. Для цього співставимо портфель іпотечних кредитів і доходи населення. Виявиться, що в Україні спостерігається катастрофічна недокредитованість фізичних осіб. Відношення портфеля до доходів становить 0,6 %, у той час як в рф – 20 %, в Польщі і Східній Європі – 40-50 %, у розвинених країнах ОЕСР – більше 70 %.

Однак автор вважає недостатньо коректним здійснювати аналіз на основі порівняння валових доходів населення з розмірами іпотечного портфелю. Для більш адекватного обрахунку автор пропонує вилучити з доходів витрати на їжу і комунальні послуги, адже це базові потреби населення. В Україні в 2021 році витрати населення на продовольчі товари становили 43,4 %, а витрати на комунальні послуги 8,7 %. Однак навіть врахування цих витрат не змінить картину кардинально, відношення портфелю становитиме 1,2–1,3 %, це все одно на порядок менше, ніж у сусідніх країнах. Довідково: у 2013 році, до масштабної кризи, відношення іпотеки до доходів становило 3,3 %. Витрати на їжу і комунальні на той момент були дещо меншими, їх можна оцінити в 40–45 %. Навіть за такої умови відношення зростає лише до 5,5–6 %.

Тобто висока житлова закредитованість ніколи не була характерною рисою економіки України. Значно меншу частку іпотеки можна пояснити тим, що населення України стрімко скорочується. Так, житловий фонд (без урахування Крима і ОРДЛО) зріс лише на 18 % у період з 1991 по 2021. У той же час кількість квадратних метрів на душу населення зростала приблизно з так само, як і в інших країнах колишнього СРСР і пострадянського простору: у 1991 році на одного українця припадало +19 м² житла, а в 2021 – 27,4 м². У той же час в Польщі цей показник збільшився з 20 до 31 метра, а площа всього житла зросла на майже 50 %.

З наведених даних можна зробити висновок, що в контексті встановлення цілей державної політики інтенсивне стимулювання іпотечного кредитування є неоднозначною метою, адже рівень доходів населення цього не дозволяє. У будь-якому разі зростання видачі кредитів підігріє ринкові ціни, і нерухомість навпаки стане менш доступною. З іншого боку, житловий фонд поступово старіє, що важливіше, значна його частина була побудована в 60-70-ті роки минулого століття, тобто ветхою водночас стане значна частина фонду. А отже, потрібно збільшувати обсяги будівництва. Нагадаю, з моменту отримання Незалежності житловий фонд зріс менш ніж на 20 %. Стимулювання іпотеки дало б поштовх до активнішого росту.

В Україні спостерігається відносно повільне будівництво нового житла і низька роль іпотечного кредитування в економічній діяльності населення. В умовах відновлення після перемоги у війні буде існувати потреба у зміні цієї парадигми, що правда, не так кардинально, як могло б здатися на перший погляд. На даному етапі теоретичним завданням влади є збільшення відношення іпотечних кредитів до доходів з 1,2–1,3 % до принаймні 5 %. Тобто мова йде про збільшення у 4 рази. Дана ціль є реалістичною, попри суттєве просідання доходів населення у 2022 році. Через наявність суттєвого дефіциту робочої сили можна сподівалися, що відновлення доходів буде активним, а їх валовий розмір досягне рівня 2021 року (не беремо в розрахунок потенційне погіршення геополітичної ситуації) через 5 років. Стимулювання населення до іпотечного кредитування через знижені ставки і державні гарантії та програми підтримки молодих сімей, окремих спеціалістів, а також активна реклама іпотечних продуктів банків цілком може призвести до підвищення портфелю іпотечних кредитів в 5 разів за той же період, а отже і вихід на портфель кредитів, еквівалентний 120 млрд грн в цінах 2021 року. Також для вищих темпів нарощування іпотечного кредитування і забезпеченості житловим фондом необхідно досягти перемоги у війні і проводити суттєві інституційні реформи на ринку робочої сили, які підвищать міжгалузеву мобільність населення і сприятимуть швидкому зростанню доходів.

Список використаних джерел

1. Понад \$54 млрд — збитки житлового фонду України внаслідок повномасштабної війни на кінець травня 2023 року [Електронний ресурс] // Київська школа економіки. – Режим доступу: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/ponad-54-mlrd-zbitki-zhitlovogo-fondu-ukrayini-vnaslidok-povnomasshtabnoyi-viyni-na-kinets-travnya-2023-roku>, вільний. (дата звернення 01.04.2024)
2. Про вартість одного квадратного метра житла в середньому по Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2024/01/Dodatok_do_nakazu_1.01.2024-1.pdf, вільний (дата звернення 01.04.2024). Середня вартість розраховувалася, виходячи з середньої к-сті квадратних метрів на одну особу з урахуванням к-сті осіб в одному домогосподарстві.
3. Воронін В. О., Лянце Е. В., Мамчин М. М. Аналітика ринку нерухомості: методологія та принципи сучасної оцінки: монографія. Львів: Магнолія, 2014. 304 с.
4. Кобзан С. М. Формування ринку нерухомості: практичні аспекти та особливості оцінки: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 211 с.
5. Петрищенко Н. А., Андріянова В. С., Рижова Р. Г. Дослідження ринку нерухомості в Україні. Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 25. С. 135-139.
6. Єлісеєва Л.І. Особливості розвитку ринку житла в Україні: мікро- та макроекономічні аспекти // Economic Analysis. – 2022. – Volume 32. – No. 3.
7. Інформація про доходи населення України станом на 2021 рік в статистичному збірнику [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/02/zb_doch_21.pdf, вільний. (дата звернення 01.04.2024)
8. Наглядова статистика НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>, вільний. (дата звернення 01.04.2024)

Шило Т. В.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 1 курс магістратури
ОПП «Банківський менеджмент»
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н.,
професор кафедри банківської справи та страхування Корнільюк Р.В.*

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ В УПРАВЛІННІ РИЗИКАМИ БАНКІВ УКРАЇНИ

Останні тенденції в українській банківській системі вимагають застосування сценарної поведінки банками для стійкості в умовах високого ризику та підвищення довіри населення. Додатково відстежувати стійкість фінансових інститутів за допомогою стрес-тестування, яке оцінює можливі збитки та допомагає підготуватися до кризових ситуацій. Національний банк України розробив рекомендації щодо стрес-тестування, але подальший розвиток методологічних засад є необхідним.

Стрес-тестування (СТ) – це метод оцінки ризиків, що визначає величину ризику банку через зміну зовнішніх чинників, таких як валютний курс або процентна ставка. Це допомагає оцінити можливі збитки або доходи банку. СТ використовується для оцінки кредитного, ліквідного, валютного ризиків, ризику зміни процентної ставки та вартості активів. Основними об'єктами СТ є зміни відсоткових ставок, валютних курсів, кредитного ризику, обсягу капіталу, вартості застави, ліквідності та можливості дефолту банку. Національний банк рекомендує враховувати макро- та мікроекономічні показники, такі як економічна стабільність, коливання курсу валюти, політична стабільність, зміни процентних ставок, доступ до ліквідності та конкурентна позиція банку [1].

Для стрес-тестування використовують тести чутливості, сценарії та екстремальних величин. У Базелі II наголошується на кредитному ризику та macro-to-micro моделях, зокрема через:

1. вимоги Базельського комітету щодо оцінки капіталу та економічних циклів;
2. недостатньо розроблені підходи до моделювання стресових подій на основі макроекономічних показників;
3. необхідність додаткових досліджень у стрес-тестуванні кредитного ризику.

Банк міжнародних розрахунків виділяє чотири елементи стрес-тестування: набір ризиків, сценарії екзогенних шоків, моделі впливу та міри результатів. МВФ використовує стрес-тестування з 1999 року, включаючи кредитний, ринковий ризики, ризик ліквідності та поширення. Підходи МВФ до стресових сценаріїв включають однофакторні тести, аналіз NPL, моделі оцінювання ймовірності дефолту (PD) та втрат у разі дефолту (LGD), а також непараметричні методи [2; 3].

Сутність стрес-тестування полягає в оцінці фінансовими регуляторами бухгалтерської звітності великих банків для визначення необхідного додаткового капіталу в умовах кризи. Класичні алгоритми стрес-тестування включають моделювання шоків макроекономічних сценаріїв з несприятливими значеннями змінних, таких як ВВП, інфляція, валютний курс. Якщо цільові показники банку виявляються нижчими за нормативні, банк потрібно докапіталізувати.

В Україні стрес-тестування банків запроваджено з 2015 року для моніторингу та підвищення фінансової стабільності. Методологія НБУ базувалася на міжнародному досвіді, але потребувала адаптації до українських умов. Стрес-тести фокусувалися на кредитному, валютному та процентному ризиках, без аналізу ризику втрати ліквідності. Діагностичне дослідження включало аналіз якості активів і проводилося для 20 найбільших банків. Основою були базові прогнози 2020–2023 рр., розроблені з МВФ. Під час тестування оцінювалися фінансовий стан великих позичальників і макроекономічні шоки на дрібніші кредити. Банки з недостатнім капіталом мали надати плани поповнення. Стрес-тестування також проводилося у 2008, 2010, та 2012 роках, з різними результатами та рекомендаціями для докапіталізації. Останнє стрес-тестування проводилося НБУ в 2022 році, в якому приймало участь 22 банки.

Стрес-тестування складається з трьох етапів.

1. Аудиторські компанії перевіряють якість активів та забезпечення за кредитами.
2. Національний банк оцінює капітал банку.
3. НБУ оцінює достатність капіталу за базовим і несприятливим сценаріями.

Критичні показники відрізняються за цими сценаріями, і для кожного року визначається нестача капіталу. Результати тестування 2015–2017 років не були оприлюднені детально, але з 2018 та надалі НБУ публікував результати оцінки стійкості банків [4].

Таким чином, для поширення практики стрес-тестування не лише на макрорівні, але й на рівні окремих банківських установ України, потрібне розроблення та використання ними адекватних методик стрес-тестування. Важливим є уніфікований методичний підхід і використання однакових методів і моделей стрес-тестування банків. Наразі стрес-тести мають переважно рекомендаційний характер, що створює певну невизначеність для банківських установ. Це, у свою чергу, обмежує можливість вітчизняних банків використовувати цей гнучкий інструмент оцінювання фінансової стійкості, тоді як у західних банках стрес-тести вважаються необхідною складовою сучасного ризик-менеджменту.

Дослідження та розробка уніфікованого методичного підходу до проведення стрес-тестування українських банків під час війни є перспективою подальших досліджень

Список використаних джерел

1. Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: Постанова Правління Національного банку України від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18#Text> (дата звернення 01.04.2024)
2. Mahalingam M., Rao D.N. Stress Test for Risk Assessment Under Basel Framework Applied in Banking Industry. Social Science Research Network. March 28, 2014. URL: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?> (дата звернення 01.04.2024)
3. Principles for sound stress testing practices and supervision. Consultative Document, Bank for international settlements. March 13, 2009. URL: <http://www.bis.org/publ/bcbs147.pdf>. (дата звернення 01.04.2024)
4. Національний банк розпочинає оцінку стійкості банківської системи в умовах воєнного часу [Електронний ресурс]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-rozpochinaye-otsinku-stiykosti-bankivskoyi-sistemi-v-umovah-voyennogo-chasu> (дата звернення 01.04.2024)

Багниук Ю.О.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс,
ОПП «Банківський бізнес»*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування Нікітін А.В.*

ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ МАРКЕТИНГУ В УКРАЇНСЬКИХ БАНКАХ

В сучасних умовах діджиталізації банківський маркетинг стає все більш складним і багатограничним тому актуальним є дослідження сучасних інструментів банківського маркетингу, їх особливостей, переваг та недоліків, а також ефективності їх застосування в українських банках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми свідчить, що інструменти банківського маркетингу є предметом уваги багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків. Зокрема, можна виділити такі статті та праці: С.В. Васильєва, Т.В. Гаврилова, О.Д. Дем'яненко, А.В. Нікітіна.

Інструментами банківського маркетингу є методи і засоби, які використовують банки для просування своїх продуктів і послуг, залучення і збереження клієнтів, підвищення своєї конкурентоспроможності і рентабельності) [1]. Незважаючи на широкий спектр подібних рис інструментів банківського маркетингу в Українських банках їх використання відрізняється в залежності від багатьох чинників, включаючи цільову аудиторію банку, його брендову стратегію, фінансові можливості та особливості ринкової конкуренції. Зазвичай використовують комплекс маркетингу за формулою 4P (рис. 1).

Продукт (Product)	Опис товару або послуги, його характеристики та якість.
Ціна (Price)	Визначення вартості товару або послуги для споживача.
Місце (Place):	Розподіл товару, включаючи канали збуту та логістику.
Промоція (Promotion)	Методи просування товару або послуги, включаючи рекламу, продажі та відносини зі споживачами.

Рис. 1. Інструменти маркетингу за формулою 4P

Джерело: розроблене автором за даними [2]

За даним комплексом продуктом є товар або послуга, яку пропонує компанія своїй цільовій аудиторії. Успішні продукти задовольняють потреби або бажання споживачів, відрізняються від конкурентів або створюють новий попит на ринку. Сумою грошей, яку споживач готовий заплатити за продукт називають ціною. Ціна впливає на прибуток компанії, а також на прийняття продукту споживачами. Місце – це канали, через які продукт потрапляє до споживача, воно включає логістику, транспортування, зберігання, оптову та роздрібну торгівлю, електронну комерцію та інші способи забезпечення доступності продукту для цільової аудиторії. Просування включає рекламу, особистий продаж, зв'язки з громадськістю, прямий маркетинг, соціальні медіа т.д. [3].

У сучасному мінливому середовищі на яке безпосередньо повпливала банківська криза, пандемія COVID-19 та війна в Україні, вдосконалення інструментів банківського маркетингу має велике значення для підтримання та підвищення діяльності банків. В першу чергу це необхідно задля розуміння потреб своїх клієнтів, щоб в подальшому краще обслуговувати існуючих та залучати нових [4]. Цифровий маркетинг надає банкам цінні відомості про поведінку та вподобання клієнтів, а впровадження автоматизації дозволяє банкам покращити ефективність маркетингових кампаній. Вдосконалення інструментів маркетингу для банків в Україні може бути ключовим фактором для залучення нових клієнтів, підвищення лояльності і задоволеності поточних клієнтів, а також збільшення прибутковості бізнесу [5]. Задля підтримання конкурентоспроможності на ринку банківських послуг необхідно вдосконалювати маркетингову діяльність, зокрема, шляхом підвищення компетентностей та якостей банківського персоналу. Впровадження маркетингових інструментів для підвищення компетентності банківського персоналу може принести користь не тільки конкретному банку, але й суспільству в цілому. Дане впровадження можливе за співпраці з регіональними вищими навчальними закладами, які здійснюють підготовку фахівців відповідного профілю. Отже, необхідним є створення внутрішнього середовища банку, що сприяє розвитку ініціативного, мотивованого і клієнтоорієнтованого персоналу, а основою для цього є ефективна організаційна культура.

Основними напрямками вдосконалення інструментів банківського маркетингу України в наш час повинні стати розвиток персоналізованого маркетингу, соціального маркетингу, активне застосування омніканального підходу, автоматизація аналізу даних, контент-маркетинг, розробка програм лояльності для клієнтів, співпраця з іншими компаніями, геотаргетинг та

підвищення конкурентоспроможності. На основі вищезазначеного можна зробити висновок, що успішний розвиток інструментів банківського маркетингу в Україні вимагає від банків гнучкості, інноваційності та постійного вдосконалення у відповідь на змінні умови ринку та потреби клієнтів. Якщо банк ефективно веде свою маркетингову діяльність, тим самим застосовуючи різноманітні методи та інструменти впливу – це неодмінно призведе до зміцнення, стабілізації та покращення роботи банку в подальшому.

Список використаних джерел

1. Борисенко О.С., Шевченко А.В., Фісун Ю.В., Крапко О.М. Маркетинговий менеджмент: навч. посіб. Київ: НАУ, 2022. 204 с.

2. Войтович Н.В. Особливості маркетингової стратегії в умовах цифрової трансформації. Соціальна економіка. 2021. № 62. С. 122–129 URL: <https://periodicals.karazin.ua/socseconom/article/download/18251/16855> (дата звернення 06.05.2024)

3. Матвійчук Н., Теслюк С. Основні тенденції розвитку банківських інновацій в Україні. Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2021. № 1. С. 79–87. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-79-87> (дата звернення 06.05.2024)

4. Шевченко А.В., Крушинський А.В. Методи інноваційного маркетингу реалізації маркетингової стратегії підприємства. Наукові інновації та передові 91 технології (журнал). 2023. № 3(17) 2023. С. 251-261. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nauka/article/view/3970> (дата звернення 06.05.2024)

5. Попова Н. В. Маркетингові комунікації : підручник / Н. В. Попова, А. В. Катаєв, Л. В. Базалієва; під загальною р Демко М., Черкес Р. Сучасні тенденції збуту та просування банківських продуктів в Україні. Економіка та суспільство. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-120> (дата звернення 06.05.2024)

Крупко Д.Р.

*«Фінанси, банківська справа та страхування»,
4 курс, ОПП «Банківський бізнес»*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор,
завідувач кафедри банківської справи та страхування Примостка Л.О.*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКІВ В УМОВАХ ТУРБУЛЕНТНОСТІ

Власний капітал (ВК) є ключовим фактором розвитку банку. В умовах турбулентності, яка характеризує сучасний розвиток подій, вкрай важливим и залишаються питання формування, використання та подальшого примноження банківського капіталу. Капітал є складною категорією, виникнення якої відображає історичний розвиток суспільства, продуктивних сил і трудових відносин. Однак сучасні наукові підходи до визначення банківського капіталу відрізняються один від одного, а іноді й суттєво розходяться, оскільки різні контексти вкладають у це поняття різний зміст. Банківський капітал ототожнюється з грошовими коштами, резервами, ресурсами, коштами власників тощо. В цілому банківський капітал є дуже широкою категорією, яка має багато різних значень, і не існує єдиного підходу до визначення його сутності. Загалом можна виділити такі основні підходи:

– якщо розглядати капітал банку як статтю балансу, то він виступає як залишкова вартість активів банку за вирахуванням зобов'язань [1, ст. 2];

– якщо капітал банку визначається як ресурс, то це є сума коштів (власних і залучених), якими розпоряджається банк і з яких банк отримує прибуток [2, с. 46];

– якщо банківський капітал визначається як власний капітал, то банківський капітал – це кошти, вкладені акціонерами (власниками банку) на власний ризик з метою отримання доходу [3, с. 79].

Слід розрізняти поняття "банківський капітал" та "капітал банку". Як правило, "банківський капітал" використовується для позначення сукупного капіталу всіх банків на макрорівні, тоді як "капітал банку" є вузким терміном, який використовується для позначення капіталу на мікрорівні конкретного банку. Існує також вузьке розуміння "банківського капіталу", тобто власний капітал, і широке розуміння, тобто сукупні ресурси. Надалі термін "банківський капітал" використовуватиме у вузькому розумінні як ВК.

Для кращого розуміння поняття банківського капіталу його необхідно розкласти на складові елементи та згрупувати за певними однорідними ознаками, тобто класифікувати за видами. Залежно від мети та завдань використовуються різні критерії, оскільки банківський капітал є неоднорідним за своїм складом. Однією з найпоширеніших класифікацій є класифікація банківського капіталу за економічним змістом та внутрішнім складом, яку наведено на схемі (рис. 1).

Проаналізувавши визначення, можна зробити висновок, що *власний капітал банку* – це частина грошових коштів та їх еквівалентів, яка забезпечує економічну незалежність та фінансову стійкість банку і використовується для здійснення операцій та надання послуг з метою отримання прибутку.

Рис. 1. Складові капіталу комерційного банку

Джерело: складено автором на основі [4, с.82]

Власний капітал основою є формування капіталу банку, одним із ключових елементів стабільності та надійності, формується за рахунок коштів акціонерів, використовується в процесі банківської діяльності для отримання прибутку та сприяє зміцненню довіри клієнтів до банку шляхом виконання притаманних йому функцій. Основними функціями є захисна, операційна, регулююча (рис. 2).

Кожна з функцій капіталу може переважати залежно від обраної банком стратегії. Наприклад, у випадку збиткової діяльності на першому плані буде функція захисту та стратегія уникнення банкрутства. У випадку стратегії виживання на першому плані буде операційна функція, і банк намагатиметься знайти та утримати своє місце на ринку. При стратегії розвитку банк змінюється відповідно до потреб та умов зовнішнього середовища, а функція регулювання капіталу домінує.

Крім того, Н.О. Гребенюк описує "концептуальну модель розвитку" та додає до трьох основних функцій банку четверту – креативну функцію [4, с. 4]. На думку автора, ця функція ВК означає, що "він орієнтований насамперед на організаційне зростання, надання нових послуг і продуктів, розвиток професійних програм і вихід на сусідні ринки нетрадиційних фінансових

послуг". Коли банк, як лідер домінує на ринку, розробляє та впроваджує інновації у свою діяльність він реалізовує креативну функцію.

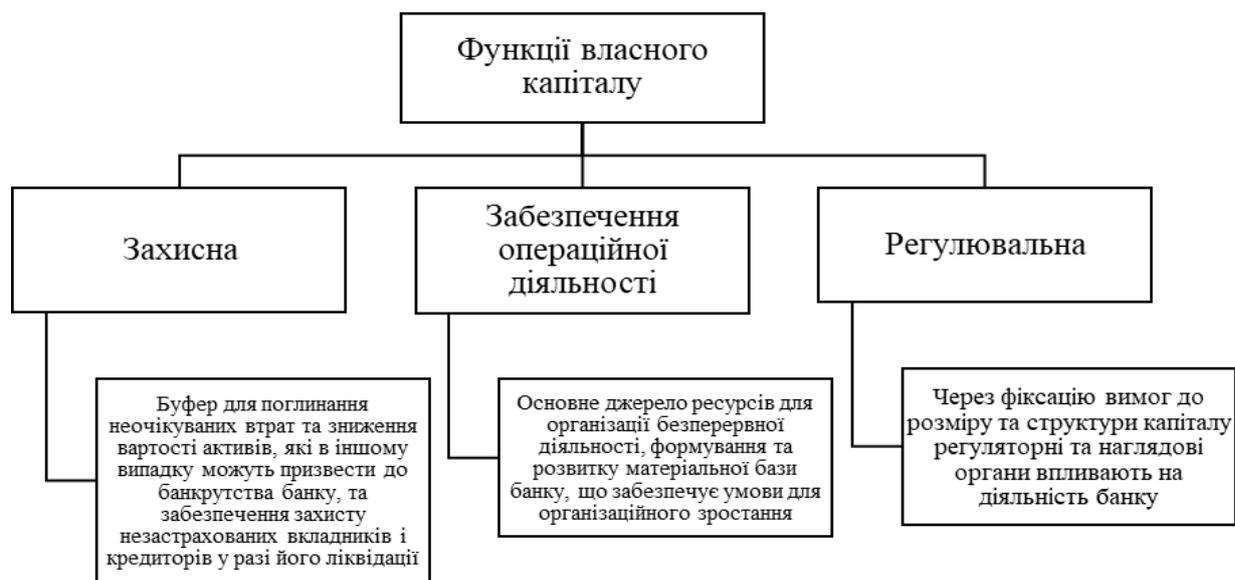

Рис. 2. Функції власного капіталу банку

Джерело: побудовано автором за даними[2; 3; 4]

Структура власного капіталу банку є досить складною через низку обставин, зокрема необхідність дотримання певних економічних нормативів, необхідність формування резервів на випадок надзвичайних ситуацій та різні способи реалізації політики розвитку банку.

Складовими елементами власного капіталу банку є статутний капітал, резервний капітал та нерозподілений прибуток, а досягти оптимальної структури можна лише за умови ефективного процесу формування капіталу. Формування капіталу – це процес залучення коштів із зовнішніх або внутрішніх джерел з метою побудови надійної ресурсної бази відповідно до вимог законодавства та стратегічних цілей банку. Основним завданням менеджменту банку в цьому процесі є вибір найкращої структури капіталу, пошук раціональних способів формування цієї структури та визначення оптимальних параметрів його величини відповідно до стратегії розвитку банку та регуляторних вимог. При цьому необхідно постійно дотримуватися балансу між потребами банку та вимогами наглядового органу. Тому одним з актуальних викликів для всіх банків є якість формування капіталу та його постійне збільшення. В сучасних умовах значного зростання ризиків, зокрема кредитного ризику банків та воєнних ризиків, забезпечення достатнього рівня капіталізації як окремого банку, так і банківської системи є дуже актуальною проблемою, яку постійно контролює Національний банк України, запроваджуючи нові нормативи та регуляції. Нарощування капітальної бази банків забезпечить фінансову стійкість банківської і фінансової системи в умовах турбулентності.

Розглядаючи банківський капітал за підходами, класифікаціями та визначеннями, можна зробити висновок, що банківський капітал має неоднорідну та складну структуру і є важливим елементом діяльності банку, який забезпечує його існування з самого початку і протягом усього життя. Завдяки своїй багатій функціональності власний капітал забезпечує виконання поточних та операційних цілей, формує довіру до банку та банківської системи в цілому і є необхідним елементом для успішного зростання банку, а також збереження його фінансової стійкості в умовах турбулентності.

Список використаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України: за станом на 20 вересня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (Дата звернення 26.05.2024).
2. Словник банківських термінів. Банківська справа: Термінологічний словник. [Уклад.: А. Загородній та ін.]. К.: Аконт, 2000. 605 с.
3. Примостка, Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : підручник – 2-ге вид., доп. і перероб. . Київ: КНЕУ, 2004. 468 с
4. Гребенюк Н.О. Трансформація стратегій банку та функцій його капіталу в умовах глобалізації. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/52590/7/Hrebenuk_Transformatsiia.pdf (Дата звернення 26.05.2024).
5. A. Nikitin, L. Prymostka, I. Krasnova, G. Kulish, V. Shevaldina Modeling the segment interactions of Ukraine's financial market. Investment Management and Financial Innovations, Volume 17, Issue 2, 2020 P.101-112. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.17\(2\).2020.09](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.17(2).2020.09) Scopus

Кириченко В.Р.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс,
ОПП «Банківський бізнес»*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор,
завідувач кафедри банківської справи та страхування Примостка Л.О.*

ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО ПОРТФЕЛЯ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Ринок цінних паперів є однією з найважливіших складових економічної та фінансової системи, що забезпечує мобілізацію та розміщення ресурсів економічного розвитку. Сучасний фондовий ринок – це складна система економічних відносин, що створює умови для функціонування соціального капіталу через діяльність усіх учасників ринку та їх організацію, випуск і розповсюдження цінних паперів, розподіл доходів та інвестиційних ризиків. Зараз в Україні працює три фондових біржі, проте ці біржі охоплюють 99 % загального обсягу торгів цінними паперами. До них належать Фондова біржа ПФТС, Українська біржа цінних паперів, біржа «Перспектива».

За оцінками Міністерства фінансів України, в умовах воєнного стану Україна витрачає близько \$10 млрд на місяць. Одним з інструментів надходження коштів стали облігацій військової позики, випуск яких розпочався після прийняття Урядом України Постанови № 156 «Про випуск державних облігацій «Військові облігації» від 25 лютого 2022 року» [1]. Військові облігації є різновидом державних облігацій (DGB). Відповідно до Закону України «Про ринок капіталу та регульовані товари», облігації ОВДП є цінними паперами, що котируються лише на внутрішньому ринку капіталу, що підтверджує зобов'язання України викупити ОВДП за номінальною вартістю та виплатити кошти власникам ОВДП відповідно до умов питання. Громадяни України та іноземні громадяни можуть придбати військові облігації, розміщені на внутрішньому фондовому ринку. В умовах воєнного стану державні цінні папери відіграють ключову роль у фінансуванні бюджетних потреб України. Військові облігації стали одним з основних інструментів залучення коштів для фінансування оборонних витрат. Цей крок уряду має кілька суттєвих наслідків та переваг [2].

По-перше, випуск військових облігацій дозволяє уряду залучити значні фінансові ресурси для підтримки військових та інших критичних потреб. На першочергові видатки держбюджету України в умовах воєнного стану планується залучити близько 400 млрд грн.

По-друге, військові облігації стають важливим інструментом для залучення громадян та бізнесу до підтримки держави в умовах війни. Вони дозволяють українцям інвестувати в національну економіку та отримувати дохід, що в умовах невизначеності та економічної нестабільності є значним стимулом.

Міністерство фінансів пропонує кілька типів військових облігацій, номінованих у гривні, євро та доларах США, що дає інвесторам вибір і можливість захистити свої вкладення від інфляційних ризиків. Загалом, підвищення ролі державних цінних паперів демонструє здатність уряду оперативно реагувати на виклики та використовувати ринок цінних паперів для забезпечення фінансової стабільності країни.

Ретроспективний аналіз показує, що періоди стрімкого зростання загального обсягу інвестицій в державні облігації збігаються з періодами кризових явищ в економіці країни. Це пов'язано з тим, що банки також намагаються знайти більш стабільні способи отримання коштів. Так, світова фінансова криза 2008 року призвела до масового відтоку приватного капіталу та падіння виробництва і споживання, що обмежило можливості фінансування дефіциту бюджету та залучення фінансування у вигляді кредитних емісій. Системна банківська криза 2014-2016 років призвела до виведення з банківського сектору України неякісних та фінансово непрозорих фінансових установ. Натомість банки, що залишилися на ринку, були змушені провести рекапіталізацію, що в основному означало придбання облігацій внутрішньої державної позики за справедливою вартістю в уряді. Однак, після підвищення облікової ставки з 10 % до 25 % у червні 2022 року, яке не супроводжувалося підвищенням відсоткової ставки за ОВДП, відставання відсоткової ставки за ОВДП змусило банки вийти з цього інструменту, навіть попри те, що він здавався безризиковим [4].

Разом з тим, банки залишаються найбільш активними учасниками фондового ринку, щороку збільшуючи свої портфелі (рис. 1). Наразі банки володіють майже 40 % облігацій місцевих позик. З одного боку, це означає зменшення кредитування реального сектору, однієї з основних функцій банків. З іншого боку, висока частка вкладень банків у цінні папери, що рефінансуються НБУ, свідчить про високу якість інвестиційного портфеля банків.

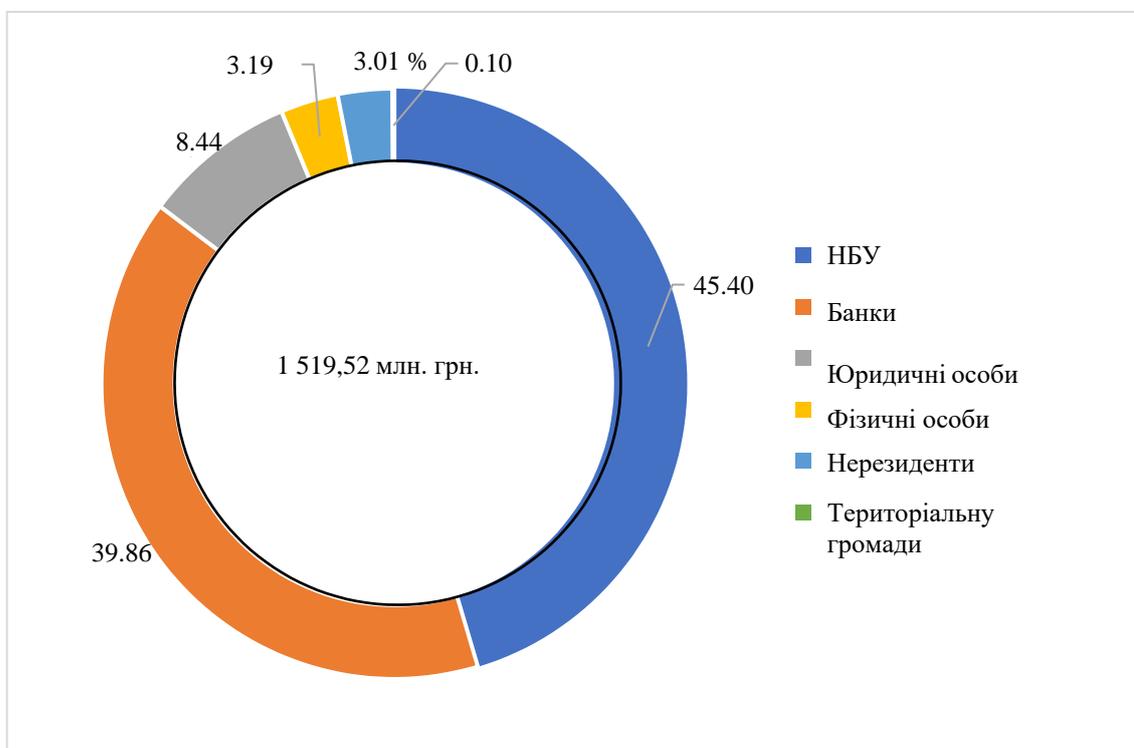

Рис. 1. Частка ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю, станом на 13.11.2023 р.

Джерело: Побудовано автором на основі даних НБУ [5]

Державні банки є найбільш активними інвесторами в ОВДП. По-перше, висока частка ОВДП в інвестиційних портфелях державних банків переважно зумовлена впливом посткризової рекапіталізації у 2014-2016 роках. По-друге, державні банки мають найбільш консервативні стандарти управління ризиками і тому більше інвестують в інструменти з низьким рівнем ризику, а державні облігації дійсно є інструментами з низьким рівнем ризику. Крім того, державні банки більш неохоче надають кредити компаніям та фізичним особам, ніж приватні та іноземні банки. На початку повномасштабного вторгнення держава змогла зберегти фінансову стабільність не в останню чергу завдяки високій участі держави в банківському секторі [6]. Адже саме державні банки не припиняли кредитування бізнесу та фізичних осіб, на відміну від банків з приватним чи іноземним капіталом, а також були найактивнішими учасниками та покупцями облігацій внутрішньої державної позики, що дозволило Казначейству продовжувати обслуговувати свої борги, незважаючи на зростаючий дефіцит бюджету.

Таким чином, можемо зробити висновок, що випуск військових облігацій допомагає уряду залучити значні фінансові ресурси та сприяє фінансовій стабільності країни. Інтеграція українського ринку цінних паперів з міжнародними ринками підвищує інвестиційну привабливість та ліквідність. Державні банки активно інвестують в ОВДП через посткризову рекапіталізацію та консервативні стандарти ризик-менеджменту.

Список використаних джерел

1. Про випуск облігацій внутрішньої державної позики “Військові облігації”: Постанова Каб. Міністрів України від 25.02.2022 р. № 156: станом на 9 черв. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-2022-p#Text> (дата звернення: 08.05.2024).

2. Малишенко К.А. Сучасний стан ринку цінних паперів: проблеми та перспективи. | Ефективна економіка №7 2014. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3175> (дата звернення: 08.05.2024).

3. Батракова Т.І./ Пікалова І.М. Інтеграція України у світовий ринок капіталу: проблеми та перспективи. *Економіка і суспільство*. 2019. В. 7. (дата звернення: 08.05.2024).

4. Втрати економіки від банківської кризи в 2014-2016 – 38 % ВВП. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/07/5/626764/> (дата звернення: 08.05.2024).

5. ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills> (дата звернення: 08.05.2024).

6. Про те, на що слід звернути увагу українцям, аби бути спокійними за свої кошти, розповів Назарій Подлевський – Начальник Львівського відділення №1. *RwSbank – Respect with Stability*. URL: <https://rwsbank.com.ua/o-banke/press-sluzhba/o-tom-kak-cuvstvet-sebia-bankovskaia-sistema-na-tretem-godu-polnomasstabnoi-voiny-i-na-cto-sleduet-obratit-vnimanie-ukraincam-ctoby-byt-spokoinymi-za-svoi-sredstva-rasskazal-nazarii-podlevsk> (дата звернення: 08.05.2024).

Лахтадир Н.С.

*«Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», 1 курс магістратури
ОПП «Банківський менеджмент»*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – к.е.н., доцент, доцент кафедри банківської справи*

та страхування Шевалдіна В.Г.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ДЕПОЗИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ

Депозитні операції банків відіграють важливу роль у акумулюванні коштів домогосподарств та юридичних осіб для стимулювання економічного зростання в країні. Особливої уваги заслуговує питання залучення достатнього обсягу коштів на депозитні рахунки у банки на оптимальний строк.

Воєнні дії на території країни не надовго перервали загальну тенденцію зростання обсягів банківських депозитів резидентів в Україні. Однією з головних проблем на початку російського вторгнення для населення було побоювання падіння банківської системи та втрата заощаджень, що призвело до масового зняття коштів з депозитних рахунків. Утім, в березні 2022 р. спостерігався зворотний рух коштів. Цьому сприяли напрацьовані банками алгоритми роботи під час розгортання пандемії та спровокованої нею фінансової кризи, а також своєчасні жорсткі заходи НБУ та посилена діяльність банків з самого початку повномасштабної війни. Однак, темпи приросту зростання залишків на депозитних рахунках у 2022-поч.2024 рр. були нестабільними та мали дещо хвилеподібну тенденцію.

В структурі депозитів резидентів переважаючу частку продовжують займати депозити домогосподарств. Для підтримки населення – внутрішньо переміщених осіб чи постраждалих від воєнних дій під час виконання службових обов’язків, держава здійснює соціальні виплати. Відбувається підвищення заробітної плати військовослужбовців. Значні обсяги отриманих коштів населення активно вкладає на рахунки у банки через ризики активних бойових дій, відкладений споживчий попит домогосподарства, невизначеність у майбутньому. У 2023 їх частка зменшилася на 4,02 п.п., у порівнянні з попереднім роком, і склала 52,67 %.

Частка нефінансових корпорацій за цей же період, навпаки, з 37,15 % збільшилася до 43,05 %. Основним фактором збільшення депозитів нефінансових корпорацій стала підтримка України західними країнами, що надали допомогу для державних енергетичних компаній з метою відновлення пошкоджених активів та забезпечення енергетичної безпеки України після масованих обстрілів енергетичних підприємств наприкінці 2022 та початку 2023 року.

Домінуючою залишається частка депозитів на вимогу, що є наслідком прагнення вкладників до збереження коштів на коротких строках, їх обережність через воєнну ситуацію і нестабільність економічної ситуації в країні, стримання інвестиційної активності (Рисунок 1). У 2023 р. спостерігається покращення зміни структури депозитного портфеля банків України на користь подовження депозитів до 1 року. На це вплинуло зростання конкуренції банків за кошти клієнтів, встановлення досить високих процентних ставок та довіра до банківської системи, що забезпечується встановленням 100 % гарантії відшкодування для вкладників банків Фондом гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО). За період війни ФГВФО вже здійснив виплати вкладникам банків, що ліквідуються, 8,6 млрд грн [1].

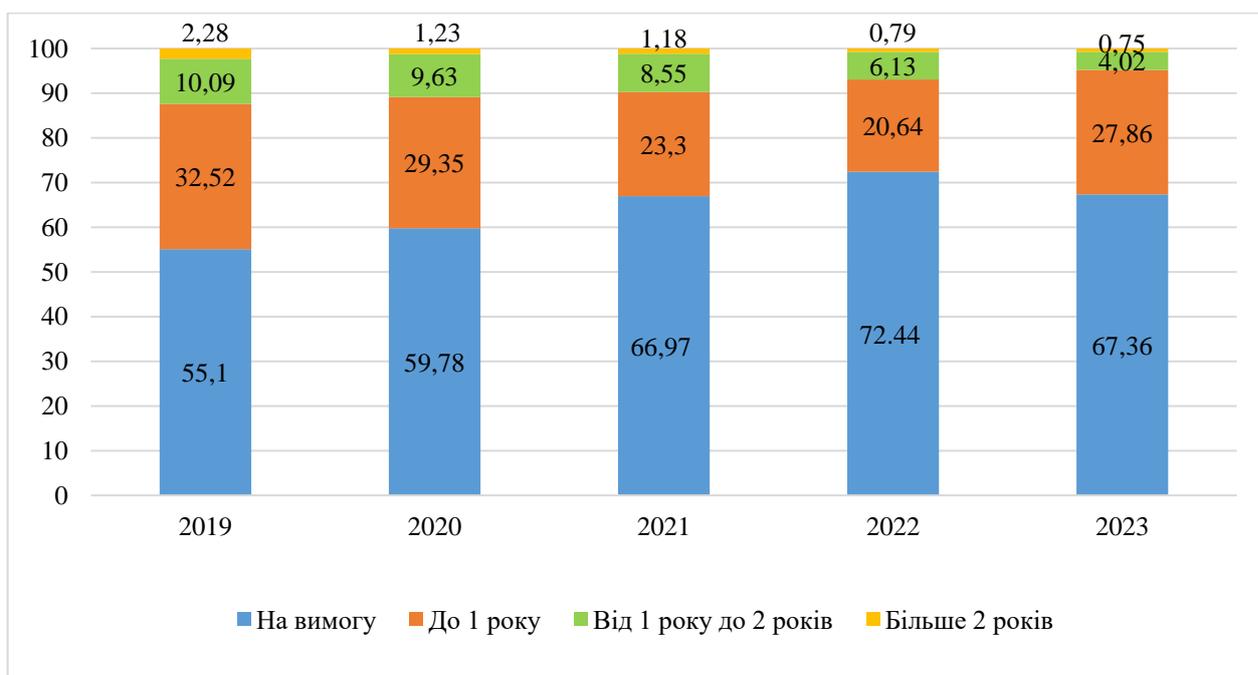

Рис. 1. Структура депозитів резидентів у розрізі строків погашення в Україні за 2019-2023 рр., % [2]

Зростання процентних ставок за депозитними рахунками має як позитивні, так і негативні наслідки. До позитивних відноситься збільшення реальної доходності вкладів, що дозволило вкладникам частково компенсувати втрати від інфляції. Також, стимулювання заощаджень, оскільки високі процентні ставки зробили депозити більш привабливими для вкладників та призвело до зростання обсягів депозитів в банках.

Щодо негативних наслідків, то зростання процентних ставок призвело до подорожчання кредитів та зменшення інвестицій, що негативно вплинуло на реальний сектор економіки.

В структурі депозитів резидентів у розрізі видів валют переважають депозити в національній валюті (рис. 2). Банки ще в довоєнний період знеохочували нові вкладення в іноземній валюті, установлюючи нульові ставки, щоб мінімізувати дисбаланси обсягів депозитів та кредитів в іноземній валюті [3]. Однак, після початку війни дозвіл Національного банку України купувати валюту для відкриття строкових вкладів в іноземній валюті призвів до зростання темпів надходження іноземної валюти у банки. Як наслідок, відбулося зростання частки депозитів в іноземній валюті на 3,74 п.п., у порівнянні з 2021 р., до 36,11 %.

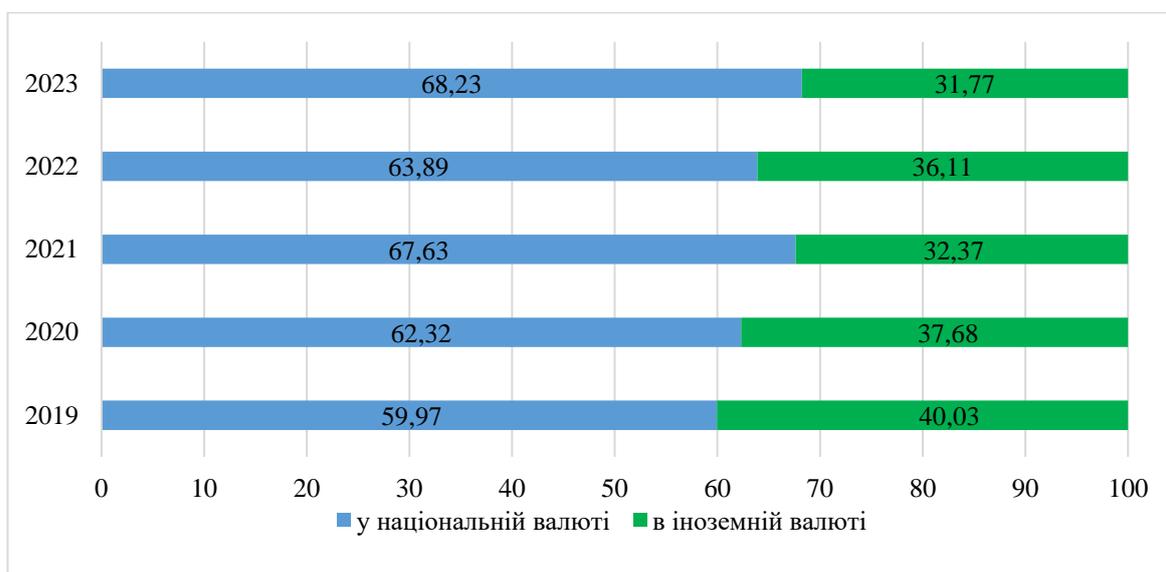

Рис. 2. Структура депозитів резидентів у розрізі видів валют в Україні за 2019-2023 рр., % [2]

До основних проблем розвитку ринку банківських депозитів віднесемо:

- різкі зміни процентних ставок, що негативно впливає на довгострокове планування вкладників та інвестиційну привабливість депозитів;
- нестабільність економічної ситуації в країні стримує інвестиційну активність населення;
- частина населення має низьку фінансову грамотність та не володіє достатньою інформацією про депозитні продукти, їхні ризики, що може призвести до прийняття необґрунтованих фінансових рішень;
- конкуренція з небанківськими фінансовими установами.

Список використаних джерел

1. Спецпроект «Кошти в безпеці». 30 жовтня 2023 р. URL: https://www.epravda.com.ua/cdn/cd1/2023/banku_voiennoho_chasu/ (дата звернення 10.05.2024)
2. Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення 10.05.2024)
3. Звіт про фінансову стабільність НБУ, 2020, с. 39 від грудня 2020 р. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2020-roku> (дата звернення 10.05.2024)

РОЛЬ ОЦІНКИ НЕРУХОМОСТІ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ

Достовірне визначення вартості нерухомості відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості банку та зниженні фінансових ризиків під час кредитування. Оцінка вартості об'єкта нерухомості, що виступає заставою, є важливим інструментом управління ризиками. Коли кредитний менеджер правильно та об'єктивно оцінює вартість нерухомості, він отримує необхідні дані для прийняття рішення щодо надання кредиту, визначення його обсягу, а також для формування адекватного рівня резервів на покриття потенційних банківських ризиків. Завдяки достовірній оцінці вартості нерухомого майна дозволяє банкам:

1. мінімізувати кредитні ризики. Якщо банк надає позику, сума якої значно перевищує справжню ринкову вартість нерухомості під заставу, то у випадку неплатоспроможності позичальника фінансова установа не зможе відшкодувати всі кредитні кошти за рахунок реалізації заставного майна. Достовірна оцінка вартості нерухомості дозволяє банку визначити ймовірність дефолту позичальника;

2. ринковий ризик. Небезпека несприятливої зміни вартості нерухомого майна, що перебуває в заставі банку, внаслідок зовнішніх факторів, які можуть виникнути в період між останньою оцінкою застави та її примусовою реалізацією;

3. якщо в кредитному портфелі банку є нерухомість із високою ринковою вартістю та належним рівнем ліквідності, фінансова установа може оперативніше її реалізувати в разі необхідності. Достовірна оцінка дозволяє банку визначити ймовірність швидкого продажу заставного майна за прийнятною ціною. Низька вартість нерухомості створює ризик затримок і складнощів під час її відчуження [1].

Непрофесійна та необ'єктивна оцінка цінності нерухомого майна може стати причиною зростання ризиків для банку, його збитковості та погіршення фінансової стабільності. У випадку падіння ринкової вартості застави банк може зазнати втрат, якщо сума кредиту перевищуватиме реальну ціну заставного майна. Тому надзвичайно важливо протягом дії іпотечного договору постійно відстежувати зміни та переоцінювати ринкову вартість нерухомості.

В Україні процес оцінювання вартості нерухомості, як об'єкта банківської застави регламентується Національним банком та Фондом державного майна. Банківські установи зобов'язані проводити оцінку вартості нерухомості, що виступає предметом кредитування. Задля мінімізації ризиків, пов'язаних з оцінюванням, банки мають залучати послуги незалежних професійних оцінювачів з відповідною кваліфікацією, досвідом роботи та сертифікатом "Оцінювача нерухомості". Визначення реальної ринкової вартості нерухомості відбувається із застосуванням сучасних методів та підходів, що дозволяють врахувати всі чинники впливу.

Актуальним завданням є вдосконалення методології визначення ринкової вартості заставного майна, а також розробка підходів до встановлення заставної вартості в процесі управління кредитним ризиком. Необхідно налагодити ефективну організацію процесу оцінювання вартості застави професійними оцінювачами та забезпечити належну координацію їхньої співпраці з банківськими установами. У національному законодавстві рекомендовано під час оцінки застави визначати її ринкову вартість на основі трьох методологічних підходів: дохідного, витратного та порівняльного. Проте чинні стандарти не містять конкретних рекомендацій щодо врахування специфіки оцінювання нерухомості саме як предмета забезпечення банківського кредиту [1].

Враховуючи специфіку банківської діяльності, неповернені та прострочені кредити неминує створюють значні труднощі як для фінансової установи, так і для її клієнтів. Адже банк виступає фінансовим посередником на грошовому ринку, акумулюючи на депозитних рахунках тимчасово вільні грошові кошти (заощадження) економічних суб'єктів на засадах зворотності, строковості та платності. Згодом ці залучені кошти банк від свого імені надає у вигляді кредитів на аналогічних умовах, а також здійснює грошові розрахунки за дорученням клієнтів. Отже, проблемна кредитна заборгованість та нереалізована застава фактично означають вилучення коштів з банківського обороту, що спричиняє низку фінансових негараздів для банку, зокрема: зростання рівня банківських ризиків і необхідність формувати підвищені резерви для їх мінімізації, збільшення витрат та збитків банку, недостатній рівень ліквідності й платоспроможності, а також інші проблеми, які ставлять під загрозу подальшу стабільну діяльність фінансової установи.

Кількість NPL з початком повномасштабного вторгнення почали зростати, кредитний ризик також значно виріс з початком повномасштабної війни [2; 3]. Тому враховуючи специфіку функціонування банків та роль застави в процесі управління кредитним ризиком, обґрунтовано такі особливі риси оцінювання банківської застави: визначення її вартості як інструменту мінімізації кредитних ризиків має відбуватися з огляду на найбільш імовірний сценарій реалізації заставного майна в ситуації невиконання зобов'язань позичальником; оцінка застави проводиться на поточний момент, тоді як її примусовий продаж може статися в будь-який час протягом дії кредитного договору в разі дефолту; за несплати кредиту банк вимушений реалізувати заставу примусово, навіть без згоди боржника, тому ціна її продажу не може дорівнювати ринковій; фінансова установа зацікавлена в якнайшвидшому задоволенні своїх вимог за рахунок реалізаційної вартості застави для мінімізації втрат через вилучення коштів з обороту [4].

Очевидною є доцільність визначення заставної вартості як найімовірнішої грошової суми, яку банк може отримати від примусової реалізації заставного майна для погашення вимог за кредитом. Базою для розрахунку заставної вартості має слугувати ринкова вартість, встановлена незалежним оцінювачем та зафіксована у звіті про оцінку майна. Заставну вартість необхідно визначати, виходячи з прогнозованого сценарію звернення стягнення на предмет застави. При цьому заставна вартість розглядається як сума виторгу від продажу застави за вирахуванням втрат і витрат, пов'язаних із процедурою звернення стягнення та реалізації об'єкта.

Для обчислення заставної вартості пропонується використовувати функціональну модель заставної вартості, за базу якої обирається ринкова вартість майна на момент оцінювання, з подальшим прогнозування її можливих змін протягом строку дії кредитного договору та наступного періоду стягнення заборгованості, а також врахування коефіцієнта ризику застави та оцінювання впливу неринкових умов реалізації на вартість продажу майна.

Отже, з вищезазначених передумов узагальнена функціональна модель заставної вартості матиме такий вигляд:

$$CV = F(MV, t, KL, KR, C, SCH) \quad (1),$$

де CV — заставна вартість; F — функція; MV — ринкова вартість об'єкта застави на момент оцінювання; t — час; KL — коефіцієнт, що характеризує зміну вартості застави внаслідок неринкових умов реалізації; KR — коефіцієнт ризику застави; C — величина витрат, обумовлених як процедурою звернення стягнення та реалізації, так і властивостями майна; SCH — передбачуваний графік погашення кредиту.

Одним із головних елементів даної моделі є заставний дисконт, який показує, наскільки відрізнятимуться ринкова вартість майна на момент оцінювання та заставна вартість, що встановлюється банком для конкретної кредитної операції. Заставний дисконт задається співвідношенням:

$$k = 1 - \frac{CV}{MV} \quad 2)$$

Залежність ринкової ціни заставного майна від часового фактору зумовлена як зовнішніми чинниками (стан ринку, технологічний прогрес у відповідній галузі тощо), так і внутрішніми (умови експлуатації, характеристики самого предмета застави). Кількісно цю залежність можна описати за допомогою коефіцієнта відносної зміни ринкової вартості в часі – $KMV(t)$. Значення даного коефіцієнта може перевищувати одиницю (наприклад, за сталого зростання цін на ринку нерухомості, що спостерігалось останніми роками) або бути меншим за одиницю (як-от для техніки та обладнання).

Список використаних джерел

1. Оцінка нерухомості : навч. посіб. / О. І. Драпіковський, І. Б. Іванова, Ю. В. Крумеліс. – Київ: [Тов. СІК ГРУП Україна]. 2015. – 424 с.
2. Звіт НБУ про фінансову стабільність [Електронний ресурс] <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення 01.05.2024)
3. Наглядова статистика НБУ [Електронний ресурс] <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (дата звернення 01.05.2024)
4. Заруцька О.П., Новікова Л.Ф. Управління банківськими ризиками та заходи відновлення діяльності в умовах потужних зовнішніх викликів. Науковий погляд: економіка та управління. №2 (78) / 2022. С. 110-119.

Алієв А. Дж.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 4 курс,
ОПП «Банківський бізнес»*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Науковий керівник – д.е.н., професор, професор кафедри банківської справи
та страхування Краснова І.В.*

ДЕРЖАВНІ БАНКИ УКРАЇНИ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ

Діяльність українських банків за участю державного капіталу напередодні воєнної російської агресії та у воєнний час підтверджує їх вагомий внесок у стабілізацію економіки та фінансової системи в цілому. Напередодні війни у 2022 році український банківський сектор характеризувався капіталізованістю, ліквідністю, прибутковістю, майже не залежав від зовнішніх ринків капіталів і в надзвичайних умовах війни забезпечує фінансову стабільність. Вагому роль у забезпеченні стабільності відіграють банки з державним капіталом.

Результати діяльності державних банків України напередодні та під час російського військового наступу підтверджують їхній важливий внесок у стабілізацію економіки та фінансової системи в цілому. Напередодні війни у 2022 році український банківський сектор характеризувався достатнім рівнем капіталу, ліквідності та прибутковості, був практично незалежним

від зовнішніх ринків капіталу та забезпечував стабільність грошового обігу у виняткових умовах війни. Важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності відігравали державні банки. Банківська криза в Україні у 2014-2017 роках призвела до змін в інституційній структурі системи, зокрема до значного збільшення частки держави в банківському секторі. Це було спричинено такими чинниками:

- націоналізація найбільшого приватного банку, який на момент прийняття рішення про перехід у державну власність володів 21,33 % активів системи;
- виведення з ринку значної кількості неплатоспроможних банків, більшість з яких перебували у приватній власності, що перерозподілило співвідношення між складовими системи;
- хронічні проблеми в діяльності традиційно державних банків (Ощадбанк, Укрексімбанк), які призвели до необхідності значної їх рекапіталізації.

Станом на 1 січня 2024 року на ринку банківських послуг України працює 63 банки, з яких 27 – це банки з іноземним капіталом, з них 19 – це банки зі 100 % іноземним капіталом, та 5 – це банки з державним капіталом. У 2023 році регулятор націоналізував СЕНС Банк (колишній АЛЬФА), що належав російським олігархам. Державні банки відіграють важливу роль у підтримці державних програм у частині бюджетного фінансування та кредитування юридичних і фізичних осіб за програмою 5-7-9 %, але якість механізмів реалізації цих програм погіршується. Фінансові потоки протягом воєнних років були перерозподілені на користь банків з державним капіталом.

Проаналізуємо частку депозитного та кредитного портфелів державних банків в банківській системі України (табл 1). Настрої фізичних осіб до зберігання коштів є барометром довіри громадян до банків [1, с. 68]. На банки з державною часткою капіталу припадає 64,6 % капіталу домогосподарств та 52,3 % коштів корпоративних суб'єктів. Однак темпи зростання депозитів домогосподарств у приватному банківському секторі були вищими, головним чином завдяки вищим відсотковим ставкам. Лідерами ринку з залучення депозитів фізичних осіб є СЕНС Банк, Приватбанк, Ощадбанк, Укрексімбанк.

Залишок коштів на рахунках суб'єктів господарювання у банках з державним капіталом протягом 2023 року зріс на 52 %, що на 12 відсоткових пунктів більше, ніж в середньому по системі. Зростання коштів фіксуємо у всіх банках з державним капіталом. Лідером серед державних банків за темпами приросту коштів у цьому сегменті є СЕНС-БАНК, який протягом 2022 року значно наростив клієнтську базу саме в цьому сегменті. Проте ПРИВАТБАНК домінує за обсягом коштів суб'єктів господарювання, що зберігаються на рахунках в банку маючи сталу клієнтську базу. Як бачимо, корпоративний бізнес більше довіряє свої кошти банкам за участю держави в капіталі.

Щодо кредитних послуг державних банків, то вони зосереджені переважно на державних програмах, включаючи процентні свопи під 5-7-9 %. Банки з державною участю в капіталі, орієнтовані на урядові програми, в тому числі за компенсацією кредитних ставок 5-7-9 %. де держава бере на себе частину процентних витрат позичальників і надає гарантії. Укрексімбанк, Ощадбанк, Укргазбанк, СЕНС Банк, Приватбанк зареєстрували найбільше зростання з боку корпоративних клієнтів. Отже, корпорації більш схильні довіряти свій капітал державним банкам.

У секторі роздрібного кредитування зростання зумовлене поширенням електронних продажів, пов'язаним з обмеженнями на використання пластикових карток для зарплатних проектів. Банки з державним капіталом, як і більшість українських банків, у березні 2022 року закрили невикористані ліміти за платіжними картками [3, с. 77]. Такі кредити приватним особам, надавали переважно Приватбанк, Ощадбанк, та Укргазбанк. Крім того державні банки є активними учасниками ринку іпотечного кредитування в межах програми «Оселя», що фактично є штучним продуктом, а не конкуренцією за клієнтів. Однак, незважаючи на воєнні ризики, роздрібний кредитний портфель банків з державним капіталом збільшився на 10,6 млрд грн. При цьому варто зазначити, що державні банки продовжують роботу щодо покращення якості кредитного портфелю, зменшуючи частку NPL.

**Динаміка приросту коштів юридичних і фізичних осіб в банках
з державним капіталом в Україні**

Банк	01.01.2023		01.01.2024		Темп %	01.01.2023		01.01.2024		Темп %
	Обсяг (млн. грн.)	Частка (%)	Обсяг (млн. грн.)	Частка (%)		Обсяг (млн. грн.)	Частка (%)	Обсяг (млн. грн.)	Частка (%)	
ДЕПОЗИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ										
	Кошти СГ та НФУ					Кошти фізичних осіб				
По всіх банках	942 713,5	100,0	1 321 896,6	100,0	40,2	933 552,8	100	1 084 280,7	100,0	16,1
ПРИВАТБАНК	130 327,4	13,8	157 329,3	11,9	20,7	333 937,1	35,8	391 514,0	36,1	17,2
ОЩАДБАНК	62 415,5	6,6	108 892,8	8,2	74,5	166 734,8	17,9	188 332,6	17,4	13,0
Укрексімбанк	92 224,6	9,8	149 635,8	11,3	62,3	32 699,9	3,5	37 849,7	3,5	15,7
Укргазбанк	79 628,0	8,4	119 651,3	9,1	50,3	32 128,1	3,4	33 586,6	3,1	4,5
СЕНС-БАНК	18 180,4	1,9	47 342,8	3,6	160,4	42 981,7	4,6	47 797,5	4,4	11,2
По держ. банкам	382 775,9	40,6	582 851,9	44,1	52,3	608 481,6	65,2	699 080,4	64,5	14,9
КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ										
	кредити юридичних осіб (з %-ми, без резервів)					кредити фізичних осіб (з %-ми, без резервів)				
По всіх банках	826 184,4	100,0	802 262,5	100,0	-2,9	209 944,3	100,0	222 589,7	100,0	6,0
ПРИВАТБАНК	198 715,7	24,1	207 666,7	25,9	4,5	55 173,1	26,3	70 961,8	31,9	28,6
ОЩАДБАНК	91 788,2	11,1	94 279,9	11,8	2,7	16 330,7	7,8	19 523,1	8,8	19,5
Укрексімбанк	101 976,0	12,3	93 618,6	11,7	-8,2	1 630,4	0,8	1 641,5	0,7	0,7
Укргазбанк	71 927,6	8,7	69 046,9	8,6	-4,0	5 715,0	2,7	6 766,1	3,0	18,4
СЕНС-БАНК	35 429,7	4,3	31 089,0	3,9	-12,3	27 198,1	13,0	24 324,7	10,9	-10,6
По держ. банкам	499 837,1	60,5	495 701,1	61,8	-0,8	106 047,3	50,5	123 217,2	55,4	16,2

Джерело: складено за даними [2]

Список використаних джерел

1. Дробязко А., Любіч О., Борщук О. Державні банки України як фактор стабільності грошового обігу в умовах воєнного стану. *Фінанси України*. 2023. № 01. С. 65 – 84. DOI: 10.33763/finukr2023.01.065 (дата звернення 10.05.2024)
2. Офіційний сайт Національного банку України URL: <http://www.bank.gov.ua> (дата звернення 10.05.2024)
3. Бортніков Г. П., Любіч О.О., Гладких О. Д. Державні банки в умовах воєнного стану: ключові проблеми та заходи реагування *Фінанси України*. 2022. С. 67-91. URL: <https://doi.org/10.33763/finukr2022.04.067> (дата звернення 10.05.2024)

Наукове видання

**ЗБІРНИК ДОПОВІДЕЙ
91-ї щорічної студентської наукової конференції**

**«ІННОВАЦІЙНІ ПРОЄКТИ
ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДРОДЖЕННЯ
ТА КОНКУРЕНТНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ»**

15 квітня – 19 травня 2024 р.

Видано в авторській редакції

Коректор *В. Македон*

Верстка *М. Криворученко*

Підп. до друку 24.06.2024. Формат 60×84/8.

Друк. арк. 6,95. Зам. 24-5848

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, м. Київ, проспект Берестейський, 54/1

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, № 235 від 07.11.2000)

E-mail: litera@kneu.edu.ua